

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Economic Well-Being of Thai Elderly

Miss Jaruwat Sripakdee

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

จากรูวรรณ ศรีภักดี : ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย (Economic Well-Being of Thai Elderly) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. ปัทพร สุคนธมาน, 350 หน้า.

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองในโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนทั้งสิ้น 26,793 คน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุไทยมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง แต่หากพิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 มิติ พบว่า ผู้สูงอายุไทยมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับที่สูงมาก มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง และมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับต่ำ โดยเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระแล้ว ผลการศึกษาได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ ผู้สูงอายุเพศชายมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ผู้สูงอายุที่สมรสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจสูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสด ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินจากบุตรตั้งแต่ 30,000 บาทต่อปีขึ้นไป มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับเงินจากบุตร และผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมุ่งเน้นส่งเสริมความเป็นปีกแผ่นของสถาบันครอบครัว เพราะส่วนหนึ่งของการให้การช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรมาจากสัมพันธภาพที่ดีและแน่นแฟ้น รวมทั้งส่งเสริมการมีบุตรอย่างมีคุณภาพในคู่สมรสที่มีความพร้อม เพื่อเป็นหลักประกันในอนาคตให้กับผู้สูงอายุไทยว่าอย่างน้อยเมื่อตกอยู่ในภาวะยากลำบากยังมีครอบครัวเป็นหลักให้พึ่งพา

สาขาวิชา ประชากรศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2560

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5786952751 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEYWORDS:

JARUWAN SRIPAKDEE: Economic Well-Being of Thai Elderly. ADVISOR: ASST. PROF. PATAPORN SUKONTAMARN, Ph.D., 350 pp.

This article aims to present the situation of economic well-being of Thai elderly, and differences by gender, marital status, and intergenerational family solidarity. The study also investigates factors correlated with economic well-being of Thai elderly. This study focuses on elderly (aged 60 and over), who answered the questionnaires by themselves in the 2014 National Survey of Older Persons in Thailand conducted by the National Statistical Office. The sample size is 26,793. Ordered logistic regression technique is utilized to analyze the relationship between economic well-being and other factors

The study finds that Thai elderly had medium level of economic well-being. In addition, it is found that Thai elderly had economic well-being in the area of living conditions at very high level, economic well-being in the area of work at high level, economic well-being in the area of income at medium level, and economic well-being in the area of property and savings at low level. After controlling for the influence of independent variables, the results show that elderly men had higher level of economic well-being than elderly women. The elderly who were married had higher level of economic well-being than those who were single. The elderly who received money from children 30,000 baht per year and over had higher level of economic well-being than those who did not, and the elderly who visited and contacted with children had higher level of economic well-being than those who did not. Therefore, the relevant agencies should focus on promoting family solidarity because good and solid relationship between older parent and adult children results in mutual support. The agencies should also aim to promote quality childbearing in couples who are ready to bring up children. This would ensure that when faced with economic hardship, the family can be the main source of support in the future.

Field of Study: Demography

Student's Signature .....

Academic Year: 2017

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้เพราะผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณในความเมตตากรุณาเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัทพร สุคนธมาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ผู้เป็นทั้งที่ปรึกษาทางวิชาการ และวิชาการดำเนินชีวิตในทุกเรื่อง อาจารย์เป็นผู้ชี้แนะแนวทางการศึกษา การวิจัย การแสวงหาองค์ความรู้จากแหล่งต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสละเวลาในการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางการศึกษาทั้งในศาสตร์ทางด้านประชากร และศาสตร์ทางด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และแนะแนวทางในการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งสละเวลาตรวจตราแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. พิชราวลัย วงศ์บุญสิน อาจารย์ ดร. รักชนก คชานูบาล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร. รัชไท กิริตพงศ์ไพบูลย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยทั้งสามท่านนี้ได้ให้คำแนะนำในด้านต่างๆ รวมถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดและงานวิจัยในต่างประเทศเพื่อมาปรับใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ อีกทั้งได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตา ตลอดจนสละเวลาอันมีค่าตรวจทานและแก้ไขวิทยานิพนธ์อย่างละเอียด จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ ผู้ซึ่งเป็นทั้งเจ้านายคนแรกและอาจารย์ในเวลาเดียวกัน ที่คอยอบรม สั่งสอน ทั้งในเรื่องการทำงาน ความรู้ทางวิชาการ และวิชาคนในการดำเนินชีวิต ขอกราบขอบพระคุณ อ.ดร. วชิรย์ ดำนกุล และ อ.พัชรินทร์ วิริยะศิริสกุล ที่เปรียบเสมือนพี่สาวและอาจารย์ ที่ให้ทั้งกำลังใจ และคำแนะนำทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งขอบคุณเพื่อนนิสิต วปก. 57 ที่คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในระหว่างการศึกษา และขอบคุณคุณคุณวิษณุ ญาณเนตร ว่าที่ร้อยตรี ประวัติ สายโน และคุณวรรณวดี จันทร์วังโป่ง เจ้าหน้าที่วิทยาลัยประชากรศาสตร์ที่คอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในระหว่างการศึกษา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณสมาชิกทุกคนในครอบครัวรักดี ที่ให้การสนับสนุนการศึกษาของข้าพเจ้าในทุกด้านด้วยดีเสมอมา ทั้งให้คำปรึกษา และให้กำลังใจเมื่อเจอกับปัญหาและอุปสรรค ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีค่ายิ่งสำหรับข้าพเจ้า และทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	๗
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	9
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	10
1.5 ข้อยกเว้นของการวิจัย.....	11
1.6 สมมติฐานของการวิจัย.....	12
1.7 การนิยามศัพท์.....	14
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
1.9 โครงสร้างงานวิจัย.....	16
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	17
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	17
2.1.1 ความหมายของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล	17
2.1.2 ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ.....	19
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว และครอบครัวกับ ผู้สูงอายุ	24

2.2.1 ความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว (family relationships and intergenerational family solidarity).....	24
2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ.....	26
2.2.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวไทย และรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	28
2.2.4 บทบาทครอบครัวในการดูแล ช่วยเหลือ และเกื้อหนุนผู้สูงอายุ	32
2.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญู (filial piety).....	33
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศและความเหลื่อมล้ำในสังคม	34
2.3.1 ทฤษฎีบทบาทเพศ (sex role theory) และบทบาทความเป็นหญิงความเป็นชาย (gender role).....	34
2.3.2 ทฤษฎีบทบาททางสังคม (social role theory) และความแตกต่างระหว่างเพศ (gender differences).....	36
2.3.3 แนวคิดความแตกต่างระหว่างเพศ (gender differences).....	37
2.3.4 แนวคิดความแตกต่างระหว่างเพศที่มีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจของบุคคล	38
2.3.5 ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องการเปลี่ยนแปลงในชีวิตสมรสของผู้สูงอายุ	41
2.3.6 ความเหลื่อมล้ำในสังคม	43
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ	44
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล	47
2.6 ความแตกต่างของงานวิจัยในครั้งนี้งานวิจัยที่ผ่านมา	57
2.7 กรอบแนวคิดของการวิจัย	58
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
2.8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	59
2.8.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	62

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	72
3.1 วิธีการศึกษา.....	72
3.1.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	72
3.1.2 การจัดการข้อมูล และวิธีการถ่วงน้ำหนักข้อมูล.....	73
3.2 การนิยามตัวแปรและการวัดตัวแปร.....	73
3.2.1 ตัวแปรตาม.....	73
3.2.2 ตัวแปรอิสระ.....	86
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล.....	93
บทที่ 4 ผลการศึกษาลักษณะทั่วไป และสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ของ ผู้สูงอายุไทย.....	94
4.1 การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	94
4.2 ลักษณะทั่วไปของความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย.....	97
4.2.1 ด้านหน้าที่.....	97
4.2.2 ด้านความสัมพันธ์.....	99
4.2.3 ด้านโครงสร้าง.....	99
4.3 สถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย.....	102
4.3.1 ด้านรายได้.....	102
4.3.2 ด้านการทำงาน.....	103
4.3.3 ด้านทรัพย์สินและเงินออม.....	103
4.3.4 ด้านการดำรงชีพ.....	104
4.4 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนก รายภาค.....	107
บทที่ 5 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปึกแผ่นระหว่าง สมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย.....	118

5.1 ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ.....	118
5.2 ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุไทย	123
5.3 ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามความเป็นปีกแผ่น	129
ระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย	129
5.4 ระดับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามเพศ และสถานภาพสมรส ..	151
5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย กับปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ด้วยตารางไขว้ 2 ตัวแปร (cross tabulation) และค่าไควสแควร์ (χ^2).....	156
บทที่ 6 ความสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย	162
6.1 การจัดการตัวแปรก่อนการวิเคราะห์.....	162
6.1.1 ตัวแปรตาม	162
6.1.2 ตัวแปรอิสระ.....	162
6.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้นของตัวแปรอิสระ	169
6.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ภาวรวม จำแนกตามเพศด้วยแบบจำลองถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression model)	170
6.4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกเป็นรายด้าน 4 ด้าน และจำแนกตามเพศ ด้วยแบบจำลองถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression).....	192
บทที่ 7 สรุป อภิปราย และเสนอแนะ	233
7.1 สรุปผลการวิจัย.....	233

7.1.1	ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย	234
7.1.2	สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเพศ และสถานภาพสมรสกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย	235
7.1.3	สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคที่อยู่อาศัยกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย	236
7.1.4	ลักษณะของความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย	237
7.1.5	ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและสถานภาพสมรสกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย	239
7.2	อภิปรายผลการวิจัย.....	245
7.2.1	ความแตกต่างระหว่างเพศและสถานภาพมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยที่ต่างกัน	245
7.2.2	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	247
7.2.3	ความแตกต่างของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุไทยมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่ต่างกัน	250
7.3	ข้อเสนอแนะ.....	254
7.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	254
7.3.2	ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	260
	รายการอ้างอิง	262
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	350

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	แสดงร้อยละของสถานภาพสมรสระหว่างผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชาย	7
ตารางที่ 2	แสดงรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ. 2557.....	31
ตารางที่ 3	แสดงการจัดกลุ่มบทบาททางเพศ และลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก	38
ตารางที่ 4	ร้อยละความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องระดับการศึกษาของผู้สูงอายุไทย (จำนวน 30,536 คน).....	40
ตารางที่ 5	ร้อยละความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับระดับรายได้ของผู้สูงอายุไทย (จำนวน 30,536 คน).....	41
ตารางที่ 6	แสดงองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจจากการศึกษาวิจัยที่ ผ่านมาก	49
ตารางที่ 7	แสดงองค์ประกอบและตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจ และอ้างอิงแหล่งที่มา	54
ตารางที่ 8	แสดงองค์ประกอบและรายละเอียดของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของ ผู้สูงอายุ	76
ตารางที่ 9	แสดงรายละเอียดของตัวชี้วัดและเกณฑ์การให้คะแนนข้อคำถามในแต่ละดัชนีย่อย	77
ตารางที่ 10	แสดงวิธีการคำนวณดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมทั้ง 4 ด้าน.....	85
ตารางที่ 11	แสดงเกณฑ์การแบ่งระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	85
ตารางที่ 12	ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ และสถานภาพสมรส ความหมาย/กลุ่ม รายการ/	86
ตารางที่ 13	ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ความหมาย/กลุ่ม.....	87
ตารางที่ 14	ปัจจัยด้านประชากร ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรวัด และข้อคำถาม.....	90
ตารางที่ 15	ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรวัด และข้อคำถาม	91
ตารางที่ 16	ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรวัด และข้อคำถาม	92
ตารางที่ 17	ปัจจัยด้านสุขภาพ ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรวัด และข้อคำถาม	92
ตารางที่ 18	จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุไทย (ตัวอย่างจำนวน 26,793 คน).....	95

ตารางที่ 19	จำนวนและร้อยละของความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว.....	100
ตารางที่ 20	จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย (ตัวอย่างจำนวน 26,793 คน).....	105
ตารางที่ 21	จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกราย ภาค.....	109
ตารางที่ 22	จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกราย ภาค.....	115
ตารางที่ 23	จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม เพศ (ตัวอย่างจำนวน 26,793 คน).....	119
ตารางที่ 24	จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม..	124
ตารางที่ 25	ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม	131
ตารางที่ 26	ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม	136
ตารางที่ 27	ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม	141
ตารางที่ 28	จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม..	146
ตารางที่ 29	จำนวนและร้อยละของระดับของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ..	152
ตารางที่ 30	ร้อยละของระดับของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม เพศ.....	153
ตารางที่ 31	จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม เพศ (n= 26,793 คน)	154
ตารางที่ 32	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมาก	186
ตารางที่ 33	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมาก	225
ตารางที่ 34	สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression).....	242

สารบัญภาพ

แผนภาพที่ 1	แสดงการคาดประมาณอัตราส่วนเพศของผู้สูงอายุไทย	2
แผนภาพที่ 2	แสดงอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของคนไทย	3
แผนภาพที่ 3	แสดงการบริโภคตามทฤษฎีวงจรชีวิต.....	21
แผนภาพที่ 4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ และประสิทธิภาพการทำงาน.....	45
แผนภาพที่ 5	แสดงองค์ประกอบและดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	75
แผนภาพที่ 6	แสดงตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	83

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

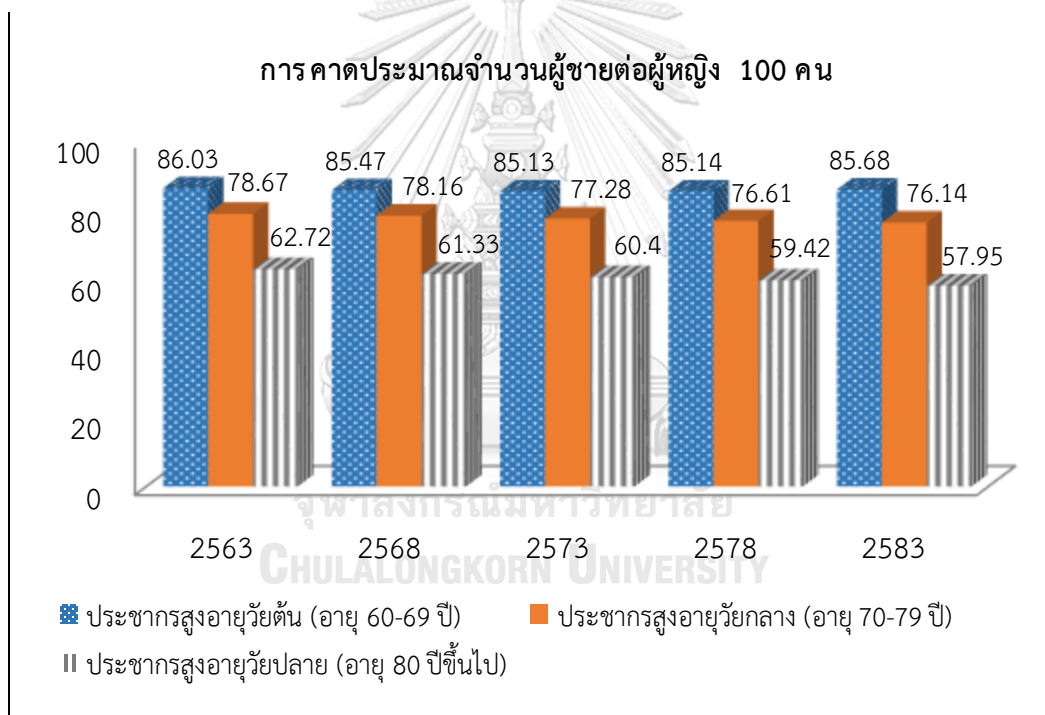
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นผลมาจากการเปลี่ยนผ่านทางประชากร (demographic transition) โดยจากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยปี พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า มีสัดส่วนของประชากรที่อายุ 60 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ และข้อมูลจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นการคาดประมาณไปในอนาคต 20 – 30 ปีข้างหน้า โดยใช้ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ ปี พ.ศ. 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นข้อมูลฐานในการคาดประมาณ และใช้สมมติฐานว่าภาวะเจริญพันธุ์จะลดลงตลอดช่วง 30 ปี คาดว่า ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุแบบสมบูรณ์ (aged society) คือ จะมีสัดส่วนประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีสัดส่วนประชากรที่อายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ ในปี พ.ศ. 2564 และในอีก 10 ปีถัดไป คือ ในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยก็จะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุแบบสุดยอด (super aged society) คือ จะมีสัดส่วนประชากรที่อายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) ซึ่งการที่ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นั้นจะส่งผลให้ลักษณะการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจระหว่างประชากรวัยต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยมีประชากรวัยเด็กพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากกว่าวัยสูงอายุ แต่ในอนาคตอันใกล้จะมีผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากกว่าเด็ก ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุ ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่า อัตราส่วนพึ่งพิงของประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นจากเดิมที่เคยมีอัตราส่วนพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน อยู่ที่ร้อยละ 10.7 ในปี พ.ศ. 2537 จากนั้นก็เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.1 ในปี พ.ศ. 2554 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.3 ในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งหมายความว่า ประชากรวัยทำงาน 100 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุ 22 คน หรือวัยแรงงาน 4 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554, 2557)

จากข้อมูลล่าสุดในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีประชากรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรทั้งที่เป็นประชากรสัญชาติไทยและไม่ใช่นักสัญชาติไทยทั้งหมดจำนวน 65,729,098 ล้านคน โดยเป็นประชากรสัญชาติไทย จำนวน 64,930,085 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่ของประชากรไทยเป็นประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ มีจำนวน 33,064,910 ล้านคน และเป็นประชากรเพศชายจำนวน

31,865,175 ล้านคน (สำนักบริหารการทะเบียน, 2558) โดยมีอัตราส่วนเพศเท่ากับ 94.6 คือ มีประชากรชาย 94.6 คน ต่อประชากรหญิง 100 คน ซึ่งอัตราส่วนเพศมีแนวโน้มต่ำลงในกลุ่มประชากรสูงอายุ โดย อัตราส่วนเพศของประชากรสูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) มีค่าเท่ากับ 84.95 อัตราส่วนเพศของประชากรสูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) มีค่าเท่ากับ 77.54 และประชากรสูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) มีอัตราส่วนเพศเท่ากับ 64.37 และข้อมูลจากการคาดประมาณ พบว่า ในปี พ.ศ. 2583 อัตราส่วนเพศของประชากรสูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) จะมีค่าเท่ากับ 85.68 ประชากรสูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) มีอัตราส่วนเพศเท่ากับ 76.14 และประชากรสูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) มีอัตราส่วนเพศเท่ากับ 57.95 ซึ่งจากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมีอายุยืนยาวกว่าผู้ชาย และในอนาคตในกลุ่มของประชากรสูงอายุยิ่งจะมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย รายละเอียดตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงการคาดประมาณอัตราส่วนเพศของผู้สูงอายุไทย

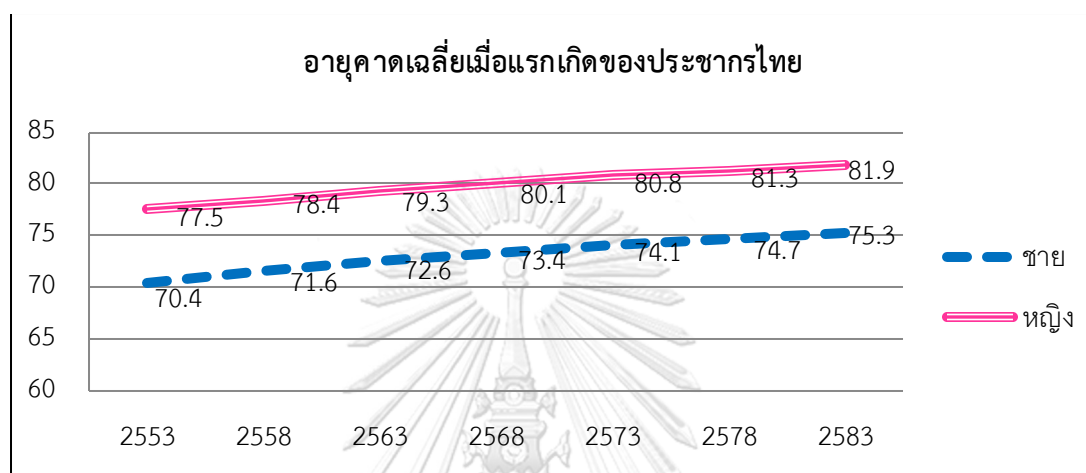
ที่มา: การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คำนวณโดยผู้วิจัย

หากพิจารณาในเรื่องของอายุคาดเฉลี่ยของประชากรไทยนั้น ผู้หญิงมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูงกว่าผู้ชาย โดยข้อมูลจากการคาดประมาณของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดว่า อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรไทยจะเพิ่มสูงขึ้นจากในอดีต โดยในปี พ.ศ. 2558 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของผู้หญิงอยู่ที่ 78.4 ซึ่งสูงกว่าอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของผู้ชาย คือ 71.6 และในปี พ.ศ. 2583 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของผู้หญิงจะเพิ่มขึ้น

เป็น 81.9 ส่วนอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของผู้ชายจะเพิ่มขึ้นเป็น 75.3 ซึ่งจากข้อมูลก็ชี้ให้เห็นว่า ผู้หญิงจะมีอายุยืนยาวกว่าผู้ชาย ถ้าหากในอนาคตประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุแบบสมบูรณ์ และสังคมสูงอายุแบบสุดยอดแล้วก็เป็นที่น่ากังวลว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่นั้นจะเป็น ผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิงมากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย รายละเอียดตามแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของคนไทย

ที่มา: การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คำนวณโดยผู้วิจัย

จากแนวโน้มดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับประเด็นท้าทายในเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร อันจะนำไปสู่การก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ และสังคมสูงอายุแบบสุดยอด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งในทางบวกและทางลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน, 2558) อีกทั้ง การที่สัดส่วนของประชากรสูงอายุของประเทศไทยในอนาคตส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจของผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นที่ท้าทาย และมีความสำคัญต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ (Knodel, Teerawichitchainan, Prachuabmoh, & Pothisiri, 2015) เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจเป็นมิติที่มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ (Bloom, Mahal, Rosenberg, & Sevillaisr, 2010; Brown, 2011; Chan, Ofstedal, & Hermalin, 2001) ซึ่งมีการวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุสตรีมีความเปราะบางทางด้านเศรษฐกิจและมีความเสี่ยงที่ยากจนมากกว่าผู้สูงอายุชาย (Gneezy, Niederle, & Rustichini, 2003; Ofstedal, Reidy, & Knodel, 2004)

ที่ผ่านมาภาครัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตให้กับผู้สูงอายุในหลายระดับ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ การพัฒนาคนทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ การประกอบอาชีพ ให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตและมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประเด็นเหล่านี้ยังคงมีความต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของทิศทางในการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564) ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย นอกจากนี้ ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ได้มีการกำหนดมาตรการหลักด้านหลักประกันรายได้เพื่อวัยสูงอายุ ซึ่งเป็น 1 ใน 3 ของมาตรการหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ นอกเหนือจากการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2545) และมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559 มีมติเห็นชอบ 4 มาตรการหลักเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ได้แก่ 1) การจ้างงานผู้สูงอายุ โดยการยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้เป็นจำนวนร้อยละ 100 ของรายจ่ายที่ได้จ่ายเพื่อการจ้างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เข้าทำงาน 2) การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (senior complex) 3) สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (reverse mortgage) และ 4) การบูรณาการระบบบำนาญแห่งชาติ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพได้ทำงานต่อ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้หลังเกษียณที่เพียงพอ อีกทั้ง เป็นการเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงในยามสูงวัย ผู้สูงอายุที่มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และบรรเทาภาระงบประมาณภาครัฐด้านสวัสดิการชราภาพในระยะยาวต่อไป

นอกจากภาครัฐจะให้ความสำคัญกับนโยบายและแผนงานด้านผู้สูงอายุแล้ว ที่ผ่านมามาภาครัฐยังได้ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ ปี พ.ศ. 2496 ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ไร้ญาติและไม่มีที่พึ่งได้มีที่อยู่อาศัย และหลังจากนั้นก็ได้มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ รวมทั้งได้มีการจัดบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยมา เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุ โครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งต่อมาได้พัฒนามาเป็นสวัสดิการเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 รัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน (เบี้ยยังชีพ) เพื่อให้เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน รายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ ถูกทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู และไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ โดยรัฐบาลจ่ายให้กับผู้สูงอายุคนละ 200 บาทต่อเดือน ต่อมาก็ปรับเปลี่ยนเป็นคนละ 500 บาทต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2549 โดยจ่ายให้กับผู้สูงอายุทุกคนที่ไม่ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิ

ประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดให้เป็นประจำ (วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2552) และปรับเป็นแบบขั้นบันไดตามกลุ่มอายุ ตั้งแต่คนละ 600 ไปจนถึง 1,000 บาทต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2554 (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554 เรื่อง การกำหนดอัตราเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทุกภาคส่วนได้ให้ความสำคัญและจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุ แต่การจะสร้างความมั่นคงและความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุได้นั้น ต้องมาจากหลายปัจจัยทั้งในส่วนของตัวผู้สูงอายุเอง การสนับสนุนจากภาครัฐ รวมถึงการช่วยเหลือเกื้อหนุนจากลูกหลาน และสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นได้ เพราะสมาชิกในครอบครัวจะมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างใกล้ชิด และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ดีที่สุดทั้งทางด้านร่างกาย (การดูแล ปรนนิบัติ) ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ (การช่วยเหลือเรื่องเงิน ค่าใช้จ่ายต่างๆ) และด้านสังคม (การสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและศาสนาต่างๆ) (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2552) ซึ่งมีข้อค้นพบจากงานวิจัยหลายเรื่องพบว่า ผู้สูงอายุในประเทศแถบเอเชีย เช่น เกาหลีใต้ ฮองกง มาเลเซีย ไทย เป็นต้น มีแหล่งรายได้สำหรับการดำรงชีวิตมาจากบุตร การเกื้อหนุนจากครอบครัว และการทำงานเป็นหลัก (Chi & Chui, 1999; Masud & Haron, 2008; Phang, 2011)

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรของประเทศได้ส่งผลให้โครงสร้างของครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดแต่ก็เป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในทุกๆระดับทั้งระดับปัจเจกบุคคล ระดับชุมชน และระดับสังคม รวมทั้งลักษณะการอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558; ภูเบศร์ สมุทรจักร, 2559; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558a) โดยในปัจจุบันรูปแบบของครอบครัวไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไป ส่วนใหญ่เป็นแบบครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) แต่สัดส่วนของครอบครัวเดี่ยว มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2523 ประเทศไทยมีสัดส่วนของครอบครัวเดี่ยวอยู่ที่ร้อยละ 70.6 แต่ในปี พ.ศ. 2553 สัดส่วนของครอบครัวเดี่ยวลดลงเหลือเพียงร้อยละ 52.9 (พัชรราวลัย วงศ์บุญสิน, 2553) ส่วนรูปแบบของครอบครัวขยาย (extended family) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่เขตชนบทจะมีสัดส่วนสูงกว่าในพื้นที่เขตเมือง (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) โดยหากพิจารณาเรื่ององค์ประกอบของรุ่นที่อยู่อาศัยในครัวเรือน พบว่า ครอบครัวไทยส่วนใหญ่มีลักษณะการอยู่อาศัยเป็นแบบ 2 รุ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36 แต่สัดส่วนของครอบครัวแบบ 2 รุ่น ได้ลดลงจากปี พ.ศ. 2537 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 58 ในขณะที่

ที่ลักษณะการอยู่อาศัยแบบอยู่คนเดียว อยู่แบบ 1 รุ่น และครอบครัวแบบข้ามรุ่น (skip generation family) มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น แต่ครอบครัวที่อยู่อาศัยแบบข้ามรุ่นจะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ค่อยดีนักเมื่อเทียบกับครอบครัวที่อยู่อาศัยแบบอื่นๆ (อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ, 2558) และสอดคล้องกับข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่า ปัจจุบันผู้สูงอายุไทยอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีขนาดเล็กลงจากในอดีต โดยปี พ.ศ. 2557 มีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวตามลำพัง ร้อยละ 8.7 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากในอดีตมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ที่มีเพียงร้อยละ 3.6 นอกจากนี้ ยังพบว่ามีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ร้อยละ 34 ซึ่งถือว่ามีสัดส่วนที่สูงพอสมควร โดยครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุเป็นหัวหน้าครัวเรือนนั้นมีโอกาสยากจนกว่าหัวหน้าครัวเรือนในวัยทำงาน และอาจมีผลกระทบต่อโครงสร้างและสัมพันธภาพที่ระหว่างสมาชิกในครอบครัวทำให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาอยู่ด้วยกันน้อยลง การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุจะอ่อนแอลง (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2558)

ดังนั้น การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก แม้ว่าในปัจจุบันผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่จะอยู่ในความดูแลและได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวเป็นหลัก แต่ในอนาคตอีก 20-30 ปีข้างหน้าเมื่อโครงสร้างทางประชากรเปลี่ยนแปลงไป ประเทศมีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานลดลง จะทำให้รูปแบบการดูแลและการเกื้อหนุนผู้สูงอายุในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป (เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชรราวลัย วงศ์บุญสิน, 2558) เนื่องจากด้วยสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมจะทำให้สมาชิกในครอบครัวต้องออกจากครอบครัวเพื่อไปทำงานในเชิงเศรษฐกิจเพื่อหาเลี้ยงชีพเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความรัก ความอบอุ่น และความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวลดน้อยลง ผู้สูงอายุถูกแยกออกจากครอบครัวมากขึ้น (ประภาพร มโนรัตน์, 2556) และหากประชากรวัยแรงงานในอนาคตมีสัดส่วนน้อยอาจทำให้วัยแรงงานต้องเสียภาษีเพิ่มมากขึ้น และต้องทำงานให้ได้ค่าตอบแทนเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอที่จะดูแลผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ก็อาจจะนำมาซึ่งความยากจนด้านความรักจากรุ่นลูกที่เป็นวัยแรงงานที่มีต่อผู้สูงอายุในครอบครัว (เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชรราวลัย วงศ์บุญสิน, 2558)

สำหรับสถานการณ์ทางด้านครอบครัวของผู้สูงอายุไทยนั้น ข้อมูลจากรายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 พบว่า มีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย ร้อยละ 32.6 และมีผู้สูงอายุที่เป็นโสดร้อยละ 3.9 ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า สัดส่วนของสถานภาพสมรสระหว่างเพศหญิงและเพศชายแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยผู้สูงอายุเพศหญิงจะมีสัดส่วนของการเป็นโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่ ที่สูงกว่าผู้สูงอายุเพศชาย รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของสถานภาพสมรสระหว่างผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชาย

เพศ	โสด	สมรสและคู่	สมรสแต่คู่สมรส	หม้าย	หย่า	แยกกัน
		สมรสอยู่ใน	ไม่อยู่ใน			
		ครัวเรือน	ครัวเรือน			อยู่
ผู้ชาย	2.00	78.90	2.80	14.10	0.90	1.30
ผู้หญิง	5.50	46.30	2.30	43.20	1.30	1.40

ที่มา: การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

โดยข้อมูลจากรายงานของ United Nations พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในผู้สูงอายุ คือ ปัญหาทางด้านสุขภาพและค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ความยากจน และการสูญเสียคู่สมรสทำให้มีปัญหาทางการเงินในช่วงบั้นปลายของชีวิต โดยผู้สูงอายุในเอเชียส่วนใหญ่มีอัตราความยากจนค่อนข้างสูง และรูปแบบการอยู่อาศัยก็มีส่วนสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับลูกหลาน และอาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบหลายรุ่น (multi-generational households) จะมีชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว (United Nations, 2015) แต่ในปัจจุบันครัวเรือนไทยมีขนาดเล็กลงอันเป็นผลมาจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ และการนิยามมีบุตรจำนวนน้อยลงกว่าในอดีตจะทำให้ในอนาคตการเกื้อหนุนช่วยเหลือและพึ่งพากันภายในครอบครัวจะลดน้อยลง โดยเฉพาะพ่อแม่ต้องพึ่งพาตนเองในวัยชราเพิ่มขึ้น (อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ, 2558)

ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหากผู้สูงอายุมีปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงฐานะทางการเงินและความยากจนจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ตลอดจนความอยู่ดีมีสุขด้านต่างๆ ในช่วงบั้นปลายของชีวิต (Choudhury & Leonesio, 1997) อีกทั้ง ความแตกต่างระหว่างเพศก็มีความเกี่ยวข้องกับข้อได้เปรียบและเสียเปรียบทางด้านเศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคลและระดับครัวเรือน โดยข้อค้นพบจากงานวิจัยหลายเรื่องได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีทรัพยากร (รายได้จากการทำงานและรายได้อื่นๆ) น้อยกว่าผู้สูงอายุเพศชาย รวมทั้งมีความอยู่ดีมีสุขต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศชาย (Gneezy et al., 2003; Ofstedal et al., 2004; Rudkin, 1993) ซึ่งการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุในทุกกระดับของประเทศไทยจะทำให้โครงสร้างทางประชากรเปลี่ยนแปลงไปและส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทำให้มีผู้สูงอายุมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเอง ข้อมูลจากรายงานการสำรวจการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 พบว่า มีผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ 3.84 ล้านคน โดยเป็นผู้สูงอายุเพศชาย

2.26 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 58.9) และผู้สูงอายุเพศหญิง 1.58 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 41.1) ซึ่งจากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุนอกจากจะมีหน้าที่ช่วยเหลืองานบ้านและดูแลบุตรหลานในครัวเรือนแล้ว ยังมีผู้สูงอายุอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังคงมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว เพราะการทำงานของผู้สูงอายุจะนำมาซึ่งแหล่งรายได้ที่สำคัญเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต เนื่องจากข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยปี พ.ศ. 2557 พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีแหล่งรายได้หลักมาจากบุตร และการทำงานในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 36.7 และ ร้อยละ 33.9 ตามลำดับ ส่วนรายได้ที่มาจากเบี้ยยังชีพจากทางราชการก็พบว่ายังคงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุไทย ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุไทยมีแหล่งรายได้หลักมาจากเบี้ยยังชีพจากทางราชการ ร้อยละ 14.8 ส่วนแหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตที่มาจากเงินบำเหน็จ/บำนาญ จากคู่สมรส และจากดอกเบี้ยเงินออมและทรัพย์สินที่ผู้สูงอายุได้เก็บออมสะสม พบว่า มีเป็นส่วนน้อยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 4.9 ร้อยละ 4.3 และ ร้อยละ 3.9 ตามลำดับ แต่สถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปควบคู่กับสถานการณ์การก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุของประเทศไทยในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่ออัตราการพึ่งพิงที่เปลี่ยนแปลงไป และทำให้แหล่งที่มาของรายได้หลักในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยจากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปี พ.ศ. 2557 พบว่า แหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยในปี พ.ศ. 2550 ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีแหล่งรายได้หลักมาจากบุตรในสัดส่วนที่สูง ถึงร้อยละ 52.3 แต่ปี พ.ศ. 2557 พบว่า แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุที่มาจากบุตรลดลงเหลือเพียงร้อยละ 36.7 ซึ่งถือว่าลดลงค่อนข้างมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีแหล่งรายได้หลักที่มาจากทรัพย์สินของตนเอง ได้แก่ แหล่งรายได้ที่มาจากดอกเบี้ย/เงินออม/ทรัพย์สิน และการทำงาน มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2550

จากข้อมูลข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า แนวโน้มการเกื้อหนุนด้านรายได้ของผู้สูงอายุในสังคมไทย กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่บุตรเป็นหลักในการเกื้อหนุนด้านรายได้ แต่ในอนาคตการเกื้อหนุนด้านรายได้จากบุตรมีแนวโน้มลดลง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น การไม่แต่งงาน การไม่มีบุตร การมีบุตรจำนวนน้อยลง รูปแบบการอยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น ดังนั้น ผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันจึงต้องมีการปรับตัว และพึ่งพาตนเองมากขึ้น ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 พบว่าผู้สูงอายุไทยมีเงินออมและทรัพย์สินที่เป็นแหล่งรายได้หลักในการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่น้อย แต่สัดส่วนที่น้อยนี้ก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น การเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีโดยปราศจากภาวะทุพพลภาพทั้งทางกาย ทางสมอง และจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการมีสุขภาพดีเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงิน การทำงาน และการดำเนินชีวิตของ

ผู้สูงอายุ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ (successful aging) และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชรราวลัย วงศ์บุญสิน, 2558) ในขณะที่เดียวกันภาครัฐก็มีส่วนสำคัญในการช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับผู้สูงอายุ เช่น การส่งเสริมการทำงานเพื่อสร้างรายได้ การส่งเสริมการออมเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับบุคคล เป็นต้น และส่งเสริมการเตรียมความพร้อมและความมั่นคงทางการเงินให้กับประชากรวัยแรงงานตั้งแต่อ่อนเข้าสู่วัยเกษียณ

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เพราะหากว่าผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจและมีความมั่งคั่งก็จะมีศักยภาพมากพอในการที่จะเป็นผู้บริโภคที่มีคุณภาพ และมีส่วนร่วมทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม (ศุภเจตน์ จันทร์สาสน์, 2555) ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยได้ประโยชน์จากการปันผลทางประชากรระยะที่ 2 (second demographic dividend) อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรที่มีแนวโน้มจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสมบูรณ์ และสังคมสูงอายุระดับสุดยอดในอนาคต อันใกล้ อีกทั้งการที่ผู้สูงอายุไทยมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจจะช่วยลดความเสี่ยงในการดำรงชีวิตด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ และลดภาระพึ่งพิงในเรื่องการดำรงชีพจากครอบครัว ชุมชน และสังคม ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต่อไปได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและมุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นของสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย เนื่องจากเล็งเห็นว่า ความแตกต่างระหว่างเพศในกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องอัตราส่วนเพศ (sex ratio) และอายุคาดเฉลี่ย (life expectancy) มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยที่ผู้สูงอายุเพศหญิงเป็นกลุ่มประชากรที่มีแนวโน้มจะมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น และอายุยืนยาวกว่าประชากรสูงอายุเพศชายในสังคมสูงอายุของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุไทย เพื่อให้ผู้สูงอายุไทยอยู่ดีมีสุขอย่างมั่นคงเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1) สถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ ของผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2557 เป็นอย่างไร

2) สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจจำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2557 เป็นอย่างไร

3) เพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2557 หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2557

2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2557

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย ประกอบด้วย 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1) ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย หมายถึง การที่ผู้สูงอายุไทยสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองในทางเศรษฐกิจในเรื่องของความต้องกรขั้นพื้นฐาน และความต้องการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ โดยมีองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ คือ

1.1) ความอยู่ดีมีสุขด้านรายได้

- ระดับของรายได้
- ความเพียงพอของรายได้
- ความพึงพอใจในภาวะการเงิน

1.2) ความอยู่ดีมีสุขด้านการทำงาน

- การมีงานทำ
- การทำงานตรงตามความต้องการ
- ประเภทงาน
- จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์

1.3) ความอยู่ดีมีสุขด้านทรัพย์สินและเงินออม

- ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน
- การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

1.4) ความอยู่ดีมีสุขด้านการดำรงชีพ

- การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง
- การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะอาดและปลอดภัย
- การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด
- การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด
- การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน
- การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง

2) การศึกษาปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็น
 ปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาสถานการณ์และสร้างดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย
 การศึกษาความสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่น
 ระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย กลุ่มตัวอย่าง
 คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองในโครงการสำรวจประชากรสูงอายุใน
 ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.5 ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการสำรวจประชากรสูงอายุ
 ในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 โดยในการศึกษาประเด็นด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น
 ในครอบครัว ที่ใช้ชุดข้อมูลจากโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 ที่มี
 วัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ภาวะสุขภาพ
 การเกื้อหนุน และลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุมีข้อจำกัดด้านข้อมูล เนื่องจากมีข้อคำถาม
 เกี่ยวกับความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวเพียง 3 มิติ ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้าง
 (structural solidarity) 2) ด้านความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกัน (associational solidarity) และ
 3) ด้านหน้าที่ (functional solidarity) ซึ่งไม่ครบทุกมิติ (6 มิติ) ยังขาดข้อคำถามเกี่ยวกับมิติด้านการ

มีความเห็นร่วมกัน (consensual solidarity) ด้านความรู้สึกผูกพัน (affectual solidarity) และด้านบรรทัดฐาน (normative solidarity)

1.6 สมมติฐานของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งสมมติฐานของการศึกษาออกเป็นสมมติฐานหลัก และสมมติฐานรอง ดังนี้

สมมติฐานหลักที่ 1 ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ และสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

สมมติฐานย่อย

1. ผู้สูงอายุเพศหญิง จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุเพศชาย
2. ผู้สูงอายุที่เป็นโสด จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุที่สมรส หม้าย หย่า และแยกกันอยู่

สมมติฐานหลักที่ 2 ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

สมมติฐานย่อย

- 1) ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน
- 2) ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน
- 3) ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน
- 4) ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

5) ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

6) ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

7) ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

8) ผู้สูงอายุที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

9) ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับบุตร ผู้สูงอายุที่อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กันกับบุตร ผู้สูงอายุที่อยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกันกับบุตร ผู้สูงอายุที่อยู่ในจังหวัดเดียวกันกับบุตร ผู้สูงอายุที่อยู่คนละจังหวัดกับบุตร และผู้สูงอายุที่มีบุตรอยู่ต่างประเทศ

สมมติฐานหลักที่ 3 ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย และปัจจัยทางด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

สมมติฐานย่อย

1) ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และวัยปลายอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป

2) ผู้สูงอายุที่มีบุตรลดลง 1 คน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน

3) ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

4) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น

5) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท

6) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

7) ผู้สูงอายุที่มีสถานะทางสุขภาพดี จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะทางสุขภาพปานกลาง และสุขภาพไม่ดี

1.7 การนิยามศัพท์

ผู้สูงอายุไทย หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองในทางเศรษฐกิจในเรื่องของความต้องการขั้นพื้นฐาน และความต้องการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ โดยองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ จะประกอบด้วยความอยู่ดีมีสุข 4 ด้าน คือ ด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ

ความอยู่ดีมีสุขด้านรายได้ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงมีรายได้ที่เพียงพอในการที่จะสนองตอบความต้องการอันจำเป็นของตนเองในทางเศรษฐกิจตามสมควรแก่อัตภาพ และพึงพอใจต่อภาวะการเงินของตน

ความอยู่ดีมีสุขด้านการทำงาน หมายถึง การที่ผู้สูงอายุไทยมีอาชีพ และมีงานทำที่ก่อให้เกิดรายได้ และตรงตามต้องการโดยความสมัครใจและตามศักยภาพของตนเองทั้งในระบบและนอกระบบ รวมทั้งมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์อย่างเหมาะสม

ความอยู่ดีมีสุขด้านทรัพย์สินและเงินออม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงมีทรัพย์สินในรูปแบบของเงินออม หุ้น อสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ ประกันชีวิต ที่ดิน หรือทรัพย์สินอื่นที่สามารถประเมินเป็นมูลค่าได้ และเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยทั้งตนเองหรือคู่สมรสเป็นกรรมสิทธิ์

ความอยู่ดีมีสุขด้านการดำรงชีพ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุไทยทั้งเพศชายและเพศหญิงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ในด้านการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัย มีแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด ปลอดภัย มีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในครัวเรือน และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง

สมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว หมายถึง ผู้สูงอายุกับบุตรอย่างน้อย 1 คน ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันหรืออาศัยอยู่ที่อื่น

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีความใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์กับบุตร โดยมีการอยู่อาศัยที่ใกล้ชิด/ติดกัน มีการติดต่อสื่อสารกับบุตรผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารต่างๆ เป็นประจำ มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และมีการเกื้อหนุนช่วยเหลือในเรื่องเงิน อาหาร เสื้อผ้าและสิ่งของระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร

ครัวเรือนแบบอยู่คนเดียว หมายถึง ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพียง 1 คน

ครัวเรือนแบบ 1 รุ่น หมายถึง ครัวเรือนที่มีสมาชิกรุ่นเดียวกันอาศัยอยู่ในครัวเรือน ประกอบด้วย สามี-ภรรยา พี่น้อง/ญาติ และเพื่อน

ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น หมายถึง ครัวเรือนที่มีสมาชิก 2 รุ่น อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ประกอบด้วย รุ่นพ่อแม่ และรุ่นลูก

ครัวเรือนแบบ 3 รุ่น หมายถึง ครัวเรือนที่มีสมาชิก 3 รุ่น อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ประกอบด้วย รุ่นปู่ย่า/ตายาย รุ่นพ่อแม่ และรุ่นหลาน

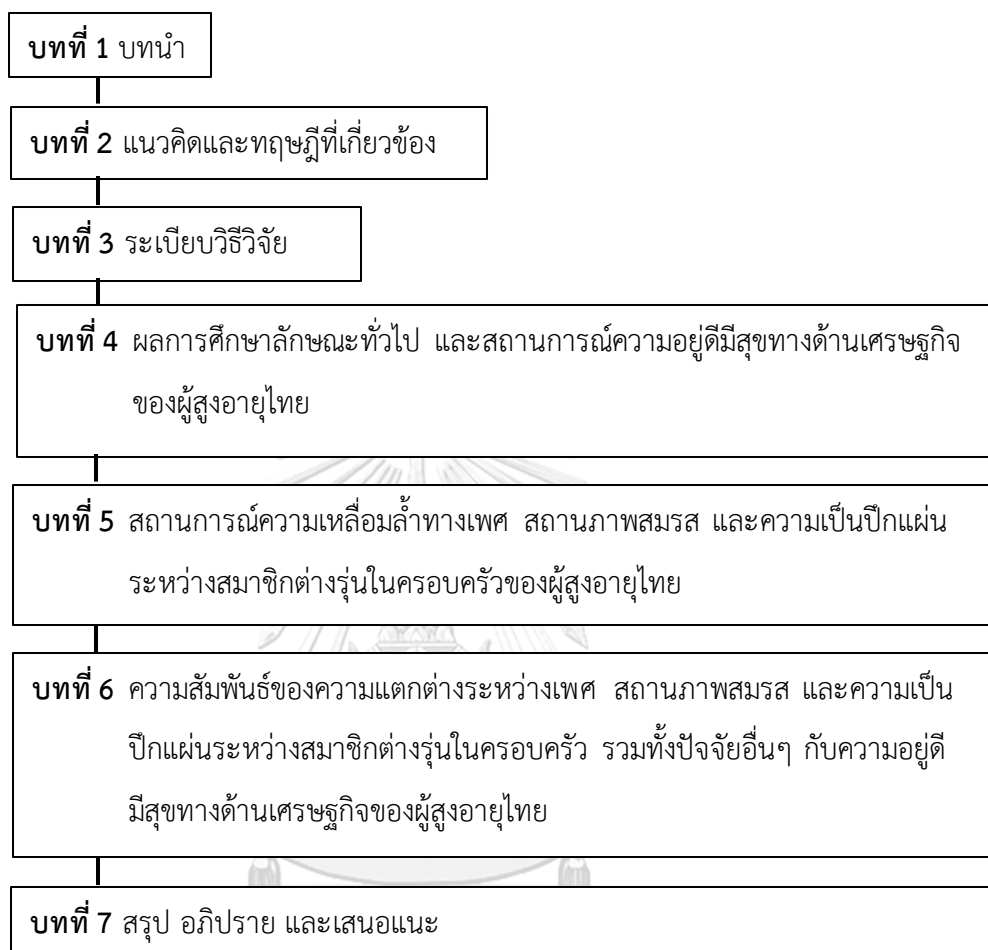
ครัวเรือนแบบข้ามรุ่น หมายถึง ครัวเรือนที่มีปู่ย่า/ตายาย อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกับหลาน โดยไม่มีวัยแรงงานอาศัยอยู่ในครัวเรือน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับของ ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเพศ สถานภาพ สมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย รวมทั้งปัจจัยกำหนด ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อค้นพบที่ได้ จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงาน ด้านผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการสร้าง หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุไทย เพื่อให้ผู้สูงอายุไทยอยู่ดีมีสุขอย่างมั่นคงต่อไป

1.9 โครงสร้างงานวิจัย

โครงสร้างของงานวิจัยเรื่องนี้จะประกอบด้วย 7 ส่วน ดังนี้

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ เป็นการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยที่ผู้วิจัยประยุกต์เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 แนวคิด ดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว และครอบครัวกับผู้สูงอายุ
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศและความเหลื่อมล้ำในสังคม
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ
- 5) แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

2.1.1 ความหมายของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Well-Being) หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ในเชิงวัตถุ (Material living conditions) และทรัพยากรทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ เพื่อมาสนับสนุนให้แต่ละบุคคลมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งครอบคลุมทั้งระดับมหภาคและจุลภาค โดยความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับมหภาค สามารถวัดได้จากตัวชี้วัด 10 ด้าน ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว 2) รายได้ของผู้อยู่อาศัยในประเทศต่อหัว 3) รายได้ครัวเรือนต่อหัว 4) การใช้จ่ายครัวเรือนต่อหัว 5) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 6) ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ 7) ความมั่งคั่งสุทธิของครัวเรือน 8) อัตราการว่างงาน 9) อัตราเงินเฟ้อ และ 10) สถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือน (Office for National Statistics, 2004) ในส่วนของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับจุลภาค คือ ระดับบุคคล จะหมายถึง การที่บุคคลมีรายได้ส่วนบุคคล ซึ่งรวมถึงรายได้จากค่าจ้าง การจ้างงาน เงินประกันสังคม เงินบำนาญ เงินช่วยเหลือของรัฐบาล ดอกเบี้ย และเงินปันผลจากแหล่งต่างๆ ที่ทำให้บุคคลมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจ เพื่อมาสนับสนุนให้ตนเองและครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีทางด้านวัตถุ ซึ่งปัจจัยหลักที่จะเป็นตัวกำหนดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของบุคคล คือ รายได้ในปัจจุบัน โดยมีปัจจัยอื่นๆ ที่สนับสนุน เช่น ทรัพย์สิน การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย เงินออมหลังเกษียณ หนี้สิน เป็นต้น (Australian Bureau of Statistics, 2013; OECD, 2013; C. Williams, 2010; Zhang, Anderson, & Zhan, 2011)

โดยการที่บุคคลมีรายได้อย่างต่อเนื่อง มีเงินออม และเป็นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่างๆ จะทำให้มีความสามารถในการซื้อและบริโภคสินค้ารวมทั้งบริการด้านต่างๆ ได้ ตลอดจนมีสภาพการใช้ชีวิตที่สามารถเข้าถึงความต้องการการบริโภคที่จำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับตนเองและครอบครัว และมีโอกาสในการทำกิจกรรมต่างๆ ในทางเศรษฐกิจได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น (Clark, 1989; Nesadurai, 2005; Rejda, 2015; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) นอกจากนี้ การประกอบอาชีพที่มั่นคงจะนำมาซึ่งรายได้และทำให้มีปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอในการดำรงชีวิตและสามารถพึ่งตนเองได้ (กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์, 2547) โดยการที่บุคคลมีความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในด้านอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพแพทย์ และสิ่งจำเป็นอื่นๆ ของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ ก็จะทำให้บุคคลมีสภาวะทางจิตใจและความรู้สึกพึงพอใจว่าตนเองมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี (OECD, 2013; Office for National Statistics, 2004; Rejda, 2015; C. Williams, 2010; ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพต เขตต์, 2535) โดยสิ่งที่จะบ่งชี้ถึงความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของบุคคลที่สำคัญ มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) รายได้ โดยบุคคลต้องมีรายได้ที่สูงกว่าระดับความยากจนจึงจะทำให้บุคคลได้รับการตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของตนเองหรือครอบครัวในด้านต่างๆ ได้ ซึ่งรายได้ที่เป็นตัวเงินที่แท้จริงจะเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขทางด้านทางเศรษฐกิจ เพราะจะทำให้บุคคลสามารถซื้อสินค้าและบริการได้จริงด้วยเงินรายได้ที่มีอยู่ ซึ่งหมายความว่า บุคคลนั้นจะต้องมีรายได้อย่างต่อเนื่อง และเพียงพอเพื่อใช้จ่ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2) การทำงาน โดยการที่บุคคลได้ทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ และมีเงินเดือนค่าจ้างประจำอย่างต่อเนื่อง จะทำให้บุคคลมีแหล่งรายได้หลักที่มาจากตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจส่วนบุคคล เพื่อไปช่วยสนับสนุนให้บุคคลมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3) สภาพในการดำรงชีวิต โดยบุคคลต้องมีความพึงพอใจต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง ซึ่งตนเองและครอบครัวมีมาตรฐานการดำรงชีวิตในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกับมาตรฐานในการดำรงชีวิตของชุมชน โดยปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี คือ การมีรายได้ที่เพียงพอในการจัดหาสิ่งของและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการขั้นพื้นฐาน แต่ทั้งนี้ มาตรฐานในการดำรงชีวิตของแต่ละชุมชนก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชนนั้นๆ และลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม ระดับการศึกษา ภูมิหลังทางวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4) การมีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต โดยบุคคลต้องมีสวัสดิการ มีหลักประกันทางด้านสุขภาพในกรณีที่มีการเจ็บป่วยหรือมีภาวะทุพพลภาพ และหลักประกันทางด้านรายได้

เมื่อเข้าสู่วัยเกษียณจากการทำงานแล้ว เช่น บำเหน็จบำนาญ เงินสำรองเพื่อการเลี้ยงชีพ ประกันชีวิต ประกันสังคม เป็นต้น ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการเก็บออมเงิน สะสมทรัพย์สิน มีบ้าน มีที่ดิน และมีเงินสำรองเพื่อใช้ในกรณีฉุกเฉินจึงเป็นสิ่งที่ควรเตรียมพร้อมตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่ยังมีกำลัง มีศักยภาพและได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเอง

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีงานทำที่นำมาซึ่งรายได้ที่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต มีทรัพย์สินและเงินออมเพื่อความมั่นคงในชีวิตยามสูงวัยและเพื่อใช้ในกรณีฉุกเฉิน และสามารถตอบสนองความต้องการและความจำเป็นขั้นพื้นฐานของตนเองในการดำรงชีวิตทั้งทางด้านการมีอาหารที่เพียงพอ มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัย มีสิ่งของเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรแก่ศักยภาพของตน ตลอดจนมีการเดินทางที่สะดวกเพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการทางด้าน การแพทย์และสาธารณสุข และบริการของภาครัฐด้านต่างๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของตนเองให้อยู่ดีมีสุข

2.1.2 ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

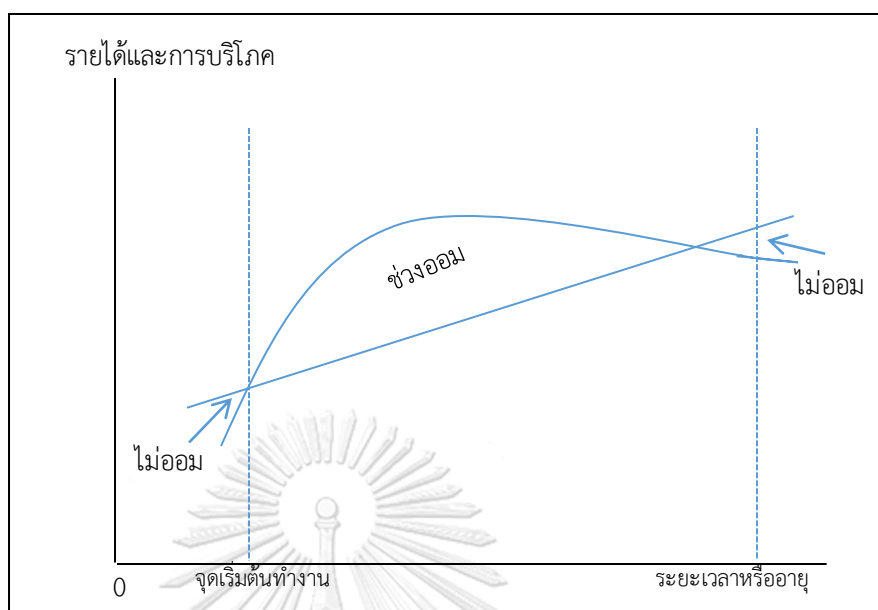
การสูงอายุของบุคคลนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน แต่ประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญและมีผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลในช่วงวัยสูงอายุ คือ การสูงอายุจะนำมาซึ่งการสูญเสียรายได้ เนื่องจากต้องปลดเกษียณจากงานประจำที่ทำอยู่ หรือมีรายได้ลดลงเนื่องจากเมื่อเกษียณแล้วจะได้รับแค่เงินบำนาญ และหากว่าเป็นผู้สูงอายุที่อยู่นอกระบบ หรือประกอบอาชีพอิสระอื่นๆ เช่น เกษตรกร ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุแล้วสภาพร่างกายก็จะเสื่อมโทรมลงตามสภาพ อีกทั้งสภาพจิตใจ ความทรงจำ การเรียนรู้ และเชาวน์ปัญญา ก็จะลดลงตามไปด้วย ทำให้เป็นข้อจำกัดและอุปสรรคในการทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว อาจจะทำให้เกิดภาวะฟุ้งฟิงที่สูงขึ้น เนื่องจากต้องพึ่งพาบุคคลอื่นในหลายๆ ด้าน เช่น การทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การพึ่งพาในยามเจ็บป่วยและกรณีฉุกเฉิน การพึ่งพาทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของบุคคลในช่วงวัยสูงอายุได้

โดยมีทฤษฎีที่สามารถอธิบายลักษณะการบริโภคและการออมของบุคคลในแต่ละช่วงวัยของชีวิต เช่น ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (The Life Cycle Hypothesis) ที่กล่าวว่า “การบริโภคของบุคคลส่วนใหญ่ จะเป็นการบริโภคเพื่อให้ได้รับความพอใจสูงสุด โดยนำเอารายได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตมากำหนดการบริโภคในขณะใดขณะหนึ่ง และการที่บุคคลออมก็มีวัตถุประสงค์เพื่อไว้ใช้จ่ายในการบริโภคในยามสูงวัยหรือเมื่อไม่มีรายได้จากการทำงาน” ซึ่งหมายความว่า บุคคล

จะนำรายได้ตลอดช่วงชีวิตและมูลค่าของทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ มาเป็นตัวกำหนดปริมาณการบริโภคและการออม โดยจากทฤษฎีนี้ มองว่า การบริโภคของบุคคลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นค่อนข้างคงที่ ในขณะที่รายได้ของบุคคลจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นในช่วงต้น จนกระทั่งถึงช่วงที่บุคคลมีรายได้สูงที่สุด หลังจากนั้นรายได้ของบุคคลจะค่อยๆ ลดลง ซึ่งรายได้ของบุคคลนั้นจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้น ในช่วงต้นและช่วงปลายของชีวิตจะเป็นช่วงที่มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ต่ำกว่าช่วงกลางของชีวิตหรือช่วงวัยทำงาน จึงเป็นเหตุผลให้ในช่วงต้นและช่วงปลายของชีวิต บุคคลจะมีค่าใช้จ่ายที่มากกว่ารายได้ ส่วนในช่วงกลางของชีวิต ซึ่งเป็นช่วงที่มีประสิทธิภาพในการทำงานที่สูง จึงเป็นช่วงที่ทำให้บุคคลมีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่าย ดังนั้น ในช่วงนี้จึงเป็นช่วงที่บุคคลจะนำรายได้ในส่วนที่เกินกว่าค่าใช้จ่าย มาเก็บออมเพื่อใช้ในชว่บั้นปลายของชีวิตนั่นเอง (Albert & Modigliani, 1963) โดยทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต เสนอว่า ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในช่วงเวลาหนึ่งของบุคคลควรขึ้นอยู่กับการคาดคะเนรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตด้วย เนื่องจากในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำ แต่เมื่ออายุมากขึ้น ก็จะมีรายได้สูงขึ้น และต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับไปมีรายได้ลดลงอีกครั้ง แต่ในส่วนองปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลนั้น กลับสูงขึ้นตามอายุขัย

ดังนั้น การที่บุคคลมีอายุที่สูงขึ้น ก็ย่อมจะมีแนวโน้มในการบริโภคที่สูงขึ้นในขณะที่รายได้จะมีแนวโน้มที่จะลดลง กรณีเช่นนี้ หากบุคคลใดไม่มีการวางแผนหรือเตรียมความพร้อมทางการเงินที่ดีมากพอ ก็จะเกิดปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านเศรษฐกิจในช่วงวัยสูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากบุคคลใดมีการเตรียมความพร้อมและวางแผนทางการเงิน และการเก็บออมทรัพย์สินไว้ใช้ในยามสูงวัยเป็นอย่างดีแล้ว ก็จะเป็นผู้สูงอายุที่มีความมั่นคง และอยู่ดีมีสุขในช่วงบั้นปลายของชีวิต ดังแสดงตามแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงการบริโภคตามทฤษฎีวงจรชีวิต

ที่มา: Ando Albert and Franco Modigliani (1963), จัดทำโดยผู้วิจัย

การที่ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุแล้วนั้น ทำให้โครงสร้างทางอายุของประชากรมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและมีการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุอย่างรวดเร็ว ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลกระทบต่อ การบริโภค รายได้ และการออมของประชากรในทุกช่วงวัย โดยข้อมูลจากรายงานการคาดประมาณผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อการบริโภค รายได้ และการขาดดุลงบรายได้ของประเทศไทย โดยใช้บัญชีกระแสการโอนประชาชาติ ปี พ.ศ. 2554 มาเป็นฐานในการคาดประมาณผลกระทบ และข้อมูลจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553-2583 ของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาใช้ในการคาดประมาณประชากรในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2583 ไม่ได้ทำให้การบริโภคลดลง แต่ทำให้รายได้โดยรวมลดลง จึงทำให้เกิดการขาดดุลงบรายได้ในภาพรวม เนื่องจากประชากรมีมูลค่าการบริโภคที่สูงกว่ารายได้ จึงต้องได้รับการชดเชยโดยการโอนจากภาครัฐหรือจากทรัพย์สินมากขึ้น โดยในส่วนของ การบริโภคนั้น พบว่า การบริโภคโดยรวมเพิ่มขึ้นในกลุ่มประชากรวัยสูงอายุ แต่ในกลุ่มของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง และเมื่อพิจารณาด้านรายได้ พบว่า ประชากรวัยแรงงานมีรายได้ลดลง ในขณะที่ประชากรวัยสูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังทำให้ประชากรวัยสูงอายุขาดดุลงบรายได้อยู่ (ปี พ.ศ. 2554 ขาดดุลงบรายได้ 587.6 พันล้านบาท และปี พ.ศ. 2583 ขาดดุลงบรายได้ 1,515.7 พันล้านบาท) จากปี พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 2.6 เท่า ในปี พ.ศ. 2583 อันเนื่องมาจากประเทศมีสัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ทำให้รายได้ที่

จากประชากรวัยแรงงานลดลงในขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น จึงส่งผลต่อความต้องการการบริโภคสินค้าและบริการของประชากรวัยสูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย แต่รายได้ของประชากรวัยสูงอายุกลับไม่มีเพียงพอต่อการบริโภค จึงเกิดการขาดดุลงบรายได้ ดังนั้น ประชากรวัยสูงอายุจึงยังคงมีความต้องการการเกื้อหนุน และถ่ายโอนทรัพย์สินจากภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อการดำรงชีพที่เพียงพอ (พัชรวาลัย วงศ์บุญสิน และคณะ, 2558)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยหลายเรื่อง que แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุไทยในปัจจุบันมีปัญหาสำคัญที่ประสบอยู่ คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาสุขภาพ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้น้อยไม่พอเลี้ยงชีพ อีกทั้งมีปัญหาสุขภาพตามมา มีการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ เช่น ไขข้ออักเสบ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคหัวใจ โรคกระเพาะ เป็นต้น ซึ่งการเจ็บป่วยในผู้สูงอายุทำให้ครัวเรือนและตัวผู้สูงอายุเองต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพเพิ่มขึ้น อีกทั้ง การมีปัญหาด้านสุขภาพทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพได้ ส่งผลกระทบต่อรายได้ และภาระทางการเงิน จากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 พบว่า มีผู้สูงอายุเพียง ร้อยละ 38.4 ที่ยังคงทำงานอยู่ และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุชายที่ยังคงทำงานอยู่ โดยแหล่งรายได้หลักสำหรับการดำรงชีวิตส่วนใหญ่มาจากบุตร มีส่วนน้อยที่มีรายได้หลักมาจากการทำงาน จากบำเหน็จบำนาญ และจากเบี้ยยังชีพ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยศึกษาถึงแนวโน้มในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน และความท้าทายในอนาคต ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มของความอยู่ดีมีสุขด้านวัตถุ (material well-being) เพิ่มขึ้น เนื่องจากในปี พ.ศ. 2550 มีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีของใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรถจักรยานยนต์ ทำให้ผู้สูงอายุเดินทางได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่า มีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีโทรศัพท์มือถือเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อสื่อสารกับบุตรและญาติที่อยู่อื่นได้สะดวกมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินหรือมีปัญหาต่างๆ ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ส่วนในด้านการเกื้อหนุน พบว่าผู้สูงอายุยังคงได้รับการเกื้อหนุนด้านวัตถุจากบุตร นอกจากนี้ การศึกษาายังพบว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพเพิ่มขึ้นอย่างมากจากในอดีต แต่ก็ยังมีผู้สูงอายุที่ยากจนและควรได้รับเบี้ยยังชีพ แต่ไม่ได้รับอีกเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ ภาครัฐและภาคเอกชนได้ตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ จึงได้มีการขยายหลักประกันยามสูงอายุให้ครอบคลุมประชากรกลุ่มต่างๆ มากขึ้น โดยการพัฒนาาระบบประกันสังคมและระบบบำนาญใหม่ เพื่อลดปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงินในยามสูงวัยของประชากรไทย ดังจะเห็นได้จาก พระราชบัญญัติ

ประกันสังคม พ.ศ. 2554 และพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีการกำหนดเงื่อนไขที่เอื้อและเป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระที่อยู่นอกระบบบำเหน็จ บำนาญของรัฐ หรือกองทุนเอกชนต่างๆ ที่มีนายจ้างจ่ายสมทบให้ ได้ออมเงิน เพื่อใช้ในยามเกษียณโดยรัฐจะช่วยจ่ายสมทบให้ส่วนหนึ่ง และเมื่อผู้ออมมีอายุครบ 60 ปี ก็จะได้รับเงินบำนาญเป็นรายเดือนตลอดชีพ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างหลักประกันให้กับชีวิตในยามที่ไม่มีรายได้ประจำ และเป็นส่วนหนึ่งของการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความมั่นคงในชีวิต

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ก็ได้ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคลเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องของความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประชากร และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรสูงอายุ ซึ่งจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศที่คาดประมาณว่า ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์นั้น ภาครัฐและครัวเรือนอาจจะมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดูแลสุขภาพ อนามัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ รวมถึงการจัดสวัสดิการทางสังคม นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ยังได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างทุนทางสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนทางวัฒนธรรม) การเสริมสร้างทุนทางเศรษฐกิจ (ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน) และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไปสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้สามารถจัดการความเสี่ยง และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ ตลอดจนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยังคงมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน นำไปสู่สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เนื่องจากในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นทางด้านสังคมจากการเข้าสู่สังคมสูงอายุ อาทิ กำลังแรงงานของประเทศมีแนวโน้มที่จะลดลง ผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจะเป็ตัวสะท้อนถึงภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่อาจจะเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังมีผู้สูงอายุอีกจำนวนมากที่มีรายได้ไม่เพียงพอในการยังชีพ เนื่องจากผู้สูงอายุมีการออมในระดับที่ต่ำตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน อีกทั้งแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุมาจากการเกื้อหนุนของบุตร (ร้อยละ 36.70) เป็นส่วนใหญ่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ดังนั้น ประเด็นของการพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัยเพื่อสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ภาครัฐจะต้องเร่งดำเนินการให้เห็นผลเป็น

รูปธรรม โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและประสบการณ์ รวมทั้ง การยกระดับรายได้และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพให้กับผู้สูงอายุมากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต การสร้างเสริมและฟื้นฟูสุขภาพเพื่อป้องกันหรือชะลอความทุพพลภาพ และโรคเรื้อรังต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดภาระแก่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว และระบบบริการสุขภาพ ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีพในสังคมสูงวัย

ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุจะมีความอยู่ดีมีสุขและมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจได้นั้น ผู้สูงอายุจะต้องมีหลักประกันทางการเงินและทรัพย์สินทั้งที่มาจากตนเองและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยอย่างน้อยจะต้องมีรายได้ที่สูงกว่าระดับความยากจน และเพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของตนเองได้ โดยเส้นความยากจน ปี พ.ศ. 2556 เท่ากับ 2,572 บาทต่อคนต่อเดือน หรือ 30,864 บาทต่อคนต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว และครอบครัวกับผู้สูงอายุ

ครอบครัว (family) และครัวเรือน (household) ไม่ใช่สิ่งเดียวกันแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน (ชาย โภธิสिता, 2554) กล่าวคือ ครอบครัวจะหมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยเป็นความสัมพันธ์ ที่เกิดจากการแต่งงานในลักษณะของสามีภรรยา หรือการอยู่กินด้วยกันฉันท์สามีภรรยา และการมีสายโลหิตเดียวกันในลักษณะของพ่อ แม่ ลูก พี่ และน้องร่วมสายโลหิตและไม่ใช่สายโลหิต (บุตรบุญธรรม หรือพี่น้องบุญธรรม) ส่วนความหมายของครัวเรือนนั้นจะเป็นหน่วยของการอยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วยบ้านที่อยู่อาศัย และคนที่อยู่อาศัยร่วมกันในบ้าน โดยคนที่อยู่อาศัยในครัวเรือน อาจจะมี ความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันทั้งแบบเครือญาติ หรือไม่ใช่ญาติ ทั้งแบบที่อาศัยอยู่ 1 คน และอยู่แบบหลายคนก็ได้ โดยที่บุคคลจะต้องทำหน้าที่หุงหาอาหาร รวมทั้งจัดหาสิ่งของที่จำเป็นเพื่อการบริโภคและอุปโภคของตนเองในครัวเรือนด้วย (UN Statistics Division, 2015)

2.2.1 ความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว (family relationships and intergenerational family solidarity)

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแต่ละช่วงวัยและบทบาทของสมาชิกในครอบครัว จะเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงชีวิตของแต่ละคนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเวลากับพฤติกรรมของมนุษย์ (Hutchison, 2010) ซึ่งสามารถอธิบายได้จากแนวคิดมุมมองเกี่ยวกับช่วงชีวิต (life course perspective) เมื่อบุคคลมีอายุสูงขึ้น บทบาท หน้าที่ สถานะทางสังคม การยอมรับ

ทางสังคม ทรัพยากรที่มีอยู่ และชีวิตความเป็นอยู่ก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย (Elder, 1986) โดยช่วงชีวิตหนึ่งของบุคคล (life course) จะประกอบด้วยเหตุการณ์ต่างๆ ตามลำดับของช่วงเวลา เช่น การเกิด การเติบโตเป็นวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ การแต่งงาน การมีบุตร การเกษียณอายุ การเจ็บป่วย เป็นต้น (K. Williams & Umberson, 2004) ซึ่งบทบาทต่างๆ ของบุคคลมีทั้งบทบาทระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ โดยบทบาทในระดับครอบครัวในฐานะการเป็นสมาชิกในครอบครัว คือ การช่วยเหลือ เกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งในฐานะการเป็นผู้ให้ (giver) และการเป็นผู้รับ (receiver) ซึ่งบทบาทการเป็นผู้ให้และผู้รับของสมาชิกในครอบครัวก็มีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงชีวิตด้วยเช่นกัน โดยช่วงชีวิตหนึ่งบุคคลอาจจะมียุทธศาสตร์เป็นผู้ให้การช่วยเหลือผู้อื่นในครอบครัว แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปสมาชิกในครอบครัวที่เคยเป็นผู้ให้มีการสูงอายุขึ้น บทบาทก็จะเปลี่ยนแปลงมาเป็นผู้รับ (Lowenstein, 2007) โดยรูปแบบการให้การช่วยเหลือเกื้อหนุน เช่น การเกื้อหนุนด้านเศรษฐกิจ (การเงิน รายได้ และค่าใช้จ่าย) การเกื้อหนุนด้านการดูแลช่วยเหลือ (ดูแลสุขภาพ ดูแลเด็ก) การเกื้อหนุนด้านจิตใจ (การให้คำปรึกษา) เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะของการเกื้อหนุนจากประชากรรุ่นหนึ่งไปสู่ประชากรอีกรุ่นหนึ่ง (Macmillan & Copher, 2005; Owens & Suitor, 2007)

ดังนั้น ความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากผู้สูงอายุมีรายได้ส่วนบุคคลในระดับที่ต่ำ แต่ได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มั่งคั่งและมีทรัพย์สินมาก สมาชิกในครอบครัวก็สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลโดยการส่งผ่านจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งทำให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจได้เช่นกัน ดังนั้น ประเด็นของความสัมพันธ์และความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวจึงมีความสำคัญ (Ofstedal et al., 2004) เพราะหากผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ที่ดีและความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับสมาชิกในครอบครัวก็จะทำให้ได้รับการเกื้อหนุนและช่วยเหลือที่ดีทั้งด้านการเงิน สิ่งของ และการดูแล ในกรณีที่ผู้สูงอายุมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปเป็นผู้รับ (receiver) เมื่อไม่สามารถทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองได้แล้ว ส่วนบุตรหลาน หรือสมาชิกในครอบครัวจะมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นผู้ให้ (giver) เพื่อหารายได้มาดูแลผู้สูงอายุแทน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว (Connidid, 2001)

โดยแนวคิดความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว (intergenerational family solidarity) เป็นการมองความเชื่อมโยงประสานกันระหว่างประชากรต่างรุ่น สามารถจำแนกองค์ประกอบได้เป็น 6 มิติ ได้แก่ 1) การมีความเห็นร่วมกัน 2) ความรู้สึกผูกพัน 3) โครงสร้าง 4) ความสัมพันธ์ 5) บรรทัดฐาน และ 6) หน้าที่ ซึ่งใน 6 มิตินี้ มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน (Bengtson & Roberts, 1991) รายละเอียดมีดังนี้

1) ด้านการมีความเห็นร่วมกัน (consensual solidarity) พิจารณาในเรื่องของความคิด ความเห็น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยวัดจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความคิดเห็น ความเชื่อ และค่านิยม

2) ด้านความรู้สึกผูกพัน (affectual solidarity) พิจารณาจากความสัมพันธ์ทางอารมณ์ และความรู้สึกที่ดีที่สมาชิกในครอบครัวมีให้แก่กัน เช่น ความรัก ความผูกพัน และความรู้สึกที่ดีของบุตรที่มีต่อบิดามารดา และความรัก ความผูกพัน และความรู้สึกที่ดีของบิดามารดาที่มีต่อบุตร โดยจะวัดจากระดับของอารมณ์เชิงบวกของสมาชิกในครอบครัว และระดับของการพึ่งพาทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีต่อกัน

3) ด้านโครงสร้าง (structural solidarity) พิจารณาจากปัจจัยทางกายภาพทางภูมิศาสตร์ที่สมาชิกในครอบครัวจะมีโอกาสมาใกล้ชิด และสัมพันธ์กัน เช่น ความใกล้หรือไกลของระยะทางที่อยู่อาศัยระหว่างบิดามารดากับบุตร และโครงสร้างทางความสัมพันธ์ เช่น ความเป็นบิดามารดา ความเป็นพี่น้อง ความเป็นญาติ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสเข้าใกล้และเข้าถึง เพื่อความใกล้ชิดซึ่งกันและกัน

4) ด้านความสัมพันธ์ (associational solidarity) พิจารณาจากกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ความถี่ รูปแบบการปฏิสัมพันธ์และรูปแบบการติดต่อระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยจะวัดจากความถี่และความเข้มข้นของการกระทำ เช่น การติดต่อพูดคุยกันทางโทรศัพท์ การติดต่อพูดคุยกันทางอีเมลล์ การเยี่ยมเยียน เป็นต้น

5) ด้านบรรทัดฐาน (normative solidarity) พิจารณาจากบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัว โดยจะวัดจากความรับผิดชอบในบทบาทของครอบครัว และภาระหน้าที่ของบิดามารดา ที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว

6) ด้านหน้าที่ (functional solidarity) พิจารณาในเรื่องของการพึ่งพาอาศัย การเกื้อหนุน และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว โดยจะวัดจากประเภทของการเกื้อหนุน เช่น การเกื้อหนุนด้านการเงิน การเกื้อหนุนด้านวัตถุ สิ่งของ และเครื่องใช้ การเกื้อหนุนด้านอารมณ์ความรู้สึก เป็นต้น

2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

ความเป็นปึกแผ่นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกื้อหนุนผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเงิน ด้านสิ่งของ ด้านร่างกาย การดูแลปรนนิบัติ ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น (M. Kalmijn, 2005) โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรมีส่วนสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นไปได้ทั้ง 2 ทาง กล่าวคือ

บุตรหรือผู้สูงอายุที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี ก็จะอาศัยการเกื้อหนุนด้านการเงินจากอีกฝ่ายมากกว่า ในทางกลับกันหากบุตรหรือผู้สูงอายุที่มีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าก็จะให้การเกื้อหนุนทางการเงินกับอีกฝ่ายมากกว่า หรือหากทั้งบุตรและผู้สูงอายุมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน การพึ่งพาอีกฝ่ายก็จะลดลง (A. S. Rossi & Rossi, 1990; Treas & Bengtson, 1987) ซึ่งงานวิจัยในต่างประเทศโดยส่วนใหญ่ พบว่า ผู้สูงอายุจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินจากบุตร (Allen, Foster, & Berg, 2001; Soldo & Freedman, 1994; Spillman, 2004; Stoller & Earl, 1983; Stone, Cafferata, & Sangl, 1987)

โดยมีงานวิจัยหลายเรื่องพบว่า ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านต่างๆ เช่น ด้านหน้าที่ ด้านความสัมพันธ์ และด้านโครงสร้าง มีความสัมพันธ์กับการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจ และความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ (Bian, Logan, & Bian, 1998; Farber, 1966; A. Hermalin, Ofstedal, & Lee, 1992; W. K.-m. Lee & Hong-Kin, 2005; Quashie, 2016; Quashie & Zimmer, 2013; Silverstein, Cong, & Li, 2006; จอห์น โนเดล และ นภาพร ชโยวรรณ, 2552) สรุปได้ดังนี้

(1) มิติเชิงหน้าที่ (functional solidarity) เป็นการแลกเปลี่ยนหรือช่วยเหลือเกื้อหนุนระหว่างกันในด้านการเงิน สิ่งของ การดูแล และอารมณ์ความรู้สึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ (Allen et al., 2001; Soldo & Freedman, 1994; Spillman, 2004; Stoller & Earl, 1983; Stone et al., 1987) กรณีการศึกษาประเด็นดังกล่าวในประเทศไทย พบว่าผู้สูงอายุไทยได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรเป็นหลัก และผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านสิ่งของและบริการในระดับที่สูงก็จะมีคามมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจสูงตามไปด้วย (จอห์น โนเดล และ นภาพร ชโยวรรณ, 2552; ชำนาญ แดงทอง, 2543; ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2537)

(2) มิติเชิงความสัมพันธ์ (associational solidarity) เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันภายในครอบครัว และนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งการช่วยเหลือดังกล่าวก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างกันภายในครอบครัว (Farber, 1966) ซึ่งในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรในเรื่องการติดต่อเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่ทีอื่นนั้น มีการศึกษาวิจัยในต่างประเทศ พบว่า ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรมีผลต่อการได้รับการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจจากบุตรโดยเฉพาะด้านการเงิน เช่นกรณีผู้สูงอายุของประเทศจีน และได้พบว่ามีการติดต่อกับบุตรบ่อยครั้งก็จะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินสูงตามไปด้วย (Bian et al., 1998; A. Hermalin et al., 1992; Silverstein et al., 2006)

(3) มิติเชิงโครงสร้าง (structural solidarity) เป็นลักษณะของความใกล้ หรือไกลของระยะทางที่อยู่อาศัยระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งในประเด็นระยะทางของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรที่มีผลต่อการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจและส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขด้านเศรษฐกิจ เช่น การให้เงิน ให้สิ่งของ เป็นต้น มีงานวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า ระยะทางของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรมีผลต่อการช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงิน ด้านหน้าที่ และด้านสิ่งของ เช่น ผู้สูงอายุในแถบละตินอเมริกา และแคริบเบียนจะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่อาศัยอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันมากกว่าบุตรที่อยู่อื่น และบุตรที่อาศัยอยู่ใกล้กับผู้สูงอายุมากที่สุดก็มีความน่าจะเป็นที่จะให้การเกื้อหนุนทางการเงินสูงกว่าบุตรที่อาศัยอยู่ไกล (W. K.-m. Lee & Hong-Kin, 2005; Quashie, 2016; Quashie & Zimmer, 2013) สำหรับการศึกษาในประเทศไทย พบว่า ผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันกับบุตรหลานจะมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่แบบอื่น (จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552)

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวไทย และรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ปัจจุบันครอบครัวไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ทั้งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของขนาด จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรูปแบบของครอบครัวที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์รวมของสตรีที่มีการลดลงอย่างต่อเนื่อง และจำนวนบุตรของสตรีที่จะมีตลอดช่วงวัยเจริญพันธุ์ก็ลดลงเพราะคนในยุคปัจจุบันนิยมมีบุตรกันน้อยลง อีกทั้ง ประชากรไทยมีอายุยืนยาวขึ้น ดังนั้น การจำแนกประเภทครอบครัวไทยจึงมีผู้เชี่ยวชาญได้จำแนกครอบครัวไทยในรูปแบบต่างๆ โดยใช้เกณฑ์องค์ประกอบรุ่นของสมาชิกในครอบครัว และลักษณะของการอยู่อาศัยร่วมกันในครัวเรือน รายละเอียดมีดังนี้

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จำแนกประเภทของครอบครัวออกเป็น 3 ประเภท (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547) ดังนี้

- 1) ครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย คนหนึ่งรุ่น คือ สามีและภรรยา และครอบครัว 2 รุ่น คือ พ่อ แม่ และลูก
- 2) ครอบครัวขยาย หรือครอบครัว 3 รุ่น ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก อาศัยอยู่ร่วมกับปู่ ย่า ตา ยาย
- 3) ครอบครัวลักษณะเฉพาะ คือ ครอบครัวที่มีองค์ประกอบหรือความต้องการเฉพาะด้าน เช่น ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีเฉพาะพ่อหรือแม่ที่เลี้ยงลูกตามลำพัง ครอบครัวข้ามรุ่น ครอบครัวที่มีเฉพาะผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพัง เป็นต้น

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จำแนกครัวเรือนหรือครอบครัว ออกเป็น 4 ประเภท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2552) ดังนี้

1) ครอบครัวยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วย สามีและภรรยา หรือพ่อ แม่ และลูก และรวมไปถึงครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีเฉพาะพ่อหรือแม่ที่เลี้ยงลูกตามลำพัง

2) ครอบครัวย้าย ซึ่งประกอบด้วย รุ่นปู่ ย่า ตา และยาย และรุ่นพ่อ แม่ และลูก อาศัยอยู่ร่วมกัน

3) ครอบครัวยุติธรรมคนเดียว

4) ครอบครัวยุติธรรมโดยที่ไม่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ

อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ (2558) ได้จำแนกโครงสร้างครัวเรือนไทยตามองค์ประกอบของสมาชิกในครัวเรือน ออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1) ครัวเรือนแบบอยู่คนเดียว คือ ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพียงคนเดียว

2) ครัวเรือนแบบ 1 รุ่น คือ ครัวเรือนที่ประกอบไปด้วยสามีหรือภรรยา และคนในรุ่นเดียวกัน

3) ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น คือ ครัวเรือนที่ประกอบไปด้วยรุ่นพ่อ แม่ และรุ่นลูก

4) ครัวเรือนแบบ 3 รุ่น คือ ครัวเรือนที่ประกอบไปด้วย รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย รุ่นพ่อ แม่ และรุ่นหลาน

5) ครัวเรือนแห่งตรงกลาง คือ มีรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย และรุ่นหลาน ขาดรุ่นพ่อ แม่

นอกจากนี้ Keeratipongpaiboon (2012) ได้จำแนกประเภทครัวเรือนไทยตามองค์ประกอบของรุ่นที่อยู่อาศัยในครัวเรือน (Keeratipongpaiboon, 2012) ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) ครัวเรือน 4 วัย ประกอบด้วย ปู่ย่า/ตา ยาย พ่อ/แม่ ลูก และหลานอาศัยอยู่ร่วมกันในครัวเรือน

2) ครัวเรือน 3 วัย สามารถจำแนกได้เป็น

2.1) ครัวเรือน 3 วัย (อายุน้อย)

2.2) ครัวเรือน 3 วัย (สูงอายุ)

3) ครัวเรือน 2 วัย สามารถจำแนกได้เป็น

3.1) ครัวเรือน ที่ประกอบด้วย พ่อ/แม่ และลูก

3.2) ครัวเรือน ที่ประกอบด้วย สามี/ภรรยา และบิดา มารดา

3.3) ครัวเรือนข้ามวัย ที่ประกอบด้วย สามี/ภรรยา และหลาน หรือ ปู่/ย่า

ตา/ยาย อาศัยอยู่กับหลาน

4) ครัวเรือน 1 วัย

4.1) ครัวเรือนที่มีเพียงคนๆ เดียว

4.2) ครัวเรือนที่มีเพียง สามี-ภรรยา

โดยลักษณะการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวและครัวเรือนไทย สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ด้านที่สำคัญ (ชาย โพธิ์สิตา, 2554) ดังต่อไปนี้

(1) ด้านการแต่งงาน โดยที่ชายและหญิงตกลงปลงใจที่จะมีความสัมพันธ์ต่อกันในฐานะสามี และภรรยา หรือเป็นคู่อยู่กินกัน ทั้งที่มีและไม่มีการจัดการตามประเพณีหรือตามกฎหมาย จากข้อมูลสถิติการจดทะเบียนสมรสในประเทศไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า จำนวนการจดทะเบียนสมรสของประชากรไทย ปี 2556 อยู่ที่ 295,519 คู่ โดยลดลงจาก 9 ปีที่แล้ว (ปี พ.ศ. 2547) ที่มีจำนวนคู่รักที่จดทะเบียนสมรสถึง 365,721 คู่

(2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา หรือคู่อยู่กิน ในเรื่องของความมั่นคงหรือไม่มั่นคงในชีวิตสมรสนำมาซึ่งการหย่าร้าง และการแยกทางกัน ซึ่งเป็นการสิ้นสุดความสัมพันธ์ทั้งโดยพฤตินัยหรือนิตินัย จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า สถิติการหย่าร้างในปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นโดยปี พ.ศ. 2556 ประชากรไทยมีการจดทะเบียนหย่า จำนวน 107,031 คู่ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับเมื่อ 9 ปีที่แล้ว พบว่า มีการจดทะเบียนหย่าเพิ่มขึ้นจากในอดีต โดยปี 2547 มีการจดทะเบียนหย่าจำนวน 86,982 คู่

(3) ด้านขนาดครอบครัว ในเรื่องของจำนวนบุตร ปัจจุบันพบว่า ขนาดของครอบครัวไทยเล็กลงเรื่อย ๆ ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา จากเดิมในปี พ.ศ. 2529 ครอบครัวไทยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 5 คน แต่ในปี พ.ศ. 2557 ครอบครัวไทยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนลดลงเหลือประมาณ 3 คน และมีผู้สูงอายุมากกว่าสองในสามที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแบบหลายรุ่น (Knodel et al., 2015) โดยมีผู้สูงอายุร้อยละ 43 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมดอาศัยอยู่กับหลาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557)

(4) ด้านรูปแบบการอยู่อาศัย ในเรื่องของโครงสร้างและองค์ประกอบของครัวเรือน (ครัวเรือนขยายและครัวเรือนเดี่ยว) ครอบครัวไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีลักษณะการอยู่อาศัยเป็นแบบ 2 รุ่น และแบบ 3 รุ่น แต่ก็พบว่าลักษณะการอยู่อาศัยแบบอยู่คนเดียว อยู่แบบ 1 รุ่น และแบบข้ามรุ่นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น (อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ, 2558) โดยครอบครัวแบบข้ามรุ่นจะพบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Knodel et al., 2015)

รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุจะเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของครอบครัว สถานที่อยู่อาศัย และผู้อยู่อาศัยร่วมกันในครอบครัว ซึ่งรูปแบบการอยู่อาศัยจะมีผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ (Chen & Chen, 2012) เนื่องจากในปัจจุบันผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลและได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวเป็นหลัก (เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชรราวลัย วงศ์บุญสิน, 2558) โดยผู้สูงอายุ

ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาดเล็กที่มีแนวโน้มที่จะมีปัญหาทางการเงินมากกว่า เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น และครัวเรือนแบบข้ามรุ่นยังคงต้องทำงานไปจนกว่าจะทำได้ เนื่องจากไม่มีเงินออมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในช่วงบั้นปลายของชีวิต และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (Keeratipongpaiboon, 2012) ซึ่งหากในอนาคตอีก 20-30 ปีข้างหน้าเมื่อโครงสร้างทางประชากรเปลี่ยนแปลงไป ประเทศมีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานลดลง จะทำให้รูปแบบการดูแลและการเกื้อหนุนผู้สูงอายุในครอบครัวและรูปแบบการอยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวต้องออกจากครอบครัวเพื่อไปทำงานในเชิงเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น (เกื้อ วงศ์บุญสิน และ พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน, 2558) โดยจากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 พบว่า ปัจจุบันผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่คนเดียวตามลำพังมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากในอดีตเมื่อ 20 ปีก่อน จากตัวเลขสถิติ พบว่า มีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว ร้อยละ 8.7 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2537 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 3.6 โดยสามารถจำแนกรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทยออกเป็น 8 รูปแบบ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ. 2557

รูปแบบการอยู่อาศัย	ร้อยละ
1. การอาศัยอยู่คนเดียว	8.7
2. การอาศัยอยู่กับคู่สมรส บุตร และญาติ (ได้แก่ บุตร บุตรของบุตร บุตรเขย/บุตรสะใภ้ พ่อ/แม่ พี่/น้อง/ญาติ)	21.00
3. การอาศัยอยู่ลำพังกับคู่สมรส	18.81
4. การอาศัยอยู่กับบุตรและญาติ	16.25
5. การอาศัยอยู่กับคู่สมรสและบุตร	10.86
6. การอาศัยอยู่กับคู่สมรสและญาติ	9.50
7. การอาศัยอยู่กับญาติ	7.58
8. การอาศัยอยู่กับบุตรเพียงลำพัง	6.12
9. อื่น ๆ	1.19

ที่มา: การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2.4 บทบาทครอบครัวในการดูแล ช่วยเหลือ และเกื้อหนุนผู้สูงอายุ

บทบาทครอบครัวต่อการดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุภายในระบบครอบครัวแบบที่สมาชิกในครอบครัวเพศหญิงและเพศชายมีความเท่าเทียมกัน (bilateral/egalitarian family system) มารดาที่เป็นผู้สูงอายุมักมีแนวโน้มที่จะได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ และดูแลเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับบิดาที่เป็นผู้สูงอายุ ทั้งนี้ บิดามารดามักจะอยู่อาศัยร่วมกับหรือใกล้กับบุตรเพศหญิงที่เป็นคนสุดท้อง (Knodel, Chayovan, & Siriboon, 1992) ในขณะที่ในระบบครอบครัวที่ผู้ชายเป็นใหญ่หรือระบบที่บิดามีอำนาจในบ้าน (patriarchal/patrilineal family systems) ตำแหน่งของสตรีผู้สูงอายุก็น่าจะมีความมั่นคงน้อยกว่าผู้ชายสูงอายุ (K. O. Mason, 1992) โดยที่ความรู้สึกผูกพันระหว่างมารดากับบุตรสาว เป็นลักษณะที่ทำให้มั่นใจได้ว่ามารดาสูงอายุจะได้รับการดูแลจากบุตรสาว

ดังนั้น ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุได้วันที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแบบ 3 รุ่น พบว่า มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวแบบอื่นๆ (A. Mason, Lee, & Russo, 2005) เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนช่วยเหลือทางการเงินให้ผู้สูงอายุ มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจและช่วยบรรเทาความยากจนให้กับผู้สูงอายุ (Burr & Mutchler, 1999) และหากผู้สูงอายุได้อยู่อาศัยในครัวเรือนเดียวกันกับบุตรหลานก็จะมีโอกาสในการได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนเพิ่มมากขึ้น (Chang, 1992)

สำหรับผู้สูงอายุไทย สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการดูแลและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจ โดยบทบาทในด้านต่างๆ สามารถจำแนกได้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2553) ดังนี้

1) บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุด้านร่างกาย เป็นการช่วยเหลือเกื้อหนุนผู้สูงอายุในด้านสุขภาพอนามัย การดูแลปรนนิบัติเมื่อเจ็บป่วย การจัดหาอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค และการจัดที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

2) บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุด้านอารมณ์ เป็นลักษณะของการแสดงความรัก ความผูกพัน ความเคารพนับถือให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองยังคงมีคุณค่า สามารถเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ลูกหลานได้ นอกจากนี้ ครอบครัวยังมีบทบาทในการรับฟังปัญหาของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุคลายความวิตกกังวล ความโกรธ ความกลัว เหล่านี้เป็นต้น

3) บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุด้านเศรษฐกิจ เป็นการช่วยเหลือเกื้อหนุนผู้สูงอายุในด้านการเงิน แก้ไขปัญหาหนี้สินต่างๆ และดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

4) บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุด้านสังคม เป็นลักษณะของการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางศาสนา งานบุญงานกุศล กิจกรรมชมรม การรับรู้ข่าวสาร เป็นต้น

2.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับความกตัญญู (filial piety)

ความกตัญญูเป็นบรรทัดฐานทางสังคมและเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ของบุตรกับบิดามารดา เมื่อบุตรถูกคาดหวังให้มีหน้าที่ต้องดูแลบิดามารดาเมื่อยามแก่ชรา ความกตัญญูจึงถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของบุตรที่พึงมีต่อบิดามารดา (Schinkel, 2012) เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่ให้การเลี้ยงดู เอาใจใส่ และเกื้อหนุนในด้านต่างๆ ในทุกช่วงวัยของชีวิตบุตร (A. C. Y. Ng, Phillips, & Lee, 2002; Sung, 1998) ดังนั้น ความกตัญญูจึงมีส่วนสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการให้ของบุตรที่มีต่อบิดามารดาที่เป็นผู้สูงอายุ ทั้งการให้ทางวัตถุ เช่น การดูแลช่วยเหลือปรนนิบัติเมื่อแก่ชราหรือยามเจ็บป่วย การดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การให้สิ่งของอำนวยความสะดวก เป็นต้น และการให้ทางจิตใจ เช่น ให้ความรัก ความผูกพัน ความสุข และความเคารพนับถือ เป็นต้น (Aboderin, 2005; Matthijs Kalmijn, 2005) เช่น การศึกษาของ Beatriz et al., (2015) ที่พบว่า บุตรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจแก่บิดามารดาในระดับที่สูงตามไปด้วย (Beatriz, Lorca, Soledad, & Ponce, 2015)

จากแนวคิดด้านครอบครัวที่กล่าวมาข้างต้น ภาครัฐได้ให้ความสำคัญและกำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาไว้ในแผนระดับชาติ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 รวมทั้งกำหนดเป็นหนึ่งในทิศทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) อีกด้วย โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) จะเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และครอบครัวไทยต้องมีขนาดที่เหมาะสม ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) จะเน้นในด้านการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน เพื่อฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจ และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) จะเน้นในเรื่องการขยายตัวของโลกโซเซียลกับความล่อแหลมของสื่อออนไลน์ที่บั่นทอนครอบครัว จากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ ดังนั้นทิศทางการพัฒนาประเทศจึงได้ให้ความสำคัญกับสถานการณ์การเป็นสังคมสูงวัยซึ่งเป็นประเด็นที่ท้าทายต่อการพัฒนาประเทศ โดยได้เน้นในประเด็นด้านการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (AEC) และสังคมดิจิทัล นอกจากนี้ทิศทางการพัฒนาในด้านครอบครัวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-

2564) จะมุ่งเน้นในเรื่องครอบครัวเสี่ยงล่มสลาย และสังคมสูงวัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539, 2544, 2549, 2550, 2551, 2554, 2556, 2557, 2558 a)

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564 ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพของครอบครัว การสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว การบริหารจัดการที่เอื้อต่อความเข้มแข็งของครอบครัว การส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายทางสังคมเพื่อพัฒนาครอบครัว และการพัฒนากระบวนการสื่อสารสังคมเพื่อพัฒนาครอบครัว (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 เรื่อง ขอความเห็นชอบให้ประกาศใช้นโยบายยุทธศาสตร์การพัฒนาครอบครัว พ.ศ. 2560 - 2564)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศและความเหลื่อมล้ำในสังคม

การมีเพศที่แตกต่างกันส่งผลให้มุมมองในการใช้ชีวิตแตกต่างกันตามไปด้วย ทั้งในเรื่องของการทำงาน การเก็บออมทรัพย์สิน การสมรส ความสัมพันธ์ในครอบครัว การมีบุตร การเกื้อหนุน รวมไปถึงเรื่องสุขภาพและการเจ็บป่วย (Yount, 2009) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุจะพบว่าความแตกต่างระหว่างเพศส่งผลต่อการใช้ชีวิตในช่วงบั้นปลายของชีวิตที่แตกต่างกันค่อนข้างมากในประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและด้านสุขภาพ (Conklin, Forouhi, Surtees, Wareham, & Monsivais1, 2015; Sousa, 2009) โดยมีงานวิจัยหลายเรื่องที่พบว่า ผู้หญิงสูงอายุที่เป็นหม้าย เนื่องจากคู่สมรสเสียชีวิตไปแล้ว ส่วนใหญ่มักจะไม่แต่งงานใหม่ จึงทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวแทน หรือบางส่วนก็อาศัยอยู่กับบุตรหลานในครัวเรือน ซึ่งจะแตกต่างจากผู้ชายที่เมื่อคู่สมรสชีวิตไปแล้วก็มักจะแต่งงานใหม่ (United Nations, 2004; United Nations Centre for Human Settlements, 2004; Yount, 2009)

โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่สามารถอธิบายเกี่ยวกับความเป็นเพศ (gender theory) และความแตกต่างระหว่างเพศ ที่มีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจของบุคคล เช่น ทฤษฎีบทบาทเพศ (sex role) ทฤษฎีบทบาททางสังคม (social role) และความแตกต่างระหว่างเพศ (gender differences) รายละเอียดมีดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีบทบาทเพศ (sex role theory) และบทบาทความเป็นหญิงความเป็นชาย (gender role)

เพศ (sex) หมายถึง ความแตกต่างทางสรีระของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และบทบาทเพศ (sex role) จะถูกกำหนดโดยลักษณะทางชีววิทยา กล่าวคือ เพศชายจะมีหน้าเป็นผู้ผลิต อสุจิเพื่อจะผสมกับไข่ของเพศหญิงเพื่อให้กำเนิดทารก ส่วนเพศหญิงจะมีหน้าที่ตั้งครรรภ์และให้กำเนิดบุตร (American Psychological Association, 2012) ส่วนคำว่า เพศภาวะ หรือ เพศสภาพ

(gender) หมายถึง พฤติกรรม ทักษะ และความรู้สึกรับรู้ตัวเองของบุคคลว่าเป็นหญิง หรือเป็นชาย ซึ่งอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับเพศที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติก็ได้ โดยเพศภาวะ หรือเพศสภาพ เป็นบทบาทที่สังคมและวัฒนธรรมคาดหวังและเป็นพฤติกรรมที่ถูกเรียนรู้โดยสังคม ซึ่งจะมีความซับซ้อนมากขึ้นตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเป็นองค์ประกอบหลักของความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีพื้นฐานอยู่บนการรับรองความแตกต่างระหว่างเพศ และเป็นแนวทางหลักของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (American Psychological Association, 2012; Anne et al., 1986; Henley, 1997)

บทบาทความเป็นหญิงและความเป็นชาย (gender role) เป็นรูปแบบของพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกว่าตนเองมีบทบาทอย่างไร เช่น บุคลิกภาพ ความชอบ ความเชื่อ ค่านิยม ความสามารถ เป็นต้น ซึ่งบทบาทเหล่านี้เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรม (Socialization) ที่มีส่วนในการเสริมสร้างระบบความคิด และพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น อายุ ฐานะและชนชั้นทางสังคม เชื้อชาติ ศาสนา ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น (Bem, 1981; Hurlock, 1980) โดยสถาบันครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการเลี้ยงดู ขัดเกลาและอบรมสั่งสอนบุคคลตั้งแต่วัยเด็ก ส่งผลต่อเอกลักษณ์ทางเพศที่เหมาะสมของบุคคล และการเป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งบทบาทเพศในเรื่องแบบแผนการดำเนินชีวิต ถูกกำหนดภายใต้บริบทของสังคม เพราะเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บทบาทเพศก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (ภัสสร ลิมานนท์, 2544) โดยบทบาทเพศชาย จะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงบทบาทความเป็นผู้นำ มีอำนาจ พึ่งพาตนเองได้ และมีความสามารถในการดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จ ส่วนบทบาทเพศหญิง จะมีลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Eagly & Wood, 1991; Jaggar, 1997) โดยปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละเพศ ได้แก่ 1) ปัจจัยทางธรรมชาติ (nature) และชีวภาพ (biology) เป็นความแตกต่างด้านสรีระหรือชีวภาพที่ธรรมชาติกำหนด ซึ่งความแตกต่างนี้ทำให้สังคมต้องแบ่งบทบาทและหน้าที่ที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับเงื่อนไขและข้อจำกัดทางธรรมชาติของแต่ละเพศ 2) ปัจจัยด้านโครงสร้างครอบครัว เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดการแบ่งงานและหน้าที่รับผิดชอบระหว่างเพศหญิงและเพศชายภายในครอบครัว โดยอาจจะมีส่วนทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศภายในครอบครัว (Dixon, 1976) และ 3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม (culture) และบรรทัดฐานทางสังคม (social norms) เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการปลูกฝัง อบรม สั่งสอนบุคคลตั้งแต่วัยเด็กให้มีการยอมรับทัศนคติ รวมทั้งยอมรับบทบาทเพศชาย และเพศหญิงที่สังคมและวัฒนธรรมกำหนด

2.3.2 ทฤษฎีบทบาททางสังคม (social role theory) และความแตกต่างระหว่างเพศ (gender differences)

ทฤษฎีบทบาททางสังคมจะมองความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องของพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจากตำแหน่งทางสังคมของผู้หญิงและผู้ชาย รวมทั้งการแบ่งงานและบทบาทหน้าที่ระหว่างเพศ เช่น ผู้หญิงมีบทบาทการเลี้ยงดูลูก ดูแลครอบครัว ทำงานบ้าน ส่วนผู้ชายมีบทบาทในการทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ต้องประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน เป็นต้น โดยความแตกต่างของบทบาททางสังคมจะนำมาซึ่งความคาดหวังทางสังคม ซึ่งความคาดหวังทางสังคมก็จะนำไปสู่ความแตกต่างระหว่างเพศในเชิงพฤติกรรมทางสังคมผ่านกระบวนการเรียนรู้ทักษะตามลักษณะที่ตรงตามเพศและความเชื่อ (learning of sex-typed skills and beliefs) โดยที่บุคคลจะเรียนรู้ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) และได้รับอิทธิพลโดยตรงจากความคาดหวังที่เกี่ยวกับบทบาททางเพศที่มีต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคล และกระบวนการความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (societal power relations) (Archer, 1996; Eagly, 1997) ดังนั้น บทบาทเพศทางสังคมจึงมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละสภาพสังคมและวัฒนธรรม และมีความเกี่ยวข้องกับ สิทธิ อำนาจ ความรับผิดชอบ และความสามารถในการเข้าถึง ใช้อุปกรณ์ และควบคุมทรัพยากรต่างๆ ซึ่งในบางสถานการณ์เพศหญิงอาจจะต้องมาทำบทบาทหน้าที่ของเพศชาย เช่น การทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัว การทำงานในเชิงเศรษฐกิจ บทบาททางการเมือง เป็นต้น ในขณะที่เพศชายก็อาจจะต้องมาทำบทบาทหน้าที่ของเพศหญิง เช่น บทบาทการดูแลเลี้ยงดูบุตร การทำงานบ้าน การทำอาหาร เป็นต้น

โดยทฤษฎีบทบาททางสังคม (social role theory) อธิบายว่า การที่บุคคลมีอายุเพิ่มขึ้นก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้บทบาททางสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การยอมรับบทบาททางสังคมในแต่ละช่วงวัยของบุคคลจะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล และการเห็นคุณค่าของบุคคลโดยครอบครัวจะช่วยในการเสริมสร้างบทบาททางสังคมของบุคคลขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนบทบาทหน้าที่ที่สูญเสียไปในแต่ละช่วงวัย (Alice, Wood, & Diekman, 2000) ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำอย่างต่อเนื่องก็จะมีส่วนสำคัญทำให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวกับบทบาททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งสามารถอธิบายได้จากทฤษฎีกิจกรรมทางสังคม (activity theory) กล่าวคือ การที่บุคคลได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย จะทำให้บุคคลมีความพึงพอใจในชีวิตสูงและสามารถปรับตัวให้ดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความสุขได้ การที่บุคคลก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุและเกษียณจากการทำงานแล้วทำให้มีเวลาว่างมากขึ้น การที่ได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับช่วงวัยและสภาพร่างกาย เช่น งานอดิเรก งานเล็กๆ น้อยๆ ภายในบ้าน ช่วยดูแลหลาน ให้คำปรึกษาลูกหลาน งานอาสาสมัคร กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุเพื่อพบปะ

กับคนวัยเดียวกัน เป็นต้น จะทำให้ผู้สูงอายุมีทัศนคติในเชิงบวกกับตนเอง มองโลกในแง่ดี และมีชีวิตชีวา รวมทั้งรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีบทบาททางสังคมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าและยอมรับบทบาทของตนเอง (Diggs, 2008)

2.3.3 แนวคิดความแตกต่างระหว่างเพศ (gender differences)

มีผู้เชี่ยวชาญได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง (Bakan, 1966; Eagly & Carli, 1981; Eagly & Crowley, 1986; Eagly & Steffen, 1986; Parsons & Bales, 1955) โดยลักษณะของเพศชายที่ยึดถือตนเองเป็นหลัก (agentic) ลักษณะของความเป็นชายเรียกว่า Agency เป็นการแสดงออกในลักษณะการปกครองตนเอง (self-assertion) การมีอิสระ (independent) และการมีอิทธิพลหรืออำนาจเหนือผู้อื่น (dominant) (Archer, 1996; Bakan, 1966) หรือลักษณะพฤติกรรมของเพศชาย เรียกว่า Instrumental จะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก เชื้อมั่นในตนเอง และนำพาตนเองไปสู่ความสำเร็จ ส่วนลักษณะของความเป็นหญิง จะเป็นลักษณะของการยึดถือส่วนรวม (communal) เรียกว่า Communion เป็นลักษณะของการเห็นแก่สวัสดิภาพของผู้อื่น เช่น มีความสุภาพอ่อนโยน มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจใส่ ดูแล ช่วยเหลือ บรรเทาความรู้สึกเจ็บปวดของผู้อื่น เป็นต้น หรือ ลักษณะพฤติกรรมของเพศหญิงที่เรียกว่า Expressive จะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยความแตกต่างระหว่างเพศ มาจากบทบาทที่แตกต่างกันในการทำงานและประกอบอาชีพของเพศชายและเพศหญิง ซึ่งลักษณะของการยึดถือส่วนรวมเป็นหลักของผู้หญิงนั้นอาจมาจากการที่ผู้หญิงมีบทบาทเป็นแม่บ้าน ดูแลช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว ส่วนผู้ชายจะมีบทบาทในทางสังคมและเศรษฐกิจที่เด่นกว่า จึงทำให้บุคคลเรียนรู้และคล้อยตามบทบาทเพศตามที่สังคมคาดหวังทำให้ความคิดของเพศหญิงและเพศชายต่างกัน (Eagly & Wood, 1982)

นอกจากนี้ Bem (1981) ได้จำแนกลักษณะของบทบาททางเพศ ออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ความเป็นชายสูงลักษณะเดียว (masculinity) เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีภาวะผู้นำ มีพลังอำนาจ มีความรู้ความสามารถ พึ่งพาตนเองได้ มีความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และมีความสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ 2) ความเป็นหญิงสูงลักษณะเดียว (femininity) เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความอ่อนหวาน อ่อนโยน และอ่อนแอ มักถูกกระทำ เป็นผู้ตาม มีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรและทำงานภายในบ้าน 3) ความเป็นหญิงและความเป็นชายสูงทั้งคู่ (androgyny) เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่สามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคมได้อย่างเหมาะสมมีความยืดหยุ่นสูงจึงสามารถปรับตัวได้ดีกับสถานการณ์ต่างๆ จึงมักประสบความสำเร็จในชีวิต และ 4) ความเป็นหญิงและความเป็นชายต่ำทั้งคู่ (undifferentiated) เป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ไม่ชัดเจน และไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคมได้ รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการจัดกลุ่มบทบาททางเพศ และลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก

	ความเป็นหญิงสูง	ความเป็นหญิงต่ำ
ความเป็นชายสูง	ความเป็นหญิง-ชาย (Androgyny)	ความเป็นชาย (Masculinity)
	<ul style="list-style-type: none"> - พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ - มีความยืดหยุ่น - ปรับตัวง่าย - ประสบผลสำเร็จในชีวิต - สุขภาพจิตดี 	<ul style="list-style-type: none"> - พฤติกรรมผู้นำ - มีพลังอำนาจ - กล้าหาญ - ชอบแข่งขัน - กล้าตัดสินใจ - มีความฉลาด - ความเป็นอิสระ - มีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัว
ความเป็นชายต่ำ	ความเป็นหญิง (Femininity)	บทบาทไม่ชัดเจน (Undifferentiated)
	<ul style="list-style-type: none"> - มีความอ่อนโยน - ซื่อาย - อ่อนแอ เป็นผู้ถูกกระทำ - ทำงานในบ้าน - มีหน้าที่เลี้ยงดูลูก และดูแลสามี 	<ul style="list-style-type: none"> - พฤติกรรมที่แสดงออกไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

ที่มา: ดัดแปลงโดยผู้วิจัย โดยอ้างอิงจาก Bem's sex role classification (Bem, 1981)

2.3.4 แนวคิดความแตกต่างระหว่างเพศที่มีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจของบุคคล

ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องการแข่งขันทางเศรษฐกิจ พบว่า ผู้หญิงมีความสามารถในการแข่งขันต่ำกว่าผู้ชาย โดยในกลุ่มประชากรสูงอายุ ผู้สูงอายุเพศหญิงจะมีความเปราะบางทางด้านสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย (Gneezy et al., 2003; Ofstedal et al., 2004) นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่างเพศยังส่งผลต่อการจ้างงานในกลุ่มผู้ชายและผู้หญิง และส่งผลต่อการได้รับบำนาญ และผลประโยชน์อื่นๆ ภายหลังเกษียณ (Ofstedal et al., 2004) โดยบทบาทเพศในแต่ละช่วงชีวิตมีอิทธิพลต่อประเภทของการสนับสนุนช่วยเหลือโดยเฉพาะในกลุ่ม

ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ร่วมกับบุตร โดยผู้สูงอายุเพศชายมีบทบาทในการให้เงินและที่อยู่อาศัย ส่วนผู้สูงอายุหญิงจะมีบทบาทในการช่วยเหลือทำงานบ้าน (Hooyman, 1999)

ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องทุนมนุษย์และการประกอบอาชีพถูกอธิบายโดยความไม่เท่าเทียมทางเพศในตลาดแรงงาน โดยที่ผู้ชายถูกคาดหวังให้มีหน้าที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนผู้หญิงภายหลังจากแต่งงานและมีลูกแล้วก็จะทำงานนอกบ้านน้อยลง ซึ่งการสร้างครอบครัวเป็นกระบวนการสำคัญของอุปทานแรงงานและการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันของผู้ชายและผู้หญิง (Evertsson & Neruo, 2004; Harkonen, Manzoni, & Bihagen, 2016; Lewis, 2001)

การศึกษาเรื่องความยากจนของผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) พบว่า ผู้หญิงสูงอายุมีความเสี่ยงที่จะมีความยากจนมากกว่าผู้ชายสูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุในประเทศ ไอซ์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก และนิวซีแลนด์ มีความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องรายได้ค่อนข้างมาก และความแตกต่างระหว่างเพศปรากฏชัดเจนในประเทศออสเตรเลีย อิตาลี ญี่ปุ่น สโลวาเกีย และสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นโสดมีแนวโน้มที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ซึ่งพบในประเทศไอร์แลนด์ สาธารณรัฐเกาหลี ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เม็กซิโก และสหรัฐอเมริกา (Zaidi, 2014) นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่างเพศในกลุ่มผู้สูงอายุเอเชียที่มีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจ เช่น การศึกษาของ Wang (2011) พบว่า ผู้ชายสูงอายุมีแนวโน้มที่จะมีระดับของรายได้ส่วนบุคคลที่สูงกว่าผู้หญิงสูงอายุ และมีแหล่งรายได้ที่มาจากหลายแหล่งมากกว่าผู้หญิงสูงอายุ (Wang, 2011)

การพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจของผู้สูงอายุเอเชียในประเด็นความแตกต่างระหว่างเพศมีความสัมพันธ์กับข้อได้เปรียบเสียเปรียบทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรสูงอายุจาก 8 ประเทศ ได้แก่ ประเทศบังคลาเทศ มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และไต้หวัน (Ofstedal et al., 2004) โดย Ofstedal et al. (2004) พบว่า ความแตกต่างระหว่างเพศในด้านเศรษฐกิจจะปรากฏชัดเจน ใน 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย สิงคโปร์ ไต้หวัน และฟิลิปปินส์ โดยผู้หญิงจะมีความเสียเปรียบในเรื่องของรายได้เมื่อเทียบกับผู้ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงสูงอายุไทยและผู้หญิงสูงอายุฟิลิปปินส์ ที่อยู่อาศัยในระบบครอบครัวแบบที่สมาชิกเพศหญิงและเพศชายมีความเท่าเทียมกัน (bilateral family systems) แต่ผู้สูงอายุหญิงที่ไม่ได้แต่งงานจะได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุชายที่ไม่ได้แต่งงาน สาเหตุมาจากการที่ผู้สูงอายุหญิงที่ไม่ได้แต่งงานส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบหลายรุ่นจึงได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม

สำหรับประเทศไทย ความแตกต่างระหว่างเพศเป็นประเด็นที่น่าสนใจในสถานการณ์การเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทย ซึ่งจากการคาดประมาณ ในปี พ.ศ. 2583 ประเทศไทยจะมีอัตราส่วนเพศที่แตกต่างกันค่อนข้างมากในกลุ่มประชากรสูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรสูงอายุวัยปลาย อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป มีอัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง 100 คน แตกต่างกันประมาณเกือบ 2 เท่า (ผู้ชาย 57.95 คนต่อผู้หญิง 100 คน) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) โดยการศึกษาของ Sobieszczyk et al. (2003) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง เพศกับความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลการสำมะโนประชากรและเคหะ ปี พ.ศ. 2543 ข้อมูลการสำรวจสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ. 2538 และข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2537 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงสูงอายุไทยจะต้องเผชิญกับข้อเสียเปรียบทั้งในเรื่องของระดับการศึกษาและการอ่านออกเขียนได้ที่ต่ำกว่า อีกทั้งสัดส่วนของผู้หญิงสูงอายุที่เป็นหม้ายและอาศัยอยู่คนเดียวก็มีสัดส่วนที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุชาย แต่ทั้งนี้ ผู้สูงอายุชายไทยจะมีข้อเสียเปรียบในเรื่องของการรอดชีพ และการได้รับการเกื้อหนุนเรื่องเงินจากบุตรในระดับที่ต่ำกว่าผู้หญิงสูงอายุ รวมทั้งมีหนี้สินและปัญหาทางการเงินมากกว่า ตลอดจนมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินในระดับที่ต่ำกว่าผู้หญิงสูงอายุ (Sobieszczyk, Knodel, & Chayovan, 2003) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่า ความแตกต่างระหว่างเพศในด้านการศึกษาของผู้สูงอายุไทยมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยในกลุ่มผู้สูงอายุที่จบการศึกษาในระดับสูง (ปริญญาตรีหรือสูงกว่า) ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเพศชาย ส่วนในกลุ่มผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา หรือประถมศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเพศหญิง รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องระดับการศึกษาของผู้สูงอายุไทย
(จำนวน 30,536 คน)

ระดับการศึกษา	เพศ	
	ชาย (13,227 คน)	หญิง (17,309 คน)
จบต่ำกว่าประถมศึกษา	63.68	72.49
จบประถมศึกษา	18.86	18.48
จบมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา	11.69	5.41
จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า	5.77	3.62

ที่มา: ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, คำนวณโดยผู้วิจัย

และเมื่อพิจารณาความแตกต่างด้านการศึกษากับระดับรายได้ของผู้สูงอายุไทย ก็สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับระดับการศึกษา โดยในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงก็มีระดับรายได้สูงตามไปด้วย ส่วนผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำเกือบครึ่งพบว่ามีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน รายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ร้อยละความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับระดับรายได้ของผู้สูงอายุไทย
(จำนวน 30,536 คน)

รายได้ต่อปีของ ผู้สูงอายุไทย	การศึกษาของผู้สูงอายุไทย			
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา (20,970 คน)	ประถมศึกษา (5,694 คน)	มัธยมศึกษา ตอนต้น- อนุปริญญา (2,482 คน)	ปริญญาตรี หรือสูงกว่า (1,390 คน)
ต่ำกว่า 40,000 บาท	51.10	42.61	21.35	7.55
40,000-69,999 บาท	28.17	29.56	21.39	6.83
70,000-99,999 บาท	9.42	12.42	12.57	7.77
100,000-299,999 บาท	9.48	12.28	34.00	46.04
300,000 บาทขึ้นไป	1.83	3.14	10.68	31.80
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, คำนวณโดยผู้วิจัย

2.3.5 ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องการเปลี่ยนแปลงในชีวิตสมรสของผู้สูงอายุ

วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม (Wild, Wiles, & Allen, 2013; กรมสุขภาพจิต, 2552) โดยปัญหาหลักที่เกิดในวัยสูงอายุส่วนใหญ่ที่พบทั้งจากข้อมูลการสำรวจและข้อค้นพบจากงานวิจัยต่างๆ ได้แก่ 1) ปัญหาด้านสุขภาพในเรื่องของการเจ็บป่วย การมีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน หัวใจ หลอดเลือด โรคเกี่ยวกับกระดูกและข้อ เป็นต้น 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของการมีรายได้ลดลงอันเนื่องมาจากการเกษียณจากการทำงาน หรือมีกำลังในการทำงานในเชิงเศรษฐกิจได้น้อยลง ในขณะที่รายจ่ายเพิ่มขึ้น หรือคงที่การมีภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรืออาจต้องมีภาระในการดูแลลูกหลานในครัวเรือนจนทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น และส่วนหนึ่งมาจากการเสียค่าใช้จ่ายไปกับการดูแลสุขภาพและการเจ็บป่วย เป็นต้น 3) ปัญหาด้านการดูแลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากปัจจุบันโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คนในรุ่นปัจจุบันนิยมมีบุตรน้อยกว่าในอดีต

ทำให้ขนาดครอบครัวเล็กลง อีกทั้งผู้สูงอายุในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะอาศัยอยู่กับบุตรน้อยลง และ

4) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้าน

นอกจากประเด็นปัญหาหลักที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีอีกประเด็นที่น่าสนใจและอาจจะส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในช่วงบั้นปลายของชีวิตของผู้สูงอายุได้ คือ เรื่องของการเปลี่ยนแปลงในชีวิตสมรสของผู้สูงอายุ เนื่องจากวัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับความสูญเสีย เช่น การสูญเสียคู่ชีวิต การสูญเสียคนใกล้ชิดหรือเพื่อนในวัยเดียวกัน เป็นต้น ซึ่งอาจจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงาและว้าเหว่ อีกทั้ง การเป็นหม้ายเนื่องจากคู่สมรสชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุจะทำให้เกิดการสูญเสียการสนับสนุนทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และการเกื้อหนุนด้านต่างๆ จากคู่สมรส ข้อมูลจากรายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิง มีสัดส่วนของการเป็นโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่ สูงกว่าผู้สูงอายุเพศชายถึง 3 เท่า ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิงโดยส่วนใหญ่แล้วเมื่อหย่าร้าง แยกทางกับสามี หรือสามีเสียชีวิตไปก่อนแล้ว ก็มักจะไม่ได้แต่งงานใหม่ แต่ผู้สูงอายุชายนั้นเมื่อหย่าร้างหรือแยกทางกับภรรยา หรือภรรยาเสียชีวิตไปแล้ว ในระยะเวลาไม่นานนักก็มักจะแต่งงานใหม่ (United Nations, 2004) จึงทำให้มีสัดส่วนของผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นหม้ายสูงถึงร้อยละ 43.2 ในขณะที่สัดส่วนของผู้สูงอายุเพศชายที่เป็นหม้ายที่มีเพียงร้อยละ 14.1 เท่านั้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) และในปัจจุบันผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะเป็นหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการหย่าร้างหรือฝ่ายชายทอดทิ้ง และมีแนวโน้มที่จะอยู่เป็นโสดเพิ่มขึ้น (สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย, 2552)

ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่อายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป เนื่องจากผู้หญิงมีอายุยืนยาวกว่าผู้ชาย อีกทั้ง ผู้หญิงที่ไม่เคยสมรส หรือที่มีสถานะหย่าและหม้ายแล้วมักจะไม่ได้แต่งงานใหม่ (United Nations, 2004) จึงใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพังในวัยชรา โดยในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงสถานภาพสมรส และความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา Zissimopoulos et al. (2013) พบว่า ผู้หญิงสูงอายุที่ไม่เคยสมรสมีความมั่งคั่งมากกว่าผู้หญิงสูงอายุที่เคยสมรส หรือหย่าร้าง ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้หญิงที่เคยสมรสหรือหย่าร้างมีระดับการศึกษาต่ำกว่า ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้นี้ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความมั่งคั่ง และมีส่วนสำคัญต่อความมั่นคงทางด้านรายได้และความรู้ทางการเงินของผู้สูงอายุ ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่เคยสมรสพบว่า มีความมั่งคั่งน้อยกว่าผู้สูงอายุเพศชายที่เคยสมรส (Zissimopoulos, Karney, & Rauer, 2013) แต่ Chang et al. (2010) พบว่า การที่ผู้สูงอายุไม่เคยแต่งงานหรืออยู่เป็นโสดก็จะมีโอกาสที่จะได้รับการดูแลจากบุตรและคู่สมรสในช่วงบั้นปลายของชีวิต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาวะซึมเศร้าและ

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งสตรีสูงอายุหม้ายจะประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้น้อย จึงต้องเป็นภาระพึ่งพิงของครอบครัว (Echo, Wilber, & Silverstein, 2010)

งานวิจัยที่ผ่าน พบว่า ความเป็นหม้ายจะส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขทางการเงิน (financial well-being) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ (Burkhauser, Butler, & Holden, 1991; Burkhauser & Duncan, 1991; Burkhauser, Holden, & Feaster, 1988; Holden, Burkhauser, & Myers, 1986; McLaughlin & Jensen, 2000) ในส่วนของคนที่แต่งงานจะมีความมั่งคั่งในระดับที่สูงกว่าคนที่ไม่ได้แต่งงาน เพราะการแต่งงานจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ชายทำงานหนักขึ้น (Gary S Becker, 1981; Gustman & Juster, 1996; Hill, 1979; Korenman & Neumark, 1991; Siegel, 1993; Smith, 1988) นอกจากนี้ ผลการศึกษาในสหรัฐอเมริกา พบว่า การแต่งงานส่งผลให้ผู้หญิงและผู้ชายมีความอยู่ดีมีสุขมากขึ้น (Mookherjee, 1997) โดยข้อดีของการแต่งงานมีคู่สมรสจะส่งผลกระทบต่อความมั่งคั่ง ดังนี้

1. ในทางเศรษฐกิจการแต่งงานและมีคู่สมรสจะส่งผลต่อการบริโภคในครัวเรือนและประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่า เมื่อเทียบกับการเป็นโสด
2. การหย่าหรือเป็นหม้ายจะส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดหมาย และทำให้สูญเสียแหล่งรายได้ที่จะมาจากคู่สมรส
3. การแต่งงานมีคู่สมรสจะนำไปสู่แรงจูงใจในการสะสมความมั่งคั่งเพิ่มมากขึ้น

2.3.6 ความเหลื่อมล้ำในสังคม

ปัจจุบันความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยกำลังเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งประเด็นความเหลื่อมล้ำที่สำคัญในสังคมไทย มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) รายได้ 2) สิทธิทรัพย์สินทางการเงิน 3) การถือครองที่ดิน 4) การศึกษา 5) การให้บริการสาธารณสุข และ 6) ความไม่เสมอภาคทางเพศ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จำแนกความเหลื่อมล้ำในสังคมออกเป็น 2 มิติใหญ่ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ คือ มิติทางด้านเศรษฐกิจ และมิติทางด้านสังคม โดยในด้านเศรษฐกิจจะพิจารณาจากความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้และทรัพย์สิน ในส่วนของความเหลื่อมล้ำทางด้านสังคมจะพิจารณาความเหลื่อมล้ำทางโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานของภาครัฐ เช่น การศึกษา สาธารณสุข และการคุ้มครองทางสังคม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558b) ซึ่งจากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556 พบว่า ประชากรไทยมีความยากจนโดยรวมลดลงจากปี พ.ศ. 2555 จากร้อยละ 12.6 เหลือร้อยละ 10.9 ในปี พ.ศ. 2556 แต่ความยากจนยังคงเป็นปัญหาสำคัญในสังคมไทย เพราะยังมีประชากรอยู่ถึงร้อยละ 21 ที่ยังคงมีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกินร้อยละ 20

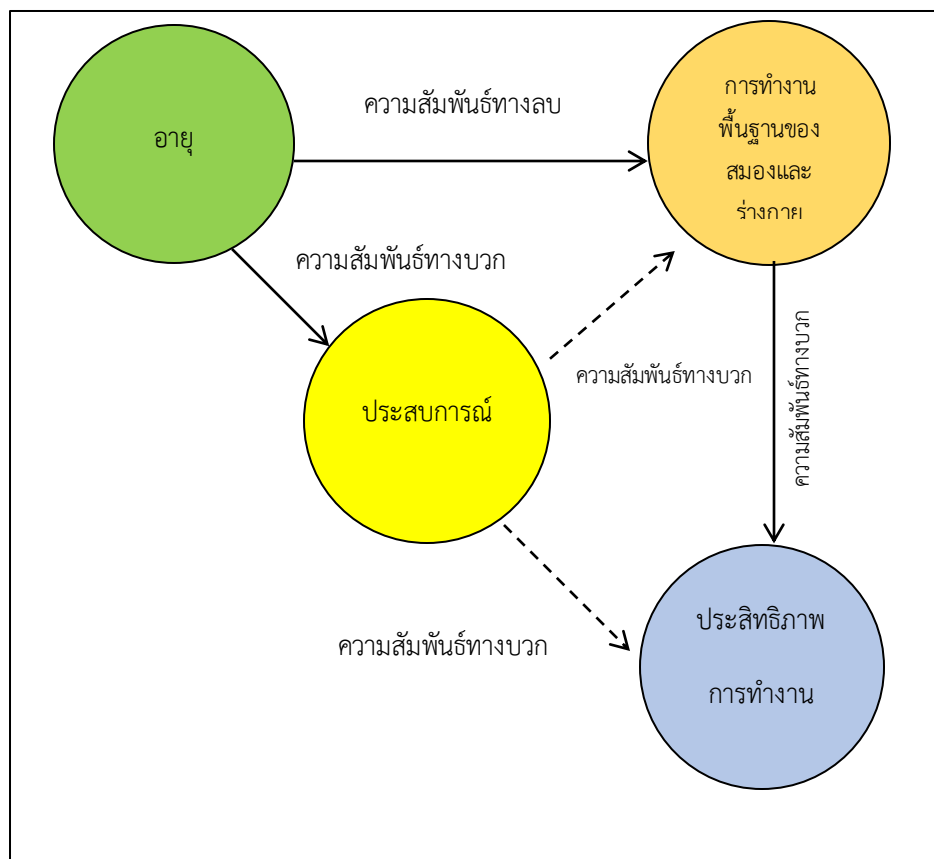
จึงถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง โดยในส่วนของประชากรสูงอายุนั้น การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยความพิการ และสิทธิรักษาพยาบาล เป็นมาตรการหนึ่งของภาครัฐที่ช่วยเหลือเยียวยาและลด ปัญหาความเหลื่อมล้ำในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังคงพบว่าผู้สูงอายุบางกลุ่มในสังคมยังคงเข้าไม่ถึงสิทธิและ สวัสดิการในส่วนนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558b)

หากพิจารณาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ในประเด็นทางด้านรายได้โดยใช้เส้นความ ยากจนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับบุคคลของประชากรไทยนั้น พบว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนคนจนลดลงจากปี พ.ศ. 2557 จากร้อยละ 10.53 เหลือร้อยละ 7.21 ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งหากพิจารณาในเชิงพื้นที่จำแนกรายภาค ในปี พ.ศ. 2558 พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของคนจนมากที่สุด (ร้อยละ 10.30) รองลงมา คือ ภาคใต้ (ร้อยละ 9.92) ภาคเหนือ (ร้อยละ 8.78) ภาคกลาง (ร้อยละ 4.30) และ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 2.01) ตามลำดับ และหากพิจารณาในระดับจังหวัด พบว่า จังหวัดปัตตานี มีสัดส่วนคนจนมากที่สุด ถึงร้อยละ 34.91 และจังหวัดปทุมธานี มีสัดส่วนคนจนน้อยที่สุด ซึ่งมีเพียง ร้อยละ 0.26

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุ

การทำงานของผู้สูงอายุนอกจากจะเป็นแหล่งที่มาของรายได้แล้ว ยังเป็นการได้ใช้ความรู้ ความสามารถและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นำมาซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองและมีความหมายต่อ ผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2557) แต่ควรเป็นงานที่มีความเหมาะสม กับศักยภาพและความสามารถทางกายภาพของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน เพราะการสูงอายุอาจจะ เป็น ข้อจำกัดในการทำงาน เนื่องจากการที่บุคคลมีอายุเพิ่มขึ้นส่งผลให้การทำงานของสมองและร่างกาย ลดลง และความสามารถทางกายภาพในการทำงานของบุคคลจะลดลงตามอายุที่เพิ่มมากขึ้นด้วย จึงทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง แต่การมีอายุที่เพิ่มขึ้นทำให้บุคคลได้สั่งสมประสบการณ์มาก ขึ้น ซึ่งหากผู้สูงอายุนำประสบการณ์ที่สั่งสมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ก็จะเกิดผลทางบวกทั้งต่อตนเองและ สังคม (Ilmarinen, 2002) รายละเอียดตามแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ และประสิทธิภาพการทำงาน

ที่มา: Juhani E Ilmarinen (2001) (Ilmarinen, 2001) ดัดแปลงโดยผู้วิจัย

การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (3) กำหนดว่า ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนในด้านการประกอบอาชีพ หรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม ซึ่งจากข้อมูลรายงานการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี 2557 พบว่า มีผู้สูงอายุอยู่ประมาณ 10.05 ล้านคน โดย 3.84 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ คิดเป็นร้อยละ 38.40 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตรและประมง แต่ก็มีบางส่วนที่เป็นลูกจ้างเอกชนและลูกจ้างรัฐบาลแต่เป็นสัดส่วนที่น้อย โดยผู้สูงอายุชายจะมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์มากกว่าผู้สูงอายุหญิง สำหรับความต้องการทำงานของผู้สูงอายุนั้น พบว่า มีผู้สูงอายุที่ต้องการทำงาน และกำลังทำงานหรือกำลังหางานทำอยู่ ร้อยละ 17.5 และอีกร้อยละ 2.5 เป็นผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงานทำ โดยผู้สูงอายุวัยต้น (อายุระหว่าง 60-69 ปี) มีสัดส่วนความต้องการทำงานสูงที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) โดยปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ

เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา สถานะของผู้สูงอายุในครัวเรือน จำนวนบุตร รายได้ และทรัพย์สิน (รัชพล อ่ำสุข, 2558)

นอกจากนี้ หากพิจารณาประเภทของงานตามมาตรฐานการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (International Standard Classification Of Occupation: ISCO) สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) งานที่มีทักษะ และ 2) งานที่ไม่มีทักษะ (International Labour Organization, 2007) รายละเอียดมีดังนี้

1. งานที่มีทักษะ หมายถึง อาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และต้องมีประสบการณ์ในการทำงาน ตลอดจนสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง รวมถึงเป็นอาชีพที่ต้องผ่านการฝึกฝนและเรียนรู้เพื่อให้มีทักษะอยู่ตลอดเวลา ซึ่งงานประเภทที่มีทักษะ ได้แก่ อาชีพทหาร (กองกำลังทหารติดอาวุธต่างๆ (สามเหล่าทัพ), กองกำลังทหารติดอาวุธต่างๆ) , ผู้บัญญัติกฎหมาย, ข้าราชการระดับอาวุโส, ผู้จัดการบริษัท และผู้จัดการทั่วไป, ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ (ผู้ประกอบวิชาชีพด้านฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์, ผู้ประกอบวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตและสุขภาพ, ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสอน, ผู้ประกอบวิชาชีพด้านอื่นๆ), ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ และผู้ประกอบวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง, เสมียน, ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร ป่าไม้ และการประมง (ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตรและการประมงในเชิงเศรษฐกิจการตลาด, ผู้ปฏิบัติงานด้านการเกษตรและการประมงในเชิงเศรษฐกิจแบบยังชีพ), ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจด้านการถลุง สกัด และการก่อสร้าง, ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจด้านโลหะ เครื่องจักรและธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง)

2. งานที่ไม่มีทักษะ หมายถึง อาชีพที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานมากนัก หรืออาชีพที่ได้รับคำแนะนำเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำงานนั้นได้ โดยใช้แรงงานและความอดทนเป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย พนักงานบริการ และพนักงานขายในร้านค้าและตลาด, ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ (ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานซึ่งติดตั้งประจำที่และผู้ปฏิบัติการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง, ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ, ผู้ปฏิบัติงานขับเคลื่อนยานยนต์ และผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานที่เคลื่อนที่ได้), และผู้ประกอบอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ (งานประเภทการขายและให้บริการ, ผู้ใช้แรงงานด้านการเกษตร การประมงและผู้ใช้แรงงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง, ผู้ใช้แรงงานในด้านการทำเหมือง การก่อสร้าง การผลิต และการขนส่ง)

สำหรับประเภทและลักษณะงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละช่วงวัย (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2557) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงดังนี้

1) ช่วงที่มีพลัง โดยปกติจะอยู่ในช่วงของการสูงอายุน้อย อายุระหว่าง 60-69 ปี ซึ่งเป็นช่วงแห่งการมีพลัง มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีภูมิปัญญาที่พร้อมจะใช้งาน และสามารถทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ ซึ่งลักษณะงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุช่วงวัยนี้ เป็นได้ทั้งงานที่ทำแล้วได้รับค่าตอบแทนและงานอาสาช่วยเหลือสังคม สำหรับงานที่ได้รับค่าตอบแทนจะอยู่ในภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ หรือประกอบอาชีพอิสระ เช่น เป็นวิทยากร อาจารย์พิเศษ ที่ปรึกษา เป็นต้น ส่วนงานอาสาสมัครช่วยเหลือชุมชน เช่น กรรมการหมู่บ้าน ช่วยเหลือกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน เป็นต้น

2) ช่วงแห่งการพักผ่อน จะอยู่ในช่วงของการสูงอายุน้อยกลาง อายุระหว่าง 70-79 ปี เป็นช่วงที่สภาพร่างกายเริ่มอ่อนแรง แต่ก็ยังมีกำลังและสามารถทำงานที่ไม่หนักมากได้บ้าง หรืออาจจะทำงานอดิเรก และอาจจะมีผู้สูงอายุบางคนที่สูงวัยในเรื่องของการมองเห็น การได้ยิน และมีปัญหาการทรงตัว ดังนั้น ผู้สูงอายุในวัยนี้จึงควรพักผ่อนมากกว่าทำงาน

3) ช่วงแห่งการพึ่งพิง เป็นช่วงของการสูงอายุน้อยปลาย อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป งานที่ควรเป็นงานอดิเรก อยู่กับลูกหลาน ไม่ควรทำงานที่หนักเกินไป เพราะสภาพร่างกายเริ่มเสื่อมสภาพและเจ็บป่วยซึ่งต้องพึ่งพิงผู้อื่นมากขึ้น

ดังนั้น ช่วงวัยที่เหมาะสมสำหรับการทำงานในเชิงเศรษฐกิจที่ได้ค่าตอบแทน จึงควรเป็นช่วงผู้สูงอายุวัยต้น คือ อายุระหว่าง 60-69 ปี ซึ่งช่วงวัยนี้ร่างกายยังแข็งแรงและกระฉับกระเฉง และสามารถนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามสิทธิตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และ 2551 ในเรื่องของเวลาในการทำงานนั้น ก็ต้องไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน และไม่เกิน 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และในส่วนของงานที่อันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เวลาในการทำงานต้องไม่เกิน 7 ชั่วโมงต่อวัน และไม่เกิน 42 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวมทั้งต้องมีวันหยุดประจำสัปดาห์ ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 1 วัน โดยมีระยะห่างกันไม่เกิน 6 วัน จึงจะถือว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541; พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2551)

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Well-Being) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยการที่บุคคลจะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจได้นั้น จะต้องมียาชีพ มีงานทำ และมีรายได้ เพื่อให้มีเงินและทรัพย์สินอื่นที่เพียงพอจะเป็นหลักประกันในอนาคต (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย, 2552) และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว และอัตราเงินเฟ้อที่จะมีการ

เปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น โดยตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจนั้น มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาวะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล ซึ่งได้มีการกำหนดตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สามารถจำแนกได้เป็น 4 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1) ความอยู่ดีมีสุขด้านรายได้ สามารถวัดได้จากการที่บุคคลมีรายได้ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริมที่มาจากแหล่งต่างๆ และรายได้จากการทำงาน หรือบ้านญาติที่มาจากตนเองและคู่สมรส ซึ่งบุคคลต้องมีระดับของรายได้ที่เพียงพอต่อความต้องการและมีความพึงพอใจกับสถานะทางการเงินหรือเศรษฐกิจของตนในปัจจุบัน (Blinder, Kristol, & Cohen, 1980; Burkhauser, Giles, Lillard, & Schwarze, 2005; Hermalin, 1997; Lewin & Stier, 2003; OECD, 2013; Rudkin, 1993; C. Williams, 2010; Zhang et al., 2011; นภาพร ชโยวรรณ และจอห์น โนเดล, 2539) โดยที่บุคคลจะต้องมีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่ายจึงจะสามารถมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมได้ แต่โดยส่วนใหญ่หลักๆ แล้วบุคคลจะเสียค่าใช้จ่ายไปกับการดำรงชีวิตประจำวันค่อนข้างเป็นสัดส่วนที่มาก ซึ่งประเภทของค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวันสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทหลักๆ ได้แก่ 1) ค่าใช้จ่ายด้านอาหารเพื่อการดำรงชีพ โดยที่บุคคลจะต้องได้รับประทานอาหารที่ตรงตามมาตรฐานทางโภชนาการ และการที่บุคคลมีเพศ อายุ และขนาดของครอบครัวที่แตกต่างกันก็จะทำให้ระดับของค่าใช้จ่ายในด้านอาหารมีความแตกต่างกันตามไปด้วย 2) ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยในกรณีที่ไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ไปกับการเช่า โดยสามารถวัดได้จาก 3 องค์ประกอบ คือ การเป็นผู้เช่า การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยโดยไม่ต้องจำนอง และการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยแต่มีการจำนอง และ 3) ค่าใช้จ่ายด้านการเดินทาง โดยอาจจะวัดจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางโดยสารสาธารณะ และค่าใช้จ่ายในการเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล จำนวนระยะทาง (ไมล์) ที่ใช้ไปในรอบปี (Mutchler, Yao-Chi Shih, Bruce, & Gottlieb, 2014)

2) ความอยู่ดีมีสุขด้านการทำงาน สามารถวัดได้จากการที่บุคคลมีงานทำตรงตามความต้องการ และสามารถเข้าถึงตลาดแรงงานได้ (Fenge, 2012; OECD, 2013) รวมทั้งการมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ มีจำนวนสัปดาห์ของการทำงานต่อปี และมีชั่วโมงการทำงานบ้านที่เหมาะสม (Blinder et al., 1980)

3) ความอยู่ดีมีสุขด้านทรัพย์สินและเงินออม สามารถวัดได้จากการที่บุคคลมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีเงินออมสำหรับการดำรงชีวิตที่เพียงพอ และมีทรัพย์สินอื่นๆ เช่น บัญชีเงินฝาก เงินออม หุ่น เป็นต้น และหากมีหนี้สิน ปริมาณของหนี้สินต้องไม่เกินกำลังของตน (Fenge, 2012; Hermalin, 1997; Mutchler et al., 2014 ; OECD, 2013; นภาพร ชโยวรรณ และจอห์น โนเดล, 2539)

4) ความอยู่ดีมีสุขด้านการดำรงชีพ สามารถวัดได้จากการที่บุคคลมีสิ่งของ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่เพียงพอ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ตลอดจนมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขด้านการดำรงชีพ สามารถจำแนกได้เป็น 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การมีลักษณะและสภาพของบ้านที่อยู่อาศัย ที่มีความมั่นคงและปลอดภัย 2) การมีบ้านและที่อยู่อาศัยที่มีส้วมและไฟฟ้าใช้ 3) สถานที่ตั้งของห้องน้ำหรือห้องอาบน้ำ และห้องส้วม ต้องมีความสะดวกและปลอดภัยในการเข้าถึง 4) การมีสิ่งของเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ใช้ร่วมกันในครัวเรือน เช่น จักรเย็บผ้า เครื่องซักผ้า ตู้เย็น โทรทัศน์ วิทยุ พัดลม เป็นต้น 5) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน เป็นต้น 6) การมีทุนมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย การมีทักษะ มีการศึกษา และมีสุขภาพอนามัยที่ดี 7) การมีแหล่งน้ำดื่มและน้ำใช้ที่มีคุณภาพ สะอาด และปลอดภัย และ 8) การมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อน (Blinder et al., 1980; Fenge, 2012; Hermalin, 1997; OECD, 2013; นภาพร ชโยวรรณ และจอห์น โนเดล, 2539)

ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคลนั้นมาจากหลายองค์ประกอบขึ้นอยู่กับบริบทที่ศึกษา โดยผู้วิจัยสามารถสรุปและจำแนกองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคลจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ออกเป็น 4 ด้าน ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา

ผู้วิจัย	องค์ประกอบ/คำอธิบายตัวชี้วัด			
	ด้านรายได้	ด้านการทำงาน	ด้านทรัพย์สินและเงินออม	ด้านการดำรงชีพ
1. Mutchler et al. (2014)	-	-	1) การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง 2) มีเงินออมสำหรับการดำรงชีพที่เพียงพอ	1) การดูแลสุขภาพที่ดี 2) การมีอาหารที่เพียงพอ 3) มีการเดินทางที่สะดวก 4) การมีสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่เพียงพอ เช่น

ผู้วิจัย	องค์ประกอบ/คำอธิบายตัวชี้วัด			
	ด้านรายได้	ด้านการทำงาน	ด้านทรัพย์สิน และเงินออม	ด้านการดำรงชีพ
				เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม มีการพักผ่อน หย่อนใจ เป็นต้น
2. OECD (2013)	ระดับรายได้	การมีงานทำ	การมีที่อยู่อาศัย	-
3. Fenge (2012)	-	1) การเข้าถึง ตลาดแรงงาน 2) การมีงานทำ	- การมีที่อยู่ อาศัยเป็นของ ตนเอง	1) ความสัมพันธ์ ในครัวเรือน รวมทั้งการบริโภค ที่ใช้ร่วมกัน 2) การมีทุน มนุษย์ ซึ่ง ประกอบด้วย การมีทักษะ มี การศึกษา และมี สุขภาพดี ตนเอง 3) การมีทุนทาง สังคมและ ทรัพยากรทาง สังคม
4. Zhang, S., Anderson, S. G., & Zhan, M. (2011)	1) รายได้ส่วนบุคคล 2) อัตราส่วน รายได้ต่อความ ต้องการ	-	-	-
5. Burkhauser et al. (2005)	1) อัตราการ ทดแทนของ	-	-	-

ผู้วิจัย	องค์ประกอบ/คำอธิบายตัวชี้วัด			
	ด้านรายได้	ด้านการทำงาน	ด้านทรัพย์สิน และเงินออม	ด้านการดำรงชีพ
	รายได้รวม (Total Income Replacement Rate) 2) อัตราการทดแทนรายได้จากระบบประกันสังคม (Social Security Replacement Rate) 3) รายได้ของครัวเรือน (Household Income)			
6. Ofstedal et al. (2004)	1) รายได้จากบำนาญ/กองทุน 2) รายได้จากการลงทุน 3) รายได้จากบุตรหรือญาติ	การทำงาน	-	-
7. Lewin & Stier (2003)	1) รายได้หลัก เช่น รายได้จากการทำงาน รายได้จากเงินบำนาญ เป็นต้น	-	-	1) ความยากจน 2) อัตราส่วนการพึ่งพิง

ผู้วิจัย	องค์ประกอบ/คำอธิบายตัวชี้วัด			
	ด้านรายได้	ด้านการทำงาน	ด้านทรัพย์สินและเงินออม	ด้านการดำรงชีพ
	2) รายได้เสริม ทั้งจากตนเองและ คู่สมรส			
8. นภาพร ชโยวรรณ และ จอห์น โนเดล (2539)	1) รายได้ของ ผู้สูงอายุ 2) รายได้ของคู่ สมรส 3) รายได้ทั้งหมด ในรอบปีที่ผ่านมา 4) แหล่งสำคัญของ รายได้ 5) ความพึงพอใจ กับสภาพทางการเงิน หรือเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน	-	1) การมี ทรัพย์สินต่างๆ ได้แก่ บ้าน ที่ดิน บัญชีเงิน ฝาก เงินออม หรือหุ้น 2) การมีหนี้สิน และปริมาณหนี้	1) ลักษณะของ ตัวบ้านที่อยู่อาศัย 2) สภาพของที่อยู่ อาศัย 3) บ้านและที่อยู่ อาศัย มีส้วมและ ไฟฟ้าหรือไม่ และ ส้วมอยู่ที่ไหน 4) การมีสิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆ ใน ครัวเรือน
9. Blinder et al. (1980)	1) ระดับรายได้	1) ชั่วโมงการ ทำงานต่อ สัปดาห์ 2) จำนวน สัปดาห์ของการ ทำงานต่อปี 3) ชั่วโมงการ ทำงานบ้าน	-	1) การมีเวลาว่าง 2) การพักผ่อน

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย โดยรวบรวมข้อมูลและสรุปจาก Mutchler et al. (2014), OECD (2013), Fenge (2012), Zhang, S., Anderson, S. G., & Zhan, M. (2011), Burkhauser et al. (2005), Ofstedal et al. (2004), Lewin & Stier (2003), นภาพร ชโยวรรณ และจอห์น โนเดล (2539) และ Blinder et al. (1980)

จากแนวคิดเรื่องความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคลนั้น หมายถึง การที่บุคคลมีรายได้ที่เพียงพอในขั้นต่ำ และมีความมั่นคงในการทำงาน ตลอดจนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นไปตามมาตรฐานการครองชีพ ซึ่งสามารถจำแนกความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ความอยู่ดีมีสุขทางด้านรายได้ หมายถึง การมีรายได้เพียงพอต่อความจำเป็นพื้นฐานของตนเองและครอบครัว ไม่มีหนี้สินที่เป็นภาระเกิณกำลังของตนเอง และมีความพึงพอใจต่อรายได้ของตนเอง และต้องมีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจน

2. ความอยู่ดีมีสุขทางด้านการทำงาน หมายถึง การประกอบอาชีพ และการได้ทำงานเต็มเวลาที่มั่นคง มีความแน่นอน และชัดเจนในเรื่องระยะเวลาการทำงาน มีหลักประกันการทำงานและเป็นการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม การได้รับผลประโยชน์หรือสวัสดิการสังคมด้านต่างๆ จากการทำงาน เช่น ระบบประกันสังคม ระบบกองทุนสะสมต่างๆ ระบบบำเหน็จ บำนาญ เป็นต้น เพื่อเป็นหลักประกันในยามฉุกเฉินหรือเจ็บป่วย

3. ความอยู่ดีมีสุขทางด้านทรัพย์สินและเงินออม หมายถึง การมีทรัพย์สิน ซึ่งได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน คอนโดมิเนียม ที่ดิน เป็นต้น และสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ เรือยนต์ เป็นต้น การมีเงินออมที่พอเพียงต่อการดำรงชีพ หรือทรัพย์สินอื่น เช่น กรมธรรม์ประกันชีวิต ประกันสังคม บัญชีเงินฝาก เงินออมหรือหุ้น เป็นต้น โดยการออมนั้น ต้องเป็นไปในสัดส่วนที่เหมาะสมตามรายได้ และรายจ่าย เพื่อให้สามารถนำออกมาใช้ในยามฉุกเฉินหรือกรณีจำเป็นเร่งด่วนได้

4. ความอยู่ดีมีสุขทางด้านการดำรงชีพ หมายถึง การมีที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคงปลอดภัย มีปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและเพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีการดูแลด้านสุขภาพอนามัย มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาดปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตและการเดินทาง เช่น รถยนต์/ปิกอัพ รถจักรยานยนต์ รถสามล้อ เป็นต้น ตลอดจนการมีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ในครัวเรือน เช่น โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ตู้เย็น โทรศัพท์มือถือ เครื่องซักผ้า เครื่องปรับอากาศ เต้าไมโครเวฟ เครื่องทำน้ำอุ่น เป็นต้น

ดังนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ (Economic well-being) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้จำแนกองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านรายได้ 2) ด้านการทำงาน 3) ด้านทรัพย์สินและเงินออม และ 4) ด้านการดำรงชีพ มี จำนวน 15 ตัวชี้วัด รายละเอียดตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงองค์ประกอบและตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจ และอ้างอิงแหล่งที่มาของตัวชี้วัด

องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด	อ้างอิงแหล่งที่มาของตัวชี้วัด
1) ดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่	
1.1) ระดับของรายได้	<ul style="list-style-type: none"> - Rudkin (1993) - Hermalin (1997) - Blinder et al. (1980) - Hermalin, Ofstedal & Mehta, (2002) - Lewin & Stier (2003) - Burkhauser et al. (2005) - Zhang, S., Anderson, S. G., & Zhan, M. (2011) - OECD (2013) - นภาพร ชโยวรรณ และ จอห์น โนเดล (2539)
1.2) ความเพียงพอของรายได้	Hermalin, Ofstedal & Mehta, (2002)
1.3) ความพึงพอใจในภาวะการเงิน	- นภาพร ชโยวรรณ และ จอห์น โนเดล (2539)
2) ดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงาน มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่	
2.1) การมีงานทำ	<ul style="list-style-type: none"> - Fenge (2012) - Ofstedal et al. (2004) - OECD (2013)
2.2) การทำงานตรงตามความต้องการ	- Fenge (2012)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด	อ้างอิงแหล่งที่มาของตัวชี้วัด
	- Ofstedal et al. (2004)
2.3) ประเภทงาน	
2.4) จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์	Blinder et al. (1980)
3) ดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม	
มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่	
3.1) ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/การออม/เงิน/ทอง/ที่ดิน	<ul style="list-style-type: none"> - Hermalin (1997) - Hermalin, Ofstedal & Mehta, (2002) - OECD (2013) - Mutcher et al. (2014) - นภาพร ชโยวรรณ และ จอห์น โนเดล (2539)
3.2) การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	<ul style="list-style-type: none"> - Mutcher et al. (2014) - Fenge (2012)
4) ดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพ	
มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่	
4.1) การมีที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะมั่นคง	<ul style="list-style-type: none"> - Quashie (2015) - Vogel & Korinek (2012) - Zimmer (2008) - Rudkin (1993) - นภาพร ชโยวรรณ และ จอห์น โนเดล (2539)
4.2) การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - Quashie (2015) - Vogel & Korinek (2012) - Zimmer (2008)

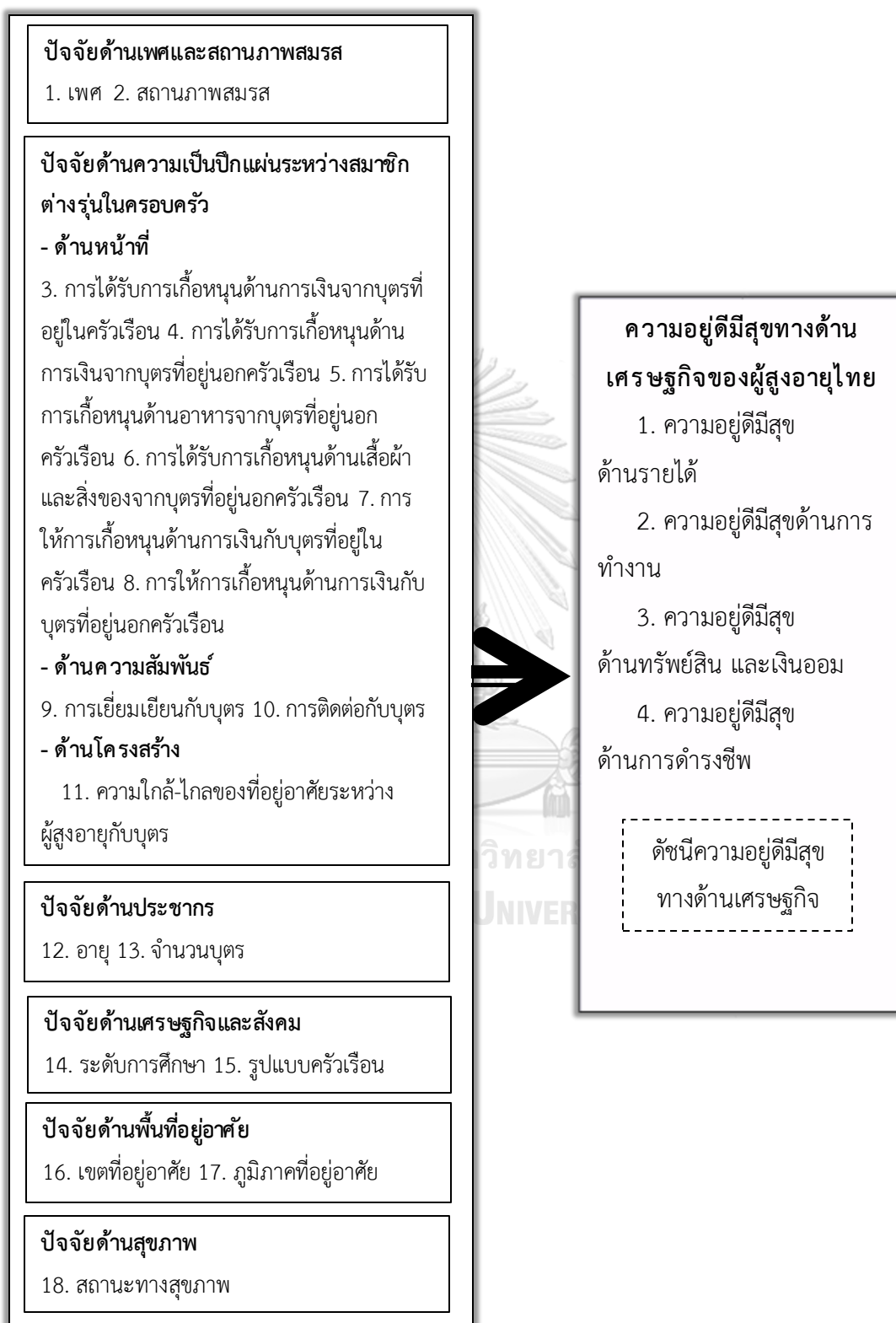
องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด	อ้างอิงแหล่งที่มาของตัวชี้วัด
4.3) การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	- Rudkin (1993) - นภาพร ชโยวรรณ และ จอห์น โนเดล (2539)
4.4) การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	- Rudkin (1993)
4.5) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน	- Quashie (2015) - Vogel & Korinek (2012) - Zimmer (2008) - Rudkin (1993) - Hermalin (1997) - Mutcher et al. (2014) - นภาพร ชโยวรรณ และ จอห์น โนเดล (2539)
4.6) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง	- Quashie (2015) - Vogel & Korinek (2012) - Zimmer (2008) - Rudkin (1993) - Mutcher et al. (2014)

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย

2.6 ความแตกต่างของงานวิจัยในครั้งนี้กับงานวิจัยที่ผ่านมา

งานวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่ายังมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขในเชิงอารมณ์ความรู้สึก สุขภาพจิต ความสุขของผู้สูงอายุ ในส่วนประเด็นความอยู่ดีมีสุขด้านวัตถุของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จะเน้นการนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนา ยังไม่มีการวิเคราะห์ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ มากนัก ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมีความแตกต่างจากงานวิจัยในอดีต เนื่องจากจะมุ่งเน้นไปที่การสร้างดัชนีเพื่อบ่งชี้ถึงระดับของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุใน 4 มิติที่สำคัญ ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ ซึ่งการสร้างดัชนีชี้วัดจะทำให้การวิเคราะห์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมาจากหลายองค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบก็มีหลายตัวชี้วัด โดยงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะมีการให้น้ำหนักในแต่ละตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบตามลำดับความสำคัญ และศึกษาถึงปัจจัยกำหนดที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศไทย

2.7 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงานวิจัยที่ผ่านมาและที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยแบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจกับการศึกษาในครั้งนี้ ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ และ 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

2.8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างเร่งด่วนในยุคแห่งสังคมสูงวัยของประเทศไทย การที่ประชากรไทยมีอายุยืนยาวขึ้นนั้น ต้องมีความอยู่ดีมีสุขและสามารถเพิ่มพูนฐานะทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นได้ด้วย แต่หากประชากรไทยมีการบริโภคและรายได้ในระดับที่ใกล้เคียงกัน ก็จะทำให้มีเงินออมน้อยซึ่งไม่เป็นผลดีและส่งผลกระทบต่อความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจของบุคคลในอนาคต ซึ่งมาตรการหนึ่งที่จะอำนวยความสะดวกให้ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุดีขึ้น คือ การออมตั้งแต่ก่อนวัยเกษียณ (เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชรราวลัย วงศ์บุญสิน, 2558) สถานะทางเศรษฐกิจเป็นมิติที่สำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุ โดยความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมีบทบาทที่โดดเด่นทั้งในด้านทฤษฎีและนโยบาย ซึ่งในทางทฤษฎีนั้นความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจจะเกี่ยวข้องกับสวัสดิการของผู้สูงอายุ (Chan et al., 2001) ซึ่งความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุมาจากหลายปัจจัย แต่พื้นฐานสำคัญที่จะทำให้เกิดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจได้นั้น คือ การทำงานที่ได้รับค่าตอบแทน ซึ่งค่าตอบแทนที่จะทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้นั้นจะต้องครอบคลุมความจำเป็นขั้นพื้นฐาน โดยข้อมูลจากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปี 2559 พบว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนของประชากรที่ยากจนลดลงจากร้อยละ 65.17 ในปี พ.ศ. 2531 เหลือเพียงร้อยละ 8.6 ในปี พ.ศ. 2559 แต่ในพื้นที่ชนบทยังมีประชากรที่ยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะครัวเรือนภาคเกษตร ซึ่งพบว่า ความยากจนยังคงปรากฏชัดเจนอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ สาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องมาจากประชากรมีระดับการศึกษาต่ำ ดังนั้น อาชีพส่วนใหญ่ที่ประชากรในภาคเหล่านี้ทำจึงอยู่ในภาคการเกษตรและเป็นแรงงานนอกระบบ ทำให้ประชากรจำนวนมากยังคงเผชิญกับปัญหาความไม่มั่นคงทางด้านรายได้และการมีงานทำ โดยความเหลื่อมล้ำที่ปรากฏชัดเจนในสังคมไทย ได้แก่ การศึกษา รายได้ การเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข สวัสดิการสังคม และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งแนวทางที่สำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม คือ การสร้างโอกาสในการเข้าถึงอาชีพ และรายได้ที่มั่นคง การส่งเสริมการออมส่วนบุคคล และการออมภาคครัวเรือน การพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม และการสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการภาครัฐอย่างเท่าเทียม

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคลอยู่หลายเรื่องที่น่าสนใจ ซึ่งผลการศึกษาในแต่ละเรื่องได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในประเด็นที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1) ความแตกต่างทางเพศย่อมมีผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เนื่องจากเพศที่ต่างกันทำให้ลักษณะการใช้ชีวิต ทักษะส่วนบุคคล สภาพทางกายภาพที่อาจจะส่งผลต่อข้อจำกัดในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในเรื่องของการทำงาน ค่าตอบแทนจากการทำงาน ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สุขภาพอนามัย รวมทั้งสุขภาพจิตแตกต่างกันตามไปด้วย ดังเช่นงานวิจัยของ Rudkin (1993) ได้ศึกษาเรื่อง ความแตกต่างระหว่างเพศกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุชาว ประเทศอินโดนีเซีย โดยใช้ข้อมูลการสำรวจผู้สูงอายุ ปี 1986 เพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างเพศ ข้อได้เปรียบและเสียเปรียบในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ผู้หญิงสูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับที่ต่ำกว่าผู้ชายสูงอายุ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้หญิงสูงอายุจะมีทรัพยากร รายได้จากการทำงาน และรายได้จากการส่งเงินกลับน้อยกว่าผู้ชายสูงอายุ โดยความแตกต่างทางเพศในครัวเรือนทำให้รายได้รวมจากทุกแหล่งของบุคคลมีความซับซ้อนมากขึ้นและส่งผลต่อระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าสาเหตุหลักมาจากความแตกต่างในเรื่องของโครงสร้างครัวเรือน และในระดับทักษะของแต่ละบุคคล เช่น ความรู้ทางภาษา ทักษะในการทำงาน เป็นต้น และการศึกษาของ Chan et al. (2001) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศสิงคโปร์และประเทศไต้หวัน ซึ่งได้ข้อค้นพบที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายจากการวิจัยว่า ในอนาคตความแตกต่างทางเพศในเรื่องของมาตรฐานการครองชีพในช่วงวัยเกษียณอาจจะลดน้อยลง เนื่องจากผู้หญิงสูงอายุของสิงคโปร์จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น เพราะมีความคาดหวังที่จะมีมาตรฐานการครองชีพในช่วงวัยชราที่สูงขึ้น จึงทำให้ความแตกต่างทางเพศลดลง

2) ความแตกต่างในด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละบุคคลก็ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจเช่นกัน ดังเช่น งานวิจัยของ Chan et al. (2001) ที่พบว่า สถานภาพสมรส สถานะทางสุขภาพ สถานภาพการทำงาน และรูปแบบการอยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับความเพียงพอของรายได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งการยกระดับการศึกษาของผู้สูงอายุจะทำให้ความแตกต่างทางด้านรายได้ลดลงในอนาคต นอกจากนี้ ยังพบว่า การเป็นหม้ายมีความเกี่ยวข้องกับความยากลำบากทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิงสูงอายุ ซึ่งข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะเมื่อก้าวเข้าสู่วัยเกษียณแล้วจะมีข้อจำกัดด้านต่างๆ ตามมา เช่น สุขภาพไม่ดี ทำงานได้น้อยลง รายได้ลดลงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ เป็นต้น ดังนั้น ในช่วงวัยทำงานจึงควรมีการประเมินความต้องการรายได้

เพื่อใช้จ่ายในวัยเกษียณให้เพียงพอ และทำการเก็บออมทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆ เพื่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจเมื่อเข้าสู่วัยชรา

3) การเตรียมความพร้อมในเรื่องของการเก็บออมเงินและสะสมทรัพย์สินเพื่อความมั่นคงในยามสูงวัย และเพื่อใช้ในกรณีฉุกเฉินหากเกิดภาวะความยากลำบากขึ้นในช่วงบั้นปลายของชีวิต ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ดังเช่น งานวิจัยของชลธิชา อัครนิรันดร์ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งทำการสำรวจประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 50-59 ปี จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 25,575 ราย ผลการศึกษาพบว่า ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย อยู่ที่มูลค่าต่ำกว่า 100,000 บาท ส่วนใหญ่เริ่มต้นการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยตั้งแต่อายุ 40-49 ปี ซึ่งถือว่าเริ่มต้นการออมเงินในช่วงที่อายุมากแล้วจึงอาจจะส่งผลต่อมูลค่าการสะสมเงินออม และอาจจะไม่เพียงพอต่อความมั่นคงยามสูงวัย

นอกจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคลแล้ว ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนที่น่าสนใจ เช่น งานวิจัยของดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทย การสะสมทรัพย์สิน ความมั่งคั่ง และการมีหลักประกัน โดยทำการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับมหภาคและระดับจุลภาค มีรายละเอียดดังนี้

1) การศึกษาระดับมหภาค ใช้ข้อมูลจากบัญชีประชาชาติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภายใต้ข้อสันนิษฐานที่ว่า การออมจะติดลบในช่วงแรกที่รายได้ได้น้อย จากนั้นจะเพิ่มขึ้นตามรายได้ เมื่อมีรายได้เกินกว่าระดับหนึ่งแล้วการออมจะมีค่าเป็นบวก โดยสัดส่วนของการออมต่อรายได้ก็จะเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของรายได้เช่นกัน โดยผลการศึกษาพบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2533 – 2553 อัตราการออมของครัวเรือนไทยมีแนวโน้มลดลงจากเดิมอัตราการออมต่อรายได้ประชาชาติ แปรผันอยู่ในช่วงร้อยละ 17-18 ซึ่งอัตราส่วนเดียวกันนี้ได้ลดลงเหลือเพียง ร้อยละ 11-12 ในระยะหลัง เนื่องมาจากปัจจัยด้านต่างๆ เช่น กระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้รูปแบบการบริโภคของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น ประชาชนมีแนวโน้มที่จะบริโภคสินค้าและบริการในรูปแบบผ่อนสินค้าเชื่อเพิ่มมากขึ้น

2) การศึกษาระดับจุลภาค ใช้ข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ จำนวน 43,844 ตัวอย่างครัวเรือน เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมและการถือครองทรัพย์สินของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า รายได้ การออม และทรัพย์สินของครัวเรือนในเขตเมืองจะสูงกว่าครัวเรือนในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า ครัวเรือนในเขตชนบทส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 74 ประกอบอาชีพที่ไม่เป็นทางการ (informal

work) ส่วนครัวเรือนในเขตเมือง จะประกอบอาชีพพนักงานและลูกจ้างของภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งมีเงินเดือนประจำเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ครัวเรือนที่อยู่ในเขตเมืองส่วนใหญ่จึงได้รับหลักประกันทางสังคมในรูปแบบของการเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ หรือกองทุนประกันสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า แบบแผนรายได้ (pattern of income) มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เนื่องจากเงินเดือนหรือค่าจ้างในกลุ่มของผู้ที่มีเงินเดือนประจำ สามารถคาดการณ์ได้ค่อนข้างแน่นอนและมีความผันผวนน้อย ในขณะที่ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทและประกอบอาชีพอิสระนั้น ส่วนใหญ่จะมีรายได้จากการเกษตรซึ่งจะมีความผันผวนที่สูงกว่า นอกจากนี้ ยังพบว่า ร้อยละ 26 ของครัวเรือนไทยมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ ซึ่งอาจจะส่งผลให้ประสบปัญหาการออมที่ติดลบ และการออมที่ไม่เพียงพอ โดยในกลุ่มอาชีพที่มีรายได้ต่ำ เช่น แรงงานในภาคการเกษตร แรงงานทั่วไป แรงงานในโรงงาน เป็นต้น ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาการออมที่ไม่เพียงพอในสัดส่วนที่สูงขึ้น และข้อเสนอแนะจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าควรมีการขยายหลักประกันทางสังคมให้ครอบคลุมประชากรไทยทุกคน

จากการศึกษาเรื่องความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมา พบว่า มีการศึกษาทั้งระดับบุคคล และระดับครัวเรือน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญและมุ่งศึกษาถึงความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล คือ ผู้สูงอายุไทย ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ดังนั้น ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุทั้งในด้านของรายได้ การทำงาน การมีทรัพย์สินและเงินออม และการดำรงชีพ จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุมีหลักประกันทางการเงินและทรัพย์สินเพื่อรองรับกับสถานการณ์ฉุกเฉิน และความเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจยังส่งผลให้ผู้สูงอายุอยู่ดีมีสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจในช่วงบั้นปลายของชีวิต

2.8.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ผู้วิจัยสรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้ดังนี้

1) ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ และสถานภาพสมรส

เพศ การมีเพศที่แตกต่างกันส่งผลให้มุมมองในการใช้ชีวิตแตกต่างกันตามไปด้วย ทั้งในเรื่องของการทำงาน การเก็บออมทรัพย์สิน การสมรส ความสัมพันธ์ในครอบครัว การมีบุตร การเกื้อหนุน รวมไปถึงเรื่องสุขภาพและการเจ็บป่วย (Yount, 2009) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุจะพบว่าความแตกต่างระหว่างเพศส่งผลต่อการใช้ชีวิตในช่วงบั้นปลายของชีวิตที่แตกต่างกันค่อนข้างมากในประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและด้านสุขภาพ (Conklin et al., 2015; Sousa, 2009) โดยมีงานวิจัยหลายเรื่องพบว่า สตรีสูงอายุที่เป็นหม้าย เนื่องจากคู่สมรสเสียชีวิตไปแล้ว ส่วนใหญ่

มักจะไม่ได้แต่งงานใหม่ จึงทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวแทน หรือบางส่วนก็อาศัยอยู่กับบุตรหลานในครัวเรือน ซึ่งจะแตกต่างจากผู้ชายสูงอายุที่เมื่อคู่สมรสชีวิตไปแล้วก็มักจะแต่งงานใหม่ (United Nations, 2004; United Nations Centre for Human Settlements, 2004; Yount, 2009) ซึ่งความแตกต่างระหว่างเพศ จะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้หญิงสูงอายุของไทยจะมีข้อเสียเปรียบในหลายด้านเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุชาย เช่น มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า มีรายได้ที่ต่ำกว่า มีการหย่าร้างที่สูงกว่า มีอายุยืนยาวกว่าแต่อายุที่ยืนยาวก็มาพร้อมกับการเจ็บป่วยและสุขภาพไม่ดี เป็นต้น (Sobieszczyk et al., 2003) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ofstedal et al. (2004) ที่ศึกษาเรื่องการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจและความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุในเอเชีย ที่พบว่าผู้สูงอายุเพศชายมีรายได้ในระดับที่สูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่ได้แต่งงานจะเปรียบทางด้านเศรษฐกิจเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่ได้แต่งงาน สาเหตุมาจากการที่ผู้สูงอายุหญิงที่ไม่ได้แต่งงานส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบหลายรุ่นจึงได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าเพศที่ต่างกันของผู้สูงอายุน่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ

สถานภาพสมรส ในส่วนของสถานภาพสมรสนั้นก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากผู้สูงอายุมีความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสแล้วจะส่งผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจ และนำมาซึ่งความยากลำบากในช่วงบั้นปลายของชีวิต โดยสตรีสูงอายุจะมีความยากลำบากมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุชาย (Kivett, 1997) เนื่องจากสถานภาพสมรสเป็นปัจจัยบ่งชี้ที่สำคัญในเรื่องของรายได้ส่วนบุคคล (Ofstedal et al., 2004) การตายของคู่สมรสในกลุ่มผู้สูงอายุทำให้สูญเสียแหล่งรายได้ที่จะมาจากคู่สมรส (Wang, 2011) อีกทั้งการที่ผู้สูงอายุได้สูญเสียคู่สมรสหรือญาติพี่น้องไปจะให้ความมั่นคงทางด้านครอบครัวลดลง (Scott, 1998) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2011) ที่พบว่าการหย่าร้าง และการเป็นหม้ายเนื่องจากคู่สมรสเสียชีวิตในผู้สูงอายุจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของรายได้ โดยส่งผลต่อการลดลงของรายได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่แต่งงานก็พบว่ามีข้อได้เปรียบในเรื่องของความคงที่ของระดับรายได้ นอกจากนี้ จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ (2552) พบว่า คู่สมรสสามารถเป็นแหล่งหลักของการเกื้อหนุนด้านวัตถุ สังคม และจิตใจ และเป็นผู้ช่วยเหลือดูแลยามเจ็บป่วย ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุมีคู่สมรสที่อยู่ด้วยกันจึงเป็นข้อได้เปรียบกว่าผู้สูงอายุที่หย่าร้าง หรือเป็นโสด ซึ่งสถานภาพการสมรสระหว่างผู้สูงอายุที่อยู่ในเมืองกับชนบทจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ofstedal et al. (2004) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องการเกื้อหนุนทางด้านเศรษฐกิจและความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุใน 8 ประเทศของเอเชีย ได้แก่ ประเทศบังกลาเทศ มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และไต้หวัน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่สมรสจะมีโอกาสที่จะมีรายได้ในระดับสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้สมรส เช่นเดียวกับ ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการทำงานเชิงเศรษฐกิจ

ของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน ซึ่งก็พบว่า ผู้สูงอายุที่มีคู่สมรส มีอัตราการทำงานในเชิงเศรษฐกิจสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพอื่นๆ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด และหย่าร้าง มีแนวโน้มที่จะพึ่งพาตนเองอยู่ในระดับสูง (ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์, 2540) และการศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุของประชากรไทย ของสุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์ (2556) พบว่า สำหรับผู้สูงอายุไทย ผู้ที่เป็นโสดจะมีแนวโน้มที่จะเตรียมความพร้อมในด้านการเงิน ด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านจิตใจ และด้านผู้ดูแล น้อยกว่าผู้ที่กำลังสมรส (สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์, 2557) แต่ทั้งนี้ Zissimopoulos et al. (2013) พบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้หญิงสูงอายุที่ไม่เคยสมรสจะมีความมั่งคั่งมากกว่าผู้หญิงสูงอายุที่เคยสมรส หรือหย่าร้าง ดังนั้น สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ จึงเป็นลักษณะสำคัญที่มีผลต่อสวัสดิภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

2) ปัจจัยทางด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว

2.1) ความเป็นปึกแผ่นด้านหน้าที่ (functional solidarity)

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านหน้าที่ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งทางด้านการเงิน ด้านสิ่งของ การช่วยเหลือดูแลปรนนิบัติ และการช่วยเหลือทางอารมณ์และจิตใจตามหน้าที่ที่พึงกระทำ เช่น บุตรเกื้อหนุนช่วยเหลือบิดามารดา บิดามารดาเกื้อหนุนช่วยเหลือบุตร เป็นต้น โดยการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรกับผู้สูงอายุ เป็นการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนหนึ่งของหลักประกันด้านรายได้สำหรับบุคคลจะมาจากการเกื้อหนุนภายในครอบครัว (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ, 2545) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรจะเป็นแหล่งการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญของบิดามารดา และจากการศึกษา เรื่อง การสูงอายุทางประชากรและการอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุไทย ก็พบว่า แหล่งรายได้ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.7) มาจากบุตร (จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ (2537) ที่พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุคคลในครอบครัว (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2537) นอกจากนี้ จากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยปี พ.ศ. 2550 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรมีชีวิตอยู่เท่านั้นจึงจะสามารถได้รับเงินจากบุตร โดยการเกื้อหนุนเป็นไปในสองทาง คือ การเกื้อหนุนจากบุตรที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน กับการเกื้อหนุนจากบุตรที่อาศัยอยู่ที่อื่น แต่ผู้สูงอายุจะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่อยู่ที่อื่นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากการเกื้อหนุนทางด้านการเงินแล้ว ผู้สูงอายุยังได้รับการเกื้อหนุนด้านอื่นๆ ด้วย เช่น อาหาร เสื้อผ้า หรือสิ่งของอื่นๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550) เช่นเดียวกับการศึกษาของชำนาญ แดงทอง (2543) ซึ่งพบว่า การที่ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนด้านสิ่งของและบริการสูงก็จะมีอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจสูงตามไปด้วย (ชำนาญ แดงทอง, 2543) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงพิจารณาความเป็นปึกแผ่น

ระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านหน้าที่ (functional solidarity) ในประเด็นเรื่องการเกื้อหนุนด้านการเงิน การเกื้อหนุนด้านอาหาร และการเกื้อหนุนด้านสิ่งของระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร เนื่องจากมีความเห็นว่าประเด็นดังกล่าวน่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

2.2) ความเป็นปึกแผ่นด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (associational solidarity)

การติดต่อเยี่ยมเยียนระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวของผู้สูงอายุและมีความสำคัญต่อความรู้สึก รวมทั้งเป็นแหล่งที่มาของการสนับสนุนด้านต่างๆ และความใกล้ชิดของผู้สูงอายุกับบุตรเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด เนื่องจากบุตรจะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจได้ดีที่สุด โดยสัมพันธ์ภาพในครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อความสุขของผู้สูงอายุ (Scott, 1998; ธนาเสถียร มงทรัพย์, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hermalin, Ofstedal, and Lee (1992) และ Bian et al. (1998) ที่พบว่า ผู้สูงอายุของประเทศไต้หวัน จะได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินและสิ่งอำนวยความสะดวกจากบุตรชายมากกว่าบุตรสาว เนื่องจากมีการติดต่อกับบุตรชายมากกว่าบุตรสาว และผู้สูงอายุของประเทศจีน พบว่า ความใกล้ชิดกับบุตรที่อยู่ทีอื่นมีผลต่อการได้รับการเกื้อหนุนจากบุตรอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้สูงอายุที่มีการติดต่อกับบุตรชายบ่อยครั้งมากกว่าบุตรสาวก็จะได้รับการเกื้อหนุนจากบุตรชายมากกว่าบุตรสาว (Bian et al., 1998) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งมาจากค่านิยมและวัฒนธรรมในสังคมของประเทศจีนและที่ไต้หวันมีความใกล้เคียงกันในเรื่องของการนิยมลูกชายและเชื่อว่าลูกชายสามารถเลี้ยงดูสนับสนุนครอบครัวในด้านการเงินได้ดีกว่า เพราะมีโอกาสในทางเศรษฐกิจมากกว่าลูกสาว (H. Yang, 1996) นอกจากนี้ การศึกษาของ Silverstein et al. (2006) ที่พบว่า ครอบครัวแบบดั้งเดิมในสังคมชนบทจะมีความโดดเด่นในเรื่องการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในครอบครัว (Silverstein et al., 2006) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัว เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันในครอบครัวจะนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Farber, 1966) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงพิจารณาความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (associational solidarity) ในประเด็นเรื่องการเยี่ยมเยียนระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร และการติดต่อระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร เนื่องจากมีความเห็นว่าประเด็นดังกล่าวน่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

2.3) ความเป็นปึกแผ่นด้านโครงสร้าง (structural solidarity)

ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ หรือความใกล้/ไกลของระยะทางที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเกื้อหนุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ และมีผลกระทบในเชิงบวกต่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร อีกทั้ง การที่ผู้สูงอายุได้อยู่อาศัยในบ้านเดียวกันหรืออาศัยอยู่ใกล้เคียงกับบุตรจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และช่วย

เสริมสร้างความแข็งแกร่งในสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือดูแลจากบุตร (Bian et al., 1998; Lawton, Silverstein, & Bengtson, 1994; Michielin & Mulder, 2008; Mulder & Kalmijn, 2006; P. P. H. Rossi, 1990; Szydlik, 2008) ดังเช่น การศึกษาของ Quashie & Zimmer (2013) พบว่า ความใกล้ชิดของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุกับบุตรมีผลต่อการช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงิน ด้านหน้าที่ และด้านสิ่งของอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า ผู้สูงอายุในแถบแคริบเบียนจะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่อาศัยอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันมากกว่าบุตรที่อยู่อื่น (Quashie & Zimmer, 2013) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Quashie (2016) ที่พบว่าความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุ ละตินอเมริกาและแคริบเบียนกับบุตรมีความสัมพันธ์กับการได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใกล้กับบุตรที่สุดมีความน่าจะเป็นที่จะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ไกลจากบุตร เมื่อระยะเวลาของที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นการเกื้อหนุนทางการเงินจะลดลง (Quashie, 2016) และการศึกษาของ Lee & Kin (2005) ยังพบว่า ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ส่งผลกระทบต่อความต้องการและการให้การเกื้อหนุนทางการเงินระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร (W. K.-m. Lee & Hong-Kin, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ (2552) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรหลานจะมีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น

3) ปัจจัยทางด้านประชากร

อายุ เป็นลักษณะทางประชากรที่สำคัญ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เนื่องจากอายุที่แตกต่างกันจะนำมาซึ่งความแตกต่างด้านรายได้ การออม และการบริโภค ตลอดจนภาระทางการเงินและค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตก็แตกต่างกันตามอายุเช่นกัน เพราะอายุที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นสาเหตุหนึ่งของการเลิกทำงานในเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ Bloom et al. (2010) กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจน้อยกว่าวัยแรงงาน เพราะอายุที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น หรืออาจจะตกอยู่ในสภาวะความยากจน ซึ่งจะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุด้วย (Bloom et al., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล (2557) พบว่า ผู้สูงอายุที่อายุน้อยกว่าจะมีวุฒิวยสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า กล่าวคือ อายุมีความสัมพันธ์กับลักษณะการดำเนินชีวิต เมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มขึ้นระดับการพึ่งพาก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย การเจ็บป่วย และการทำกิจกรรมต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ ก็ทำได้น้อยลง ทำให้โอกาสที่จะมีรายได้เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตลดลง ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่อาจจะลดลงตามไปด้วย (สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล, 2557) นอกจากนี้ การศึกษาของชลธิชา อัครนิรันดร์ (2552) ก็ยังพบว่า

ผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามีแนวโน้มที่จะมีระดับการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยสูงกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า และการศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา (2557) เรื่อง การออม ความมั่งคั่ง และ บำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย ก็พบว่า โอกาสในการออมจะลดลงตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญ เพราะรายได้จะผันแปรตามอายุ โดยรายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงเข้าสู่วัยกลางคน หลังจากนั้นรายได้ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เสงพัฒนา , 2557)

จำนวนบุตร เป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจของผู้สูงอายุ มีงานวิจัยหลายเรื่องพบว่า บุตรเป็นแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ และบุตร ยังเป็นแหล่งหลักของการเกื้อหนุนด้านวัตถุและการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่บิดามารดา ซึ่งปัจจุบันโครงสร้างครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวไทยมีขนาดเล็กและผู้สูงอายุนิยมมีบุตร น้อยลง จากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยปี พ.ศ. 2550 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีแหล่ง รายได้หลักมาจากบุตร และบุตรยังมีส่วนเกื้อหนุนทางด้านเศรษฐกิจ แต่ต้องเป็นผู้สูงอายุที่มีบุตร มีชีวิตอยู่เท่านั้นจึงจะสามารถได้รับการเกื้อหนุนทางด้านเศรษฐกิจจากบุตร และผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ก็ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการช่วยเหลือด้านต่างๆ (จอห์น โนเดล และนภาพร โชโยวรรณ, 2552) ดังเช่นการศึกษาของ Quashie (2015) พบว่า จำนวนบุตรมีผลต่อการเกื้อหนุนทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้สูงอายุที่มีบุตรจำนวนมากกว่าจะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินมากกว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรจำนวนน้อยกว่า (Quashie, 2015) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sun (2002) ที่พบว่า ในบริบทของประเทศจีน จำนวนบุตรมีผลทางบวกกับการเกื้อหนุนด้านการเงินกับผู้สูงอายุ โดยพบว่าถ้าจำนวนบุตรเพิ่มจาก 2 คน เป็น 5 คนขึ้นไป การเกื้อหนุนทางการเงินจะเพิ่มเป็น 2 เท่า และ Chang et al. (2010) พบว่า การที่ผู้สูงอายุไม่มีบุตรจะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ และยังเป็นการลด โอกาสที่จะได้รับความดูแลและเกื้อหนุนจากบุตร แต่ทั้งนี้ การมีบุตรเป็นจำนวนมากก็อาจจะส่ง ผลกระทบทางลบต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุได้เช่นกัน ดังข้อค้นพบจากการศึกษา ของ Wang (2011) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีลูกหลายคนจะมีรายได้ต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีลูกจำนวนน้อยกว่า และการศึกษาของ Lee et al. (1994) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมากกว่าจะได้รับการเกื้อหนุน น้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า รวมทั้งงานวิจัยของ ชลธิชา อัครนิรันดร์ (2552) ที่พบว่า ผู้ที่มีจำนวนบุตรหลานหรือมีผู้พึ่งพิงอยู่ในครัวเรือนจำนวนมากกว่า จะมีระดับการออมเพื่อความ มั่นคงยามสูงวัยที่ต่ำกว่าผู้ที่มีจำนวนบุตรหลานหรือมีผู้พึ่งพิงอยู่ในครัวเรือนจำนวนน้อยกว่า อาจเนื่องมาจากการที่บุตรหลานในครัวเรือนเป็นผู้ที่ไม่มีเงิน หรือตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก ดังนั้น จึงเป็นภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายแก่ครอบครัว ทำให้ความสามารถในการออมลดน้อยลงไปด้วย (ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552)

4) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ระดับการศึกษา การศึกษาเป็นตัวสะท้อนถึงระดับรายได้ และความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ นภาพร ชัยวรรณ และจอห์น โนเดล (2552) กล่าวว่า เนื่องจากระดับการศึกษา มีอิทธิพลต่อโอกาสในการทำงาน และสถานะภาพทางการเงิน เพราะผู้สูงอายุที่มีการศึกษาจะสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และสื่อต่างๆ ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้สามารถเจรจาต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Crandall & Putman (1980) ได้กล่าวว่า สถานภาพทางการเงินของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับการศึกษา โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงก็จะได้ทำงานในระดับที่สูงซึ่งส่งผลต่อรายได้ และผลประโยชน์ที่จะได้รับด้านอื่นๆ ตามไปด้วย เช่น ความมั่นคงทางสังคม บำเหน็จ และบำนาญที่จะได้รับจากภาครัฐและภาคเอกชน การสะสมทรัพย์สินและความมั่งคั่ง เป็นต้น (Crandall & Putman, 1980) และสอดคล้องกับ Wang (2011) ที่พบว่า ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุที่สูงขึ้นช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้และผลประโยชน์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การศึกษาของชลธิชา อัสวรินทร์ (2552) ยังพบว่า ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายการผันแปรของระดับการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยได้ดี โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงก็จะมี การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษามีส่วนช่วยในการเข้าถึงข้อมูล โอกาสในการทำงาน และการวางแผนทางการเงินสำหรับอนาคต ในการศึกษาคครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุน่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล เนื่องจากการศึกษาจะทำให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานมากขึ้น ส่งผลต่อการมีงานทำและรายได้ และนำมาซึ่งการเก็บออมและสะสมทรัพย์สินเพื่อใช้ในชว่บั้นปลายของชีวิต หรือแม้กระทั่งเก็บสะสมทรัพย์สินไว้เป็นมรดกให้กับลูกหลานในอนาคต

รูปแบบครัวเรือน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจและมีผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ (Chen & Chen, 2012; Rudkin, 1993) เนื่องจากลักษณะการอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครัวเรือนจะมีความเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ รูปแบบครัวเรือนอาจจะมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chan et al. (2001) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศสิงคโปร์และประเทศไต้หวัน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความเพียงพอของรายได้อย่างมีนัยสำคัญ และ Rudkin (1993) ก็พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย (extended-family) จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว (nuclear-family) แบบ 2 รุ่น และอาศัยอยู่คนเดียว หรืออาศัยอยู่กับคู่สมรส ซึ่งสอดคล้อง Shirahase (2002) ที่พบว่า ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับรูปแบบการอยู่อาศัย โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่

ในครัวเรือนแบบ 3 รุ่น จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว (Shirahase, 2002b) นอกจากนี้ Chen และ Chen (2012) ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานะทางสังคม และเศรษฐกิจที่สูงและมีทรัพยากรของครอบครัวมาก จะมีต้องการใช้ชีวิตอย่างอิสระ และอยู่อาศัยร่วมกับบุตรของตน ทั้งนี้ Silverstein et al. (2006) พบว่า รูปแบบครัวเรือนแบบดั้งเดิมในสังคมในชนบทจะมีความโดดเด่นในเรื่องการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในครอบครัว รวมทั้งมีการช่วยเหลือและพึ่งพากันข้ามรุ่นอีกด้วย ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่ารูปแบบครัวเรือนของผู้สูงอายุน่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล

5) ปัจจัยทางด้านพื้นที่อยู่อาศัย

เขตที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ เพราะความแตกต่างของเขตที่อยู่อาศัย จะส่งผลต่อโอกาสในการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน รายได้ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ จากรายงานการสำรวจการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม และทำงานอย่างต่อเนื่องไม่มีการเกษียณ แต่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขายและบริการ ดังนั้น การอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ต่างกันย่อมส่งผลต่อการประกอบอาชีพ การทำงาน รายได้ และค่าตอบแทนที่แตกต่างกัน และส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจตามมาด้วยการศึกษาของชลธิชา อัครวินรัตน์ (2552) พบว่า เขตที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับระดับการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย เนื่องจากเขตที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันจะนำมาซึ่งรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีโอกาสในการที่จะทำงานและมีรายได้ที่สูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และแม้ว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองถึงจะมีรายได้มากกว่า แต่ก็มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น ที่อาจจะสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ดังนั้น ปัจจัยเหล่านี้ก็อาจจะมีผลต่อระดับการออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัยด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์ (2557) ก็พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจะมีโอกาสในการเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุทางการเงินมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะมีโอกาสในการเข้าถึงการทำงานที่มีรายได้สูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ซึ่งอาจจะทำให้มีเงินเหลือเก็บออมได้มากกว่า จึงมีแนวโน้มที่จะเตรียมความพร้อมด้านการเงินได้มากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และการศึกษาของสุภาภรณ์ แสงประจักษ์สกุล (2557) ที่พบว่า เขตที่อยู่อาศัยมีอิทธิพลต่ออุมวิัยของผู้สูงอายุไทยเช่นกัน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า เขตที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุน่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล

ภูมิภาคที่อยู่อาศัย เป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในแต่ละภาคของประเทศจะมี

สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน รวมไปถึงโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงาน แหล่งรายได้ และมาตรฐานการครองชีพก็แตกต่างกันด้วย จากข้อมูลการสำรวจการทำงานของ ผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 พบว่า มีผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ คิดเป็นร้อยละ 38.2 ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานนอกระบบ โดยเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ถึงร้อยละ 37.2 รองลงมาเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือ ร้อยละ 22.4 เป็นผู้สูงอายุที่อาศัย อยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 22.1 เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ร้อยละ 12.8 และเป็นผู้สูงอายุที่อาศัย อยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 5.5 และหากเปรียบเทียบรายได้ของผู้สูงอายุในแต่ละภาคแล้ว พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีรายได้น้อยและรายได้ไม่เพียงพอมากกว่า ภาคอื่นๆ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคใต้จะมีรายได้มากและรายได้เกินเพียงพอมากกว่า ภาคอื่นๆ จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ภูมิภาคที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันส่งผลต่อรายได้และความเพียงพอของรายได้ที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งอาจจะส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคลที่แตกต่างกันด้วย และจากการศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา (2557) เรื่อง การออม ความมั่นคง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย พบว่า ความแตกต่างในมิติด้าน ภูมิภาค เป็นอีกข้อสันนิษฐานที่ทดสอบแล้วว่า ภูมิภาคที่แตกต่างกันมีการออม และความมั่นคงที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ของครัวเรือน ที่ต่ำกว่าภาคอื่นๆ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ภูมิภาคที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ น่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคล

6) ปัจจัยทางด้านสุขภาพ

สถานะทางสุขภาพ ปัจจัยทางด้านสุขภาพและความเจ็บป่วยมีผลต่อการทำ กิจกรรมและเป็นข้อจำกัดในการทำกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก และมีผลต่อการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน และการทำงานในเชิงทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุจะ ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ และส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่ต้องมีภาระในการดูแล ทั้งในเรื่องของเวลา และค่าใช้จ่าย นำมาซึ่งความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ การศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา (2557) พบว่า จุดประสงค์ของพฤติกรรมการออมเงินของครัวเรือนไทย ส่วนใหญ่ก็เพื่อเตรียมการสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพในวัยชรา ดังนั้น หากผู้สูงอายุ มีสุขภาพดี และไม่มีโรคภัยไข้เจ็บที่จะส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลหรือค่าใช้จ่าย ในการดูแลสุขภาพ จึงทำให้ไม่กระทบกับรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้มีเงินเหลือ เก็บเพื่อความมั่นคงในยามสูงวัย นอกจากนี้ ชานานู แดงทอง (2543) ก็พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ก็จะมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับที่ดีตามไปด้วย เนื่องจากภาวะสุขภาพจะมีผลต่อการมีส่วนร่วม ในกำลังแรงงาน และยังเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพและบริการทางการแพทย์ด้วย

เพราะวัยสูงอายุมักจะประสบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า สถานะทางสุขภาพน่าจะมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

บทนี้เป็นการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นการอธิบายถึงวิธีการศึกษา ที่มาของข้อมูล ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ การจัดการข้อมูล และวิธีการถ่วงน้ำหนักข้อมูล ส่วนที่ 2 เป็นการอธิบายถึงการนิยามและวัดตัวแปร ส่วนที่ 3 เป็นการอธิบายถึงสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการศึกษา

3.1.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้ชุดข้อมูลโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นการสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ภาวะสุขภาพ การเกื้อหนุน และลักษณะการอยู่อาศัย รายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

(1) ประชากร

ประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

(2) กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างของโครงการ คือ ประชากรไทยที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 83,880 คน ดังนั้น จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองในโครงการดังกล่าวนี้

การสุ่มตัวอย่างของโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 มีขั้นตอนในการเลือกตัวอย่างที่ครอบคลุมทั่วทุกภาคของประเทศ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Stratified Two-stage Sampling) มีรายละเอียดดังนี้

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 1 เลือกพื้นที่ตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและทุกจังหวัดเป็นสตราตัม รวมทั้งสิ้น 76 สตราตัม และทำการแบ่งแต่ละสตราตัมออกเป็น 2 สตราตัมย่อยตามเขตปกครอง คือ ในเขตเทศบาล เรียกว่าชุมชนอาคาร และนอกเขตเทศบาลเรียกว่าหมู่บ้าน ได้ชุมชนอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง จำนวน 5,970 ชุมชนอาคาร/หมู่บ้าน

การเลือกตัวอย่างขั้นที่ 2 เลือกครัวเรือนส่วนบุคคลในพื้นที่ตัวอย่างทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล โดยในแต่ละชุมชนอาคารจะเลือกครัวเรือนส่วนบุคคล จำนวน 15

ครัวเรือน และในแต่ละหมู่บ้านจะเลือก ครัวเรือนส่วนบุคคล จำนวน 12 ครัวเรือน ได้จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั่วประเทศ จำนวน 83,880 ตัวอย่าง เป็นผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 26,793 คน

3.1.2 การจัดการข้อมูล และวิธีการถ่วงน้ำหนักข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกข้อมูลจากโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 โดยจะคัดเลือกเอาเฉพาะผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองและตอบครบทุกข้อความที่ผู้วิจัยต้องการใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจะทำ normalized weight เพื่อให้ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมา มีความถูกต้องและเชื่อมั่นได้ว่าทุกๆ ตัวอย่างมีโอกาสได้รับการคัดเลือกจากประชากรเท่าๆ กัน โดยใช้สูตร (Thomas & Heck, 2001) ดังนี้

$$W_n = (W_i * n) / N$$

โดย W_n หมายถึง ค่า normalized weight

W_i หมายถึง ค่าถ่วงน้ำหนักในแต่ละค่าสังเกต

n หมายถึง จำนวนตัวอย่างที่ได้คัดเลือกไว้

N หมายถึง จำนวนประชากรสูงอายุจริงของประเทศไทย

ในการศึกษาครั้งนี้

n = จำนวนตัวอย่างที่ได้คัดเลือกไว้ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จากโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีจำนวน 26,793 คน

N = จำนวนประชากรสูงอายุจริงของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนทั้งสิ้น 9,110,754 คน

ดังนั้น ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่ที่ใช้ในการศึกษาของแต่ละตัวอย่าง (normalized weight) มีค่าเท่ากับ

$$\text{ค่าถ่วงน้ำหนักใหม่ (normalized weight)} = (W_i * 26,793) / 9,110,754$$

3.2 การนิยามตัวแปรและการวัดตัวแปร

การนิยาม การวัดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ตัวแปรตาม

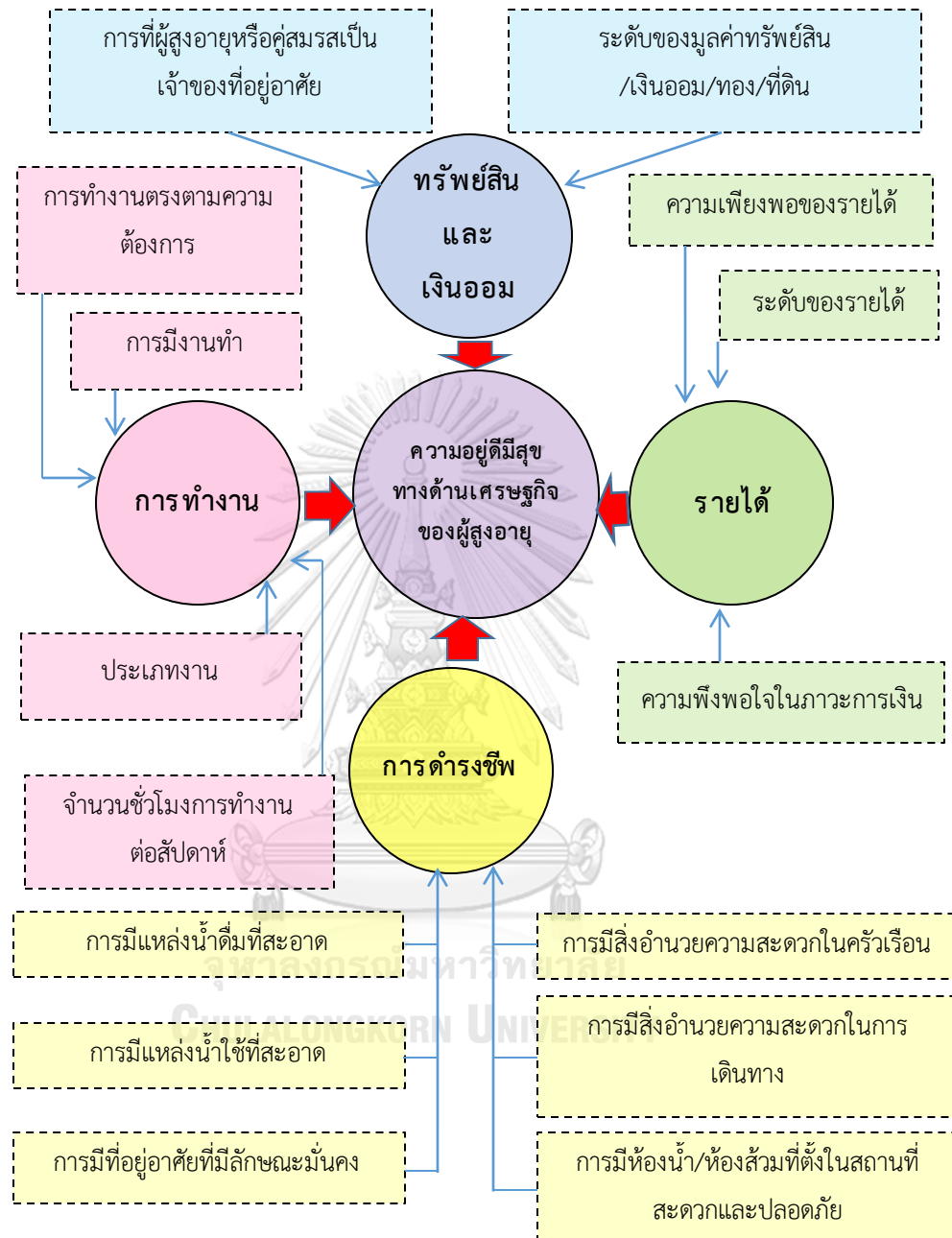
ตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และความต้องการอื่นๆ

ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ ซึ่งองค์ประกอบที่ใช้ในคำนวณดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของ
ผู้สูงอายุ มี 4 ด้าน 15 ตัวชี้วัด รายละเอียดมีดังนี้

- 1) ดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่
  - 1.1) ระดับของรายได้
  - 1.2) ความเพียงพอของรายได้
  - 1.3) ความพึงพอใจในภาวะการเงิน
- 2) ดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงาน มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่
  - 2.1) การมีงานทำ
  - 2.2) การทำงานตรงตามความต้องการ
  - 2.3) ประเภทงาน
  - 2.4) จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์
- 3) ดัชนีความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่
  - 3.1) ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน
  - 3.2) การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย
- 4) ดัชนีความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพ มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่
  - 4.1) การมีที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะมั่นคง
  - 4.2) การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย
  - 4.3) การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด
  - 4.4) การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด
  - 4.5) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน
  - 4.6) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง

แผนภาพที่ 5 แสดงองค์ประกอบและดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย

3.2.1.1 หลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

- 1) ความอยู่ดีมีสุขทางด้านรายได้ 2) ความอยู่ดีมีสุขทางการทำงาน 3) ความอยู่ดีมีสุขทางด้านทรัพย์สินและเงินออม และ 4) ความอยู่ดีมีสุขทางการดำรงชีพ รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงองค์ประกอบและรายละเอียดของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

องค์ประกอบ	ดัชนีชี้วัด
1) ความอยู่ดีมีสุขทางด้านรายได้	1.1 ระดับของรายได้ (แบบสอบถามข้อ F24) 1.2 ความเพียงพอของรายได้ (แบบสอบถามข้อ F25) 1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน (แบบสอบถามข้อ F26)
2) ความอยู่ดีมีสุขทางการทำงาน	2.1 การมีงานทำ (แบบสอบถามข้อ F6) 2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ (แบบสอบถามข้อ F11) 2.3 ประเภทงาน (แบบสอบถามข้อ F7) 2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ (แบบสอบถามข้อ F9, F10)
3) ความอยู่ดีมีสุขทางด้านทรัพย์สินและเงินออม	3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน (แบบสอบถามข้อ F27) 3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย (แบบสอบถามข้อ F28)
4) ความอยู่ดีมีสุขทางการดำรงชีพ	4.1 การมีบ้านที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะมั่นคง (แบบสอบถามข้อ H1) 4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะอาดและปลอดภัย (แบบสอบถามข้อ H4) 4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด (แบบสอบถามข้อ H6A) 4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด

(แบบสอบถามข้อ H6B)

4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน

(แบบสอบถามข้อ H7-H14)

4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง

(แบบสอบถามข้อ H15-H16)

โดยวิธีการวัดตัวชี้วัดและเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามมีรายละเอียด ดังนี้
ตารางที่ 9 แสดงรายละเอียดของตัวชี้วัดและเกณฑ์การให้คะแนนข้อคำถามในแต่ละดัชนีย่อย

องค์ประกอบ	รายละเอียดของตัวชี้วัด	มาตรวัด	เกณฑ์การให้คะแนน
1. ความอยู่ดีมีสุขทางด้านรายได้	1.1 ระดับของรายได้ (แบบสอบถามข้อ F24)	แบบจัดอันดับ 0 = ไม่มีรายได้ 1 = ต่ำกว่า 40,000 บาท 2 = 40,000-69,999 บาท 3 = 70,000-99,999 บาท 4 = 100,000-299,999 บาท 5 = 300,000 บาทขึ้นไป	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 0 และ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2 3 = มาตรวัดระดับ 3 4 = มาตรวัดระดับ 4 5 = มาตรวัดระดับ 5
1.2 ความเพียงพอของรายได้ (แบบสอบถามข้อ F25)	แบบจัดอันดับ 1 = ไม่เพียงพอ 2 = เพียงพอเป็นบางครั้ง 3 = เพียงพอ/เกินเพียงพอ	แบบจัดอันดับ 1 = ไม่เพียงพอ 2 = เพียงพอเป็นบางครั้ง 3 = เพียงพอ/เกินเพียงพอ	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2 3 = มาตรวัดระดับ 3
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน	แบบจัดอันดับ 1 = ไม่พอใจ	แบบจัดอันดับ 1 = ไม่พอใจ	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1

องค์ประกอบ	รายละเอียดของ ตัวชี้วัด	มาตรวัด	เกณฑ์การให้คะแนน
	(แบบสอบถามข้อ F26)	2 = พอใจ 3 = พอใจมาก	2 = มาตรวัดระดับ 2 3 = มาตรวัดระดับ 3
2) ความอยู่ดีมี สุขทางด้านการทำงาน	2.1 การมีงานทำ (แบบสอบถามข้อ F6)	แบบจัดกลุ่ม 1 = ไม่ทำ 2 = ทำ	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2
	2.2 การทำงานตรง ตามความต้องการ (แบบสอบถามข้อ F11)	แบบจัดกลุ่ม 1 = ต้องการงานและ ได้ทำ 2 = ไม่ต้องการงาน และไม่ได้ทำ 3 = ต้องการงาน แต่ ไม่ได้ทำ 4 = ไม่ต้องการงาน แต่ได้ทำ	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 3 และ 4 2 = มาตรวัดระดับ 1 และ 2
	2.3 ประเภทงาน (แบบสอบถามข้อ F7)	แบบจัดอันดับ 1 = เป็นงานประเภทที่ ไม่มีทักษะ ¹ 2 = เป็นงานประเภทที่มี ทักษะ ²	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2 (อ้างอิงตามกลุ่มอาชีพ มาตรฐานสากล ตามที่

¹ งานประเภทที่ไม่มีทักษะ หมายถึง พนักงานบริการ และพนักงานขายในร้านค้าและตลาด, ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ (ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานซึ่งติดตั้งประจำที่และผู้ปฏิบัติการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง, ผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบ, ผู้ปฏิบัติงานขับเคลื่อนยานยนต์ และผู้ปฏิบัติการเครื่องจักรโรงงานที่เคลื่อนที่ได้), และผู้ประกอบการอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ (งานประเภทการขายและให้บริการ, ผู้ใช้แรงงานด้านการเกษตร การประมงและผู้ใช้แรงงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง, ผู้ใช้แรงงานในด้านการทำเหมือง การก่อสร้าง การผลิต และการขนส่ง)

² งานประเภทที่มีทักษะ หมายถึง ทหาร (กองกำลังทหารติดอาวุธต่างๆ (สามเหล่าทัพ), กองกำลังทหารติดอาวุธต่างๆ), ผู้บัญญัติกฎหมาย, ข้าราชการระดับอาวุโส, ผู้จัดการบริษัท และผู้จัดการทั่วไป, ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ (ผู้ประกอบวิชาชีพด้านฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์, ผู้ประกอบวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตและสุขภาพ, ผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสอน, ผู้ประกอบวิชาชีพด้านอื่นๆ), ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ และผู้ประกอบวิชาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง, เสริม, ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร ป่าไม้ และการประมง (ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตรและการประมงในเชิงเศรษฐกิจการตลาด, ผู้ปฏิบัติงานด้าน

องค์ประกอบ	รายละเอียดของตัวชี้วัด	มาตรวัด	เกณฑ์การให้คะแนน
			สำนักงานสถิติแห่งชาติ (จัดกลุ่ม)
	2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ (แบบสอบถามข้อ F9, F10)	แบบจัดอันดับ 1 = ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 2 = 35-48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 3 = มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 3 3 = มาตรวัดระดับ 2 (อ้างอิงจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และ 2551)
3. ความอยู่ดีมีสุขทางด้านทรัพย์สินและเงินออม	3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน (แบบสอบถามข้อ F27)	แบบจัดอันดับ 0 = ไม่มี 1 = รวมมูลค่าทรัพย์สินต่ำกว่า 50,000 บาท 2 = รวมมูลค่าทรัพย์สิน 50,000-99,999 บาท 3 = รวมมูลค่าทรัพย์สิน 100,000-399,999 บาท 4 = รวมมูลค่าทรัพย์สิน 400,000-699,999 บาท 5 = รวมมูลค่าทรัพย์สิน 700,000-999,999 บาท 6 = รวมมูลค่าทรัพย์สิน 1,000,000 บาทขึ้นไป	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 0 2 = มาตรวัดระดับ 1 3 = มาตรวัดระดับ 2 4 = มาตรวัดระดับ 3 5 = มาตรวัดระดับ 4 6 = มาตรวัดระดับ 5 7 = มาตรวัดระดับ 6

การเกษตรและการประมงในเชิงเศรษฐกิจแบบยังชีพ), ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจด้านการถลุง สกัด และการก่อสร้าง, ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจด้านโลหะ เครื่องจักร และธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง)

องค์ประกอบ	รายละเอียดของตัวชี้วัด	มาตรวัด	เกณฑ์การให้คะแนน
	3.2 การที่อยู่อาศัยหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย (แบบสอบถามข้อ F28)	แบบจัดอันดับ 0 = ไม่เป็นเจ้าของ 1 = เป็นเจ้าของ	คะแนน 0 = มาตรวัดระดับ 0 1 = มาตรวัดระดับ 1
4) ความอยู่ดีมีสุขทางด้านการดำรงชีพ	4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะมั่นคง (แบบสอบถามข้อ H1, H2)	แบบจัดกลุ่ม 1 = ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง 2 = ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2
	4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย (แบบสอบถามข้อ H4)	แบบจัดกลุ่ม 1 = นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน 2 = นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน 3 = ในบ้าน	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2 3 = มาตรวัดระดับ 3
	4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด (แบบสอบถามข้อ H6A)	แบบจัดกลุ่ม 1 = มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด ³ 2 = มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด ⁴	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2
	4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	แบบจัดกลุ่ม 1 = มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด ⁵	คะแนน 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2

³ แหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด หมายถึง ไม่ผ่านการบำบัด (น้ำประปา, น้ำบาดาล/น้ำบ่อ, น้ำจากแม่น้ำ/ลำธาร/น้ำตก/ภูเขา และน้ำฝน)

⁴ แหล่งน้ำดื่มที่สะอาด หมายถึง ผ่านการบำบัด (น้ำดื่มบรรจุขวด/ตู้ น้ำดื่มหยอดเหรียญ และน้ำประปาผ่านการบำบัด ต้ม/กรอง)

⁵ แหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด หมายถึง น้ำบาดาล/น้ำบ่อ และน้ำจากแม่น้ำ/ลำธาร/น้ำตก/ภูเขา

องค์ประกอบ	รายละเอียดของ ตัวชี้วัด	มาตรวัด	เกณฑ์การให้คะแนน
	(แบบสอบถามข้อ H6B)	2 = มีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด ⁶	
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน ครัวเรือน ได้แก่ 1) โทรทัศน์, 2) เครื่องเล่น VCD/DVD, 3) โทรศัพท์มือถือ, 4) เครื่องคอมพิวเตอร์, 5) ตู้เย็น/ตู้แช่, 6) ไมโครเวฟ/เตาอบ, 7) เครื่องซักผ้า และ 8) เครื่องปรับอากาศ (แบบสอบถามข้อ H7-H14)	แบบช่วง 0 = ไม่มี 1 = มี 1 อย่าง 2 = มี 2 อย่าง 3 = มี 3 อย่าง 4 = มี 4 อย่าง 5 = มี 5 อย่าง 6 = มี 6 อย่าง 7 = มี 7 อย่าง 8 = มีทั้ง 8 อย่าง	คะแนนขั้นต่ำตั้งแต่ 0- 8 คะแนน	
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการ เดินทาง ได้แก่ 1) รถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ และ 2) รถจักรยานยนต์ (แบบสอบถามข้อ H15-H16)	แบบจัดอันดับ 0 = ไม่มี 1 = มีรถจักรยานยนต์ 2 = มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ และ 2) รถจักรยานยนต์ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วม ด้วย)	คะแนน 0 = มาตรวัดระดับ 0 1 = มาตรวัดระดับ 1 2 = มาตรวัดระดับ 2	

⁶ แหล่งน้ำใช้ที่สะอาด หมายถึง น้ำประปา, น้ำฝน, น้ำดื่มบรรจุขวด/ตู้ น้ำดื่มหยอดเหรียญ และน้ำประปาผ่านการบำบัดดื่ม/กรอง

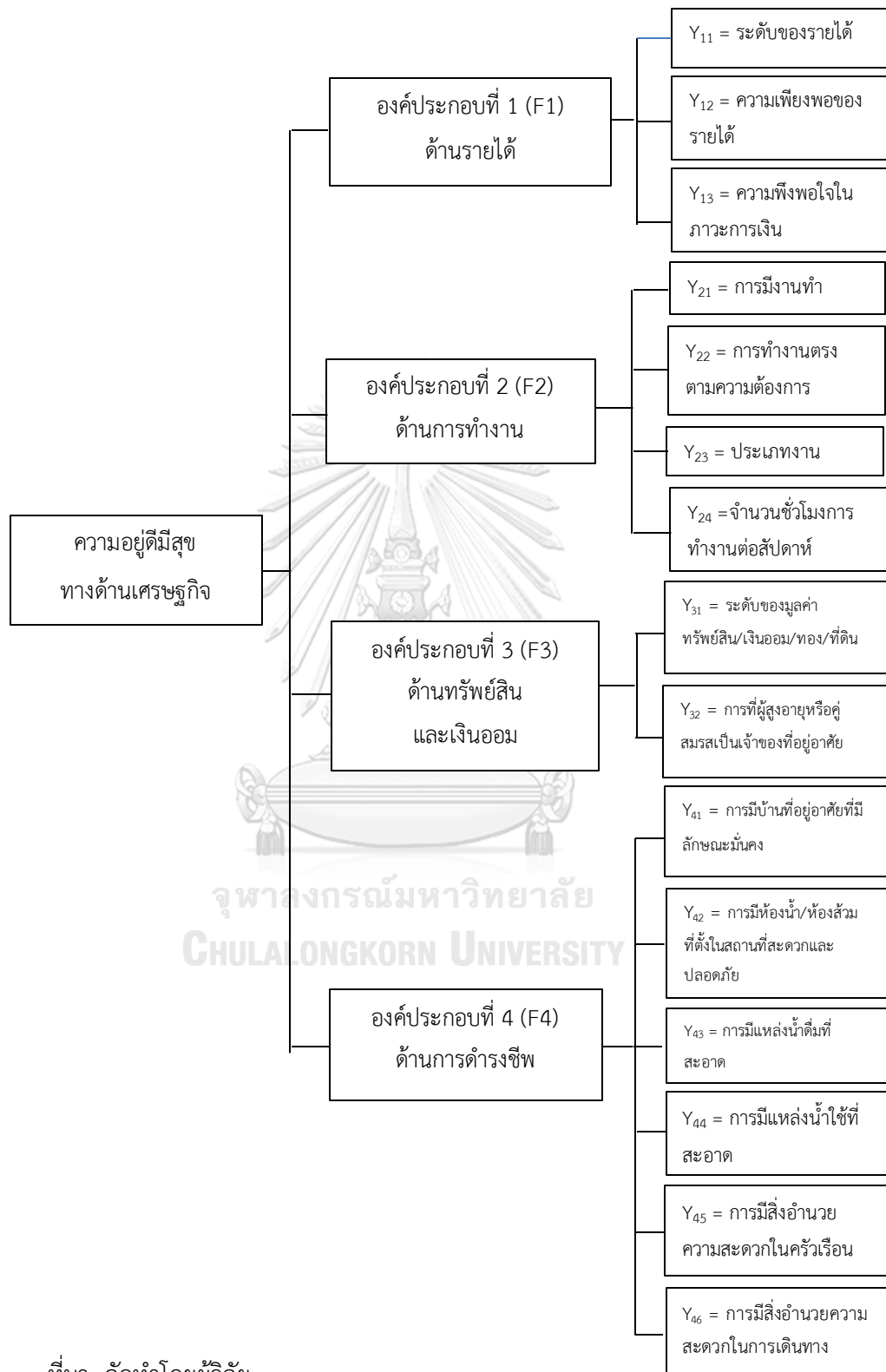
3.2.1.2 วิธีการคำนวณดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ พบว่า มีองค์ประกอบที่จะสามารถวัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านรายได้ 2) องค์ประกอบด้านการทำงาน 3) องค์ประกอบด้านทรัพย์สินและเงินออม และ 4) องค์ประกอบด้านการดำรงชีพ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีตัวชี้วัดต่างๆ ดังแสดงตามแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 แสดงตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ

การสร้างดัชนีเพื่อประเมินความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้วางแนวทางการวิเคราะห์ไว้ 2 ระดับ คือ (1) การวิเคราะห์แยกความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจแต่ละด้าน โดยผู้วิจัยจะสร้างดัชนีย่อยขึ้นมาทั้งหมด 4 ดัชนี และ (2) การวิเคราะห์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจรวม โดยการรวมดัชนีย่อยทั้ง 4 ดัชนีเข้าด้วยกัน มีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยคำนวณหาคะแนนความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจรายด้าน 4 ด้าน โดยให้นำหนักแต่ละข้อคำถามในแต่ละด้านเท่ากัน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal component analysis) เนื่องจากเป็นเทคนิคที่ให้ความสำคัญกับการถ่วงน้ำหนักของแต่ละตัวแปร ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าเทคนิคดังกล่าวมีความเหมาะสมที่จะใช้ในการคำนวณหาค่าดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ โดยทำการถ่วงน้ำหนักในแต่ละด้าน เพื่อคำนวณหาค่าดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวม (Vyas & Kumaranayake, 2006; กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2552) โดยสามารถแสดงวิธีการสร้างคะแนนของตัวแปรขององค์ประกอบ (component variables) ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในรูปสมการได้ดังนี้

$$F = W_1Y_1 + W_2Y_2 + \dots + W_nY_n$$

โดยที่ F หมายถึง คะแนนรวมขององค์ประกอบ

Y หมายถึง คะแนนตัวชี้วัดขององค์ประกอบ

W หมายถึง น้ำหนักตัวชี้วัดขององค์ประกอบ

โดยการคำนวณคะแนนของดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Well-Being Index) รวมทั้ง 4 ด้าน ในขั้นตอนนี้ ผลลัพธ์ของค่าดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจจะมีค่าแปรผันตั้งแต่ 0.0000 ถึง 1.0000 ดังสูตรต่อไปนี้

$$= \sum \left(\frac{\text{คะแนนรวมของแต่ละองค์ประกอบ} \times \text{ค่าถ่วงน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบ}}{\text{ค่าถ่วงน้ำหนักรวม}} \right)$$

สามารถแสดงวิธีการคำนวณในรูปสมการ รายละเอียดตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงวิธีการคำนวณดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมทั้ง 4 ด้าน

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ	ค่าน้ำหนักรวมของ องค์ประกอบแต่ละด้าน	ค่าคะแนนรวมของ องค์ประกอบแต่ละด้าน	สูตรในการ คำนวณ
1. ด้านรายได้	W_{TF1}	FS1	$W_{TF1} * FS1$
2. ด้านการทำงาน	W_{TF2}	FS2	$W_{TF2} * FS2$
3. ด้านทรัพย์สิน และเงินออม	W_{TF3}	FS3	$W_{TF3} * FS3$
4. ด้านการดำรงชีพ	W_{TF4}	FS4	$W_{TF4} * FS4$
รวม	W_{TF1-F4}	ผลรวมคะแนนทั้ง 4 ด้าน	$= (W_{TF1} * FS1) + (W_{TF2} * FS2) + (W_{TF3} * FS3) + (W_{TF4} * FS4)$
ดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ $= [(W_{TF1} * FS1) + (W_{TF2} * FS2) + (W_{TF3} * FS3) + (W_{TF4} * FS4)] / W_{TF1-F4}$			

โดยที่ W_{TF1-F4} หมายถึง ค่าถ่วงน้ำหนักรวม

ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ประยุกต์ใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme, 2016) ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดระดับคุณภาพชีวิต มาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยนำค่าดัชนีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ และดัชนีองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมาเทียบกับเกณฑ์ดังกล่าว ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงเกณฑ์การแบ่งระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ

ค่าคะแนนดัชนี	ระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ
ต่ำกว่า 0.550	ระดับต่ำ
0.550 - 0.699	ระดับปานกลาง
0.700 - 0.799	ระดับสูง
0.800 ขึ้นไป	ระดับสูงมาก

3.2.2 ตัวแปรอิสระ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ปัจจัยทางด้านประชากร ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยทางด้านพื้นที่อยู่อาศัย และปัจจัยทางด้านสุขภาพ รายละเอียดมีดังนี้

3.2.2.1 ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ และสถานภาพสมรส มี 2 ตัวแปร คือ เพศ และสถานภาพสมรส รายละเอียดมีดังนี้

ตารางที่ 12 ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ และสถานภาพสมรส ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรวัด และข้อคำถาม

ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ และสถานภาพสมรส	ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรวัด	ข้อคำถาม
เพศ	หมายถึง เพศกำเนิดของผู้สูงอายุ โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดกลุ่ม (nominal scale) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - เพศชาย - เพศหญิง 	แบบสอบถามข้อ A4
สถานภาพสมรส	หมายถึง ประเภทของสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดกลุ่ม (nominal scale) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - โสด - สมรส (คู่สมรสอยู่ในครัวเรือนและไม่อยู่ในครัวเรือน) - หม้าย - หย่า/แยกกันอยู่ 	แบบสอบถามข้อ A9

3.2.2.2 ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ปัจจัยทางด้านประชากร ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย และปัจจัยทางด้านสุขภาพ รายละเอียดมีดังนี้

1) ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ได้แก่ การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน การเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และความใกล้ชิด-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร โดยมีรายละเอียดของตัวแปร มาตรฐานวัด และเครื่องมือวัด ดังนี้

ตารางที่ 13 ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรฐานวัด และข้อคำถาม

ปัจจัย	ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรฐานวัด	ข้อคำถาม
ด้านหน้าที่		
1) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน	หมายถึง ผู้สูงอายุได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน โดยตัวแปรนี้มีมาตรฐานวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ - ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน - ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี - ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี - ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี - ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	แบบสอบถามข้อ F46
2) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	หมายถึง ผู้สูงอายุได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน โดยตัวแปรนี้มีมาตรฐานวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ - ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	แบบสอบถามข้อ F47

	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี - ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี - ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี - ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี 	
3) การได้รับการ เกื้อหนุนด้านอาหาร จากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน	<p>หมายถึง ผู้สูงอายุได้รับอาหารจากบุตรที่อาศัยอยู่ที่อื่น โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน - ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน - ได้รับทุกสัปดาห์ - ได้รับทุกเดือน - ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 	แบบสอบถามข้อ F50
4) การได้รับการ เกื้อหนุนด้านเสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่ อยู่นอกครัวเรือน	<p>หมายถึง ผู้สูงอายุได้รับเสื้อผ้าและของใช้จากบุตรที่อาศัยอยู่ที่อื่น โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน - ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ - ได้รับทุกเดือน - ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 	แบบสอบถามข้อ F51
5) การให้การเกื้อหนุน ด้านการเงินกับบุตรที่ อยู่ในครัวเรือน	<p>หมายถึง ผู้สูงอายุให้เงินกับบุตรที่อาศัยอยู่ด้วยกัน โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน - ได้ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี - ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี 	แบบสอบถามข้อ F48

6) การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	หมายถึง ผู้สูงอายุให้เงินกับบุตรที่อยู่อื่น โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ - ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน - ได้ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี - ได้ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	แบบสอบถามข้อ F49
ด้านความสัมพันธ์		
1) การเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	หมายถึง ผู้สูงอายุมีการเยี่ยมเยียนไปมาหาสู่กับบุตรที่อยู่อื่น โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ - ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน - เยี่ยมเยียนทุกวัน/เกือบทุกวัน - เยี่ยมเยียนทุกสัปดาห์ - เยี่ยมเยียนทุกเดือน - เยี่ยมเยียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	แบบสอบถามข้อ F52
2) การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	หมายถึง ผู้สูงอายุมีการติดต่อพูดคุยทางโทรศัพท์หรือผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตกับบุตรที่อยู่อื่น โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ - ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน - ติดต่อกทุกวัน/เกือบทุกวัน - ติดต่อกทุกสัปดาห์ - ติดต่อกทุกเดือน - ติดต่อกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	แบบสอบถามข้อ F53 และ F54

ด้านโครงสร้าง		
ความใกล้เคียงของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร	หมายถึง ความใกล้เคียงของระยะทางที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบจัดอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่	แบบสอบถามข้อ F5
	<ul style="list-style-type: none"> - บุตรอยู่ต่างประเทศ - บุตรอยู่คนละจังหวัด - บุตรอยู่ในจังหวัดเดียวกัน - บุตรอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน - บุตรอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน - บุตรอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน - ไม่มีบุตร 	

2) ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ อายุ และจำนวนบุตร โดยมีรายละเอียดของตัวแปรมาตรวัด และเครื่องมือวัด ดังนี้

ตารางที่ 14 ปัจจัยด้านประชากร ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรวัด และข้อคำถาม

ปัจจัยด้านประชากร	ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรวัด	ข้อคำถาม
อายุ	หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์ โดยนับถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนการสัมภาษณ์ ตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบอัตราส่วน (ratio scale)	แบบสอบถามข้อ A5
จำนวนบุตร	หมายถึง จำนวนบุตรของผู้สูงอายุที่ยังมีชีวิตอยู่ ทั้งบุตรที่ผู้สูงอายุให้กำเนิด และบุตรบุญธรรม โดยตัวแปรนี้มีมาตรวัดแบบอัตราส่วน (ratio scale)	แบบสอบถามข้อ F1-F2

3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา และรูปแบบครัวเรือน โดยมีรายละเอียดของตัวแปร มาตรฐาน และเครื่องมือวัด ดังนี้

ตารางที่ 15 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรฐาน และข้อคำถาม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม	ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรฐาน	ข้อคำถาม
ระดับการศึกษา	หมายถึง การศึกษาในชั้นสูงสุดของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยตัวแปรนี้มีมาตรฐานแบบอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - จบการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา - จบการศึกษาระดับประถมศึกษา - จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา - จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า 	แบบสอบถามข้อ RE_A7
รูปแบบครัวเรือน	หมายถึง ลักษณะของการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุกับสมาชิกในครัวเรือน โดยตัวแปรนี้มีมาตรฐานแบบจัดกลุ่ม (nominal scale) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว - ครัวเรือน 1 รุ่น - ครัวเรือน 2 รุ่น - ครัวเรือน 3 รุ่น และมากกว่า - ครัวเรือนข้ามรุ่น 	แบบสอบถามข้อ F32-F40

4) ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาคที่อยู่อาศัย โดยมีรายละเอียดของตัวแปร มาตรฐานวัด และเครื่องมือวัด ดังนี้

ตารางที่ 16 ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรฐานวัด และข้อคำถาม

ปัจจัยด้านพื้นที่ อยู่อาศัย	ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรฐานวัด	ข้อคำถาม
เขตที่อยู่อาศัย	หมายถึง เขตการปกครองที่ผู้สูงอายุอาศัย อยู่ โดยตัวแปรนี้มีมาตรฐานวัดแบบจัดกลุ่ม (nominal scale) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ - เขตเมือง - เขตชนบท	แบบสอบถาม ข้อ 4
ภูมิภาคที่อยู่อาศัย	หมายถึง ภูมิภาคที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ โดย ตัวแปรนี้มีมาตรฐานวัดแบบจัดกลุ่ม (nominal scale) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ - กรุงเทพมหานคร - ภาคกลาง - ภาคเหนือ - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - ภาคใต้	แบบสอบถาม ข้อ 1

5) ปัจจัยด้านสุขภาพ ได้แก่ สถานะทางสุขภาพ โดยมีรายละเอียดของตัวแปร มาตรฐานวัด และเครื่องมือวัด ดังนี้

ตารางที่ 17 ปัจจัยด้านสุขภาพ ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรฐานวัด และข้อคำถาม

ปัจจัยด้านสุขภาพ	ความหมาย/กลุ่มรายการ/มาตรฐานวัด	ข้อคำถาม
สถานะทางสุขภาพ	หมายถึง การที่ผู้สูงอายุประเมินสุขภาพ ร่างกายของตนเองว่ามีสภาพของร่างกาย เป็นอย่างไร โดยตัวแปรนี้มีมาตรฐานวัด วัดแบบอันดับ (ordinal scale) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ - ดี - ปานกลาง - ไม่ดี	แบบสอบถามข้อ F55

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้

1) กรณีที่ข้อมูลเป็นลักษณะเชิงกลุ่ม ได้อธิบายลักษณะตัวแปรของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การแจกแจงความถี่ และอัตราร้อยละ

2) กรณีที่ข้อมูลเป็นลักษณะเชิงตัวเลข ได้อธิบายลักษณะตัวแปรของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ และหาความสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว และปัจจัยอื่นๆ กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

1) ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายเปรียบเทียบความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุเพศชายกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน

2) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว และปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) เพื่อศึกษาว่าเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นแล้ว ตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยสนใจศึกษามีอิทธิพลต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือไม่ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในทิศทางใด และแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด

บทที่ 4

ผลการศึกษาลักษณะทั่วไป และสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ของผู้สูงอายุไทย

ในบทนี้ เป็นการนำเสนอลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน รายละเอียดมีดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
- 2) การวิเคราะห์ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว
- 3) การวิเคราะห์สถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย
- 4) การวิเคราะห์สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกรายภาค

4.1 การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางที่ 18 รายละเอียดมีดังนี้

เพศ ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.11 และเป็นผู้สูงอายุเพศชาย ร้อยละ 45.89

สถานภาพสมรส ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่สมรส (ทั้งคู่สมรสอยู่ในครัวเรือนและไม่อยู่ในครัวเรือน) ร้อยละ 65.98 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพหม้าย ร้อยละ 27.51 ในส่วนของผู้สูงอายุที่เป็นโสด และหย่า/แยกกันอยู่ มีเพียงเล็กน้อยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อยู่ที่ร้อยละ 3.86 และ 2.66 ตามลำดับ

อายุ ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุวัยต้น มีอายุ 60 – 69 ปี ร้อยละ 61.22 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุวัยกลาง มีอายุ 70 – 79 ปี ร้อยละ 29.46 และผู้สูงอายุวัยปลายที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป มีเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 9.32

จำนวนบุตร ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ 24.53 มีบุตร 2 คน รองลงมา คือ มีบุตร 3 คน และ 4 คน ร้อยละ 23.08 และ 14.91 ตามลำดับ ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร พบว่ามีเพียงร้อยละ 7.06 โดยผู้สูงอายุที่มีบุตรนั้น (บุตรที่ให้กำเนิดเอง บุตรเลี้ยง และบุตรบุญธรรม) มีจำนวนมากที่สุดถึง 19 คน และมีจำนวนบุตรเฉลี่ยเท่ากับ 3 คน

ระดับการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา มากถึงร้อยละ 63.61 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น-อนุปริญญา และปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 22.34, 9.18 และ 4.87 ตามลำดับ

รูปแบบครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.17 อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า รองลงมา คือ อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น ร้อยละ 25.13, 23.25 และ 11.59 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนที่อยู่คนเดียวมีน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 9.86

เขตที่อยู่อาศัย ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งอาศัยอยู่ในเขตชนบท ร้อยละ 59.65 และที่เหลือ ร้อยละ 40.35 อาศัยอยู่ในเขตเมือง

ภูมิภาคที่อยู่อาศัย ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 33.82 รองลงมา คือ อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 26.03, 20.77, 11.34 และ 8.03 ตามลำดับ

สถานะทางสุขภาพ ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.83 มีสุขภาพดี รองลงมา คือ มีสุขภาพปานกลาง และมีสุขภาพไม่ดี ร้อยละ 38.61 และ 12.56 ตามลำดับ

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุไทย (ตัวอย่างจำนวน 26,793 คน)

คุณลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- หญิง	14,498	54.11
- ชาย	12,295	45.89
สถานภาพสมรส		
- โสด	1,034	3.86
- สมรส (ทั้งคู่สมรสอยู่ในครัวเรือนและไม่อยู่ในครัวเรือน)	17,677	65.98
- หม้าย	7,369	27.51
- หย่า/แยกกันอยู่	713	2.66
อายุ		
- อายุ 60 – 69 ปี (ผู้สูงอายุวัยต้น)	16,402	61.22
- อายุ 70 – 79 ปี (ผู้สูงอายุวัยกลาง)	7,893	29.46
- อายุ 80 ปีขึ้นไป (ผู้สูงอายุวัยปลาย)	2,498	9.32
อายุเฉลี่ย = 69 ปี		
อายุต่ำสุด = 60 ปี		
อายุสูงสุด = 101 ปี		
ค่าส่วนเบี่ยงเบน = 7.1373 ปี		

จำนวนบุตร

คุณลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มี	1,891	7.06
- มี 1 คน	2,673	9.98
- มี 2 คน	6,572	24.53
- มี 3 คน	6,183	23.08
- มี 4 คน	3,994	14.91
- มี 5 คน	2,447	9.13
- มี 6 คน	1,410	5.26
- มี 7 คน	793	2.96
- มี 8 คน	458	1.71
- มี 9 คน	209	0.78
- มี 10 คนขึ้นไป	163	0.60
จำนวนบุตรเฉลี่ย = 3 คน		
ต่ำสุด = 0 คน		
สูงสุด = 19 คน		
ค่าส่วนเบี่ยงเบน (S.D.) = 1.9608		
ระดับการศึกษา		
- จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา	17,043	63.61
- จบการศึกษาระดับประถมศึกษา	5,986	22.34
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา	2,460	9.18
- จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	1,304	4.87
รูปแบบครัวเรือน		
- ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว	2,643	9.86
- ครัวเรือน 1 รุ่น	6,733	25.13
- ครัวเรือน 2 รุ่น	6,228	23.25
- ครัวเรือน 3 รุ่นและมากกว่า	8,083	30.17
- ครัวเรือนข้ามรุ่น	3,106	11.59
เขตที่อยู่อาศัย		
- เขตชนบท	15,982	59.65
- เขตเมือง	10,811	40.35

คุณลักษณะข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ภูมิภาคที่อยู่อาศัย		
- กรุงเทพมหานคร	2,153	8.03
- ภาคกลาง	6,975	26.03
- ภาคเหนือ	5,564	20.77
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	9,062	33.82
- ภาคใต้	3,039	11.34
สถานะทางสุขภาพ		
- สุขภาพไม่ดี	3,366	12.56
- สุขภาพปานกลาง	10,344	38.61
- สุขภาพดี	13,083	48.83

4.2 ลักษณะทั่วไปของความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย

4.2.1 ด้านหน้าที่

การศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ด้านหน้าที่ ในประเด็นเรื่อง การเกื้อหนุนช่วยเหลือกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรในสองทิศทาง คือ การให้การเกื้อหนุน และการได้รับการเกื้อหนุน ซึ่งผลการศึกษาในส่วนของการได้รับการเกื้อหนุนนั้น พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนมากกว่าบุตรที่อยู่ในครัวเรือน และส่วนใหญ่จำนวนเงินที่ได้รับจากบุตรนอกครัวเรือน ก็มีจำนวนที่สูงกว่าได้รับจากบุตรในครัวเรือน ส่วนการเกื้อหนุนด้านอาหาร เสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนนั้น พบว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยในส่วนของ การให้การเกื้อหนุนนั้น ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนและนอกครัวเรือน ส่วนในกรณีที่ผู้สูงอายุได้ให้เงินกับบุตร ก็เป็นเงินจำนวนไม่มากนัก ประมาณ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 19 ดังนี้

การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.03 ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรในครัวเรือนหรือมีบุตรแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน รองลงมา คือ ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน เป็นจำนวนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ร้อยละ 12.40 ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน จำนวนตั้งแต่ 10,000-29,999 บาทต่อปี ร้อยละ 10.53 ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน จำนวนตั้งแต่ 5,000-9,999 บาทต่อปี ร้อยละ 7.31 และได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน จำนวนตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี ร้อยละ 6.72 ตามลำดับ

การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรนอกครัวเรือนหรือมีบุตรแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ร้อยละ 31.84 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 10,000-29,999 บาทต่อปี และได้รับเงินตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 21.02 และร้อยละ 18.36 ส่วนผู้สูงอายุที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จำนวนกว่า 5,000 บาทต่อปี และ ได้รับเงิน 5,000-9,999 บาทต่อปี ก็มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันเช่นกัน คือ อยู่ที่ร้อยละ 16.06 และร้อยละ 12.72 ตามลำดับ

การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรนอกครัวเรือนหรือมีบุตรแต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ร้อยละ 28.83 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ร้อยละ 19.78 ผู้สูงอายุที่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือน ร้อยละ 18.76 และเป็น ผู้สูงอายุที่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ทุกวัน/เกือบทุกวัน และทุกสัปดาห์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 16.45 และ 16.17 ตามลำดับ

การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกินครึ่ง (ร้อยละ 56.23) ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรนอกครัวเรือนหรือมีบุตรแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ร้อยละ 28.21 และผู้สูงอายุที่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือน ร้อยละ 12.96 ส่วนผู้สูงอายุที่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ พบว่ามีน้อยมาก เพียงร้อยละ 2.59

การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.65 ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรในครัวเรือนหรือมีบุตรแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน เป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี ร้อยละ 5.26 และผู้สูงอายุที่ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน เป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี ร้อยละ 4.09

การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.18 ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรนอกครัวเรือนหรือมีบุตรแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี ร้อยละ 5.12 และผู้สูงอายุที่ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน เป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี ร้อยละ 4.70

4.2.2 ด้านความสัมพันธ์

การศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ด้านความสัมพันธ์ ในประเด็นเรื่อง การติดต่อและเยี่ยมเยียนกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการติดต่อและเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ มีเพียงส่วนน้อยที่ติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

การเยี่ยมเยียนกับบุตร ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 23.65 มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวันหรือเกือบทุกวัน รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ร้อยละ 23.13 ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรนอกครัวเรือนหรือมีบุตรแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอก ร้อยละ 20.05 ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือน ร้อยละ 18.56 และผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกสัปดาห์ 14.61

การติดต่อกับบุตร ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.15 มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกสัปดาห์ รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรนอกครัวเรือนหรือมีบุตรแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ร้อยละ 28.37 ผู้สูงอายุที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวันหรือเกือบทุกวัน ร้อยละ 22.05 ผู้สูงอายุที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือน ร้อยละ 18.54 และผู้สูงอายุที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 1.89

4.2.3 ด้านโครงสร้าง

การศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ด้านโครงสร้าง ในประเด็นเรื่อง ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ร้อยละ 51.26 รองลงมา คือ มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่คนละจังหวัด ร้อยละ 14.30 มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน ร้อยละ 10.63 มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน ร้อยละ 8.47 ไม่มีบุตรและมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ในจังหวัดเดียวกันในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ร้อยละ 7.06 และ 7.91 และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ต่างประเทศในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย เพียงร้อยละ 0.38

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว
ของผู้สูงอายุไทย (ตัวอย่างจำนวน 26,793 คน)

ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ด้านหน้าที่		
- การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน		
ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ ไม่ได้รับเงินจากในครัวเรือน	16,888	63.03
ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	3,323	12.40
ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี	1,958	7.31
ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี	2,822	10.53
ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	1,802	6.72
- การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือน แต่ไม่ได้รับเงินจากนอกครัวเรือน	8,532	31.84
ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	4,303	16.06
ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี	3,407	12.72
ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี	5,631	21.02
ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	4,920	18.36
- การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือน แต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	7,724	28.83
ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน	4,409	16.45
ได้รับทุกสัปดาห์	4,332	16.17
ได้รับทุกเดือน	5,027	18.76
ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	5,301	19.78
- การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่ อยู่นอกครัวเรือน		

ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือน แต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	7,559	28.21
ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์	695	2.59
ได้รับทุกเดือน	3,473	12.96
ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	15,066	56.23
- การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน		
ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือน แต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน	24,287	90.65
1,000-9,999 บาทต่อปี	1,411	5.26
ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	1,095	4.09
- การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือน แต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	24,162	90.18
1,000-9,999 บาทต่อปี	1,371	5.12
ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	1,260	4.70
ด้านความสัมพันธ์		
- การเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	5,373	20.05
เยี่ยมทุกวัน/เกือบทุกวัน	6,336	23.65
เยี่ยมทุกสัปดาห์	3,914	14.61
เยี่ยมทุกเดือน	4,973	18.56
เยี่ยมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	6,197	23.13
- การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	7,600	28.37
ติดต่อทุกวัน/เกือบทุกวัน	5,908	22.05

ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
ติดต่อกันทุกสัปดาห์	7,810	29.15
ติดต่อกันทุกเดือน	4,969	18.54
ติดต่อกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	506	1.89
ด้านโครงสร้าง		
- ความใกล้ชิด-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร		
ไม่มีบุตร	1,891	7.06
บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	13,734	51.26
บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	2,848	10.63
บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาล เดียวกัน	2,270	8.47
บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ในจังหวัดเดียวกัน	2,118	7.91
บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่คนละจังหวัด	3,831	14.30
บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ต่างประเทศ	101	0.38

4.3 สถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

4.3.1 ด้านรายได้

การศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจทางด้านรายได้ จากระดับของรายได้ต่อปี ความเพียงพอของรายได้ รวมทั้งความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่เกือบครึ่ง (ร้อยละ 43.71) มีรายได้ต่ำกว่า 40,000 บาท ต่อปี (ถือว่าต่ำกว่าเส้นความยากจน) รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 40,000 – 69,999 บาท ร้อยละ 26.92 ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 100,000-299,999 บาท ร้อยละ 14.81 ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 70,000 - 99,999 บาท ร้อยละ 10.11 และผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไปไม่มีเป็นสัดส่วนที่น้อย เพียงร้อยละ 4.45

เมื่อพิจารณาในเรื่องของความเพียงพอของรายได้ ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มากถึงร้อยละ 64.32 รายงานว่าตนเองมีรายได้เพียงพอและเกินเพียงพอ รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่รายงานว่าตนเองมีรายได้เพียงพอเป็นบางครั้ง ร้อยละ 21.55 และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 14.13 คือ ผู้สูงอายุที่รายงานว่าตนเองมีรายได้ไม่เพียงพอ

ในส่วนของความพึงพอใจในภาวะการเงิน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่ง คือ ร้อยละ 76.41 มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ไม่

พึงพอใจในภาวะการเงินของตน ร้อยละ 19.84 และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 3.76 คือ ผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองเป็นอย่างมาก

4.3.2 ด้านการทำงาน

การศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจทางด้านการทำงาน จากการทำมืองานทำของผู้สูงอายุ การทำงานตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ประเภทงานที่ผู้สูงอายุทำ และจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ของผู้สูงอายุ โดยผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 57.93) ไม่ได้ทำงาน และอีกร้อยละ 42.07 เป็นผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ และเมื่อพิจารณาในเรื่องของการทำงานตรงตามความต้องการ ก็พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 56.65 ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำ รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ ร้อยละ 22.01 ผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและได้ทำ ร้อยละ 20.06 และมีเพียงส่วนน้อย เพียงร้อยละ 1.27 ที่เป็นผู้สูงอายุที่ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ

ส่วนประเภทงานที่ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ทำนั้น พบว่า ร้อยละ 69.77 เป็นงานประเภทที่มีทักษะ และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30.23 เป็นงานประเภทที่ไม่มีทักษะ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ 35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 37.37 และร้อยละ 37.09 ตามลำดับ ส่วนผู้สูงอายุที่มีชั่วโมงการทำงานมากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์นั้น พบว่ามีอยู่ร้อยละ 25.54

4.3.3 ด้านทรัพย์สินและเงินออม

การศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจทางด้านทรัพย์สินและเงินออมจากระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดินของผู้สูงอายุที่มีอยู่ และการที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ ร้อยละ 22.63 มีระดับของมูลค่าทรัพย์สิน อยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีทรัพย์สิน ร้อยละ 21.54 ผู้สูงอายุที่มีมูลค่าทรัพย์สิน ต่ำกว่า 50,000 บาท ร้อยละ 13.67 ผู้สูงอายุที่มีมูลค่าทรัพย์สิน อยู่ระหว่าง 400,000-699,999 บาท ร้อยละ 12.84 ผู้สูงอายุที่มีมูลค่าทรัพย์สิน อยู่ระหว่าง 50,000 - 99,999 บาท ร้อยละ 12.73 ผู้สูงอายุที่มีระดับของมูลค่าทรัพย์สิน ตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 10.55 และเป็นผู้สูงอายุที่มีระดับของมูลค่าทรัพย์สิน อยู่ระหว่าง 700,000-999,999 บาท ร้อยละ 6.04

เมื่อพิจารณาในเรื่องของการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มากถึงร้อยละ 85.63 เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 14.37 ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

4.3.4 ด้านการดำรงชีพ

การศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจทางการดำรงชีพจากการที่ผู้สูงอายุที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย การมีแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน และการมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง โดยผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุไทยเกือบทั้งหมด ร้อยละ 99.65 มีลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มั่นคง และมีส่วนน้อย เพียงร้อยละ 0.35 มีลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.02 มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน รองลงมา คือ มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน ร้อยละ 14.65 และอีกร้อยละ 5.32 มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน

ในส่วนของการมีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.73 มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด และอีกร้อยละ 34.27 มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด ส่วนแหล่งน้ำใช้ ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.89 มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด และอีกร้อยละ 13.11 มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด

เมื่อพิจารณาในส่วนของการมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนพบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่งอยู่ในครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ มีเครื่องเล่น VCD/DVD มีโทรศัพท์มือถือ มีตู้เย็น/ตู้แช่ และมีเครื่องซักผ้า นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.01 อยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถจักรยานยนต์ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 41.72 และผู้สูงอายุที่อยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีทั้งรถจักรยานยนต์ และรถยนต์ส่วนบุคคล/รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 16.27 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุไทยโดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 40,000 บาทต่อปี และรายงานว่าตนเองมีความเพียงพอของรายได้ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเอง ผู้สูงอายุไทยโดยส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานและไม่ต้องการทำ ส่วนในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ ส่วนใหญ่ได้ทำงานประเภทมีทักษะ โดยมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท และมากกว่าครึ่งเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะมั่นคง มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน มีแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด มีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยผู้สูงอายุไทยมากกว่าครึ่งอยู่ในครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ มีเครื่องเล่น VCD/DVD มีโทรศัพท์มือถือ มีตู้เย็น/ตู้แช่ และมีเครื่องซักผ้า และโดยส่วนใหญ่ ผู้สูงอายุไทยอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถจักรยานยนต์ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางในการไปติดต่อธุระต่างๆ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการของภาครัฐ รายละเอียดตามตารางที่ 20

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย
(ตัวอย่างจำนวน 26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านรายได้			
1.1 ระดับของรายได้ (ต่อปี)	ต่ำกว่า 40,000 บาท	11,712	43.71
	40,000-69,999 บาท	7,212	26.92
	70,000-99,999 บาท	2,708	10.11
	100,000-299,999 บาท	3,969	14.81
	300,000 บาทขึ้นไป	1,192	4.45
1.2 ความเพียงพอของรายได้	ไม่เพียงพอ	3,785	14.13
	เพียงพอเป็นบางครั้ง	5,775	21.55
	เพียงพอ/เกินเพียงพอ	17,233	64.32
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน	ไม่พอใจ	5,315	19.84
	พอใจ	20,472	76.41
	พอใจมาก	1,006	3.76
2. ด้านการทำงาน			
2.1 การมีงานทำ	ไม่ทำ	15,381	57.93
	ทำ	11,412	42.07
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ	ต้องการทำงานและได้ทำ	5,376	20.06
	ไม่ต้องการทำงาน และไม่ ทำ	15,179	56.65
	ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	341	1.27
	ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	5,897	22.01
2.3 ประเภทงาน	<i>ประเภทงานจะคิดเฉพาะคนที่ทำงานเท่านั้น</i>		
	ไม่มีทักษะ	3,450	30.23
	มีทักษะ	7,962	69.77
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์	<i>จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์จะคิดเฉพาะ คนที่ทำงานเท่านั้น</i>		
	ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	4,265	37.37
	35-48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	4,233	37.09

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
	มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	2,914	25.54
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม			
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน	ไม่มี	5,772	21.54
	ต่ำกว่า 50,000 บาท	3,661	13.67
	50,000-99,999 บาท	3,410	12.73
	100,000-399,999 บาท	6,063	22.63
	400,000-699,999 บาท	3,441	12.84
	700,000-999,999 บาท	1,618	6.04
	1,000,000 บาทขึ้นไป	2,828	10.55
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	3,850	14.37
	เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	22,943	85.63
4. ด้านการดำรงชีพ			
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง	ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	94	0.35
	ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	26,699	99.65
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย	มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	1,427	5.32
	มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	3,926	14.65
	มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน	21,440	80.02
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	9,182	34.27
	มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	17,611	65.73
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	3,512	13.11
	มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	23,281	86.89
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน	โดยแบ่งออกเป็น		

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
	มีโทรทัศน์	26,436	98.67
	มีเครื่องเล่น VCD/DVD	16,145	60.26
	มีโทรศัพท์มือถือ	24,866	92.81
	มีเครื่องคอมพิวเตอร์	6,703	25.02
	มีตู้เย็น/ตู้แช่	25,418	94.87
	มีไมโครเวฟ/เตาอบ	6,732	25.12
	มีเครื่องซักผ้า	19,352	72.23
	มีเครื่องปรับอากาศ	6,610	24.67
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง	ไม่มี	4,359	16.27
	มีรถจักรยานยนต์	11,178	41.72
	มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	11,256	42.01

4.4 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนก รายภาค

เมื่อพิจารณาความเหลื่อมล้ำตามคุณลักษณะของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระหว่างภาคที่ผู้สูงอายุไทยอาศัยอยู่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 33.82) รองลงมา คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 26.03, 20.77, 11.34 และ 8.03 ตามลำดับ โดยผู้สูงอายุในแต่ละภาคมีรายได้ การทำงาน ทรัพย์สิน/เงินออม และการดำรงชีพที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยรายละเอียดตามตารางที่ 21 ดังนี้

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านรายได้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันทั้ง 4 ภาค และกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อปี ระหว่าง 100,000 - 299,999 บาท ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาท ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีโอกาสได้ทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้ เพราะอยู่ในพื้นที่ที่มีความเจริญ สามารถเข้าถึงแหล่งงานที่มีค่าตอบแทนที่สูงกว่าภาคอื่นๆ และส่วนหนึ่งก็อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้อาจไม่ได้ทำงาน หรือส่วนหนึ่งได้ทำงานแต่เป็นงาน

ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ แต่ทั้งนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในทั้ง 4 ภาค รวมทั้งกรุงเทพมหานคร ก็รายงานว่าตนเองมีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตน

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านการทำงาน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันทั้ง 4 ภาค และ กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ทั้ง 4 ภาค และกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มากกว่าครึ่ง ไม่ได้ทำงาน และไม่ต้องการทำงาน โดยผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ส่วนใหญ่ได้ทำงานประเภทมีทักษะ ยกเว้นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครที่ส่วนใหญ่ทำงานประเภทที่ไม่มีทักษะ และส่วนใหญ่ มีชั่วโมงการทำงาน 35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ยกเว้นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ที่ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงาน ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านทรัพย์สินและเงินออม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันทั้ง 4 ภาค และ กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่มีมูลค่า ของทรัพย์สินและเงินออม อยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ กรุงเทพมหานคร ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคกลาง และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคใต้ ส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สิน และเงินออม ในส่วนของการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยนั้น พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ทั้ง 4 ภาค และ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านการดำรงชีพ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันทั้ง 4 ภาค และ กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ทั้ง 4 ภาค และกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีลักษณะ ของที่อยู่อาศัยมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน และมีแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดผ่านการบำบัด มีสิ่งของเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคกลาง และ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ส่วนใหญ่มีรถจักรยานยนต์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีรายได้ ต่อปีมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ทั้ง 4 ภาค และกรุงเทพมหานคร ไม่ได้ทำงานและไม่ต้องการทำงาน ในส่วน ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และกรุงเทพมหานครที่ยังคงทำงานอยู่ส่วนใหญ่ มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์อยู่ระหว่าง 35 - 48 ชั่วโมง แต่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ที่ยังคงทำงานอยู่ ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ด้านทรัพย์สินและเงินออม พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมส่วนบุคคลมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคใต้ และ กรุงเทพมหานคร แต่ด้านการดำรงชีพ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย

เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกรายภาค (กลุ่มตัวอย่างจำนวน 26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ภาค จำนวน (ร้อยละ)				
	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (ต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000 บาท ⁷ (ต่ำกว่าเส้นความยากจน)	592 (27.49)	2,356 (33.78)	2,714 (48.77)	4,955 (54.69)	1,095 (36.02)
40,000 - 69,999 บาท	453 (21.05)	1,984 (28.44)	1,488 (26.75)	2,423 (26.74)	864 (28.42)
70,000 - 99,999 บาท	210 (9.77)	803 (11.51)	568 (10.21)	738 (8.14)	388 (12.78)
100,000 - 299,999 บาท	634 (29.47)	1,418 (20.34)	641 (11.52)	712 (7.86)	563 (18.52)
300,000 บาทขึ้นไป	263 (12.23)	413 (5.93)	153 (2.74)	233 (2.58)	130 (4.27)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
1.2 ความเพียงพอของรายได้					
ไม่เพียงพอ	293 (13.60)	648 (9.29)	724 (13.01)	1,826 (20.15)	293 (9.65)
เพียงพอบางครั้ง	364 (16.89)	1,370 (19.65)	1,242 (22.31)	2,247 (24.79)	553 (18.19)
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	1,496 (69.52)	4,957 (71.06)	3,598 (64.67)	4,989 (55.05)	2,193 (72.16)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน					
ไม่พอใจ	386	991	946	2,582	410

⁷ เส้นความยากจนทั่วราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2557 เท่ากับ 2,647 บาทต่อเดือน หรือ 31,764 บาทต่อปี

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ภาค จำนวน (ร้อยละ)				
	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
พอใจ	(17.94) 1,633 (75.84)	(14.21) 5,602 (80.32)	(17.01) 4,473 (80.38)	(28.49) 6,270 (69.19)	(13.49) 2,493 (82.04)
พอใจมาก	134 (6.22)	382 (5.47)	145 (2.61)	210 (2.32)	136 (4.47)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	1,557 (72.31)	4,318 (61.91)	3,048 (54.79)	4,985 (55.01)	1,612 (53.05)
ทำงาน	596 (27.69)	2,657 (38.09)	2,516 (45.21)	4,077 (44.99)	1,427 (46.95)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ					
ต้องการทำงานและได้ทำ	374 (17.37)	1,531 (21.95)	1,272 (22.86)	1,547 (17.07)	652 (21.44)
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	1,511 (70.17)	4,217 (60.46)	2,964 (53.28)	4,903 (54.10)	1,584 (52.12)
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	46 (2.14)	102 (1.46)	84 (1.51)	82 (0.90)	28 (0.93)
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	222 (10.32)	1,125 (16.13)	1,244 (22.35)	2,530 (27.92)	775 (25.51)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
2.3 ประเภทงาน					
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน					
เป็นงานประเภทที่ไม่มีทักษะ	490 (81.15)	1,175 (43.69)	706 (27.71)	674 (16.33)	405 (28.04)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ภาค จำนวน (ร้อยละ)				
	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
เป็นงานประเภทที่มีทักษะ	113 (18.85)	1,514 (56.31)	1,841 (72.29)	3,454 (83.67)	1,040 (71.96)
รวม	603 (100.00)	2,689 (100.00)	2,547 (100.00)	4,128 (100.00)	1,445 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์					
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	30 (5.01)	767 (28.52)	808 (31.73)	1,721 (41.70)	938 (64.95)
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	396 (65.67)	1,099 (40.86)	1,017 (39.92)	1,404 (34.01)	318 (21.99)
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	177 (29.31)	823 (30.62)	722 (28.35)	1,003 (24.30)	189 (13.06)
รวม	603 (100.00)	2,689 (100.00)	2,547 (100.00)	4,128 (100.00)	1,445 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม					
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน					
ไม่มี	576 (26.74)	1,683 (24.12)	954 (17.15)	1,932 (21.33)	627 (20.61)
ต่ำกว่า 50,000 บาท	192 (8.94)	908 (13.02)	715 (12.85)	1,284 (14.17)	561 (18.47)
50,000-99,999 บาท	292 (13.54)	982 (14.08)	717 (12.88)	969 (10.70)	450 (14.81)
100,000-399,999 บาท	319 (14.80)	1,282 (18.39)	1,366 (24.55)	2,481 (27.38)	614 (20.21)
400,000-699,999 บาท	177 (8.21)	802 (11.50)	897 (16.13)	1,226 (13.53)	338 (11.12)
700,000-999,999 บาท	80 (3.72)	412 (5.91)	383 (6.89)	561 (6.19)	181 (5.97)
1,000,000 บาทขึ้นไป	517	904	531	607	268

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ภาค จำนวน (ร้อยละ)				
	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
	(24.04)	(12.96)	(9.55)	(6.70)	(8.80)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรส เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	607 (28.18)	1,272 (18.23)	643 (11.56)	913 (10.07)	416 (13.68)
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1,546 (71.82)	5,703 (81.77)	4,921 (88.44)	8,149 (89.93)	2,623 (86.32)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0 (0.00)	38 (0.54)	18 (0.33)	30 (0.32)	8 (0.28)
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	2,153 (100.00)	6,937 (99.46)	5,546 (99.67)	9,032 (99.68)	3,031 (99.72)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งใน สถานที่สะดวกและปลอดภัย มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	14 (0.66)	135 (1.93)	300 (5.39)	904 (9.97)	74 (2.45)
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	71 (3.28)	903 (12.94)	790 (14.21)	1,967 (21.71)	195 (6.42)
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ใน บ้าน	2,068 (96.06)	5,937 (85.13)	4,474 (80.41)	6,191 (68.32)	2,770 (91.13)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	28	1,500	1,816	4,922	917

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ภาค จำนวน (ร้อยละ)				
	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	(1.28)	(21.50)	(32.64)	(54.31)	(30.17)
	2,125	5,475	3,748	4,140	2,122
	(98.72)	(78.50)	(67.36)	(45.69)	(69.83)
รวม	2,153	6,975	5,564	9,062	3,039
	(100.00)	(100.00)	(100.00)	(100.00)	(100.00)
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	1	868	796	1,013	834
	(0.05)	(12.44)	(14.32)	(11.18)	(27.44)
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	2,152	6,107	4,768	8,049	2,205
	(99.95)	(87.56)	(85.68)	(88.82)	(72.56)
รวม	2,153	6,975	5,564	9,062	3,039
	(100.00)	(100.00)	(100.00)	(100.00)	(100.00)
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน ครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	2,135	6,905	5,499	8,892	3,004
	(99.18)	(99.00)	(98.84)	(98.13)	(98.84)
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	1,665	4,644	3,347	4,779	1,710
	(77.35)	(66.59)	(60.15)	(52.74)	(56.26)
มีโทรศัพท์มือถือ	2,063	6,504	5,157	8,329	2,812
	(95.83)	(93.26)	(92.68)	(91.91)	(92.53)
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	1,209	1,998	1,222	1,601	673
	(56.17)	(28.64)	(21.96)	(17.67)	(22.15)
มีตู้เย็น/ตู้แช่	2,056	6,663	5,349	8,463	2,887
	(95.51)	(95.53)	(96.13)	(93.40)	(94.98)
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	1,370	2,285	1,147	1,304	625
	(63.65)	(32.76)	(20.62)	(14.39)	(20.57)
มีเครื่องซักผ้า	1,798	5,313	4,373	5,578	2,291
	(83.52)	(76.18)	(78.59)	(61.55)	(75.36)
มีเครื่องปรับอากาศ	1,491	2,497	1,100	941	579
	(69.28)	(35.81)	(19.78)	(10.39)	(19.06)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ภาค จำนวน (ร้อยละ)				
	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน การเดินทาง					
ไม่มี	561 (26.08)	1,190 (17.06)	772 (13.89)	1,435 (15.84)	400 (13.16)
มีรถจักรยานยนต์	304 (14.14)	2,119 (30.38)	2,504 (45.00)	4,925 (54.35)	1,326 (43.62)
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	1,287 (59.78)	3,666 (52.56)	2,288 (41.12)	2,702 (29.81)	1,313 (43.22)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)

และเมื่อนำคุณลักษณะของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านต่างๆ มาคำนวณเป็นค่าดัชนีรวมวัดระดับของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อเปรียบเทียบความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคที่ผู้สูงอายุไทยอาศัยอยู่ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.16 38.36 45.12 และ 39.00 ตามลำดับ) มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ (ร้อยละ 37.14) มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ และด้านการดำรงชีพในระดับสูงมาก (ร้อยละ 36.50 และ 77.55) ด้านการทำงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 82.98) ส่วนด้านทรัพย์สินและเงินออมส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 42.04) ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่า ส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 44.06 49.74 45.81 และ 49.40 ตามลำดับ) ด้านการทำงานพบว่าอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 74.33 69.41 73.78 และ 72.85 ตามลำดับ) และด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 66.74 57.69 40.95 และ 59.92 ตามลำดับ) แต่เมื่อพิจารณาด้านทรัพย์สินเงินออม พบว่าในแต่ละภาคมีความแตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 31.17) ส่วนผู้สูงอายุที่

อาศัยอยู่ภาคอื่นๆ พบว่า ส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านทรัพย์สิน และเงินออมอยู่ในระดับต่ำ (ภาคกลาง ร้อยละ 34.03 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 28.10 และภาคใต้ร้อยละ 29.82 ตามลำดับ) โดยรายละเอียดมีดังนี้ (ตามตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกรายภาค (กลุ่มตัวอย่างจำนวน 26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	กรุงเทพมหานคร	ภาค จำนวน (ร้อยละ)			
		กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
1. ด้านรายได้					
ระดับต่ำ	489 (22.71)	1,406 (20.16)	1,572 (28.25)	3,456 (38.14)	590 (19.40)
ระดับปานกลาง	653 (30.33)	3,073 (44.06)	2,768 (49.74)	4,152 (45.81)	1,501 (49.40)
ระดับสูง	225 (10.46)	786 (11.27)	490 (8.82)	612 (6.76)	334 (11.00)
ระดับสูงมาก	783 (36.50)	1,710 (24.51)	734 (13.19)	842 (9.29)	614 (20.20)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
2. ด้านการทำงาน					
ระดับต่ำ	46 (2.14)	102 (1.46)	84 (1.51)	82 (0.90)	28 (0.93)
ระดับปานกลาง	56 (2.57)	309 (4.43)	218 (3.92)	250 (2.76)	147 (4.85)
ระดับสูง	1,786 (82.98)	5,184 (74.33)	3,862 (69.41)	6,686 (73.78)	2,214 (72.85)
ระดับสูงมาก	265 (12.31)	1,380 (19.79)	1,400 (25.16)	2,044 (22.56)	649 (21.36)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	กรุงเทพมหานคร	ภาค จำนวน (ร้อยละ)			
		กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและ เงินออม					
ระดับต่ำ	905 (42.04)	2,373 (34.03)	1,388 (24.95)	2,546 (28.10)	906 (29.82)
ระดับปานกลาง	318 (14.77)	1,529 (21.93)	1,202 (21.60)	1,974 (21.79)	845 (27.80)
ระดับสูง	224 (10.42)	1,127 (16.15)	1,240 (22.28)	2,291 (25.28)	550 (18.09)
ระดับสูงมาก	706 (32.77)	1,946 (27.89)	1,734 (31.17)	2,251 (24.84)	738 (24.29)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)
4. ด้านการดำรงชีพ					
ระดับต่ำ	0 (0.00)	97 (1.39)	110 (1.98)	378 (4.17)	66 (2.17)
ระดับปานกลาง	44 (2.06)	737 (10.56)	796 (14.31)	2,055 (22.68)	494 (16.24)
ระดับสูง	439 (20.38)	1,486 (21.31)	1,448 (26.02)	2,918 (32.20)	658 (21.67)
ระดับสูงมาก	1,670 (77.55)	4,655 (66.74)	3,210 (57.69)	3,711 (40.95)	1,821 (59.92)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	กรุงเทพมหานคร	ภาค จำนวน (ร้อยละ)			
		กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
ภาพรวม					
ระดับต่ำ	274 (12.75)	642 (9.21)	452 (8.13)	1,293 (14.26)	223 (7.36)
ระดับปานกลาง	551 (25.58)	2,313 (33.16)	2,135 (38.36)	4,088 (45.12)	1,185 (39.00)
ระดับสูง	528 (24.53)	2,206 (31.62)	1,914 (34.41)	2,711 (29.92)	994 (32.69)
ระดับสูงมาก	800 (37.14)	1,814 (26.01)	1,063 (19.11)	970 (10.70)	637 (20.95)
รวม	2,153 (100.00)	6,975 (100.00)	5,564 (100.00)	9,062 (100.00)	3,039 (100.00)

บทที่ 5

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

ในบทนี้ เป็นการนำเสนอสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน รายละเอียดมีดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ
- 2) การวิเคราะห์ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามสถานภาพสมรส
- 3) การวิเคราะห์ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย
- 4) การวิเคราะห์ระดับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามเพศ และสถานภาพสมรส
- 5) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยกับปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ด้วยตารางไขว้ 2 ตัวแปร (cross tabulation) และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยไคส์แควร์ (χ^2)

5.1 ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ

สถานการณ์ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของตัวชี้วัดองค์ประกอบ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ด้านรายได้ สำหรับผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงกับเพศชายกลุ่มที่รายงานว่ามีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 49.33 และ 37.09) โดยส่วนใหญ่ทั้งผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายรายงานว่าตนเองมีความเพียงพอของรายได้ (ร้อยละ 63.03 และ 65.79) และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตน (ร้อยละ 75.51 และ 77.46)

ด้านการทำงาน ผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 66.44) ส่วนผู้สูงอายุเพศชายกว่าครึ่งยังคงทำงานอยู่ (ร้อยละ 52.12) และเมื่อพิจารณาการทำงานที่ตรงตามความต้องการ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ โดยพบว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ร้อยละ 65.17 และผู้สูงอายุเพศชาย ร้อยละ 46.60 ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำ และหากพิจารณาเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ พบว่า งานที่ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายทำส่วนใหญ่เป็นงานประเภทที่มีทักษะ (ร้อยละ 64.18 และ 74.01) โดยผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.31) มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ส่วนผู้สูงอายุเพศชายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.79) มีชั่วโมงการทำงาน 35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ด้านทรัพย์สินและเงินออม ผู้สูงอายุเพศหญิง ร้อยละ 23.49 ไม่มีทรัพย์สินและเงินออม ส่วนผู้สูงอายุเพศชาย ร้อยละ 22.64 มีมูลค่าของทรัพย์สิน อยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท โดยพบว่าส่วนใหญ่ทั้งผู้สูงอายุเพศหญิง (ร้อยละ 82.31) และผู้สูงอายุเพศชาย (ร้อยละ 89.55) เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

ด้านการดำรงชีพ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่มีลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด มีสิ่งของอำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44.90) อยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) ส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 41.35) อยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์ รายละเอียดตามตารางที่ 23

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามเพศ (ตัวอย่างจำนวน 26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เพศ	
	หญิง	ชาย
1. ด้านรายได้		
1.1 ระดับของรายได้ (ต่อปี)		
ต่ำกว่า 40,000 บาท	7,152 (49.33)	4,560 (37.09)
40,000 – 69,999 บาท	4,003 (27.61)	3,208 (26.10)
70,000 - 99,999 บาท	1,305 (9.00)	1,403 (11.41)
100,000 – 299,999 บาท	1,606 (11.08)	2,363 (19.22)
300,000 บาทขึ้นไป	432 (2.98)	761 (6.19)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เพศ	
	หญิง	ชาย
1.2 ความเพียงพอของรายได้		
ไม่เพียงพอ	2,210 (15.25)	1,574 (12.81)
เพียงพอบางครั้ง	3,143 (21.68)	2,632 (21.41)
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	9,145 (63.08)	8,089 (65.79)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน		
ไม่พอใจ	3,046 (21.01)	2,269 (18.45)
พอใจ	10,948 (75.51)	9,524 (77.46)
พอใจมาก	504 (3.48)	502 (4.09)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
2. ด้านการทำงาน		
2.1 การมีงานทำ		
ไม่ได้ทำงาน	9,633 (66.44)	5,887 (47.88)
ทำงาน	4,865 (33.56)	6,408 (52.12)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ		
ต้องการทำงานและได้ทำ	2,327 (16.05)	3,049 (24.80)
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	9,449 (65.17)	5,730 (46.60)
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	184 (1.27)	157 (1.28)
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	2,538 (17.51)	3,359 (27.32)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
2.3 ประเภทงาน		
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน		
เป็นงานประเภทที่ไม่มีทักษะ	1,764 (35.82)	1,686 (25.99)
เป็นงานประเภทที่มีทักษะ	3,161 (64.18)	4,801 (74.01)
รวม	4,925 (100.00)	6,487 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์		

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เพศ	
	หญิง	ชาย
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนน เฉพาะคนที่ทำงาน		
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1,985 (40.31)	2,279 (35.14)
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1,717 (34.85)	2,517 (38.79)
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1,223 (24.83)	1,691 (26.07)
รวม	4,925 (100.00)	6,487 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม		
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน		
ไม่มี	3,406 (23.49)	2,366 (19.24)
ต่ำกว่า 50,000 บาท	2,171 (14.98)	1,490 (12.12)
50,000-99,999 บาท	1,867 (12.88)	1,543 (12.55)
100,000-399,999 บาท	3,279 (22.62)	2,784 (22.64)
400,000-699,999 บาท	1,737 (11.98)	1,704 (13.86)
700,000-999,999 บาท	798 (5.50)	821 (6.67)
1,000,000 บาทขึ้นไป	1,240 (8.56)	1,587 (12.91)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรส เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย		
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	2,565 (17.69)	1,285 (10.45)
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	11,933 (82.31)	11,010 (89.55)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
4. ด้านการดำรงชีพ		
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง		
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	47 (0.32)	47 (0.39)
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	14,451 (99.68)	12,248 (99.61)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เพศ	
	จำนวน (ร้อยละ)	
	หญิง	ชาย
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะอาดและปลอดภัย		
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	770 (5.31)	657 (5.34)
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	2,102 (14.50)	1,824 (14.84)
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน	11,626 (80.19)	9,814 (79.82)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด		
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	4,886 (33.70)	4,296 (34.94)
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	9,612 (66.30)	7,999 (65.06)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด		
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	1,806 (12.45)	1,707 (13.88)
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	12,692 (87.55)	10,589 (86.12)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น		
มีโทรทัศน์	14,275 (98.46)	12,162 (98.91)
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	8,545 (58.94)	7,600 (61.81)
มีโทรศัพท์มือถือ	13,343 (92.04)	1,523 (93.72)
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	3,603 (24.85)	3,100 (25.22)
มีตู้เย็น/ตู้แช่	13,762 (94.93)	11,655 (94.79)
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	3,667 (25.29)	3,065 (24.93)
มีเครื่องซักผ้า	10,425 (71.91)	8,927 (72.60)
มีเครื่องปรับอากาศ	3,638 (25.09)	2,971 (24.17)
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง		

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เพศ	
	จำนวน (ร้อยละ)	
	หญิง	ชาย
ไม่มี	2,766 (19.08)	1,593 (12.96)
มีรถจักรยานยนต์	5,996 (41.35)	5,182 (42.15)
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	5,736 (39.56)	5,520 (44.90)
รวม	14,498 (100.00)	12,295 (100.00)

5.2 ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุไทย

ในส่วนนี้ นำเสนอสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุไทย โดยพิจารณาตามคุณลักษณะของตัวชี้วัดองค์ประกอบ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ด้านรายได้ ผลการศึกษาพบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่เป็นโสด สมรส หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี ต่ำกว่า 40,000 บาท (ร้อยละ 43.87 39.17 55.24 และ 36.89 ตามลำดับ) ซึ่งโดยส่วนใหญ่รายงานว่าตนเองมีรายได้เพียงพอหรือเกินเพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตน

ด้านการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่เป็นโสด สมรส หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 58.34 50.70 75.34 และ 56.39 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาการทำงานตรงตามความต้องการ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทั้งที่เป็นโสด สมรส หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำ (57.13 49.48 73.96 และ 54.86 ตามลำดับ) โดยในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่เป็นโสด และหย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่งานที่ทำเป็นงานประเภทที่ไม่มีทักษะ (ร้อยละ 50.04 และ 53.84) ส่วนในกลุ่มของผู้สูงอายุที่สมรส และหม้าย ส่วนใหญ่งานที่ทำเป็นงานประเภทที่มีทักษะ (ร้อยละ 73.67 และ 59.81) โดยผู้สูงอายุที่เป็นโสด และหย่า/แยกกันอยู่ มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ 35 - 48 ชั่วโมง (ร้อยละ 47.54 และ 51.63) ส่วนผู้สูงอายุที่สมรส และเป็นหม้ายมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง (ร้อยละ 37.98 และ 39.24)

ด้านทรัพย์สินและเงินออม ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มที่เป็นโสด หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่มีกลุ่มของผู้ที่รายงานว่าตนเองไม่มีทรัพย์สินและเงินออมคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ

(ร้อยละ 25.66 25.23 และ 25.22) ส่วนในกลุ่มผู้สูงอายุที่สมรส มีทรัพย์สินที่สามารถประเมินมูลค่าได้ อยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท (ร้อยละ 23.12) โดยผู้สูงอายุที่เป็นโสด สมรส หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 51.44 92.15 76.21 และ 70.97)

ด้านการดำรงชีพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่โสด สมรส หม้าย และหย่า/แยกกันส่วนใหญ่มีลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มั่นคง (ร้อยละ 100.00 99.69 99.56 และ 98.95 ตามลำดับ) มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด (ร้อยละ 76.51 64.36 66.16 และ 79.51 ตามลำดับ) มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด (ร้อยละ 90.77 86.13 87.91 และ 89.72 ตามลำดับ) มีสิ่งของอำนวยความสะดวกในครัวเรือน แต่ในส่วนของกรณีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางนั้น พบว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสดและสมรสส่วนใหญ่ รายงานว่าตนเองมีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (ร้อยละ 34.64 และ 45.85) ส่วนผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ส่วนใหญ่ รายงานว่าตนเองมี มีรถจักรยานยนต์ (ร้อยละ 41.17 และ 42.00) รายละเอียดตามตารางที่ 24

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามสถานภาพสมรส (ตัวอย่างจำนวน 26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	สถานภาพสมรส จำนวน (ร้อยละ)			
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยกกันอยู่
1. ด้านรายได้				
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)				
ต่ำกว่า 40,000	454 (43.87)	6,925 (39.17)	4,071 (55.24)	263 (36.89)
40,000 – 99,000	213 (20.57)	4,968 (28.10)	1,855 (25.17)	177 (24.79)
70,000 – 99,999	95 (9.18)	1,947 (11.01)	602 (8.17)	64 (8.96)
100,000 – 299,999	215 (20.86)	2,907 (16.45)	706 (9.59)	140 (19.65)
300,000 ขึ้นไป	57 (5.52)	930 (5.26)	135 (1.84)	69 (9.72)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
1.2 ความเพียงพอของรายได้				
ไม่เพียงพอ	171 (16.54)	2,343 (13.25)	1,176 (15.96)	95 (13.28)
เพียงพอบางครั้ง	235 (22.71)	3,876 (21.93)	1,519 (20.61)	145 (20.41)
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	628 (60.76)	11,458 (64.82)	4,674 (63.43)	473 (66.32)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	สถานภาพสมรส จำนวน (ร้อยละ)			
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยกกัน อยู่
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
1.3 ความพึงพอใจในภาวะ การเงิน				
ไม่พอใจ	248 (24.00)	3,341 (18.90)	1,579 (21.43)	147 (20.58)
พอใจ	731 (70.70)	13,709 (77.56)	5,498 (74.62)	532 (74.68)
พอใจมาก	55 (5.30)	627 (3.54)	292 (3.96)	34 (4.75)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
2. ด้านการทำงาน				
2.1 การมีงานทำ				
ไม่ได้ทำงาน	603 (58.34)	8,963 (50.70)	5,552 (75.34)	402 (56.39)
ทำงาน	431 (41.66)	8,714 (49.30)	1,817 (24.66)	311 (43.61)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
2.2 การทำงานตรงตาม ความต้องการ				
ต้องการทำงานและได้ ทำ	210 (20.30)	4,145 (23.45)	829 (11.24)	193 (27.05)
ไม่ต้องการทำงาน และ ไม่ได้ทำ	590 (57.13)	8,746 (49.48)	5,451 (73.96)	391 (54.86)
ต้องการทำงาน แต่ ไม่ได้ทำ	13 (1.22)	217 (1.23)	101 (1.38)	11 (1.53)
ไม่ต้องการทำงาน แต่ ได้ทำ	221 (21.36)	4,569 (25.85)	988 (13.41)	118 (16.56)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
2.3 ประเภทงาน				

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	สถานภาพสมรส จำนวน (ร้อยละ)			
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยกกัน อยู่
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน				
เป็นงานประเภทที่ไม่มี ทักษะ	218 (50.04)	2,323 (26.33)	740 (40.19)	170 (53.84)
เป็นงานประเภทที่มี ทักษะ	217 (49.96)	6,499 (73.67)	1,100 (59.81)	145 (46.16)
รวม	435 (100.00)	8,822 (100.00)	1,840 (100.00)	315 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์				
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน				
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	117 (26.94)	3,350 (37.98)	722 (39.24)	75 (23.95)
35 – 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	207 (47.54)	3,211 (36.40)	653 (35.47)	163 (51.63)
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	111 (25.53)	2,261 (25.63)	465 (25.29)	77 (24.42)
รวม	435 (100.00)	8,822 (100.00)	1,840 (100.00)	315 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม				
3.1 ระดับของมูลค่า ทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ ที่ดิน (บาท)				
ไม่มี	265 (25.66)	3,468 (19.62)	1,859 (25.23)	180 (25.22)
ต่ำกว่า 50,000	123 (11.88)	2,308 (13.06)	1,153 (15.65)	78 (10.88)
50,000-99,999	138 (13.31)	2,340 (13.24)	836 (11.35)	96 (13.47)
100,000-399,999	196 (18.91)	4,087 (23.12)	1,633 (22.17)	147 (20.55)
400,000-699,999	104 (10.04)	2,372 (13.42)	858 (11.65)	107 (15.06)
700,000-999,999	64 (6.22)	1,113 (6.30)	403 (5.46)	38 (5.37)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	สถานภาพสมรส จำนวน (ร้อยละ)			
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยกกัน อยู่
1,000,000 ขึ้นไป	144 (13.97)	1,989 (11.25)	627 (8.50)	68 (9.46)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่ สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	502 (48.56)	1,388 (7.85)	1,753 (23.79)	207 (29.03)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
4. ด้านการดำรงชีพ				
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่ มั่นคง ลักษณะของที่อยู่อาศัย ไม่มั่นคง ลักษณะของที่อยู่อาศัย มั่นคง	0 (0.00)	54 (0.31)	32 (0.44)	8 (1.05)
รวม	1,034 (100.00)	17,623 (99.69)	7,337 (99.56)	705 (98.95)
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วม ที่ตั้งในสถานที่สะดวกและ ปลอดภัย มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจาก ตัวบ้าน มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับตัว บ้าน	48 (4.66)	918 (5.19)	424 (5.75)	37 (5.20)
	103 (9.98)	2,624 (14.85)	1,120 (15.21)	78 (10.96)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	สถานภาพสมรส จำนวน (ร้อยละ)			
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยกกัน อยู่
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่ในบ้าน	883 (85.35)	14,135 (79.96)	5,825 (79.04)	598 (83.85)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่ สะอาด				
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่ สะอาด	243 (23.49)	6,300 (35.64)	2,493 (33.84)	146 (20.49)
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	791 (76.51)	11,377 (64.36)	4,876 (66.16)	567 (79.51)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด				
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่ สะอาด	95 (9.23)	2,452 (13.87)	891 (12.09)	73 (10.28)
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	939 (90.77)	15,225 (86.13)	6,478 (87.91)	640 (89.72)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น				
มีโทรทัศน์	1,001 (96.84)	17,521 (99.12)	7,213 (97.88)	701 (98.37)
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	556 (53.77)	11,053 (62.53)	4,110 (55.77)	427 (59.91)
มีโทรศัพท์มือถือ	923 (89.29)	6,716 (94.56)	6,585 (89.35)	642 (90.08)
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	282 (27.31)	4,505 (25.49)	1,733 (23.52)	182 (25.53)
มีตู้เย็น/ตู้แช่	956 (92.44)	16,940 (95.83)	6,871 (93.23)	651 (91.37)
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	369 (35.71)	4,616 (26.11)	1,561 (21.18)	186 (26.11)
มีเครื่องซักผ้า	683 (66.10)	13,258 (75.01)	4,930 (66.90)	480 (67.34)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	สถานภาพสมรส จำนวน (ร้อยละ)			
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยกกัน อยู่
มีเครื่องปรับอากาศ	402 (38.84)	4,391 (24.84)	1,612 (21.87)	205 (28.74)
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง				
ไม่มี	323 (31.22)	2,081 (11.77)	1,769 (24.01)	186 (26.17)
มีรถจักรยานยนต์	353 (34.14)	7,492 (42.38)	3,034 (41.17)	299 (42.00)
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ ร่วมด้วย)	358 (34.64)	8,104 (45.85)	2,566 (34.83)	227 (31.83)
รวม	1,034 (100.00)	17,677 (100.00)	7,369 (100.00)	713 (100.00)

5.3 ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย

เมื่อพิจารณาคูณลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามลักษณะความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว โดยการศึกษาในครั้งนี้พิจารณาใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหน้าที่ ด้านความสัมพันธ์ และด้านโครงสร้าง รายละเอียดของผลการศึกษามีดังนี้

ด้านหน้าที่ เมื่อพิจารณาการเกื้อหนุนระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร พบว่า ผู้สูงอายุทั้งกลุ่มที่ได้รับและไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน และผู้สูงอายุทั้งกลุ่มที่ได้ให้และไม่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ใและนอกครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาท แต่ก็รายงานว่าตนเองมีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเอง

โดยเมื่อพิจารณาความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านหน้าที่กับการทำงานของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับและไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน และผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน แต่ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้าน

การเงินจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือนส่วนใหญ่ยังคงทำงานอยู่ ซึ่งในส่วนนี้ สามารถวิเคราะห์ได้สองแนวทาง กล่าวคือ กรณีที่หนึ่ง ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ที่ยังคงทำงานอยู่ เพราะมีภาระที่ต้องดูแลและช่วยเหลือบุตรในเรื่องเงินจึงมีความจำเป็นต้องทำงานเพื่อหารายได้ หรือ กรณีที่สอง ผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ทำให้มีรายได้จากการทำงาน และอยู่ในสถานะที่ไม่ลำบากทางเศรษฐกิจ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงมีเงินเหลือให้สามารถดูแลช่วยเหลือ เกื้อหนุนบุตรในทางการเงินได้

ในส่วนของการทำงานตรงตามความต้องการ พบว่า ผู้สูงอายุทั้งกลุ่มที่ได้รับและไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน และผู้สูงอายุทั้งกลุ่มที่ได้ให้และไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ผลการศึกษาไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานและไม่ต้องการทำ โดยในกลุ่มของผู้สูงอายุทุกกลุ่มที่ยังคงทำงานอยู่ส่วนใหญ่เป็นงานประเพณีทักษะ แต่พบว่ามีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน และผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้ให้และไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ 35-48 ชั่วโมง

ในส่วนของการเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านหน้าที่กับทรัพย์สินและเงินออมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน และผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออม ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และผู้สูงอายุที่ได้ให้และไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรทั้งที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ส่วนใหญ่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000 – 399,999 บาท โดยผู้สูงอายุทุกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

เมื่อพิจารณาความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านหน้าที่กับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุทุกกลุ่มมีลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในตัวบ้าน มีแหล่งน้ำดื่ม แหล่งน้ำใช้ที่สะอาด และมีสิ่งของเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์ ส่วนผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และผู้สูงอายุที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน

ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง รายละเอียดตามตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ (n = 26,793)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ					
	ได้รับเงินจากบุตรที่ อยู่ในและนอก ครัวเรือน		ได้รับอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือน		ให้เงินกับบุตรที่อยู่ ในและนอก ครัวเรือน	
	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้ให้	ได้ให้
1. ด้านรายได้						
1.1 ระดับของรายได้ (ต่อปี)						
ต่ำกว่า 40,000 บาท	40.97	51.22	38.74	45.24	43.79	40.87
40,000 – 69,000 บาท	26.80	27.24	23.94	27.83	27.07	21.45
70,000 – 99,999 บาท	10.49	9.05	10.07	10.12	10.10	10.23
100,000 – 299,999 บาท	16.40	10.46	20.84	12.97	14.68	19.46
300,000 บาทขึ้นไป	5.34	2.02	6.41	3.85	4.35	7.98
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(19,626)	(7,167)	(6,287)	(20,506)	(26,059)	(734)
1.2 ความเพียงพอของรายได้						
ไม่เพียงพอ	14.77	12.37	16.24	13.48	14.27	8.83
เพียงพอบางครั้ง	22.09	20.09	20.83	21.78	21.63	18.73
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	63.15	67.54	62.93	64.75	64.09	72.44
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(19,626)	(7,167)	(6,287)	(20,506)	(26,059)	(734)
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน						
ไม่พอใจ	20.51	17.99	21.74	19.25	20.03	12.95
พอใจ	75.46	79.01	73.73	77.23	76.22	83.02
พอใจมาก	4.03	3.00	4.53	3.52	3.75	4.03
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(19,626)	(7,167)	(6,287)	(20,506)	(26,059)	(734)
2. ด้านการทำงาน						

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ					
	ได้รับเงินจากบุตรที่ อยู่ในและนอก ครัวเรือน		ได้รับอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือน		ให้เงินกับบุตรที่อยู่ ในและนอก ครัวเรือน	
	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้ให้	ได้ให้
2.1 การมีงานทำ ไม่ได้ทำงาน ทำงาน รวม	52.87 47.13 100.00 (19,626)	71.78 28.22 100.00 (7,167)	57.33 42.67 100.00 (6,287)	58.11 41.89 100.00 (20,506)	58.32 41.68 100.00 (26,059)	44.01 55.99 100.00 (734)
2.2 การทำงานตรงตามความ ต้องการ ต้องการทำงานและได้ทำ ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ รวม	22.42 51.71 1.16 24.72 100.00 (19,626)	13.62 70.19 1.60 14.60 100.00 (7,167)	20.11 55.74 1.60 22.55 100.00 (6,287)	20.05 56.93 1.18 21.84 100.00 (20,506)	19.86 57.06 1.26 21.82 100.00 (26,059)	27.29 42.05 1.96 28.71 100.00 (734)
2.3 ประเภทงาน (n= 11,412) ***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะ คนที่ทำงาน	31.68 68.32 100.00 (9,365)	23.61 76.39 100.00 (2,047)	43.61 56.39 100.00 (2,716)	26.05 73.95 100.00 (8,696)	30.29 69.71 100.00 (10,996)	28.66 71.34 100.00 (416)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อ สัปดาห์ (n= 11,412) ***จำนวนชั่วโมงการ ทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนน เฉพาะคนที่ทำงาน	35.81 37.75	44.50 34.09	28.93 43.07	40.01 35.23	37.30 37.15	39.22 35.67

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ					
	ได้รับเงินจากบุตรที่ อยู่ในและนอก ครัวเรือน		ได้รับอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือน		ให้เงินกับบุตรที่อยู่ ในและนอก ครัวเรือน	
	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้ให้	ได้ให้
มากกว่า48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	26.44	21.41	28.00	24.76	25.55	25.11
รวม	100.00 (9,365)	100.00 (2,047)	100.00 (2,716)	100.00 (8,696)	100.00 (10,996)	100.00 (416)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม						
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงิน ออม/ทอง/ที่ดิน						
ไม่มี	20.96	23.13	26.24	20.10	21.68	16.55
ต่ำกว่า 50,000 บาท	13.02	15.44	12.16	14.13	13.52	18.95
50,000-99,999 บาท	12.67	12.88	12.71	12.73	12.68	14.51
100,000-399,999 บาท	22.77	22.24	18.93	23.76	22.71	19.83
400,000-699,999 บาท	13.00	12.42	10.89	13.44	12.90	10.72
700,000-999,999	6.22	5.55	5.40	6.24	6.01	6.94
1,000,000 บาทขึ้นไป	11.36	8.34	13.68	9.60	10.50	12.49
รวม	100.00 (19,626)	100.00 (7,167)	100.00 (6,287)	100.00 (20,506)	100.00 (26,059)	100.00 (734)
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรส เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย						
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	13.18	17.62	21.99	12.03	14.33	15.85
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	86.82	82.38	78.01	87.97	85.67	84.15
รวม	100.00 (19,626)	100.00 (7,167)	100.00 (6,287)	100.00 (20,506)	100.00 (26,059)	100.00 (734)
4. ด้านการดำรงชีพ						
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง						
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.42	0.16	0.37	0.34	0.36	0.00
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.58	99.84	99.63	99.66	99.64	100.00
รวม	100.00 (19,626)	100.00 (7,167)	100.00 (6,287)	100.00 (20,506)	100.00 (26,059)	100.00 (734)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ					
	ได้รับเงินจากบุตรที่ อยู่ในและนอก ครัวเรือน		ได้รับอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือน		ให้เงินกับบุตรที่อยู่ ในและนอก ครัวเรือน	
	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้ให้	ได้ให้
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งใน สถานที่สะดวกและปลอดภัย						
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	5.42	5.07	3.94	5.75	5.28	6.90
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	14.71	14.49	10.86	15.82	14.71	12.83
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ใน บ้าน	79.87	80.44	85.20	78.43	80.01	80.27
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(19,626)	(7,167)	(6,287)	(20,506)	(26,059)	(734)
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด						
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	34.63	33.30	22.60	37.85	34.24	35.27
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	65.37	66.70	77.40	62.15	65.76	64.73
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(19,626)	(7,167)	(6,287)	(20,506)	(26,059)	(734)
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด						
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	12.91	13.66	9.17	14.32	13.04	15.46
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	87.09	86.34	90.83	85.68	86.96	84.54
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(19,626)	(7,167)	(6,287)	(20,506)	(26,059)	(734)
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน ครัวเรือน						
โดยแบ่งออกเป็น						
มีโทรทัศน์	98.40	99.41	98.31	98.78	98.68	98.40
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	56.09	71.67	65.19	58.75	59.87	73.98
มีโทรศัพท์มือถือ	91.32	96.88	92.89	92.78	92.70	96.77
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	22.00	33.27	34.72	22.04	24.67	37.47

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ					
	ได้รับเงินจากบุตรที่ อยู่ในและนอก ครัวเรือน		ได้รับอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือน		ให้เงินกับบุตรที่อยู่ ในและนอก ครัวเรือน	
	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้รับ	ได้รับ	ไม่ได้ให้	ได้ให้
มีตู้เย็น/ตู้แช่	94.07	97.05	93.99	95.14	94.83	96.28
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	24.28	27.44	36.90	21.52	24.95	31.22
มีเครื่องซักผ้า	68.45	82.58	75.68	71.17	71.92	83.30
มีเครื่องปรับอากาศ	24.43	25.33	37.78	20.65	24.57	28.25
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน การเดินทาง						
ไม่มี	20.43	4.89	17.55	15.88	16.59	4.86
มีรถจักรยานยนต์	41.49	42.35	31.43	44.87	41.79	39.23
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	38.08	52.76	51.01	39.25	41.62	55.91
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(19,626)	(7,167)	(6,287)	(20,506)	(26,059)	(734)

ด้านความสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านความสัมพันธ์ พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตร เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกวัน เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกสัปดาห์ เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกเดือน และเยี่ยมเยียนกับบุตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี ต่ำกว่า 40,000 บาท มีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตน โดยผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตร เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกวัน เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกสัปดาห์ และเยี่ยมเยียนกับบุตรทุกเดือน ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน แต่ผู้สูงอายุที่เยี่ยมเยียนกับบุตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่ยังคงทำงานอยู่ ทั้งนี้ หากพิจารณาการทำงานที่ตรงตามความต้องการ พบว่า ผู้สูงอายุทุกกลุ่ม (ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตร เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกวัน เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกสัปดาห์ เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกเดือน และเยี่ยมเยียนกับบุตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง) ส่วนใหญ่ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำ ส่วนผู้สูงอายุทุกกลุ่มที่ยังคงทำงานอยู่ส่วนใหญ่ได้ทำงานประเภทมีทักษะ

โดยผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรทุกวัน เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกสัปดาห์ เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกเดือน และเยี่ยมเยียนกับบุตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตร และเยี่ยมเยียนกับบุตรทุกเดือน ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ 35 - 48 ชั่วโมง

เมื่อพิจารณาการเยี่ยมเยียนกับบุตรและทรัพย์สินและเงินออมของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตร และเยี่ยมเยียนกับบุตรทุกเดือน ส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออม ส่วนผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรทุกวัน เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกสัปดาห์ และเยี่ยมเยียนกับบุตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 1000,000 – 399,999 บาท และผู้สูงอายุทุกกลุ่มโดยส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

ในส่วนของการเยี่ยมเยียนกับบุตรและการดำรงชีพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุทุกกลุ่มส่วนใหญ่มีลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน มีแหล่งน้ำดื่มและแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด มีสิ่งของเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรทุกวัน และเยี่ยมเยียนกับบุตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์ ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตร เยี่ยมเยียนกับบุตรทุกสัปดาห์ และเยี่ยมเยียนกับบุตรทุกเดือน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) รายละเอียดตามตารางที่ 26

ตารางที่ 26 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ (n = 26,793)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว				
	ด้านความสัมพันธ์				
	ร้อยละ				
	การเยี่ยมเยียนกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (ต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000 บาท	41.99	49.21	41.80	38.50	44.98
40,000 - 69,999 บาท	22.89	26.03	27.84	29.40	28.74
70,000-99,999 บาท	9.41	10.01	10.16	12.02	9.24
100,000-299,999 บาท	19.67	11.39	15.63	15.57	12.99
300,000 บาทขึ้นไป	6.04	3.36	4.58	4.51	4.05
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว				
	ด้านความสัมพันธ์				
	ร้อยละ				
	การเยี่ยมเยียนกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
	(5,373)	(6,336)	(3,914)	(4,973)	(6,197)
1.2 ความเพียงพอของรายได้					
ไม่เพียงพอ	18.28	12.94	12.19	10.35	15.98
เพียงพอบางครั้ง	20.09	20.55	21.16	21.02	24.53
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	61.62	66.51	66.65	68.63	59.48
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(5,373)	(6,336)	(3,914)	(4,973)	(6,197)
1.3 ความพึงพอใจในภาวะ การเงิน					
ไม่พอใจ	23.22	17.88	17.82	15.22	23.88
พอใจ	72.48	77.73	78.00	81.38	73.46
พอใจมาก	4.30	4.38	4.18	3.41	2.66
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(5,373)	(6,336)	(3,914)	(4,973)	(6,197)
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	59.73	61.33	63.43	57.73	49.57
ทำงาน	40.27	38.67	36.57	42.27	50.43
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(5,373)	(6,336)	(3,914)	(4,973)	(6,197)
2.2 การทำงานตรงตามความ ต้องการ					
ต้องการทำงานและได้ทำ	19.27	18.81	17.42	20.27	23.54
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ ทำ	58.26	59.98	62.10	56.56	48.48
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	1.47	1.35	1.33	1.17	1.08
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	21.01	19.86	19.15	22.00	26.89
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(5,373)	(6,336)	(3,914)	(4,973)	(6,197)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว				
	ด้านความสัมพันธ์				
	ร้อยละ				
	การเยี่ยมเยียนกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
2.3 ประเภทงาน (n= 11,412)					
เป็นงานประเภทที่ไม่มี ทักษะ	42.53	28.76	25.05	34.08	22.64
เป็นงานประเภทที่มีทักษะ	57.47	71.24	74.95	65.92	77.36
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(2,191)	(2,480)	(1,449)	(2,128)	(3,164)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อ สัปดาห์ (n= 11,412)					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	29.84	41.26	41.07	34.71	39.63
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	42.53	33.71	34.21	39.95	35.38
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	27.63	25.03	24.72	25.33	24.99
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(2,191)	(2,480)	(1,449)	(2,128)	(3,164)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม					
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/ เงินออม/ทอง/ที่ดิน					
ไม่มี	26.12	18.55	21.82	22.78	19.46
ต่ำกว่า 50,000 บาท	12.55	14.83	14.00	14.18	12.82
50,000-99,999 บาท	12.39	12.14	12.94	14.04	12.43
100,000-399,999 บาท	19.22	22.53	23.43	21.87	25.79
400,000-699,999 บาท	10.71	14.90	11.60	11.59	14.37
700,000-999,999 บาท	5.92	6.99	5.45	5.42	6.05
1,000,000 บาทขึ้นไป	13.09	10.07	10.75	10.12	9.07
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(5,373)	(6,336)	(3,914)	(4,973)	(6,197)
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรส เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย					
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	22.73	11.31	12.94	13.78	11.62
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	77.27	88.69	87.06	86.22	88.38

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว				
	ด้านความสัมพันธ์				
	ร้อยละ				
	การเยี่ยมเยียนกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
รวม	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง					
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่ มั่นคง	0.42	0.41	0.21	0.30	0.36
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.58	99.59	99.79	99.70	99.64
รวม	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้ง ในสถานที่สะดวกและปลอดภัย					
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	5.32	5.86	5.01	3.53	6.42
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	10.92	16.18	13.57	14.55	17.11
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ใน บ้าน	83.76	77.96	81.42	81.92	76.48
รวม	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	25.73	37.07	30.67	29.63	44.80
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	74.27	62.93	69.33	70.37	55.20
รวม	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	9.46	16.20	14.03	12.92	12.68
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	90.54	83.80	85.97	87.08	87.32
รวม	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว				
	ด้านความสัมพันธ์				
	ร้อยละ				
	การเยี่ยมเยียนกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	98.09	98.46	99.11	99.02	98.82
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	63.93	52.95	62.64	63.99	60.05
มีโทรศัพท์มือถือ	91.38	87.92	93.88	96.04	95.78
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	36.24	18.93	26.42	26.05	19.80
มีตู้เย็น/ตู้แช่	93.46	94.07	95.65	96.11	95.40
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	36.58	19.73	28.08	26.48	17.75
มีเครื่องซักผ้า	73.55	67.49	76.77	77.11	69.15
มีเครื่องปรับอากาศ	36.75	19.82	27.57	26.88	15.55
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเดินทาง					
ไม่มี	19.33	21.23	15.92	12.88	11.49
มีรถจักรยานยนต์	31.14	40.67	36.90	42.14	54.66
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	49.52	38.09	47.18	44.99	33.85
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(5,373)	(6,336)	(3,914)	(4,973)	(6,197)

ในส่วนของการติดต่อกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร พบว่า ผู้สูงอายุทั้งที่เคยที่เคยติดต่อและไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาท มีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตน โดยส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานและไม่ต้องการทำ ส่วนผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ส่วนใหญ่เป็นงานประเภทมีทักษะ และมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ยกเว้นผู้สูงอายุที่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่มีชั่วโมงการทำงาน 35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยผู้สูงอายุที่ไม่เคยติดต่อกับบุตร ติดต่อกับบุตรทุกเดือน และติดต่อกับบุตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออม ยกเว้นผู้สูงอายุที่ติดต่อกับบุตรทุกวัน และติดต่อทุกสัปดาห์ที่ส่วนใหญ่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออม อยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท แต่ทั้งนี้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก็เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยมีลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่สะดวกตั้งอยู่ในบ้าน มีแหล่งน้ำดื่มและแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด มีสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน โดยผู้สูงอายุที่ติดต่อกับบุตรทุกสัปดาห์ ทุกเดือน และอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้ติดต่อกับบุตร และผู้สูงอายุที่ติดต่อกับบุตรทุกวัน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง รายละเอียดตามตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ (n = 26,793)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์				
	ร้อยละ				
	การติดต่อกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (ต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000 บาท	48.75	31.70	42.08	51.52	56.92
40,000 - 69,999 บาท	22.29	29.38	30.22	26.39	21.84
70,000-99,999 บาท	8.41	13.22	10.75	8.16	8.31
100,000-299,999 บาท	15.82	19.47	13.18	10.78	10.33
300,000 บาทขึ้นไป	4.73	6.23	3.78	3.15	2.59
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(7,600)	(5,908)	(7,810)	(4,969)	(506)
1.2 ความเพียงพอของรายได้					
ไม่เพียงพอ	17.33	10.50	11.39	16.55	26.74
เพียงพอบางครั้ง	20.62	18.12	23.66	23.02	28.64
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	62.05	71.37	64.95	60.43	44.63
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(7,600)	(5,908)	(7,810)	(4,969)	(506)
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน					
ไม่พอใจ	22.84	13.94	18.38	22.81	36.85

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ ร้อยละ				
	การติดต่อกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
พอใจ	73.16	80.31	78.78	74.67	60.02
พอใจมาก	4.00	5.75	2.84	2.52	3.13
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(7,600)	(5,908)	(7,810)	(4,969)	(506)
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	64.01	57.18	54.26	55.03	60.31
ทำงาน	35.99	42.82	45.74	44.97	39.69
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(7,600)	(5,908)	(7,810)	(4,969)	(506)
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ					
ต้องการทำงานและได้ทำ	17.90	20.18	21.77	20.57	19.90
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	62.58	56.11	53.01	53.74	58.65
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	1.43	1.06	1.25	1.29	1.66
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	18.09	22.65	23.96	24.40	19.80
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(7,600)	(5,908)	(7,810)	(4,969)	(506)
2.3 ประเภทงาน (n= 11,412)					
เป็นงานประเภทที่ไม่มีทักษะ	39.70	29.47	25.59	27.18	27.17
เป็นงานประเภทที่มีทักษะ	60.30	70.53	74.41	72.82	72.83
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(2,769)	(2,562)	(3,616)	(2,262)	(203)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ (n= 11,412)					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	33.20	36.78	38.18	41.40	42.44
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	40.71	35.51	36.45	36.14	30.08
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	26.09	27.71	25.38	22.47	27.48

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ ร้อยละ				
	การติดต่อกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
รวม	100.00 (2,769)	100.00 (2,562)	100.00 (3,616)	100.00 (2,262)	100.00 (203)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม					
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงิน ออม/ทอง/ที่ดิน					
ไม่มี	25.42	16.49	19.67	24.05	26.54
ต่ำกว่า 50,000 บาท	13.73	11.79	14.15	14.65	17.48
50,000-99,999 บาท	12.10	11.93	12.99	14.19	12.99
100,000-399,999 บาท	21.05	22.65	24.08	22.70	22.87
400,000-699,999 บาท	11.42	14.53	13.42	12.48	9.14
700,000-999,999 บาท	5.13	7.94	6.40	4.88	3.22
1,000,000 บาทขึ้นไป	11.14	14.67	9.29	7.05	7.76
รวม	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรส เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย					
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	20.63	10.90	11.46	13.45	14.84
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	79.37	89.10	88.54	86.55	85.16
รวม	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง					
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่ มั่นคง	0.45	0.27	0.26	0.38	0.93
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.55	99.73	99.74	99.62	99.07
รวม	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งใน สถานที่สะดวกและปลอดภัย					

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ ร้อยละ				
	การติดต่อกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	5.76	3.74	4.94	6.83	8.47
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	14.30	11.15	15.59	17.42	19.35
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน	79.94	85.11	79.48	75.75	72.18
รวม	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	30.89	26.78	36.14	43.49	53.06
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	69.11	73.22	63.86	56.51	46.94
รวม	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	12.47	11.99	13.14	15.33	13.45
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	87.53	88.01	86.86	84.67	86.55
รวม	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	97.45	99.48	99.37	98.69	96.50
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	57.98	68.93	59.71	55.10	52.41
มีโทรศัพท์มือถือ	84.69	97.37	96.67	94.13	88.80
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	28.77	29.38	23.20	18.02	14.61
มีตู้เย็น/ตู้แช่	91.66	97.34	96.82	94.35	89.29
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	29.15	32.85	22.13	16.01	10.22
มีเครื่องซักผ้า	68.75	79.99	73.51	67.89	56.71
มีเครื่องปรับอากาศ	29.41	33.09	20.76	14.86	11.86

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ ร้อยละ				
	การติดต่อกับบุตร				
	ไม่เคย	ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเดินทาง					
ไม่มี	21.96	12.10	13.89	15.65	22.33
มีรถจักรยานยนต์	34.02	39.44	45.47	49.96	45.16
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	44.02	48.46	40.64	34.39	32.50
รวม	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)

ด้านโครงสร้าง เมื่อพิจารณาความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร กับคุณลักษณะของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้สูงอายุทั้งที่ไม่มีบุตร มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่จังหวัดเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาท แต่ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป โดยผู้สูงอายุทั้งที่มีไม่มีบุตร มีบุตรอยู่ใกล้ และมีบุตรอยู่ไกลรายงานว่า มีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ รวมทั้งมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไม่ได้ทำงาน ยกเว้นผู้สูงอายุกลุ่มที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัดที่ยังคงทำงานอยู่ เมื่อพิจารณาการทำงานที่ตรงตามความต้องการ พบว่า ผู้สูงอายุทั้งกลุ่มที่ไม่มีบุตร มีบุตรอยู่ใกล้ และมีบุตรอยู่ไกลส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานและไม่ต้องการทำ ในส่วนของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ส่วนใหญ่เป็นงานประเภทที่มีทักษะ โดยผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ 35 - 48 ชั่วโมง ส่วนผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์

ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง และมีเพียงผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศเท่านั้นที่มีชั่วโมงการทำงาน มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในส่วนของมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออม พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียว ส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออม ส่วนผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด ส่วนใหญ่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออม อยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท ทั้งนี้ ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออม ตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไป โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทั้งที่ไม่มีบุตร มีบุตรอยู่ใกล้ และบุตรอยู่ไกลต่างก็เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และมีลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่สะดวกตั้งอยู่ในบ้าน มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด มีสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน และพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถจักรยานยนต์ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง ส่วนผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง รายละเอียดตามตารางที่ 28

ตารางที่ 28 จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านโครงสร้าง (n = 26,793)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร						
	ไม่มีบุตร	อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	อยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน	อยู่จังหวัดเดียวกัน	อยู่คนละจังหวัด	อยู่ต่างประเทศ
1. ด้านรายได้							
1.1 ระดับของรายได้ (บาท/ต่อปี)							
ต่ำกว่า 40,000	43.32	44.87	54.87	44.11	35.24	36.46	23.16
40,000 - 69,000	20.67	25.97	25.36	29.91	30.13	31.26	17.61
70,000 - 99,999	9.44	9.53	9.44	11.01	11.19	11.93	7.22
100,000-299,999	21.13	15.16	8.01	12.47	17.63	15.38	13.83
300,000 ขึ้นไป	5.43	4.47	2.33	2.50	5.81	4.98	38.17

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ร้อยละ						
	ไม่มีบุตร	อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	อยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน	อยู่จังหวัดเดียวกัน	อยู่คนละจังหวัด	อยู่ต่างประเทศ
รวม	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
1.2 ความเพียงพอของรายได้							
ไม่เพียงพอ	16.71	13.42	15.87	15.22	13.76	13.66	13.80
เพียงพอบางครั้ง	21.77	20.32	23.25	24.23	21.83	23.18	9.92
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	61.52	66.26	60.88	60.56	64.41	63.16	76.28
รวม	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน							
ไม่พอใจ	23.75	18.45	22.10	21.59	19.12	20.66	15.76
พอใจ	71.69	78.06	73.71	75.61	77.17	75.06	69.10
พอใจมาก	4.57	3.49	4.18	2.81	3.71	4.28	15.14
รวม	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
2. ด้านการทำงาน							
2.1 การมีงานทำ							
ไม่ได้ทำงาน	57.07	62.57	63.14	51.75	50.15	45.83	56.70
ทำงาน	42.93	37.43	36.86	48.25	49.85	54.17	43.30
รวม	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ							
ต้องการทำงานและได้ทำ	21.45	18.24	17.39	22.70	22.16	24.99	27.63
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้อำนาจ	55.48	61.23	61.56	50.94	49.04	44.77	56.00

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ร้อยละ						
	ไม่มีบุตร	อยู่ใน ครัวเรือน เดียวกัน	อยู่บ้าน ติดกัน/ ใกล้กัน	อยู่ หมู่บ้าน/ เขต เทศบาล เดียวกัน	อยู่จังหวัด เดียวกัน	อยู่คนละ จังหวัด	อยู่ต่าง ประเทศ
ต้องการทำงาน แต่ ไม่ได้ทำ	1.59	1.34	1.58	0.82	1.11	1.06	0.70
ไม่ต้องการทำงาน แต่ ได้ทำ	21.47	19.20	19.47	25.54	27.69	29.18	15.66
รวม	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
2.3 ประเภทงาน							
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)							
ไม่มีทักษะ	44.37	30.64	29.92	24.38	31.05	26.17	46.81
มีทักษะ	55.63	69.36	70.08	75.62	68.95	73.83	53.19
รวม	100.00 (822)	100.00 (5,204)	100.00 (1,063)	100.00 (1,109)	100.00 (1,069)	100.00 (2,101)	100.00 (44)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์							
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)							
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	28.78	37.55	44.45	36.83	36.75	37.46	30.02
35 - 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	43.38	37.20	31.24	39.68	38.75	35.48	20.59
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	27.85	25.26	24.31	23.48	24.50	27.05	49.39
รวม	100.00 (822)	100.00 (5,204)	100.00 (1,063)	100.00 (1,109)	100.00 (1,069)	100.00 (2,101)	100.00 (44)
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม							
3.1 ระดับของมูลค่า ทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ ที่ดิน							
ไม่มี	23.70	23.26	20.99	19.80	19.18	17.27	13.64

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ร้อยละ						
	ไม่มีบุตร	อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	อยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน	อยู่จังหวัดเดียวกัน	อยู่คนละจังหวัด	อยู่ต่างประเทศ
ต่ำกว่า 50,000 บาท	14.35	13.64	16.44	15.11	13.11	10.86	11.14
50,000-99,999 บาท	13.19	12.45	13.01	10.69	16.27	12.59	9.54
100,000-399,999 บาท	19.23	21.47	22.58	26.08	21.05	27.72	7.43
400,000-699,999 บาท	11.78	12.51	13.37	12.65	12.53	14.70	3.77
700,000-999,999 บาท	5.66	6.01	5.24	6.82	5.54	6.64	9.74
1,000,000 บาทขึ้นไป	12.08	10.65	8.37	8.83	12.33	10.22	44.74
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(1,891)	(13,734)	(2,848)	(2,270)	(2,118)	(3,831)	(101)
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย							
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	34.09	16.32	9.20	7.23	10.41	7.80	19.16
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	65.91	83.68	90.80	92.77	89.59	92.20	80.84
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(1,891)	(13,734)	(2,848)	(2,270)	(2,118)	(3,831)	(101)
4. ด้านการดำรงชีพ							
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง							
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.14	0.25	0.63	0.78	0.42	0.30	0.00
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.86	99.75	99.37	99.22	99.58	99.70	100.00
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(1,891)	(13,734)	(2,848)	(2,270)	(2,118)	(3,831)	(101)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้เคียงของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ร้อยละ						
	ไม่มีบุตร	อยู่ใน ครัวเรือน เดียวกัน	อยู่บ้าน ติดกัน/ ใกล้กัน	อยู่ หมู่บ้าน/ เขต เทศบาล เดียวกัน	อยู่จังหวัด เดียวกัน	อยู่คนละ จังหวัด	อยู่ต่าง ประเทศ
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วม ที่ตั้งในสถานที่สะดวกและ ปลอดภัย							
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจาก ตัวบ้าน	5.57	4.83	8.60	6.08	3.92	4.94	2.87
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับ ตัวบ้าน	9.40	14.11	19.26	16.45	13.25	15.80	2.82
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่ในบ้าน	85.03	81.06	72.15	77.47	82.83	79.27	94.30
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(1,891)	(13,734)	(2,848)	(2,270)	(2,118)	(3,831)	(101)
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่ สะอาด							
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่ สะอาด	24.63	31.67	43.33	41.59	30.57	39.44	29.38
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	75.37	68.33	56.67	58.41	69.43	60.56	70.62
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(1,891)	(13,734)	(2,848)	(2,270)	(2,118)	(3,831)	(101)
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด							
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่ สะอาด	9.34	12.85	17.50	14.22	14.46	11.44	5.62
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	90.66	87.15	82.50	85.78	85.54	88.56	94.38
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(1,891)	(13,734)	(2,848)	(2,270)	(2,118)	(3,831)	(101)
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกในครัวเรือน							

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ร้อยละ						
	ไม่มีบุตร	อยู่ใน ครัวเรือน เดียวกัน	อยู่บ้าน ติดกัน/ ใกล้กัน	อยู่ หมู่บ้าน/ เขต เทศบาล เดียวกัน	อยู่จังหวัด เดียวกัน	อยู่คนละ จังหวัด	อยู่ต่าง ประเทศ
โดยแบ่งออกเป็น							
มีโทรทัศน์	97.23	99.21	97.62	97.23	98.94	98.93	97.79
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	51.80	71.81	35.32	43.85	53.37	55.02	63.54
มีโทรศัพท์มือถือ	86.99	96.64	79.12	86.75	94.07	95.18	85.88
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	22.80	35.98	6.48	11.97	14.22	14.31	24.14
มีตู้เย็น/ตู้แช่	91.53	96.50	89.76	92.97	94.89	95.51	97.09
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	31.38	30.38	12.41	13.78	22.63	20.29	43.14
มีเครื่องซักผ้า	64.63	81.15	49.36	60.60	71.04	68.26	83.85
มีเครื่องปรับอากาศ	35.00	29.09	12.34	15.23	21.65	19.58	47.14
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง							
ไม่มี	31.03	6.44	40.81	26.18	22.34	16.97	7.34
มีรถจักรยานยนต์	31.78	39.56	39.50	46.84	44.10	51.80	36.52
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ ร่วมด้วย)	37.18	54.00	19.68	26.97	33.56	31.23	56.14
รวม	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)

5.4 ระดับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยจำแนกตามเพศ และสถานภาพสมรส

เมื่อนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าดัชนี เพื่อวัดระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 38.34) และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.34) มีความอยู่ดีมีสุขทาง

เศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 73.65) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 30.30) และมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 56.23) รายละเอียดตามตารางที่ 29

ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละของระดับของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย
4 ด้าน และภาพรวม

ระดับของความ อยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ จำแนกรายด้าน และภาพรวม จำนวน (ร้อยละ)				
	รายได้	การทำงาน	ทรัพย์สินและ เงินออม	การดำรงชีพ	ภาพรวม
ระดับต่ำ	7,513 (28.03)	342 (1.27)	8,119 (30.30)	651 (2.43)	2,885 (10.77)
ระดับปานกลาง	12,147 (45.34)	980 (3.66)	5,869 (21.90)	4,126 (15.40)	10,272 (38.34)
ระดับสูง	2,448 (9.14)	19,733 (73.65)	5,431 (20.27)	6,949 (25.94)	8,353 (31.17)
ระดับสูงมาก	4,685 (17.49)	5,738 (21.42)	7,374 (27.53)	15,067 (56.23)	5,283 (19.72)
รวม	26,793 (100.00)	26,793 (100.00)	26,793 (100.00)	26,793 (100.00)	26,793 (100.00)

เมื่อพิจารณาระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามเพศ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 41.83) และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.21) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 79.32) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 34.20) และมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 55.01)

ส่วนผู้สูงอายุเพศชาย พบว่า ส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.23) และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 41.94) มีความอยู่ดีมีสุขทาง

เศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 66.96) มีสุขภาพเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 31.94) และมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 57.67) รายละเอียดตามตารางที่ 30

ตารางที่ 30 ร้อยละของระดับของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามเพศ 4 ด้าน และภาพรวม (เพศหญิง n= 14,498 คน, เพศชาย n=12,295 คน)

ระดับของ ความอยู่ดีมี สุขทางด้าน เศรษฐกิจ	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ จำแนกรายด้าน และภาพรวม									
	ร้อยละ									
	รายได้		การทำงาน		ทรัพย์สินและ เงินออม		การดำรงชีพ		ภาพรวม	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
ระดับต่ำ	30.30	25.37	1.27	1.28	34.20	25.71	2.43	2.43	12.75	8.43
ระดับปาน กลาง	48.21	41.94	3.58	3.75	22.23	21.52	16.45	14.16	41.83	34.23
ระดับสูง	8.18	10.26	79.32	66.96	19.79	20.84	26.11	25.73	29.87	32.72
ระดับสูงมาก	13.30	22.42	15.83	28.01	23.78	31.94	55.01	57.67	15.56	24.63
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

เมื่อพิจารณาระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจจำแนกตามสถานภาพสมรสและเพศของผู้สูงอายุไทย ผลการศึกษามีดังนี้

สถานภาพโสด ในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโสดทั้งเพศหญิงและเพศชายส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 56.72 และ 48.46) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 74.51 และ 74.60) และมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 54.29 และ 57.71) ส่วนด้านรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุชายโสดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 35.93) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้อยู่ในระดับต่ำ ส่วนผู้สูงอายุหญิงโสด ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34.14) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 37.87 และ 39.46) มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สถานภาพสมรส ในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นสมรสทั้งเพศหญิงและเพศชายส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพ อยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 57.94 และ 59.07) มีความอยู่ดีมีสุขทาง

เศรษฐกิจด้านการทำงาน อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 75.15 และ 64.65) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ (ร้อยละ 48.21 และ 40.92) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านทรัพย์สินและเงินออม พบว่าผู้สูงอายุเพศชายที่สมรสส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.37) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม อยู่ในระดับสูงมาก ในส่วนของผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรสส่วนใหญ่ (ร้อยละ 27.00) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรส ส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 39.90) ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่สมรส ส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 33.44)

สถานภาพหม้าย ในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นหม้ายทั้งเพศหญิงและเพศชายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50.77 และ 49.97) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพ อยู่ในระดับสูงมาก มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงาน อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 85.74 และ 81.21) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ (ร้อยละ 50.48 และ 51.08) และภาพรวม (ร้อยละ 45.26 และ 39.84) อยู่ในระดับปานกลาง มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 40.68 และ 35.33)

สถานภาพหย่า/แยกกันอยู่ ในกลุ่มผู้สูงอายุที่หย่า/แยกกันอยู่ทั้งเพศหญิงและเพศชายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.77 และ 59.33) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพ อยู่ในระดับสูงมาก มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 76.29 และ 61.11) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 44.71 และ 41.13) ส่วนด้านรายได้ พบว่าผู้สูงอายุเพศชายที่หย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ อยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 35.64) แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่หย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.01) เมื่อพิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายชายที่หย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 37.34 และ 38.98) รายละเอียดตามตารางที่ 31

ตารางที่ 31 จำนวนและร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามเพศ (n= 26,793 คน)

ระดับของ ความอยู่ดีมีสุข ทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	เพศ และสถานภาพสมรส							
	ร้อยละ							
	โสด		สมรส		หม้าย		หย่า/แยกกันอยู่	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
1. ด้านรายได้								
- ต่ำ	31.73	35.93	29.04	24.83	32.02	27.52	26.69	24.59
- ปานกลาง	34.14	31.24	48.21	40.92	50.48	51.08	45.01	33.60

ระดับของ ความอยู่ดีมีสุข ทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	เพศ และสถานภาพสมรส							
	ร้อยละ							
	โสด		สมรส		หม้าย		หย่า/แยกกันอยู่	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
- ต่ำ	22.75	28.46	8.56	6.89	16.69	14.47	14.88	13.06
- ปานกลาง	37.87	39.46	39.90	33.06	45.26	39.84	37.34	38.98
- สูง	20.00	17.78	33.32	33.44	26.81	31.15	28.75	27.20
- สูงมาก	19.38	14.30	18.22	26.60	11.24	14.53	19.03	20.76
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
	(836)	(207)	(7,659)	(9,949)	(5,807)	(1,622)	(422)	(291)

5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย กับปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ด้วยตารางไขว้ 2 ตัวแปร (cross tabulation) และค่าไควสแควร์ (χ^2)

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยที่ยังไม่ได้ควบคุมตัวแปรอิสระ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทุกด้านทั้งด้านรายได้ การทำงาน ทรัพย์สินและเงินออม การดำรงชีพ และความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวม สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1) ความแตกต่างระหว่างเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ ด้านทรัพย์สินและเงินออม และภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ และระดับปานกลาง มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับสูงมาก มากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย ส่วนผู้สูงอายุเพศชาย พบว่า มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ ด้านทรัพย์สินและเงินออม และภาพรวมอยู่ในระดับสูง และระดับสูงมาก มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูงมาก และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง มากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

ด้านการดำรงชีพ และภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ มากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่มีบุตรอาศัยอยู่ใกล้ และมีบุตรอาศัยอยู่ไกล

ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มที่มีบุตรอาศัยอยู่ใกล้ มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับสูง และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับสูง และระดับสูงมาก มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร และมีบุตรอยู่ไกล

ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีบุตรอาศัยอยู่ไกล มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้อยู่ในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูงมาก มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับสูง และระดับสูงมาก มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับปานกลาง และระดับสูง และมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร และมีบุตรอยู่ใกล้ รายละเอียดตามภาคผนวก ง

บทที่ 6

ความสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

ในบทนี้ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยมุ่งเน้นที่ตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2) โดยมีรายละเอียดการนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

- 1) การจัดการตัวแปรก่อนการวิเคราะห์
- 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้นของตัวแปรอิสระ
- 3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ด้วยแบบจำลองถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression model)

6.1 การจัดการตัวแปรก่อนการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้จัดการตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยทำการปรับมาตราวัดตัวแปรที่มีระดับที่ต่ำกว่ามาตราวัดแบบช่วง (interval scale) ให้เป็นมาตราวัดแบบช่วง (interval scale) โดยการสร้างตัวแปรหุ่น (dummy variable) เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) โดยมีตัวแปรอิสระที่ทำการปรับเป็นตัวแปรหุ่น จำนวน 53 ตัว และตัวแปรตามปรับเป็นตัวแปรแบบช่วง 1 ตัว รายละเอียดดังนี้

6.1.1 ตัวแปรตาม

ในแบบจำลองถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ ตัวแปรความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมี 4 กลุ่มรายการ โดยกำหนดค่าดังนี้

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	ระดับต่ำ	มีค่าเป็น 1
ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	ระดับปานกลาง	มีค่าเป็น 2
ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	ระดับสูง	มีค่าเป็น 3
ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	ระดับสูงมาก	มีค่าเป็น 4

6.1.2 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 6 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย และปัจจัยด้านสุขภาพ รายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส มี 2 ตัวแปรหลัก ทำเป็นตัวแปรหุ่นได้ 4 ตัว ได้แก่

1.1) เพศ มี 2 กลุ่มรายการ ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 1 ตัว กำหนดให้ เพศชาย เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

เพศหญิง	มีค่าเป็น 1
เพศชาย	มีค่าเป็น 0 (กลุ่มอ้างอิง)

1.2) สถานภาพสมรส มีกลุ่มรายการ 4 กลุ่ม ได้แก่ โสด สมรส (คู่สมรสอยู่ในครัวเรือน และไม่อยู่ในครัวเรือน) หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 3 ตัว กำหนดให้ โสด เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

สมรส (คู่สมรสอยู่ในครัวเรือนและไม่อยู่ในครัวเรือน)	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
หม้าย	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
หย่า/ แยกกันอยู่	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2) ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว มี 9 ตัวแปรหลัก ทำเป็นตัวแปรหุ่นได้ 33 ตัว ได้แก่

2.1) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี และได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 4 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2.2) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรนอกครัวเรือน ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี และได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 4 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรนอกครัวเรือน เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2.3) การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน ได้รับทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 4 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับทุกสัปดาห์	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับทุกเดือน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2.4) การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 4 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 3 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอก

ครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับทุกเดือน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2.5) การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 3 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี และให้ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 2 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2.6) การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 3 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี และให้ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 2 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2.7) การเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เยี่ยมเยียนทุกวัน/เกือบทุกวัน เยี่ยมเยียนทุกสัปดาห์ เยี่ยมเยียนทุกเดือน และเยี่ยมเยียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 4 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

เยี่ยมเยียนทุกวัน/เกือบทุกวัน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
เยี่ยมเยียนทุกสัปดาห์	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
เยี่ยมเยียนทุกเดือน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
เยี่ยมเยียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2.8) การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ติดต่อกทุกวัน/เกือบทุกวัน ติดต่อกทุกสัปดาห์ ติดต่อกทุกเดือน และติดต่อกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 4 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ติดต่อกทุกวัน/เกือบทุกวัน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ติดต่อกทุกสัปดาห์	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ติดต่อกทุกเดือน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ติดต่อกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

2.9) ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร มีกลุ่มรายการ 7 กลุ่ม ได้แก่ ไม่มีบุตร มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 6 ตัว กำหนดให้ ไม่มีบุตร เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ ในเขตเทศบาลเดียวกัน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

3) ปัจจัยด้านประชากร มี 2 ตัวแปรหลัก ทำเป็นตัวแปรหุ่นได้ 2 ตัว ได้แก่

3.1) อายุ มีกลุ่มรายการ 3 กลุ่ม ได้แก่ อายุ 60-69 ปี อายุ 70-79 ปี และอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 2 ตัว กำหนดให้ อายุ 60-69 ปี เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

อายุ 70-79 ปี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

3.2) จำนวนบุตร เป็นจำนวนบุตรที่ผู้สูงอายุมีจริงตามที่ระบุ

4) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม มี 2 ตัวแปรหลัก ทำเป็นตัวแปรหุ่นได้ 7 ตัว ได้แก่

4.1) ระดับการศึกษา มีกลุ่มรายการ 4 กลุ่ม ได้แก่ จบการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 3 ตัว กำหนดให้ จบการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

จบการศึกษาระดับประถมศึกษา	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

4.2) รูปแบบครัวเรือน มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่ม ได้แก่ ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครัวเรือน 1 รุ่น ครัวเรือน 2 รุ่น ครัวเรือน 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนข้ามรุ่น โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 4 ตัว กำหนดให้ ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ครัวเรือน 1 รุ่น	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ครัวเรือน 2 รุ่น	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ครัวเรือน 3 รุ่นและมากกว่า	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ครัวเรือนข้ามรุ่น	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

5) ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย มี 2 ตัวแปรหลัก ทำเป็นตัวแปรหุ่นได้ 5 ตัว ได้แก่

5.1) เขตที่อยู่อาศัย มีกลุ่มรายการ 2 กลุ่ม ได้แก่ เขตชนบท และเขตเมือง โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 1 ตัว กำหนดให้ เขตชนบท เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

เขตเมือง	มีค่าเป็น 1
เขตชนบท	มีค่าเป็น 0 (กลุ่มอ้างอิง)

5.2) ภูมิภาคที่อยู่อาศัย มีกลุ่มรายการ 5 กลุ่ม ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 4 ตัว กำหนดให้ กรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

ภาคกลาง	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ภาคเหนือ	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
ภาคใต้	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

6) ปัจจัยด้านสุขภาพ มี 1 ตัวแปรหลัก คือ สถานะทางสุขภาพ มีกลุ่มรายการ 3 กลุ่ม ได้แก่ สุขภาพไม่ดี สุขภาพปานกลาง และสุขภาพดี โดยการศึกษาครั้งนี้ มีตัวแปรหุ่น 2 ตัว กำหนดให้ สุขภาพไม่ดี เป็นกลุ่มอ้างอิง และกำหนดค่าให้ ดังนี้

สุขภาพปานกลาง	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0
สุขภาพดี	มีค่าเป็น 1
อื่นๆ	มีค่าเป็น 0

6.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้นของตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้นของตัวแปรอิสระ ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) เนื่องจากการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับมีเงื่อนไขว่า ตัวแปรอิสระแต่ละคู่ไม่ควรมีความสัมพันธ์กันสูงมาก โดยการพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละคู่ที่ระดับ 0.70 หากเกินค่าดังกล่าวจะถือว่ามีความสัมพันธ์กันสูงมาก ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์พร้อมเชิงเส้น (multicollinearity) และไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบจำลองเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ตัวแปรอิสระบางคู่จะมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า 0.70 ตัวแปรเหล่านั้นก็อาจจะไม่มีความสัมพันธ์กันมากก็ได้ เนื่องจากอาจเป็นไปได้ว่า ถ้าตัวอย่างมีขนาดใหญ่มาก หรือถ้ากลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันมาก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ก็จะมีค่ามากตามไปด้วย (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ, 2549: 346-347, สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548: 236, กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548: 83)

โดยในการศึกษาครั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเป็นรายคู่ ซึ่งพบว่าโดยส่วนใหญ่ตัวแปรอิสระแต่ละคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.70 แสดงว่า ตัวแปรอิสระแต่ละคู่มีความสัมพันธ์กันไม่สูงมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ได้ โดยไม่จำเป็นต้องตัดตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งออกจากการวิเคราะห์

6.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ภาพรวม จำแนกตามเพศด้วยแบบจำลองถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression model)

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจและความ เป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวในบทที่ 5 ด้วยตารางไขว้สองตัวแปร (cross tabulation) โดยเมื่อไม่มีการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ทำให้ได้ภาพตัวแปรความเป็นปีกแผ่น ระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) การ ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน 2) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจาก บุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 3) การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน 4) การให้การ เกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 5) การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน 6) การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 7) การ เยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 8) การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และ 9) ความใกล้-ไกล ของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร

ในส่วนของการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ไทยในภาพรวม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก แบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) โดยเทคนิคดังกล่าวเป็นวิธีการประมาณค่า ความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood estimates) และรายงานอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่ มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) เพื่อศึกษาว่า เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว ตัวแปรความเป็น ปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวและตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา มีความสัมพันธ์ กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือไม่ อย่างไร และความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางใด ตลอดจนความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปร ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากนั้นมีขนาดเท่าใด

โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษานี้ที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ของผู้สูงอายุไทยภาพรวม ด้วยแบบจำลองความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ (ตามตารางที่ 32) รายละเอียดของผลการศึกษามีดังนี้

1) ปัจจัยด้านเพศและสถานภาพสมรส

ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยด้านเพศและสถานภาพสมรส มี 2 ตัวแปร ได้แก่ เพศ และ สถานภาพสมรส เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรเพศ มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 3.41

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชาย โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุเพศหญิง จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุเพศชาย

เมื่อพิจารณาสถานภาพสมรสกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่สมรส และเป็นหม้าย มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 8.51 และ 3.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่เป็นโสด ซึ่งหากพิจารณาโดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรสมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุหญิงที่เป็นโสด ส่วนผู้สูงอายุเพศชาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายที่สมรส หม้าย และหย่าแยกกันอยู่ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.67 17.79 และ 11.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่เป็นโสด

จากผลการศึกษาในส่วนนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้สูงอายุที่สมรส หรือเป็นหม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต) มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสด ซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ผู้สูงอายุมีคู่สมรสทำให้มีส่วนต่อการช่วยเหลือและเกื้อหนุนกันในทุกด้าน ในขณะที่ผู้สูงอายุที่เป็นโสด จะไม่มีโอกาสที่จะได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนในส่วนที่มาจากคู่สมรส จึงทำให้ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่เป็นโสดอาจมีข้อเสียเปรียบทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุในกลุ่มอื่นๆ (สมรส หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่) ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่อง (Ofstedal et al., 2004; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552; ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์, 2540; สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์, 2557) ที่พบว่า การแต่งงานมีคู่สมรสมีส่วนต่อการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านการเงิน ด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านจิตใจ และด้านผู้ดูแล หรือแม้กระทั่งการช่วยเหลือเกื้อหนุนในด้านเศรษฐกิจ เช่น การทำงาน รายได้ การบริหารจัดการด้านการเงิน ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต เป็นต้น มากกว่าผู้ที่เป็นโสด เพราะคู่สมรสสามารถเป็นแหล่งเกื้อหนุนในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ ตลอดจนช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันในยามเจ็บป่วย ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุมีคู่สมรสจึงเป็นข้อได้เปรียบในทางเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่หย่าร้าง หรืออยู่เป็นโสด เนื่องจากสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุเป็นตัวแปรสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อสวัสดิภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ในด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในช่วงบั้นปลายของชีวิต

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม ในเรื่องสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุกับระดับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ พบว่า ในกลุ่มผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่สมรสส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.21 และ 40.92) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงาน อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 75.15 และ 64.65) และมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพ อยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 57.94 และ 59.07) ส่วนด้านทรัพย์สินและเงินออม พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายที่สมรสส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.37) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจ

ด้านทรัพย์สินและเงินออม อยู่ในระดับสูงมาก ในส่วนของผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรสส่วนใหญ่ (ร้อยละ 27.00) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาระดับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรส ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 39.90) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่สมรสส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.44) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับสูง รายละเอียดตามตารางที่ 32

2) ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว

ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว มี 9 ตัวแปร ได้แก่ 1) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน 2) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 3) การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 4) การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 5) การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน 6) การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 7) การเยี่ยมเยียนกับบุตร 8) การติดต่อกับบุตร และ 9) ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวทั้ง 9 ตัว มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียดดังนี้

การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน: ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 3.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 2.29 และ 3.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือน

แต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่
ในครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมาก
เพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.43 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มี
บุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน

โดยเมื่อพิจารณาเพิ่มเติม พบว่า จำนวนเงินที่ผู้สูงอายุได้รับจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนจะ
ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี และได้รับอยู่ระหว่าง 10,000 – 29,999 บาทต่อปี ในสัดส่วนที่
ใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 20) แต่การที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น
จำนวนเงินที่ได้รับต่อปีจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนต้องมากพอ ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้ ก็พบว่า
ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาท บาทต่อปีขึ้นไป
มีโอกาสมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.18 อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับ
เงินจากบุตรในครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษาค่อนข้างชัดเจนว่ามีความแตกต่างกับผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับ
การเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน โดยผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยใน
เรื่องที่เกี่ยวข้องกัน เช่น จอห์น โนเดล และนาภาพร ชโยวรรณ (2552), ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ
(2537) ที่พบว่า แหล่งรายได้ของผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มาจากบุตร และผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ได้รับการ
เกื้อหนุนทางการเงินจากบุคคลในครอบครัว ซึ่งสังคมไทยในปัจจุบันค่านิยมเรื่องความกตัญญูต่อ
บิดามารดายังคงมีความสำคัญและยังคงอยู่คู่สังคม และบุตรยังคงเป็นแหล่งการเกื้อหนุนหลักทาง
เศรษฐกิจที่สำคัญของบิดามารดา และหลักประกันด้านรายได้สำหรับผู้สูงอายุไทยส่วนหนึ่งจะมาจาก
การเกื้อหนุนภายในครอบครัว (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ, 2545)

การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน: ผลการศึกษาพบว่า
ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี
มีโอกาสมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.53 อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่
ไม่ได้รับเงินจากบุตรนอกครัวเรือน โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับ
การเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่า
ผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน แต่ผู้สูงอายุที่ได้รับการ
เกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี และได้รับ 5,000-9,999
บาทต่อปี มีโอกาสมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 5.89 และ 3.67
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตร
นอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรนอกครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.25 และ 4.41 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรนอกครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี และได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 3.61 2.13 และ 1.58 (ในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิง) และร้อยละ 8.88 5.55 และ 4.91 (ในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศชาย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรนอกครัวเรือน

โดยเมื่อพิจารณาเพิ่มเติม พบว่า จำนวนเงินที่ผู้สูงอายุได้รับจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนต่อปีจะอยู่ระหว่าง 10,000 – 29,999 บาท และตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไป ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 20) ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาท ต่อปีขึ้นไป มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนในจำนวนที่น้อย (ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี และได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี) มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว บุตรจึงไม่จำเป็นต้องให้เงินกับผู้สูงอายุ ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนในจำนวนที่ไม่มากนัก อาจเป็นกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดี และต้องการการพึ่งพาจากบุตรที่อยู่อื่น ซึ่งบุตรเหล่านั้น อาจจะต้องออกจากครัวเรือนเพื่อไปทำงานหารายได้มาจุนเจือครอบครัวและบิดามารดา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่า การเกื้อหนุนระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรเป็นไปในสองทาง กล่าวคือ ส่วนแรก ผู้สูงอายุจะได้รับการเกื้อหนุนจากบุตรที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน และส่วนที่สอง ผู้สูงอายุจะได้รับการเกื้อหนุนจากบุตรที่อาศัยอยู่ที่ยื่น ดังนั้น ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวไทยจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะถึงแม้ว่า ผู้สูงอายุจะอาศัยอยู่ห่างไกลจากบุตร หรือบุตรแต่งงานและแยกครัวเรือนออกไปแล้ว แต่หากมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่นแล้ว ผู้สูงอายุก็ยังคงได้รับการช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งทางการเงิน ด้านสิ่งของ และการดูแลปรนนิบัติ หรือบางครั้งอาจเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสองทาง คือ บุตรช่วยเหลือเกื้อหนุนบิดามารดา และบิดามารดาช่วยเหลือเกื้อหนุนบุตร

การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน: ผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์ภาพรวม พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า แต่เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน และได้รับทุกสัปดาห์ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.96 และ 3.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จากผลการศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่ผู้สูงอายุเพศชายได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน และได้รับทุกสัปดาห์ ทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ทำให้ผู้สูงอายุเพศชายไม่ต้องจ่ายเงินไปกับค่าอาหาร จึงมีส่วนทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ลงได้ และเป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงิน ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุเพศชายมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมได้อีกทางหนึ่ง หรืออีกส่วนหนึ่ง ผู้สูงอายุเพศชายอาจจะทำอาหารเพื่อรับประทานเองไม่ได้ บุตรที่อยู่นอกครัวเรือนจึงต้องให้การเกื้อหนุนด้านอาหารอยู่เป็นประจำ ซึ่งแตกต่างจากในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงที่สามารถทำอาหารรับประทานได้เองในครัวเรือน จึงทำให้อาจจะไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน แม้ว่า ผลการศึกษาจะพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน: ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.37 4.40 และ 2.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 8.02 3.88 และ 2.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ในส่วนของผู้สูงอายุเพศชาย พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ และได้รับทุกเดือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.56 และ 4.86 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

จากผลการศึกษาที่พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ผู้สูงอายุได้รับเสื้อผ้า สิ่งของและเครื่องใช้ต่างๆ จากบุตร ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายโดยไม่ต้องเสียเงินไปกับการซื้อหาสิ่งของเครื่องใช้ทั้งที่จำเป็นในครัวเรือนและสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวได้เป็นอย่างมาก เพราะสิ่งของบางอย่างอาจมีราคาแพง เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น หม้อหุงข้าว ไมโครเวฟ เป็นต้น ทำให้ผู้สูงอายุเหล่านี้มีเงินเหลือเก็บออม จึงอาจกล่าวได้ว่า นอกจากการเกื้อหนุนทางการเงินแล้ว การช่วยเหลือเกื้อหนุนด้านสิ่งของ เสื้อผ้า และเครื่องใช้จากบุตรก็มีความสำคัญกับผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน เพราะมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของชานาญ แดงทอง (2543) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านสิ่งของและบริการสูงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจสูงตามไปด้วย

การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.91 และ 6.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่จะไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนก็ตาม แต่ในส่วนของผู้สูงอายุที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนในจำนวนที่มาก คือ ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี (ตารางที่ 20) ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีตั้งแต่ 100,000 – 299,999 บาท และมีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไปมาก

ที่สุด ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน มีฐานะทางการเงินและเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว จึงมีศักยภาพมากพอในการให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินกับบุตรที่อาศัยอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกัน

การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.71 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.76 และ 6.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ผลการศึกษาในส่วนนี้ มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาในกรณีผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนในจำนวนที่มาก คือ ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี (ตารางที่ 20) ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 100,000 – 299,999 บาท และมีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000 - 399,999 บาท และตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไปมากที่สุด ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เป็นผู้ที่มีฐานะทางการเงินและเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว จึงมีศักยภาพมากพอที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินกับบุตรที่อาศัยอยู่นอกครัวเรือน

การเยี่ยมเยียนกับบุตร: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.77 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้เยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.14 และ 3.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน แต่ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 1.99 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน เนื่องจากการเยี่ยมเยียนไปมาหาสู่กันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรที่อาศัยอยู่นอกครัวเรือนจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัวที่แน่นแฟ้นต่อกันและนำมาซึ่งการสนับสนุนช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน และเยี่ยมเยียนทุกสัปดาห์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเองในระดับพอใจมากในสัดส่วนมากที่สุด และเป็นผู้ที่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท ในสัดส่วนมากที่สุด ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออมในสัดส่วนมากที่สุด ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่อง (Bian et al., 1998; Farber, 1966; A. Hermlin et al., 1992; H. Yang, 1996) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินและสิ่งอำนวยความสะดวกจากบุตรคนที่ติดต่อเยี่ยมเยียนบ่อยครั้งที่สุดมากกว่าบุตรคนที่มีการติดต่อนานๆ ครั้ง (ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศไต้หวัน) และพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการติดต่อเยี่ยมเยียนกับบุตรชายบ่อยครั้งมากกว่าบุตรสาวก็จะได้รับการเกื้อหนุนจากบุตรชายมากกว่า (ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศจีน) หรือในอีกมุมมอง ก็อาจเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ กลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีฐานะดี มีเงินและมีทรัพย์สิน รวมทั้งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรดีและแน่นแฟ้น บุตรหลานจึงอยากไปมาหาสู่และเยี่ยมเยียน หรือผู้สูงอายุเองก็มีศักยภาพในการไปเยี่ยมเยียนบุตรหลาน

การติดต่อกับบุตร: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่ติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน ติดต่อกับบุตรทุกสัปดาห์ และติดต่อกับบุตรทุกเดือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 9.93 5.06 และ 1.34 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผลการศึกษาในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศชาย มีความสอดคล้องกับผลการศึกษากาพรวมทั้งสองเพศ ส่วนผลการศึกษาในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิง พบว่า ผู้ที่ติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน และติดต่อทุกสัปดาห์ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.00 และ 3.67 แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 2.53 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 100,000 - 299,999 บาท และมีรายได้ต่อปีตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีสัดส่วนของผู้ที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวันมากที่สุด และในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 40,000 - 69,999 บาท และมีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 70,000 - 99,999 บาท ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะมีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนเป็นประจำติดต่อทุกสัปดาห์ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีการติดต่อสื่อสารกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนเป็นประจำทั้งทางโทรศัพท์หรือสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น อาจจะทำให้บุตรที่อยู่อื่นๆ ให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินกับผู้สูงอายุตามมาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bian et al., 1998; Farber, 1966; A. Hermalin et al., 1992; Yang, 1996 ที่พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินและสิ่งอำนวยความสะดวกจากบุตรคนที่ติดต่อบ่อยครั้งที่สุดมากกว่าบุตรคนที่มีการติดต่อนานๆ ครั้ง (ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศไต้หวัน และผู้สูงอายุของประเทศจีน)

ความใกล้ชิด-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างกับบุตร: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.92 4.12 และ 19.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับบุตร ผู้สูงอายุที่อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กันกับบุตร ผู้สูงอายุที่อยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกันกับบุตร ผู้สูงอายุที่อยู่ในจังหวัดเดียวกันกับบุตร ผู้สูงอายุที่อยู่คนละจังหวัดกับบุตร และผู้สูงอายุที่มีบุตรอยู่ต่างประเทศ

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.50 และ 5.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร ส่วนผลการศึกษาของผู้สูงอายุเพศชาย พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ

มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.68 และ 27.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร

ผลการศึกษาในส่วนนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีโอกาสที่จะได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนจากบุตรมากขึ้น เพราะการได้อยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันจะทำให้ผู้สูงอายุกับบุตรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และช่วยเหลือดูแลทางการเงินซึ่งกันและกัน (Bian et al., 1998; Lawton et al., 1994; Michielin & Mulder, 2008; Mulder & Kalmijn, 2006; P. P. H. Rossi, 1990; Szydlik, 2008) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จอห์น โนเดล และ นภาพร ชโยวรรณ (2552) ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุไทย และ Quashie & Zimmer (2013) ศึกษาในกลุ่มของผู้สูงอายุในแถบแคริบเบียน ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรหลานจะมีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น โดยผู้สูงอายุจะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่อาศัยอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันมากกว่าบุตรที่อยู่อื่น ส่วนในกรณีของผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ไกลที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด และมีบุตรที่อยู่ไกลที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรนั้น ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากบุตรที่อาศัยอยู่ไกลได้ทำงานและมีค่าตอบแทนมากจึงมีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับผู้สูงอายุได้

3) ปัจจัยด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม มี 2 ตัวแปร ได้แก่ อายุ และจำนวนบุตร เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอายุ และจำนวนบุตร มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียดดังนี้

อายุ: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุวัยกลางที่มีอายุระหว่าง 70 - 79 ปี และวัยปลายอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 2.62 และ 3.32 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุวัยต้นที่มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และวัยปลายอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผลการศึกษามีความคล้ายคลึงกันทั้งเพศหญิงและเพศชาย กล่าวคือ ผู้สูงอายุวัยกลาง และวัยปลาย มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายวัยต้น (ลดลงร้อยละ 2.53 และ 3.08 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และลดลงร้อยละ 2.75 และ 3.54 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศ)

โดยผลการศึกษาเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีและสอดคล้องกับงานวิจัยในเรื่องที่ใกล้เคียงกันหลายเรื่อง (Albert & Modigliani, 1963; Bloom et al., 2010; ชลธิชา อัครนิรันดร์,

2552; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เสงพัฒนา, 2557; สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล, 2557) ที่พบว่า การสูงอายุขึ้นของบุคคลส่งผลให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจลดลง เมื่อเทียบกับผู้ที่อายุน้อยกว่า เพราะอายุที่เพิ่มมากขึ้นอาจจะนำมาซึ่งค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ผู้สูงอายุบางส่วนอาจต้องนำเงินหรือทรัพย์สินที่ตนเองเก็บสะสมไว้ในช่วงวัยแรงงานออกมาใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน และใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองมากขึ้น ทำให้เกิดความเสียด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และอาจจะตกอยู่ในสภาวะยากลำบากมากกว่าวัยอื่นๆ นอกจากนี้ การมีอายุที่เพิ่มมากขึ้นยังส่งผลให้ระดับการพึ่งพาผู้อื่นสูงขึ้นตามไปด้วย ตามช่วงวัยที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายต่างๆ เช่น การเจ็บป่วย การทำกิจกรรมต่างๆ ได้น้อยลง การทำงานทางเศรษฐกิจได้น้อยลง เป็นต้น ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อฐานะความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุแล้ว ยังส่งผลต่อการออมส่วนบุคคลซึ่งจะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่อาจจะลดลงด้วย

จำนวนบุตร: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 0.79 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่มีบุตรลดลง 1 คน โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรลดลง 1 คน จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน โดยเมื่อวิเคราะห์จำแนกตามเพศ พบว่า ผลการศึกษามีความคล้ายคลึงกับการวิเคราะห์แบบรวมเพศ

จากผลการวิจัยในส่วนนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีบุตรจำนวนมากเกินไป ก็อาจส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจในทางลบได้เช่นกันหากบุตรที่ผู้สูงอายุมีเหล่านั้นเป็นภาระที่ผู้สูงอายุต้องให้การดูแลและช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงิน และอาจส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครัวเรือนทำให้ไม่มีทรัพย์สินและเงินออมทั้งในส่วนของตัวบุคคลและในส่วนของครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2011) ซึ่งทำการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศไต้หวัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรจำนวนหลายคนมีรายได้ต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรจำนวนน้อยคน และการงานวิจัยของ Lee et al. (1994) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมากกว่าจะได้รับการเกื้อหนุนน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรน้อยกว่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา อัครนิรันดร์ (2552) ที่พบว่า ผู้ที่มีจำนวนบุตร หลาน หรือมีผู้ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยอยู่ในครัวเรือนจำนวนมากกว่ามีระดับการออมเพื่อความมั่นคงในยามสูงวัยที่ต่ำกว่าผู้ที่มีจำนวนบุตร หลาน หรือมีผู้ที่ต้องพึ่งพิงอาศัยอยู่ในครัวเรือนจำนวนน้อยกว่า

4) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม

ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม มี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ระดับการศึกษา และ 2) รูปแบบครัวเรือน เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรระดับการศึกษา และรูปแบบครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียดดังนี้

ระดับการศึกษา: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - อนุปริญญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 18.66 และ 56.76 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผลการศึกษามีความคล้ายคลึงกันทั้งในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชาย กล่าวคือ ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - อนุปริญญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา (เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.98 และ 59.52 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.79 และ 54.40 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย)

โดยผลการศึกษาในส่วนนี้ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจสูงตามไปด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจทั้งด้านรายได้ ด้านทรัพย์สินและเงินออม ด้านการดำรงชีพ และภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา และจบการศึกษาระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับต่ำ รายละเอียดตามภาคผนวก ค ตารางที่ ค2 โดยเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีและข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยหลายเรื่องที่ว่า การมีระดับการศึกษาสูงทำให้มีรายได้และทรัพย์สินในระดับสูง รวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย (Crandall & Putman, 1980; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552; สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์, 2557) เพราะคนที่มีการศึกษาสูงจะมีข้อได้เปรียบหลายเรื่องทั้งในเรื่องของกระบวนการคิด การตัดสินใจ ความรู้ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งงานที่ดีและมีค่าตอบแทนสูง ความรู้ในการจัดการทางการเงินของตนเองและครอบครัว ทำให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีตามไปด้วย ส่วนคนที่มีระดับการศึกษาต่ำก็จะค่อนข้างมีข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสในทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ เช่น แหล่งงานที่ดี ลักษณะและประเภทงานที่ทำ สังคมที่มีคุณภาพ เครือข่ายที่จะต่อยอดไปสู่ธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่มีระดับการศึกษาที่สูง แต่สิ่งเหล่านี้ อาจถูกขูดเซยได้หากบุคคลนั้นมีครอบครัว คู่สมรส บุตร หลาน หรือญาติพี่น้องที่สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ทางเศรษฐกิจ เช่น การช่วยเหลือเรื่องเงินเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ การให้ทรัพย์สินเพื่อเก็บออมไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน การให้สิ่งของเครื่องใช้เพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย

เป็นต้น (Chen & Chen, 2012; Echo et al., 2010; Y.-J. Lee, Parish, & Willis., 1994; Quashie, 2015; Shirahase, 2002a; Wang, 2011)

รูปแบบครัวเรือน: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 2 รุ่น ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 6.19 5.83 และ 2.79 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว โดยผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผลการศึกษามีความคล้ายคลึงกันทั้งผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชาย กล่าวคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่คนเดียว (ลดลงร้อยละ 1.87 5.46 5.00 และ 3.19 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และลดลงร้อยละ 3.70 5.89 5.54 และ 0.20 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย)

จากผลการศึกษาในส่วนนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกหลายรุ่น หากสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ และเป็นภาระที่ต้องพึ่งพาคนอื่นก็อาจจะส่งผลทางด้านลบต่อฐานะทางเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากการอยู่อาศัยร่วมกันของสมาชิกในครัวเรือนจำนวนมากอาจทำให้มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันมากกว่าการที่บุคคลอาศัยอยู่คนเดียว เพราะการอาศัยอยู่คนเดียวส่วนหนึ่ง คือ การไม่มีภาระที่ต้องดูแลและช่วยเหลือเกื้อหนุนคนอื่น จึงอาจทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีเงินทองและสามารถเก็บออมทรัพย์สินได้มากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ ซึ่งหากเป็นกรณีนี้ การอาศัยอยู่คนเดียวก็อาจจะดีกว่าอาศัยอยู่กับคนอื่น หรืออีกส่วนหนึ่งของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวเป็นผู้ที่มีทรัพย์สินและเงินทอง รวมทั้งมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว จึงทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่คนเดียวได้อย่างสบายโดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลอื่น ดังเช่นงานวิจัยของ Chen และ Chen (2012) ซึ่งศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของไต้หวัน ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูง และมีทรัพย์สินส่วนบุคคลมาก จะมีความต้องการใช้ชีวิตอย่างอิสระมากขึ้น

5) ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย มี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) เขตที่อยู่อาศัย และ 2) พื้นที่อยู่อาศัย เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว ผลการศึกษพบว่า ตัวแปรเขตที่อยู่อาศัย และพื้นที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียดดังนี้

เขตที่อยู่อาศัย: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.50 และ 3.49 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท

โดยจากผลการศึกษา สามารถวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุอาจเนื่องมาจากการอยู่อาศัยในพื้นที่เขตเมือง ซึ่งมีความเจริญในหลายๆ ด้านทำให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพ และการทำงานที่มีรายได้ และค่าตอบแทนที่สูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทที่งานส่วนใหญ่ที่จะอยู่ในภาคการเกษตร ซึ่งอาจจะมีค่าตอบแทนที่ไม่มากนัก ทำให้ไม่สามารถมีเงินเหลือเพื่อเก็บออม หรือจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางได้ดีเท่ากับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เพราะเมื่อพิจารณาข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองในสัดส่วนมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่รถจักรยานยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง และเมื่อพิจารณาระดับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีสัดส่วนของผู้ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ซึ่งผลการศึกษาชิ้นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา อัครนิรันดร์ (2552), สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์ (2557) และ สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล (2557) ที่พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีโอกาสในการที่จะทำงานและมีรายได้ที่สูงกว่าผู้สูงอายุในเขตชนบท และอาจจะส่งผลกระทบต่อระดับการออมเพื่อความมั่นคงในยามสูงวัยด้วย โดยผู้สูงอายุในเขตเมืองมีโอกาสในการเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุอยู่นอกเขตชนบท

พื้นที่อยู่อาศัย: ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.63 3.96 และ 3.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 3.04 อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผลการศึกษาในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงมีความคล้ายคลึงกันกับผลการศึกษาในภาพรวมทั้งสองเพศ ส่วนผลการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลงร้อยละ 8.56 และ 0.33 แต่ผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง โอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.44 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครโดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 100,000 - 299,999 บาท ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี ต่ำกว่า 40,000 บาท แต่เมื่อพิจารณาความเพียงพอของรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้มีสัดส่วนของผู้ที่มีความเพียงพอของรายได้ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้มีสัดส่วนของผู้ที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ตารางที่ 22) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครถึงแม้ว่าจะมีรายได้ที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคอื่นๆ แต่ก็อาจจะมีการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวันที่สูงกว่า จึงทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย และไม่มีเงินเก็บหรือทรัพย์สินเท่าที่ควร ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ภาคอื่นๆ ถึงแม้ว่าจะมีรายได้ต่อปีที่ไม่มาก แต่ก็มี ความเพียงพอของรายได้ และพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเอง เพราะค่าครองชีพในภาคอื่นๆ จะต่ำกว่าค่าครองชีพในกรุงเทพมหานคร จึงทำให้มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินมากกว่า ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา (2557) ที่พบว่า การอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุทำให้รายได้และมาตรฐานการดำรงชีวิตแตกต่างกันตามไปด้วย และส่วนหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระดับการออมและสะสมทรัพย์สินของแต่ละบุคคล และการออมของครัวเรือน

6) ปัจจัยด้านสุขภาพ

ในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยด้านสุขภาพ มี 1 ตัวแปร คือ สถานะทางสุขภาพ และเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว ผลการศึกษาพบว่า สถานะทางสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่มี

สุขภาพปานกลาง และสุขภาพดี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.43 และ 14.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดี โดยผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้สูงอายุที่มีสถานะทางสุขภาพดี จะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานะทางสุขภาพปานกลาง และสุขภาพไม่ดี

เมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ พบว่า ผลการศึกษามีความคล้ายคลึงกันทั้งผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชาย กล่าวคือ ผู้ที่มีสุขภาพปานกลาง และสุขภาพดี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่มีสุขภาพไม่ดี (เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.37 และ 10.44 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.60 และ 19.22 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย)

โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสุขภาพดีส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาท และมีรายได้อยู่ระหว่าง 40,000 – 69,000 บาท ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และมีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000 - 399,999 บาท จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจตามไปด้วย เนื่องจากการมีสุขภาพดีจะทำให้สามารถทำงานในเชิงทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ และไม่มีภาระในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลมากนัก จึงอาจทำให้ไม่กระทบกับรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต และพอมีเงินเหลือเก็บเพื่อความมั่นคงในยามสูงวัย ซึ่งผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชำนาญ แดงทอง (2543) ที่พบว่า ภาวะสุขภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจในระดับที่ดีตามไปด้วย

ตารางที่ 32 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมาก

ปัจจัย	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง	
	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบบส่วนเพิ่ม dy/dx	
	วิเคราะห์รวม	วิเคราะห์แยกเพศ
หญิง		ชาย
ปัจจัยด้านเพศ และสถานภาพสมรส		
1. เพศ		
- ชาย (กลุ่มอ้างอิง)	---	
- หญิง	-.0341*	

ปัจจัย	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง		
	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx		
	วิเคราะห์รวม	วิเคราะห์แยกเพศ	
หญิง		ชาย	
2. สถานภาพสมรส			
- โสด (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- สมรส	.0851*	.0526*	.1567*
- หม้าย	.0326*	-.0005	.1769*
- หย่า/แยกกันอยู่	.0157	-.0039	.1129*
ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่น ระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่			
3. การได้รับการเกื้อหนุนด้าน การเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน			
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มี บุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจาก บุตรในครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	-.0312*	-.0229*	-.0394*
- ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี	-.0093	-.0012	-.0191
- ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี	.0060	.0035	.0202
- ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	.0418*	.0543*	.0205
4. การได้รับการเกื้อหนุนด้าน การเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน			
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มี บุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงิน จากบุตรนอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	-.0589*	-.0361*	-.0888*
- ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี	-.0367*	-.0213*	-.0555*

ปัจจัย	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง		
	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx		
	วิเคราะห์รวม	วิเคราะห์แยกเพศ	
หญิง		ชาย	
- ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี	-.0308	-.0158*	-.0491*
- ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	.0553*	.0625*	.0441*
5. การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน			
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน	.0081	-.0070	.0396*
- ได้รับทุกสัปดาห์	.0079	-.0049	.0311*
- ได้รับทุกเดือน	-.0012	-.0146*	.0207
- ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	.0076	-.0020	.0225
6. การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน			
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์	.0737*	.0802*	.0556*
- ได้รับทุกเดือน	.0440*	.0388*	.0486*
- ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	.0216*	.0206*	.0196

ปัจจัย	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง		
	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx		
	วิเคราะห์รวม	วิเคราะห์แยกเพศ	
หญิง		ชาย	
7. การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน - ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง) - ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี - ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	--- -0.0106 .0551*	--- -0.0054 .0391*	--- -0.0218 .0690*
8. การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน - ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง) - ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี - ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	--- -0.0091 .0571*	--- -0.0027 .0476*	--- -0.0183 .0674*
9. การเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน - ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง) - เยี่ยมเยียนทุกวัน/เกือบทุกวัน - เยี่ยมเยียนทุกสัปดาห์ - เยี่ยมเยียนทุกเดือน - เยี่ยมเยียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	--- .0277* .0031 -0.0015 -0.0118	--- .0214* -0.0004 -0.0042 -0.0199*	--- .0330* .0068 .0045 .0045

ปัจจัย	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง		
	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบบส่วนเพิ่ม dy/dx		
	วิเคราะห์รวม	วิเคราะห์แยกเพศ	
หญิง		ชาย	
10. การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน			
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มี บุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับ บุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- ติดต่อบุตรทุกวัน/เกือบทุกวัน	.0993*	.0700*	.1375*
- ติดต่อบุตรทุกสัปดาห์	.0506*	.0367*	.0685*
- ติดต่อบุตรทุกเดือน	.0134*	-.0017	.0378*
- ติดต่อบุตรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	-.0149	-.0253*	.0048
11. ความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัย ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร			
- ไม่มีบุตร (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ในครัวเรือน เดียวกัน	.1392*	.1050*	.1868*
- บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่บ้านติดกัน/ ใกล้กัน	-.0119	-.0041	-.0235
- บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ในหมู่บ้าน/ใน เขตเทศบาลเดียวกัน	.0157	.0247	.0006
- บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ในจังหวัด เดียวกัน	.0212	.0254	.0150
- บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่คนละจังหวัด	.0412*	.0505*	.0296
- บุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอยู่ต่างประเทศ	.1926*	.0859	.2736*
ปัจจัยทางด้านประชากร			

ปัจจัย	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง		
	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx		
	วิเคราะห์รวม	วิเคราะห์แยกเพศ	
หญิง		ชาย	
12. อายุ			
- อายุ 60-69 ปี (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- อายุ 70-79 ปี	-.0262*	-.0253*	-.0275*
- อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป	-.0332*	-.0308*	-.0354*
13. จำนวนบุตร	-.0079*	-.0050*	-.0122*
ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม			
14. ระดับการศึกษา			
- จบการศึกษาระดับต่ำกว่า ประถมศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- จบการศึกษาระดับประถมศึกษา	-.0015	.0032	-.0105
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา	.1866*	.1798*	.1979*
ตอนต้น-อนุปริญญา			
- จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือ สูงกว่า	.5676*	.5952*	.5440*
16. รูปแบบครัวเรือน			
- ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- ครัวเรือน 1 รุ่น	-.0042	-.0187*	.0370*
- ครัวเรือน 2 รุ่น	-.0619*	-.0546*	-.0589*
- ครัวเรือน 3 รุ่นและมากกว่า	-.0583*	-.0500*	-.0554*
- ครัวเรือนข้ามรุ่น	-.0279*	-.0319*	-.0020*
17. เขตที่อยู่อาศัย			
- เขตชนบท (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---

ปัจจัย	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง		
	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx		
	วิเคราะห์รวม	วิเคราะห์แยกเพศ	
หญิง		ชาย	
- เขตเมือง	.0297*	.0250*	.0349*
18. ภูมิภาคที่อยู่อาศัย			
- กรุงเทพมหานคร (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- ภาคกลาง	.0463*	.0492*	.0344*
- ภาคเหนือ	.0396*	.0509*	.0150
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-.0304*	.0016	-.0856*
- ภาคใต้	.0308*	.0502*	-.0033*
ปัจจัยทางด้านสุขภาพ			
19. สถานะทางสุขภาพ			
- สุขภาพไม่ดี (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---
- สุขภาพปานกลาง	.0643*	.0437*	.0960*
- สุขภาพดี	.1423*	.1044*	.1922*
N	26,793	14,498	12,295
R ²	0.128	0.116	0.134
Prob > chi ²	0.000	0.000	0.000
Y = Predict	.1503	.1145	.1994

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6.4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกเป็นรายด้าน 4 ด้าน และจำแนกตามเพศ ด้วยแบบจำลองถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression)

ส่วนนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายเพิ่มเติมในส่วนของการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุข
ทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยจำแนกตามเพศ และจำแนกเป็นรายด้าน 4 ด้าน ได้แก่
1) ด้านรายได้ 2) ด้านการทำงาน 3) ด้านทรัพย์สินและเงินออม และ 4) ด้านการดำรงชีพ โดยผู้วิจัย

ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ซึ่งเทคนิคดังกล่าวเป็นวิธีการประมาณค่าความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood estimates) และรายงานอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (marginal effect) เพื่อศึกษาว่าเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว ตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือไม่อย่างไร และความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางใด ตลอดจนความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงนั้นมีขนาดเท่าใด

โดยผลการศึกษาที่เด่นชัดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกรายด้าน 4 ด้าน และจำแนกตามเพศ สรุปได้ดังนี้

6.4.1 ด้านรายได้ ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส 2) ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว 3) ปัจจัยด้านประชากร 4) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม 5) ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย และ 6) ปัจจัยด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1) ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรส และหม้าย มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลงร้อยละ 2.47 และ 3.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสด ส่วนผู้สูงอายุเพศชายพบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุมีความสำคัญต่อความมั่นคงและความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ โดยผลการศึกษาส่วนใหญ่ พบว่า สตรีสูงอายุจะมีรายได้ส่วนบุคคลน้อยกว่าผู้ชายสูงอายุ (Kivett, 1997; Ofstedal et al., 2004; Scott, 1998; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และนภาพร ชัยวรรณ, 2552) โดยเฉพาะสตรีหม้ายที่คู่สมรสเสียชีวิต เพราะส่วนหนึ่งของรายได้ของสตรีกลุ่มนี้ มาจากการช่วยเหลือดูแลจากคู่สมรส ดังนั้น การสูญเสียคู่สมรสจึงมีผลต่อการสูญเสียแหล่งรายได้ อีกทางหนึ่งเช่นเดียวกัน ในส่วนของผลการศึกษาที่พบว่า สตรีสูงอายุที่สมรสมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้น้อยกว่าสตรีสูงอายุที่เป็นโสด ส่วนนี้อาจเนื่องมาจากสตรีสูงอายุในกลุ่มที่เป็นโสดมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าสตรีสูงอายุที่สมรส จึงทำให้มีโอกาสในการทำงานที่มีรายได้ที่สูงตามไปด้วย เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า กลุ่มสตรีสูงอายุที่เป็นโสด มีสัดส่วนของผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า (ร้อยละ 13.77) มากกว่าในกลุ่มสตรีสูงอายุที่สมรสซึ่งมีสัดส่วนของผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า เพียงร้อยละ 4.25 (รายละเอียดตามภาคผนวก ค ตารางที่ ค1) ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2540) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดมีแนวโน้มที่จะพึ่งพาตนเองอยู่ในระดับสูง และงานวิจัยของ Zissimopoulos

et al. (2013) พบว่า สตรีสูงอายุของอเมริกาที่ไม่เคยสมรสมีความมั่งคั่งมากกว่าสตรีสูงอายุที่เคยสมรส หรือหย่าร้าง อีกทั้ง ส่วนใหญ่ของสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงและได้ทำงานที่ดี มีรายได้สูง มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีโอกาสที่จะเป็นโสดมากกว่าสตรีสูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำ เนื่องจากเหตุผลในการเลือกคู่ครองที่นิยมเลือกผู้ชายมีการศึกษาระดับเดียวกันหรือสูงกว่า แต่ในทางตรงข้าม ผู้ชายนิยมเลือกคู่ครองได้ทั้งการศึกษาในระดับเดียวกัน หรือต่ำกว่าก็ได้ (Guner, Kulikova, & Lull, 2018; Jones, 2005; Mastekaasa, 1992; Mathews & Straughan, 2016)

2) ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า

(1) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและอยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากขึ้นร้อยละ 3.36 และ ร้อยละ 5.17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในและนอกครัวเรือน/มีบุตรในและนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในและนอกครัวเรือน แต่กลับพบว่าผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนต่ำกว่า 30,000 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในและนอกครัวเรือน/มีบุตรในและนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในและนอกครัวเรือน

จากผลการศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรในจำนวนที่น้อยทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับที่สูงมากลดลง แต่ถ้าหากผู้สูงอายุได้รับเงินจากบุตรในจำนวนที่มากทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับที่สูงมากเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากจำนวนเงินที่ผู้สูงอายุได้รับในจำนวนที่มาก (ตั้งแต่ 30,000 บาทต่อปีขึ้นไป) จะทำให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน และทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเอง แต่ถ้าได้รับเงินจากบุตรในจำนวนน้อย อาจจะทำให้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (Enright & Friss, 1987; Garrod, B., L., Berit, & C., 1993) ซึ่งก็สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม ที่พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 40,000–69,999 บาท และ 70,000–99,999 บาท มีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนในระดับมาก มีสัดส่วนของผู้ที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ตั้งแต่ 30,000 บาทต่อปีขึ้นไปในสัดส่วนมากที่สุด และในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปีในระดับสูง (อยู่ระหว่าง 100,000–299,999 บาท และ 300,000 บาทขึ้นไป) มีสัดส่วนของผู้ที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาทต่อปีขึ้นไปในสัดส่วนมากที่สุด รายละเอียดตามภาคผนวก ค ตารางที่ ค3 และตารางที่ ค3

(2) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.62 5.46 และ 2.53 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ (ทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ และได้รับทุกเดือน) มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 70,000 - 99,999 บาท เป็นผู้ที่มียาได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินระดับมากในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้สองมุมมอง กล่าวคือ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ผู้สูงอายุได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทำให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นไม่ต้องจ่ายเงินไปเพื่อซื้อหาเสื้อผ้าและสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนด้วยตนเองจึงทำให้ไม่กระทบกับรายได้ของผู้สูงอายุ ซึ่งนอกจากจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายแล้ว ยังทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเองตามไปด้วย หรืออีกส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนเป็นกลุ่มที่มีรายได้ และมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้วเมื่อบุตรให้การเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนก็ยิ่งทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้สูงขึ้นตามไปด้วย อีกทั้ง การที่ผู้สูงอายุมีฐานะทางเศรษฐกิจดี อาจทำให้บุตรหลานอยากจะมาเยี่ยมเยียนและนำสิ่งของมาฝากอยู่เป็นประจำ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีและแน่นแฟ้นระหว่างกัน ซึ่งอาจจะนำไปสู่การได้รับมรดกจากบิดามารดาในอนาคตต่อไป

(3) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น (ในครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.98 และ 12.07 นอกครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.28 และ 5.88) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในและนอกครัวเรือน/มีบุตรในและนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนระหว่าง 1,000-9,999 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูง

มากลดลง ร้อยละ 1.76 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

โดยผลการศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนในจำนวนมากมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากตามไปด้วย ในขณะที่ผู้สูงอายุเพศหญิงกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนในจำนวนที่ไม่มากนัก (1,000 - 9,999 บาทต่อปี) ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้เป็นสองแนวทาง กล่าวคือ ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้ให้การเกื้อหนุนทางการเงินจำนวนมากแก่บุตรได้ แสดงว่าผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้วในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะให้เงินกับบุตรในจำนวนมากก็ไม่กระทบต่อรายได้ของตนเอง แต่ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้ให้การเกื้อหนุนทางการเงินในจำนวนที่ไม่มากนักกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน อาจเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีนัก แต่มีความจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือทางการเงินกับบุตร ส่งผลให้มีรายได้ลดลง และอาจจะทำให้รายได้ไม่มีเพียงพอต่อการดำรงชีพของตนเองตามไปด้วย ซึ่งก็สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม ที่พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปี 100,000 - 299,999 บาท และมีรายได้ตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป เป็นผู้ที่มีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเองในระดับมากในสัดส่วนที่มากที่สุด รายละเอียดตามภาคผนวก ค ตารางที่ ค7 และตารางที่ ค8

(4) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.96 และ 4.17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกสัปดาห์ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน เยี่ยมเยียนทุกสัปดาห์ เยี่ยมเยียนทุกเดือน และเยี่ยมเยียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.41 3.74 4.60 และ 4.63 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และผู้สูงอายุเพศชายที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน และติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกสัปดาห์ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้าน

เศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.87 3.82 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมชมกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ (ทุกวัน และทุกสัปดาห์) มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีระหว่าง 70,000 - 99,999 บาท และในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ (ทุกวัน/เกือบทุกวัน และทุกสัปดาห์) มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 100,000 - 299,999 บาท และตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป เป็นผู้ที่มีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเองในระดับมากในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมชมและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จึงอาจกล่าวได้ว่า การติดต่อและเยี่ยมชมกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนของผู้สูงอายุอาจจะนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่ให้กับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุได้รับเงินจากบุตรที่มีการติดต่อ เยี่ยมเยือนและไปมาหาสู่กันเป็นประจำ จึงทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่องที่พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินและสิ่งอำนวยความสะดวกจากบุตรคนที่มีการติดต่อและเยี่ยมชมกันบ่อยครั้งที่สุดมากกว่าบุตรคนที่มีการติดต่อและเยี่ยมชมนานๆ ครั้ง (ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศไต้หวัน และศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศจีน) (Bian et al., 1998; Farber, 1966; A. Hermalin et al., 1992; H. Yang, 1996) หรืออีกส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มที่มีการติดต่อและเยี่ยมชมกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้วทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรดีและแน่นแฟ้นบุตรหลานจึงอยากไปมาหาสู่และเยี่ยมชม หรือผู้สูงอายุเองก็มีศักยภาพในการไปเยี่ยมชมบุตรหลาน

(5) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.77 และ 24.66 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร โดยผลการศึกษาในส่วนนี้ เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพราะความใกล้หรือไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเกื้อหนุนช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งการได้อยู่อาศัยในครัวเรือนเดียวกันหรืออาศัยอยู่ใกล้เคียงกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรจะเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือดูแลทางการเงินจากบุตรมากขึ้น (Bian et al., 1998; Lawton et al., 1994; Michielin & Mulder,

2008; Mulder & Kalmijn, 2006; P. P. H. Rossi, 1990; Szydlik, 2008; จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552) ในส่วนของกรณีผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรอยู่ต่างประเทศมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นนั้น อาจเนื่องมาจากบุตรของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้ทำงานในต่างประเทศที่มีค่าตอบแทนสูง เมื่อมีรายได้สูงก็มีความสามารถในการให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินกับผู้สูงอายุได้ในจำนวนที่สูงตามไปด้วย จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีรายได้สูงซึ่งเพียงพอต่อการใช้จ่าย และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเอง

3) ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม พื้นที่อยู่อาศัย และสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า

(1) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายวัยกลางที่มีอายุระหว่าง 70 - 79 ปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลงร้อยละ 1.73 และ 2.85 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายวัยต้นที่มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการมีอายุสูงขึ้นทำให้สภาพร่างกายไม่เอื้อต่อการทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดีเท่ากับวัยแรงงาน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้ของผู้สูงอายุที่ลดลงอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้สูงอายุวัยกลางเป็นช่วงวัยที่ต้องการการพักผ่อน และไม่สามารถทำงานเพื่อหารายได้ให้กับตนเองได้มากนัก งานที่ทำส่วนใหญ่จะเป็นงานที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เท่าที่ควร เช่น ช่วยดูแลทำความสะอาดบ้าน ทำอาหารให้สมาชิกในครัวเรือน ช่วยดูแลหลาน เป็นต้น และบางส่วนอาจต้องพึ่งพาบุตรในด้านการเงิน จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุวัยกลางมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ต่ำกว่าผู้สูงอายุวัยต้นที่ยังคงมีพลัง และสามารถทำงานในเชิงเศรษฐกิจเพื่อหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้มากกว่า (Bloom et al., 2010; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา, 2557; สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล, 2557)

(2) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 0.25 และ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการที่ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายมีบุตรจำนวนมากและบุตรเหล่านั้นเป็นภาระมากกว่าเป็นพลังก็อาจทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากมากยิ่งขึ้น เพราะนอกจากจะต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงตนเองแล้ว ยังต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงบุตรด้วย จึงอาจทำให้รายได้ของผู้สูงอายุลดลง และทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ลดลงตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2011) และ Lee et al. (1994) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรจำนวนมากกว่ามีรายได้ต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรจำนวนน้อยกว่า

(3) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - อนุปริญญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 11.68 และ 54.07 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และร้อยละ 18.50 และ 47.40 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับ

ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา โดยผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ การมีระดับการศึกษาที่สูงจะทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้สูงตามไปด้วย เมื่อเทียบกับคนที่มีระดับการศึกษาต่ำ เนื่องจากคนที่มีการศึกษาสูงจะมีข้อได้เปรียบในการเข้าถึงแหล่งงาน และแหล่งอาชีพที่ดีกว่า และได้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า จึงทำให้มีรายได้มากกว่า (Chen & Chen, 2012; Crandall & Putman, 1980; Echo et al., 2010; Y.-J. Lee et al., 1994; Quashie, 2015; Shirahase, 2002a; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552; ชลธิชา อัครนรินทร์, 2552; สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์, 2557) ซึ่งผลจากการศึกษานี้ก็เป็นไปเช่นนั้น

(4) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 2 รุ่น ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 4.24 4.23 และ 3.39 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่คนเดียว ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 2.75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่คนเดียว ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น และอาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 2 รุ่น มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 100,000 – 299,999 บาท และตั้งแต่ 300,000 บาท ขึ้นไปในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวมีสัดส่วนของผู้ที่มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเองในระดับมากที่สุดเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่แบบอื่นๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้นในการทำงานและหารายได้เพราะไม่มีบุตรหลาน หรือญาติพี่น้องให้พึ่งพา ทำให้มีรายได้ในระดับที่ค่อนข้างสูง หรืออีกส่วนหนึ่งผู้สูงอายุกลุ่มที่อาศัยอยู่คนเดียวเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว จึงมีศักยภาพในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และสามารถอาศัยอยู่คนเดียวได้โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลาน หรือญาติพี่น้อง (Hugo, 1997; Sereny, 2011; Wandera, Ddumba, Akinyemi, Adedini, & Odimegwu, 2017) โดยการอาศัยอยู่คนเดียวทำให้ไม่มีภาระ ดังนั้น รายได้ที่ผู้สูงอายุมี หรือรายได้ที่ผู้สูงอายุหามาได้จึงเพียงพอต่อการใช้จ่ายของตนเอง และทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเองมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกหลายรุ่นอาศัยอยู่รวมกัน แต่ทั้งนี้ การที่ผู้สูงอายุได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ อาจจะทำให้ไม่ต้องทำงานเพื่อหารายได้มากนัก เนื่องจากมีโอกาสที่จะได้รับการช่วยเหลือดูแลด้านการเงินจากสมาชิกในครัวเรือน และหากผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในสังคมชนบทการช่วยเหลือเกื้อหนุนกันในครัวเรือนยังมีความชัดเจนและโดดเด่นมากกว่าสังคมเมือง (Silverstein et al., 2006) แต่การอาศัยอยู่ร่วมกันหลายคนในครัวเรือนอาจทำให้มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพที่สูงตาม

ไปด้วย จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว

(5) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.98 และ 1.54 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองส่วนหนึ่งยังคงประกอบอาชีพและทำงานอยู่ทำให้มีรายได้เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการได้อยู่อาศัยในเขตเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญทำให้การประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ให้กับตนเองทำได้ง่ายขึ้นมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีรายได้และผลตอบแทนต่ำ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้สูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท

(6) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง และภาคใต้ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.94 และ 4.19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 2.49 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 5.92 และ 11.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษานี้ อาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลให้มีฐานะทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตามไปด้วย โดยผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ต่ำกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง และภาคใต้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้สูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่าเส้นความยากจน (ต่ำกว่า 40,000 บาทต่อปี) มากที่สุด รวมทั้งมีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้เพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 100,000 - 299,999 บาท (ตารางที่ 22) ดังนั้น จึงทำให้ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ต่ำกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

(7) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่มีสุขภาพปานกลาง และสุขภาพดี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่สุขภาพไม่ดี (เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.09 และ 10.44 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.20 และ 19.82 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) ผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพราะการมีสุขภาพแข็งแรง และไม่มีโรคภัยไข้เจ็บจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถทำงานในเชิงเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี และนำมาซึ่งรายได้ที่ดีตามไปด้วย และที่สำคัญการมีสุขภาพดีทำให้ผู้สูงอายุไม่มีภาระในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จึงทำให้ไม่กระทบต่อรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพของผู้สูงอายุซึ่งอาจจะทั้งมาจากรายได้ของตนเองหรือรายได้จากบุตรส่งให้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดี (ชานานู แดงทอง, 2543; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เฮงพัฒนา, 2557)

6.4.2 ด้านการทำงาน ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส 2) ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว 3) ปัจจัยด้านประชากร 4) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม 5) ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย และ 6) ปัจจัยด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสรุปผลการศึกษาดังนี้

1) ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นหม้าย มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 4.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสด ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่สมรสและหย่า/แยกกันอยู่ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.96 และ 14.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่เป็นโสด โดยจากผลการศึกษาที่พบว่าสตรีสูงอายุหม้าย มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานต่ำกว่าสตรีสูงอายุที่เป็นโสด ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการเป็นหม้ายเนื่องจากคู่สมรสเสียชีวิตทำให้หญิงหม้ายกลุ่มนี้ต้องทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวเพียงลำพัง โดยอาจจะต้องทำงานเพราะความจำเป็นและความยากลำบากบีบบังคับทั้งที่ตนเองไม่ยอมทำเพราะอายุมากแล้ว จึงมีการทำงานที่ไม่ตรงตามความต้องการ เนื่องจากการตายของคู่สมรสทำให้สูญเสียแหล่งรายได้ที่จะมาจากคู่สมรส (Wang, 2011)

2) ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า

(1) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ได้รับเงินตั้งแต่ 5,000 - 9,999 บาทต่อปี ได้รับเงินตั้งแต่ 10,000 - 29,999 บาทต่อปี และได้รับเงินตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน (ลดลงร้อยละ 4.36 5.34 5.44 และ 5.81 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และลดลงร้อยละ 7.48 7.03 6.14 และ 6.55 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลงร้อยละ 3.09 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรนอกครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ตั้งแต่ 10,000 - 29,999 บาทต่อปี และได้รับเงินตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 2.78 และ 3.96 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรนอกครัวเรือน

โดยผลการศึกษาในส่วนนี้ พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและได้ทำ และในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำ เป็นผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนในสัดส่วนที่มากที่สุด (ภาคผนวก ค ตารางที่ ค3 และตารางที่ ค4) ซึ่งหมายความว่า ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีการทำงานที่ตรงตามความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน ซึ่งผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน อาจเป็นกลุ่มที่มีฐานะดีอยู่แล้ว ดังนั้น ไม่ว่าจะทำงานหรือไม่ทำงานก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ลำบากมากนัก จึงอาจทำให้ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

(2) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกแต่ไม่ได้รับอาหารจาก

บุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.36 2.90 และ 4.07 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.50 7.39 และ 8.88 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) โดยจากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ไม่ได้รับ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ทำให้ผู้สูงอายุประหยัดค่าใช้จ่ายโดยไม่ต้องเสียเงินไปกับการซื้อหาอาหารด้วยตนเอง จึงเป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงินให้กับผู้สูงอายุได้ อีกทั้งยังทำให้ผู้สูงอายุไม่ต้องออกไปทำงานที่หนักมากจนเกินไปเพื่อหาเงินมาใช้จ่าย และผู้สูงอายุบางส่วนหากไม่มีความจำเป็นต้องใช้เงินมากมายก็อาจจะไม่ต้องทำงาน ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุ จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

(3) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 3.33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนเพียงอย่างเดียว อาจจะไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวทั้งที่ตนเองอาจจะไม่อยากทำแล้วเพราะมีอายุมาก และสุขภาพร่างกายอาจจะไม่ค่อยดีนัก จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลง

(4) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน ตั้งแต่ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี และให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.34 และ 4.78 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.02 และ 9.83 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ตั้งแต่ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ผลการศึกษาในส่วนนี้ พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงาน

ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน มีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการทำงานและได้ทำ และงานที่ทำเป็นงานประเภทมีทักษะ โดยมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสมซึ่งไม่มากและไม่น้อยจนเกินไปในสัดส่วนมากที่สุด (ภาคผนวก ค ตารางที่ ค7 และตารางที่ ค8) จึงอาจกล่าวได้ว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนส่วนใหญ่ได้ทำงานที่ตามความต้องการของตนเอง คือ อยากรทำงานก็ได้ทำ หรือบางส่วนอาจจะไม่ยอมทำก็ไม่ทำ เพราะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับดีอยู่แล้ว และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะทำงานหรือไม่ได้ทำงานก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่ลำบาก และยังสามารถช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินกับบุตรได้

(5) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน เยี่ยมเยียนทุกเดือน และเยี่ยมเยียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.56 3.25 และ 3.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกสัปดาห์ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.12 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุเพศชาย ผลการศึกษา พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน เยี่ยมเยียนทุกเดือน และเยี่ยมเยียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีสัดส่วนของผู้ที่ได้ทำงานที่ตรงตามความต้องการ (ต้องการทำและได้ทำ ไม่ต้องการทำและไม่ได้ทำ) และในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงที่ยังทำงานอยู่ส่วนใหญ่เป็นงานประเภทที่มีทักษะ ในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน อีกทั้งผู้สูงอายุเพศหญิงมีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ (ทุกวัน ทุกสัปดาห์ และทุกเดือน) มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีระหว่าง 70,000 - 99,999 บาท เป็นผู้ที่มียาได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเองในระดับมากในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนของผู้สูงอายุจะนำมาซึ่งการได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินและสิ่งของอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจากบุตรที่ผู้สูงอายุไปเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ (Bian et al., 1998; Farber, 1966; A. Hermalin et al., 1992; H. Yang, 1996) จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่ต้องทำงานที่หนักมากจนเกินไปเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองและซื้อสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน ดังนั้น ผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจจะไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำงานก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ลำบาก หรืออีกส่วนหนึ่ง

อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว จึงสามารถเลือกที่จะทำงานที่ตรงตามความต้องการของตนเองได้ และไม่ว่าจะทำงานหรือไม่ทำงานก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่ลำบาก จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

(6) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลงร้อยละ 4.43 3.48 3.97 3.29 และ 7.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงกลุ่มนี้ มีสัดส่วนของผู้ที่ได้ทำงานที่ตรงตามความต้องการ คือ ต้องการทำและได้ทำ และไม่ต้องต้องการทำและไม่ได้ทำในสัดส่วนที่น้อยกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร โดยเมื่อพิจารณารายได้ต่อปีของผู้สูงอายุเพศหญิง พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงกลุ่มนี้ มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 100,000 - 299,999 บาท และตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป เป็นผู้ที่มีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเองในระดับมากในสัดส่วนที่น้อยกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงกลุ่มที่ไม่มีบุตร ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงทั้งที่มีบุตรคนที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ใกล้หรืออยู่ไกลได้ทำงานที่ไม่ตรงตามความต้องการของตน ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีนัก จึงต้องทำงานเพื่อหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว ทั้งที่ตนเองไม่ต้องการทำงานแล้ว เพราะมีอายุที่มากแล้ว สุขภาพร่างกายอาจจะไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานที่อาจจะหนักจนเกินไป และบางส่วนอาจมีชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไปหรือน้อยจนเกินไปจึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงในกลุ่มที่ไม่มีบุตร

3) ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม พื้นที่อยู่อาศัย และสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า

(1) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายวัยกลางที่มีอายุระหว่าง 70 - 79 ปี และวัยปลายที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายวัยต้นที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี (ลดลงร้อยละ 5.78 และ 6.58 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และลดลงร้อยละ 11.26 และ 15.10 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) ผลการศึกษาในส่วนนี้ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในภาพรวม โดยผู้สูงอายุเพศหญิงวัยกลาง และวัยปลาย และผู้สูงอายุเพศชายวัยปลาย มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายวัยต้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเหล่านั้นมีความจำเป็นที่ต้องทำงานอยู่ทั้งที่ตนเองไม่ยอมทำแล้ว

เนื่องจากสภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวยและอายุที่เพิ่มมากขึ้นจึงทำงานด้วยความไม่เต็มใจ เพราะหากการสูงอายุขึ้นของบุคคลส่งผลให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจลดลง นั่นก็หมายความว่า ผู้สูงอายุอาจจะต้องทำงานในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้นเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูตนเอง และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งผู้สูงอายุบางส่วนหากมีการเจ็บป่วยก็อาจจะมีค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของตนเองเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น การได้ทำงานซึ่งไม่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุที่อยากจะทำ จึงทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานลดลงตามไปด้วย (Bloom et al., 2010; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เสงพัฒนา, 2557; สุกจักษ์ แสงประจักษ์สกุล, 2557) ซึ่งก็สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมที่พบว่า มีผู้สูงอายุวัยกลางที่ยังคงทำงานอยู่เป็นสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุวัยต้น และมีสัดส่วนของผู้ที่ได้ทำงานที่ไม่ตรงตามความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุวัยต้น

(2) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 0.67 และ 0.79 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาในส่วนนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่ผู้สูงอายุมีกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวม เนื่องจากการที่ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีบุตรจำนวนมากทำให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจลดลง ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการมีบุตรในจำนวนที่มากจนเกินไปและบุตรเหล่านั้นเป็นภาระให้ผู้สูงอายุต้องดูแลในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่และด้านการเงินก็อาจจะส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของผู้สูงอายุและผู้สูงอายุอาจจะต้องออกไปทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว และเพื่อให้มีรายได้มาช่วยเหลือเกื้อหนุนบุตรด้วย จึงทำให้อาจจะต้องทำงานหนักขึ้นทั้งที่ไม่อยากทำ ส่งผลให้มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจลดลงตามไปด้วย (Wang, 2011; Lee et al., 1994; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552)

(3) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (ลดลงร้อยละ 3.89 6.12 และ 7.65 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และลดลงร้อยละ 5.96 12.61 และ 15.61 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง (มัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญา และปริญญาตรีหรือสูงกว่า) มีสัดส่วนของผู้ที่ได้ทำงานที่ไม่ตรงตามความต้องการ และมีชั่วโมงการทำงานที่มากกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำ (ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า) ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาในระดับสูงกลับมีความอยู่ดีมีสุขทาง

เศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับต่ำ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจจะไม่อยากทำงาน แต่จำเป็นต้องทำและด้วยระดับการศึกษาที่สูงและภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบจึงต้องทำงานอยู่ ทั้งที่ตนเองอาจจะไม่อยากทำแล้ว ส่งผลให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับต่ำ ตามไปด้วย

(4) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.59 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่คนเดียว ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 2 รุ่น ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.66 8.70 และ 5.81 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่คนเดียว จากผลการศึกษานี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ดูแลหลาน เพื่อแบ่งเบาภาระในการดูแลลูกให้กับบุตร และเพื่อให้บุตรมีเวลาที่จะออกไปทำงานที่อื่นเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว จึงทำให้ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบข้ามรุ่น (อยู่กับหลาน) ได้ทำหน้าที่เลี้ยงหลานอย่างเต็มที่ด้วยความสมัครใจ และมีความสุขในการทำหน้าที่นี้ โดยไม่ต้องออกไปทำงานที่อื่นๆ ที่อาจจะหนัก และใช้เวลาในการทำงานที่มากจนเกินไปในการหารายได้ทั้งที่ตนเองไม่อยากทำ เพราะมีบุตรคอยให้ความช่วยเหลือเรื่องการเงินอยู่แล้ว จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานสูงตามไปด้วย ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ (แบบ 2 รุ่น แบบ 3 รุ่นและมากกว่า และแบบข้ามรุ่น) ผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจจากคนในครอบครัว ซึ่งอาจจะไม่ต้องทำงานในเชิงเศรษฐกิจก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่ลำบากนัก โดยบางส่วนอาจจะอยากทำงานแล้วได้ทำ หรือบางส่วนอาจจะไม่อยากทำงานและไม่ทำก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เพราะมีสมาชิกในครอบครัวดูแล ดังนั้นการทำงานของผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงเป็นไปตามตามความต้องการ ซึ่งก็สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม ที่พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่คนเดียว มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานประเภทที่ไม่มีทักษะ และมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ที่มากจนเกินไปในสัดส่วนมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ จึงอาจทำให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ (ภาคผนวก ค ตารางที่ ค12)

(5) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 4.60 และ 7.45 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ผลการศึกษาในส่วนนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าการอาศัยอยู่ในเขตเมืองซึ่งมีความเจริญและเป็นศูนย์รวมของแหล่งงานที่หลากหลาย และสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย แต่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน

เขตเมืองก็มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจการทำงานต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองได้ทำงานที่ไม่ตรงตามความต้องการ (ต้องการทำและไม่ได้ทำ หรือไม่ต้องการทำแต่ได้ทำ) และมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ที่มากจนเกินไป ซึ่งก็สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีสัดส่วนของผู้ที่ได้ทำงานที่ไม่ตรงตามความต้องการของตนเอง รวมทั้งมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ที่มากจนเกินไปในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท (ภาคผนวก ค ตารางที่ ค13)

(6) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่มีสุขภาพปานกลาง และสุขภาพดี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 2.37 และ 4.66 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และ ร้อยละ 7.06 และ 11.80 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่มีสุขภาพไม่ดี จากผลการศึกษานี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การมีภาวะสุขภาพที่ไม่ดีและการเจ็บป่วยในกลุ่มผู้สูงอายุ อาจทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามต้องการ และมีผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุด้วย โดยอาจจะมีผู้สูงอายุบางส่วนยังคงต้องการที่จะทำงานในเชิงเศรษฐกิจแต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านสุขภาพร่างกายจึงทำให้ไม่สามารถทำงานตามที่ต้องการได้ ในขณะที่ผู้สูงอายุอีกส่วนหนึ่งที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บใดๆ ทำให้สามารถทำงานในเชิงเศรษฐกิจได้ตามปกติและเป็นไปตามความต้องการของตนเองจึงทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการทำงานในระดับที่สูงมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดี

6.4.3 ด้านทรัพย์สินและเงินออม ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัจจัยด้านเพศและสถานภาพสมรส 2) ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว 3) ปัจจัยด้านประชากร 4) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม 5) ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย และ 6) ปัจจัยด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1) ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรส และเป็นหม้าย มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 8.92 และ 3.88 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสด ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่สมรส เป็นหม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20.14 18.32 และ 10.85 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่เป็นโสด จากผลการศึกษานี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายถ้าเป็นโสดจะมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินอมน้อยกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายกลุ่มอื่นๆ ซึ่งในส่วนนี้อาจ

กล่าวได้ว่า การมีคู่สมรส หรือเคยมีคู่สมรสแล้วหย่าร้างแยกทางกัน หรือบางส่วนคู่สมรสเสียชีวิตไปก่อนทำให้ผู้สูงอายุเป็นหม้าย มีส่วนทำให้ผู้สูงอายุมีทรัพย์สินซึ่งอาจจะมาจากการเกื้อหนุนของผู้สมรสทั้งในเรื่องของการเป็นกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่อยู่อาศัย และทรัพย์สินอื่นที่สามารถประเมินมูลค่าได้ โดยอาจจะมาจากการทำงานและหาซื้อร่วมกันมา หรืออีกฝ่ายหนึ่งให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งในส่วนนี้การมีคู่สมรสจะได้เปรียบกว่าคนที่เป็นโสด เนื่องจากมีแหล่งที่มาของรายได้และทรัพย์สินที่มาจากสองทางคือ ทรัพย์สินของตนเอง และทรัพย์สินของคู่สมรส ในขณะที่คนที่เป็นโสดจะมีแหล่งที่มาของรายได้และทรัพย์สินเพียงทางเดียว คือ ทรัพย์สินที่มาจากตนเองเท่านั้น ดังนั้น จากผลการศึกษานี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การมีคู่สมรสสามารถเป็นแหล่งของการเกื้อหนุนด้านเศรษฐกิจ และเป็นข้อได้เปรียบกว่าเป็นการเป็นโสด (Kivett, 1997; Ofstedal et al., 2004; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และนภาพร ชัยวรรณ, 2552)

2) ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ผลการศึกษา พบว่า

(1) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี และได้รับตั้งแต่ 10,000-29,999 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 3.87 และ 4.56 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี และได้รับตั้งแต่ 10,000-29,999 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 4.85 4.43 และ 3.88 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน แต่ในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.29 และ 5.85 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกันมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมต่ำกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน แต่ผู้สูงอายุที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนในจำนวนที่มาก มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น จึงวิเคราะห์ได้ว่า อาจเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุในกลุ่มที่ได้รับเงินจากบุตรในจำนวนน้อยมีฐานะที่ไม่มีค้อยดินัก จึงไม่มีเงินเหลือพอที่จะเก็บออมหรือซื้อทรัพย์สินอื่นที่สามารถประเมินมูลค่าได้ เช่น ทอง ที่ดิน บ้าน เป็นต้น และมีความต้องการการช่วยเหลือด้านการเงินจากบุตร ซึ่งหากบุตรให้

การถือหุ้นด้านการเงินในจำนวนที่ไม่มากเงินในส่วนที่ได้รับจากบุตรนี้อาจจะเพียงแค่ช่วยเหลือผู้สูงอายุให้สามารถเลี้ยงดูหลาน ซื้อหาอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันได้เท่านั้น แต่ยังไม่สามารถทำให้ผู้สูงอายุมีทรัพย์สินและเงินออมเพิ่มมากขึ้นได้ ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับเงินจากบุตรในจำนวนมาก ก็อาจทำให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว และอาจจะมีเงินเหลือพอได้เก็บออมในบางส่วน จึงอาจทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม ที่พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ได้รับการถือหุ้นด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกตั้งแต่ 30,000 บาทต่อปีขึ้นไปมีสัดส่วนของผู้ที่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออม ตั้งแต่ 100,000-399,999 บาท, 400,000-699,999 บาท, 700,000-999,999 บาท และ 1,000,000 บาทขึ้นไปในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการถือหุ้นด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี, 5,000 - 9,999 บาทต่อปี และ 10,000-29,999 บาทต่อปี

(2) ผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการถือหุ้นด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน ได้รับทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.53 5.10 3.46 และ 5.89 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับการถือหุ้นด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จากผลการศึกษาในส่วนนี้ พบว่า การที่ผู้สูงอายุเพศชายได้รับการถือหุ้นด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมมากกว่าผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่ได้รับการถือหุ้นด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการถือหุ้นด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน ได้รับทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีสัดส่วนของผู้ที่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท, 400,000-699,999 บาท และ 700,000-999,999 บาทในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุเพศชายกลุ่มที่ไม่ได้รับการถือหุ้นด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้สองมุมมอง กล่าวคือ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ทำให้ผู้สูงอายุประหยัดค่าใช้จ่ายได้โดยไม่ต้องมีรายจ่ายที่เสียไปให้กับค่าอาหารในทุกๆ วัน ซึ่งการได้รับอาหารจากบุตรเป็นการแบ่งเบาภาระทางการเงินให้กับผู้สูงอายุ จึงอาจทำให้ผู้สูงอายุมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมและสะสมทรัพย์สินส่วนบุคคลได้อีกทางหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเพศชายกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีทรัพย์สินและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะดีอยู่แล้ว บุตรจึงอยากมาเยี่ยมเยียนและนำอาหารมาฝากอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ซึ่งสัมพันธ์ภาพที่แน่น

แพ้นก็อาจจะนำมาซึ่งการได้รับการมรดกและทรัพย์สินที่เป็นการถ่ายโอนจากรุ่นบิดามารดาสู่รุ่นบุตรหลานในอนาคตต่อไป ทั้งนี้ ในส่วนของผลการศึกษาที่พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะผู้สูงอายุเพศชาย ส่วนผู้สูงอายุเพศหญิง พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั้น อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเพศชายกลุ่มนี้อาจจะทำอาหารเพื่อรับประทานเองไม่ได้ บุตรที่อยู่นอกครัวเรือนจึงต้องให้การเกื้อหนุนด้านอาหารอยู่เป็นประจำ ซึ่งแตกต่างจากในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงที่สามารถทำอาหารรับประทานได้เองในครัวเรือน จึงทำให้อาจจะไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

(3) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.62 และ 2.56 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ผลการศึกษาในส่วนนี้มีความคล้ายคลึงกับการได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีสัดส่วนของผู้ที่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาทในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอาจทำให้ผู้สูงอายุประหยัดค่าใช้จ่ายของตนเองลงได้อีกทางหนึ่ง เพราะไม่ต้องเสียเงินไปซื้อหาสิ่งของและเสื้อผ้าด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีเงินเหลือเพื่อเก็บออมและสะสมทรัพย์สินส่วนบุคคลได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง หรือส่วนหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนเป็นผู้ที่มีฐานะความเป็นอยู่ทั้งทางการเงินและทรัพย์สินที่อยู่ในระดับดีอยู่แล้ว บุตรหลานจึงให้การดูแลเอาใจใส่โดยการส่งเสื้อผ้าและสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้กับผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ เพราะนอกจากจะเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันแล้ว ส่วนหนึ่งอาจจะนำมาซึ่งการถ่ายโอนทรัพย์สินของผู้สูงอายุไปสู่บุตรหลานในอนาคตต่อไปได้อีกด้วย

(4) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนตั้งแต่ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี และได้ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.64 และ 4.58 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.24 และ 4.26 อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า แม้ว่าผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่จะไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (ตารางที่ 20) แต่จากผลการศึกษาพบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับที่สูงมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงกลุ่มที่ไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนมีฐานะทางเศรษฐกิจและมีทรัพย์สินอยู่ในระดับที่ที่อยู่แล้ว จึงมีความสามารถในการให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินกับบุตรได้โดยไม่กระทบกับทรัพย์สินและเงินทองของตนเองที่มีอยู่มากนัก ซึ่งก็สอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม ที่พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีสัดส่วนของผู้ที่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมตั้งแต่ 100,000-399,999 บาท, 400,000-699,999 บาท, 700,000-999,999 บาท และตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไปในสัดส่วนที่มากที่สุด

(5) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.94 และร้อยละ 2.46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่เคยเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนเพศชายที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน มีสัดส่วนของผู้ที่มีระดับของมูลค่าทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 400,000-699,999 บาท และ 700,000-999,999 บาท ในสัดส่วนที่มากที่สุด และในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน มีสัดส่วนของผู้ที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน จำนวน 10,000-29,999 บาทต่อปี ในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตร ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การเยี่ยมเยียนและติดต่อกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรมีส่วนต่อการให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกันทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่อง (Bian et al., 1998; Farber, 1966; A. Hermalin et al., 1992; H. Yang, 1996) ที่พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินและสิ่งอำนวยความสะดวก

จากบุตรคนที่มีการติดต่อและเยี่ยมเยียนบ่อยครั้งที่สุดมากกว่าบุตรคนที่มีการติดต่อและเยี่ยมเยียนกัน นานๆ ครั้ง (ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศไต้หวัน และประเทศจีน) หรืออีกส่วนหนึ่งก็อาจเป็นไปได้ว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ กลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว บุตรหลานจึงอยากไปมาหาสู่และเยี่ยมเยียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร หรือส่วนหนึ่งผู้สูงอายุเองก็มีศักยภาพในการไปเยี่ยมเยียนบุตรหลาน

(6) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.34 5.22 และ 8.04 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 16.24 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีบุตรอยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ใกล้ และอาศัยอยู่ไกล (อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน อยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน ในจังหวัดเดียวกัน อยู่คนละจังหวัด และอยู่ต่างประเทศ) มีสัดส่วนของผู้ที่มีมูลค่าทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท, 400,000-699,999 บาท และ 700,000-999,999 บาท มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ในขณะที่ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร มีสัดส่วนของผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออมมากที่สุด ดังนั้น จึงวิเคราะห์ได้ว่า ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่มีบุตรคนที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ใกล้และอยู่ไกลได้รับการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจจากบุตร โดยอาจได้รับเงิน ทอง และทรัพย์สินอื่นที่สามารถประเมินมูลค่าได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีทรัพย์สินที่เก็บสะสมเป็นของตนเองเพิ่มมากขึ้นกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรจึงไม่ได้รับการเกื้อหนุนในส่วนนี้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ (2552) ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุไทย และ Quashie & Zimmer (2013) ศึกษาในกลุ่มของผู้สูงอายุในแถบแคริบเบียน ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุตรหลานจะมีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับบุคคลอื่น โดยผู้สูงอายุจะได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่อาศัยอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันมากกว่าบุตรที่อยู่อื่น หรืออีกส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกันเป็นกลุ่มที่มีฐานะดี จึงมีศักยภาพในการจัดหาที่อยู่อาศัยที่อยู่ใกล้ชิดกับบุตรได้โดยอาจจะ เป็นอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่ หรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ส่วนในกรณีที่ผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัดมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรนั้น ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากบุตรที่อาศัยอยู่ไกลได้ทำงานและมีค่าตอบแทนมากจึงมีศักยภาพ

ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุอาจจะนำเงินส่วนนี้มาเก็บออมในรูปแบบของทรัพย์สินและเงินออมได้อีกทางหนึ่ง

3) ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม พื้นที่อยู่อาศัย และสุขภาพ ผลการศึกษา พบว่า

(1) ผู้สูงอายุเพศหญิงวัยกลางที่มีอายุระหว่าง 70-79 ปี และวัยปลายที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป มีโอกาสมีความสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงวัยต้นที่อายุระหว่าง 60-69 ปี โดยผลการศึกษาในส่วนนี้ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในภาพรวม การศึกษาด้านรายได้ และด้านการทำงาน โดยพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงวัยกลางและวัยปลาย มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงวัยต้น ซึ่งก็เป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีเนื่องจากอายุที่เพิ่มมากขึ้นของผู้สูงอายุมีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญ เพราะอายุที่เพิ่มสูงขึ้นจะนำมาซึ่งค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นทั้งค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของตนเอง หากมีการเจ็บป่วยก็ยิ่งทำให้มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วยในขณะที่รายได้ส่วนบุคคลลดลง จึงทำให้ไม่มีเงินมากพอที่จะมาเก็บออมในรูปแบบทรัพย์สินได้มากเท่ากับวัยแรงงาน และผู้สูงอายุวัยต้น ซึ่งมีกำลังกายที่แข็งแรงกว่า และสามารถทำงานหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ที่มากกว่าผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลาย จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงวัยกลาง และวัยปลายมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมต่ำกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงวัยต้น (Bloom et al., 2010; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา, 2557; สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล, 2557)

(2) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสมีความสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 0.46 และ 0.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลการศึกษาในส่วนนี้ มีความสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่ผู้สูงอายุมีกับความสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวม ด้านรายได้ และด้านการทำงาน โดยพบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีบุตรจำนวนมาก มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรจำนวนน้อย ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการมีบุตรในจำนวนมากเป็นภาระให้ผู้สูงอายุต้องดูแลรับผิดชอบในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่และด้านการเงินหากบุตรเหล่านั้นไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และตกอยู่ในสภาวะยากลำบากก็อาจจะส่งผลต่อทรัพย์สินและเงินออมที่ผู้สูงอายุมีและทำให้ลดลงได้ และทำให้มีความสุข

ทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมลดลงตามไปด้วย (Wang, 2011; Lee et al., 1994; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552)

(3) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 2.55 และ 4.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา ส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา (เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.81 และ 34.38 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.13 และ 29.02 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย)

ผลการศึกษาในส่วนนี้ พบว่า ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาในระดับที่สูงมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมสูงกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนของความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวม และด้านรายได้ และเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีและข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยหลายเรื่องในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ที่พบว่า การมีระดับการศึกษาสูงทำให้มีทรัพย์สินในระดับสูงตามไปด้วย เพราะคนที่มีการศึกษาสูงจะมีข้อได้เปรียบในเรื่องความรู้ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งงานที่ดีและมีค่าตอบแทนสูง และมีความรู้ในการจัดการด้านการเงินและทรัพย์สินของตนเอง ส่วนคนที่มีการศึกษาต่ำจะเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสในทางเศรษฐกิจที่ดี เช่น แหล่งงานที่ดี ลักษณะและประเภทงานที่ดี สังคมที่มีคุณภาพ เป็นต้น ดังนั้น ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าจึงมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำ (Chen & Chen, 2012; Crandall & Putman, 1980; Echo et al., 2010; Y.-J. Lee et al., 1994; Quashie, 2015; Shirahase, 2002a; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และนภาพร ชัยวรธรรม, 2552; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552; สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์, 2557)

(4) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 7.73 14.35 17.45 และ 8.38 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่คนเดียว ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 2 รุ่น และครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 12.95 และ 14.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่คนเดียว

จากผลการศึกษาที่พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายในกลุ่มที่อาศัยอยู่คนเดียวมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการอาศัยอยู่คนเดียวทำให้ต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น โดยอาจจะทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูตนเองมากขึ้น และมีความจำเป็นต้องเก็บออมทรัพย์สินไว้ใช้ในยามบั้นปลายของชีวิต เพราะไม่มีคนคอยดูแลช่วยเหลือเกื้อหนุน อีกทั้ง การอยู่คนเดียวทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะไม่ต้องดูแลช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินกับสมาชิกในครัวเรือน จึงทำให้พอจะมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น มากกว่าการอยู่อาศัยในครัวเรือนที่มีสมาชิกจำนวนมาก ซึ่งอาจทำให้มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันที่มากตามไปด้วย หรือผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวบางส่วนอาจเป็นผู้สูงอายุที่มีฐานะดีอยู่แล้ว จึงสามารถอาศัยอยู่คนเดียวได้โดยไม่ลำบาก (Hugo, 1997; Sereny, 2011; Wandera et al., 2017) ดังเช่น งานวิจัยของ Chen และ Chen (2012) ที่ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศไต้หวัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดี และอยู่ในสังคมที่ดี รวมทั้งมีทรัพย์สินเงินออมส่วนบุคคลมากมีต้องการใช้ชีวิตอย่างอิสระและอยู่เพียงลำพังมากขึ้น

(5) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 1.43 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ผลการศึกษาในส่วนนี้ อาจเป็นไปได้ว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองอาจจะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน อาทิ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในกิจกรรมทางสังคมที่สูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท จึงอาจจะมีผลต่อระดับการออม และการสะสมทรัพย์สินส่วนบุคคลเพื่อใช้จ่ายในยามสูงวัย ในขณะที่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตที่ต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเมือง และบางส่วนอาจได้รับการเกื้อหนุนด้านทรัพย์สินและเงินทองจากบุตร จึงมีโอกาสที่จะได้เก็บออมและมีทรัพย์สินส่วนบุคคลที่สูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Silverstein et al. (2006) ที่พบว่า สังคมในชนบทการช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกันภายในครอบครัว และการช่วยเหลือและพึ่งพาซึ่งกันและกันข้ามรุ่นจะมีความโดดเด่นมากกว่าสังคมเมือง

(6) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.73 13.49 11.60 และ 6.04 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มร้อยละ 3.37 10.14 และ 4.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า ผู้สูงอายุที่

อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออมมากที่สุด ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาทมากที่สุด เมื่อพิจารณาเรื่องการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้มีสัดส่วนของผู้ที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร (ตารางที่ 22) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศที่มีความเจริญในด้านต่างๆ อาจทำให้มีค่าครองชีพส่วนบุคคลที่สูงตามไปด้วย เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าใช้จ่ายในกิจกรรมทางสังคม จึงทำให้ไม่สามารถเก็บออมเงิน และสะสมทรัพย์สินส่วนบุคคลได้เท่าที่ควร ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ ซึ่งมีความเจริญน้อยกว่าเมืองหลวง ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตที่ต่ำกว่า จึงมีโอกาที่จะได้เก็บออมและมีทรัพย์สินส่วนบุคคลที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งมีสัดส่วนของผู้ที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา (2557) ที่พบว่า การอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตแตกต่างกันตามไปด้วย และส่วนหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระดับการออมและสะสมทรัพย์สินของแต่ละบุคคล และการออมของครัวเรือน

(7) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่มีสุขภาพดี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.38 และ 9.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่สุขภาพไม่ดี โดยผลการศึกษาในส่วนนี้ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในทุกด้าน เนื่องจากการมีสุขภาพที่ดีจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งทำงานในเชิงเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี โดยไม่มีปัญหาสุขภาพมาเป็นอุปสรรค รวมทั้งไม่มีภาระในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลมากนัก จึงทำให้ไม่กระทบกับทรัพย์สินและเงินออม ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสุขภาพดีส่วนใหญ่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000 - 399,999 บาท จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชานาญ แดงทอง (2543) ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับที่ดีตามไปด้วย

6.4.4 ด้านการดำรงชีพ ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส 2) ปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว 3) ปัจจัยด้านประชากร 4) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม 5) ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย และ 6) ปัจจัยด้านสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับความ

อยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสรุปผลการศึกษาดังนี้

1) ปัจจัยด้านสถานภาพสมรส ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นหม้าย มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 7.84 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสด โดยการที่สตรีสูงอายุที่เป็นหม้ายมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพน้อยกว่าสตรีสูงอายุที่เป็นโสด อาจเนื่องมาจากการเป็นหม้ายเนื่องจากคู่สมรสเสียชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสตรีสูงอายุไปจากเดิมที่อาจจะเคยได้รับความช่วยเหลือด้านวัตถุและมีสิ่งของเครื่องใช้ที่คอยอำนวยความสะดวกในครัวเรือนและในการใช้ชีวิตประจำวันจากคู่สมรส จึงทำให้สตรีสูงอายุที่เป็นหม้ายมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ofstedal et al. (2004); Wang (2011); Scott (1998); จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ (2552) ที่พบว่า คู่สมรสมีส่วนต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลชีวิตความเป็นอยู่ และเป็นแหล่งการเกื้อหนุนหลักทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคม และด้านจิตใจ ให้กับผู้สูงอายุในยามสูงวัย

2) ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ผลการศึกษา พบว่า

(1) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ได้รับตั้งแต่ 5,000 - 9,999 บาทต่อปี ได้รับตั้งแต่ 10,000-29,999 บาทต่อปี และได้รับตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรในครัวเรือน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.92 8.49 13.00 และ 20.85 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.57 9.60 11.41 และ 17.19 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) และผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.49 และ 5.51 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน แต่ผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี และได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 6.36 4.24 และ 5.84 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

โดยผลการศึกษาในส่วนนี้ พบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจาก บุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการ เกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้เมื่อได้รับ เงินจากบุตรแล้วก็มีเงินพอที่จะสามารถนำไปซื้อหาสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน และสิ่งที่อำนวยความสะดวก ของตนเองและสมาชิกในครอบครัวได้ตามความต้องการและจำเป็น เช่น โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น/ตู้แช่ ไมโครเวฟ/เตาอบ เครื่องปรับอากาศ เป็นต้น หรือบางส่วนถ้าได้รับในจำนวนมากก็อาจจะ สามารถนำไปซื้อรถจักรยานยนต์เพื่อใช้อำนวยความสะดวกในการเดินทางไปติดต่อกิจธุระต่างๆ จึงทำ ให้ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนมีความอยู่ดีมีสุข ทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพสูงตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จอห์น โนเดล และนภาพร โชติวรรณ, 2552; สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ, 2545; ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2537 ที่พบว่า บุตรที่อยู่ในครัวเรือนจะเป็นแหล่งเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญของผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุ มีชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

(2) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ทุกสัปดาห์ และได้รับทุกเดือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับ สูงมากลดลงร้อยละ 5.94 และ 5.84 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศ หญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกแต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัว เรือน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือนมีสัดส่วนที่ผู้ที่มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด และอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) เพื่ออำนวยความสะดวกในการ เดินทางไปทำธุระต่างๆ ในสัดส่วนที่มากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน ดังนั้น จึงวิเคราะห์ได้ว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน อาจจะมีฐานะทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าอยู่แล้ว การได้รับการเกื้อหนุน ด้านอาหารจากบุตรเพียงอย่างเดียว อาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ต้องมีเงินจึงจะสามารถซื้อหามาได้ หรือหาก ไม่มีเงินก็ต้องได้รับการเกื้อหนุนจากบุคคลอื่น

(3) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพ ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุ เพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือนทุกเดือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น

ร้อยละ 4.22 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน โดยจากผลการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ผู้สูงอายุได้รับสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน มีส่วนทำให้ผู้สูงอายุมีสิ่งของเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้สูงอายุที่ได้รับสิ่งของเหล่านั้นจากบุตรมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพสูงมากตามไปด้วย

(4) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน ตั้งแต่ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 15.07 และ 10.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน และผู้สูงอายุเพศชายที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 1,000-9,999 บาทต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 5.55 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.34 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ผลการศึกษานี้ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนในจำนวนที่ไม่มากนัก มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลง เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนระหว่าง 1,000 - 9,999 บาทต่อปี มีสัดส่วนของผู้ที่มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน มีแหล่งน้ำดื่ม แหล่งน้ำใช้ที่สะอาด มีสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ทีวี ตู้เย็น ไมโครเวฟ/เตาอบ เครื่องซักผ้าเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น ในสัดส่วนที่น้อยที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจจะมีฐานะทางเศรษฐกิจ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ค่อยจะดีนัก แต่มีความจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือทางการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน จึงทำให้ไม่มีเงินมากพอที่จะจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนให้กับตนเองและสมาชิกในครัวเรือนได้ทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพลดลง

(5) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.68 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน ติดต่อกับทุกสัปดาห์ และติดต่อกับทุกเดือน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.78 14.63 และ 7.42 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้น 18.72 12.93 และ 9.81) ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือนอาจจะได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนจึงทำให้มีเงินที่จะไปซื้อหาสิ่งของเพื่อมาอำนวยความสะดวกให้กับตนเองและสมาชิกในครอบครัว หรือผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกเดือนบางส่วนอาจจะได้รับสิ่งของและเครื่องใช้ต่างๆ จากบุตรโดยไม่ต้องซื้อหา จึงอาจทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพขึ้นตามไปด้วย (Bian et al., 1998; Farber, 1966; A. Hermalin et al., 1992; H. Yang, 1996)

(6) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 14.06 และ 16.45 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร แต่ทั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 6.69 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่ไม่มีบุตร ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.09 6.28 10.28 14.11 และ 19.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่มีบุตร

โดยจากผลการศึกษาที่พบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรคนที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ใกล้ และมีบุตรคนที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ไกลต่างก็มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ในระดับสูงมากเพิ่ม สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้รับการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจจากบุตรทั้งที่อาศัยอยู่ใกล้และอยู่ไกล ซึ่งอาจจะได้รับทั้งในรูปแบบของเงินและสิ่งของเครื่องใช้ หรือทรัพย์สินอื่นๆ จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากกว่าผู้สูงอายุเพศ

หญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตรจึงไม่มีโอกาสจะได้รับการเกื้อหนุนด้านต่างๆ จากบุตร (Echo et al., 2010) อีกทั้ง การที่ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายได้อยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันกับบุตรอาจทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนในด้านต่างๆ จากสมาชิกในครัวเรือน รวมทั้งได้ใช้สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางซึ่งสามารถใช้ร่วมกันได้กับบุตรในครัวเรือน จึงมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

3) ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม พื้นที่อยู่อาศัย และสุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า

(1) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายวัยกลางที่มีอายุระหว่าง 70 - 79 ปี และวัยปลายที่อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายวัยต้นที่มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี (ลดลงร้อยละ 5.72 และ 3.31 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และลดลงร้อยละ 5.78 และ 11.15 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในทุกด้านทั้งรายได้ การทำงาน ทรัพย์สินและเงินออม และความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในภาพรวม เนื่องจากอายุที่เพิ่มมากขึ้นของผู้สูงอายุมีส่วนต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากอายุที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้ผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายมีความเจ็บป่วยและมีปัญหาทางด้านสุขภาพก็จะนำมาซึ่งค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นตามไปด้วย เป็นภาระต่อผู้สูงอายุและสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งอาจจะทำให้ผู้สูงอายุหรือสมาชิกในครัวเรือนมีความลำบากทางการเงิน ซึ่งส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ค่อยจะดีของผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายตามไปด้วย เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุวัยต้นที่ยังคงมีกำลังกายที่แข็งแรงกว่า และสามารถทำงานหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้ที่มากกว่า และมีศักยภาพในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตให้กับตนเองและครอบครัวได้ จึงทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพสูงกว่า (Bloom et al., 2010; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เสงพัฒนา, 2557; สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล, 2557)

(2) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลง ร้อยละ 2.39 และ 2.49 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในทุกด้านทั้งรายได้ การทำงาน ทรัพย์สินและเงินออม และความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในภาพรวม จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีบุตรจำนวนมากก็อาจส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในทางลบได้เช่นเดียวกัน ถ้าหากบุตรเหล่านั้นไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และไม่ได้มีส่วนในการช่วยเหลือและเกื้อหนุนผู้สูงอายุ แต่เป็นภาระให้

ผู้สูงอายุมากกว่าก็อาจจะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุให้มีความยากลำบากเพิ่มมากขึ้น และทำให้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพลดลงตามไปด้วย (Wang, 2011; Lee et al., 1994; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552)

(3) ผู้สูงอายุเพศหญิงที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.11 22.84 และ 39.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า ประถมศึกษา ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 23.62 และ 38.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา ผลการศึกษาในส่วนนี้ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาคความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านระดับการศึกษากับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ ทรัพย์สินและเงินออม และความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในภาพรวม ซึ่งก็เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการมีระดับการศึกษาสูงทำให้เป็นข้อได้เปรียบในเรื่องความรู้ความสามารถ และการเข้าถึงแหล่งงานที่ดีและมีค่าตอบแทนสูง ทำให้มีความสามารถในการซื้อหาสิ่งของและเครื่องใช้ต่างๆ มาเพื่ออำนวยความสะดวกของตนเองได้ตามความต้องการ เช่น รถยนต์ เครื่องซักผ้า ไมโครเวฟ ตู้เย็น เป็นต้น จึงทำให้มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงตามไปด้วย เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งอาจจะไม่มีเงินทองเพื่อนำไปซื้อหาสิ่งของเหล่านี้มาอำนวยความสะดวกให้กับตนเองได้ (Chen & Chen, 2012; Crandall & Putman, 1980; Echo et al., 2010; Y.-J. Lee et al., 1994; Quashie, 2015; Shirahase, 2002a; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552; สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์, 2557)

(4) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่คนเดียว (เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.59 21.11 32.03 และ 22.51 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง และเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.98 17.03 23.60 และ 15.27 ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชาย) โดยจากผลการศึกษา อาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกหลายรุ่นอยู่ร่วมกัน ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนในด้านต่างๆ จากสมาชิกในครัวเรือน รวมทั้งได้ใช้สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางตามไปด้วย จึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่อาศัยอยู่คนเดียวที่ต้อง

พึ่งพาตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chan et al., 2001; Chen & Chen, 2012; Rudkin, 1993; Shirahase, 2002 ที่พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนหลายรุ่นมีโอกาสได้รับการช่วยเหลือ เกื้อหนุนจากสมาชิกในครัวเรือน และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียว

(5) ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีโอกาส มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 18.49 และ 17.97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัย อยู่ในเขตชนบท ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงาน แหล่งรายได้ และความทันสมัยมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขต ชนบท และด้วยสภาพการดำรงชีวิตในเมืองทำให้ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า ตู้เย็น ไมโครเวฟ เป็นต้น และสิ่งอำนวยความสะดวกในการ เดินทาง ให้กับตนเอง เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น โดยเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัย อยู่ในเขตชนบทจึงทำให้ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพสูงกว่า

(6) ผู้สูงอายุอาศัยเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง และภาคเหนือ มีโอกาส มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 8.02 และ 5.87 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทาง เศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากลดลงร้อยละ 12.66 และ 20.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา ในส่วนนี้ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจ ด้านการดำรงชีพต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีเท่ากับภาคอื่นๆ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล เพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า เส้นความยากจนมากที่สุด และมีสัดส่วนของผู้ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางมากที่สุด ในขณะที่ผู้สูงอายุในภาคอื่นๆ ได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มี ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย (ตารางที่ 22) ดังนั้น เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครแล้ว ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพต่ำกว่า

(7) ผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่มีสุขภาพปานกลาง และสุขภาพดี มีโอกาส มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่สุขภาพไม่ดี (เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.22 และ

ปัจจัย	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx								
	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง 4 ด้าน								
	รายได้		การทำงาน		ทรัพย์สินและเงินออม		การดำรงชีพ		
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	
เงินจากบุตรในครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)									
- ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	-0.0357*	-0.0671*	-0.0436*	-0.0748*	-0.0387*	-0.0485*	.0692*	.0557*	
- ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี	-0.0200*	-0.0498*	-0.0534*	-0.0703*	-0.0203	-0.0443*	.0849*	.0960*	
- ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี	-0.0045	-0.0203*	-0.0544*	-0.0614*	-0.0456*	-0.0388*	.1300*	.1141*	
- ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	.0336*	-0.0073	-0.0581*	-0.0655*	-0.0148	-0.0115	.2085*	.1719*	
3. การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน									
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)									
- ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี	-0.0357*	-0.0926*	-0.0167	.0111	-0.0383*	-0.0595*	-0.0350*	-0.0636*	
- ได้รับ 5,000-9,999 บาทต่อปี	-0.0189*	-0.0563*	-0.0081	-0.0048	-0.0159	-0.0291*	-0.0214	-0.0424*	
- ได้รับ 10,000-29,999 บาทต่อปี	-0.0236*	-0.0600*	-0.0145	-0.0278*	.0102	-0.0012	-0.0193	-0.0584*	
- ได้รับ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี	.0517*	.0174	-0.0309*	-0.0396*	.0629*	.0585*	.0549*	.0551*	

ปัจจัย	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx							
	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง 4 ด้าน							
	รายได้		การทำงาน		ทรัพย์สินและเงินออม		การดำรงชีพ	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
4. การได้รับการ เกื้อหนุนด้านอาหาร จากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน								
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตร นอกครัวเรือน/มีบุตร นอกแต่ไม่ได้รับ อาหารจากบุตรที่อยู่ นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- ได้รับทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	-0.014	.0212	.0068	.0384	.0084	.0753*	-.0129	-.0269
- ได้รับทุกสัปดาห์	-0.0113	.0242	.0336*	.0750*	.0168	.0510*	-.0594*	-.0070
- ได้รับทุกเดือน	-0.0056	.0134	.0290*	.0739*	.0021	.0346*	-.0584*	-.0396
- ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	-0.0113	-.0008	.0407*	.0888*	.0155	.0589*	-.0434	-.0690*
5. การได้รับการ เกื้อหนุนด้านเสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตร ที่อยู่นอกครัวเรือน								
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตร นอกครัวเรือน/มีบุตร นอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ รับเสื้อผ้าและสิ่งของ จากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน (กลุ่ม อ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- ได้รับทุกวัน/เกือบ ทุกวัน/ทุกสัปดาห์	.0762*	.0288	-.0161	-.0074	.0462*	-.0072	.1005*	.0277

ปัจจัย	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx							
	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง 4 ด้าน							
	รายได้		การทำงาน		ทรัพย์สินและเงินออม		การดำรงชีพ	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
- ได้รับทุกเดือน	.0546*	.0446*	-.0333*	-.0239	.0199	.0098	.0256	.0422*
- ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	.0253*	.0150	-.0111	.0033	.0256*	.0339*	-.0192	-.0306
6. การให้การ เกื้อหนุนด้านการเงิน กับบุตรที่อยู่ใน ครัวเรือน								
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตร ในครัวเรือน/มีบุตรใน ครัวเรือนแต่ไม่ได้ ให้กับบุตรที่อยู่ใน ครัวเรือน (กลุ่ม อ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี	-.0176*	-.0166	.0534*	.0602*	.0764*	.0154	-.1507*	-.1016*
- ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	.0498*	.1207*	.0478*	.0983*	.0458*	.0299	.0407	-.0191
7. การให้การ เกื้อหนุนด้านการเงิน กับบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน								
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตร นอกครัวเรือน/มีบุตร นอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ ให้เงินกับบุตรที่อยู่ นอกครัวเรือน (กลุ่ม อ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- ให้ 1,000-9,999 บาทต่อปี	.0049	.0104	.0474*	-.0393*	-.0469*	.0392*	-.0381	-.0555*

ปัจจัย	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx							
	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง 4 ด้าน							
	รายได้		การทำงาน		ทรัพย์สินและเงินออม		การดำรงชีพ	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
- ให้ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไปต่อปี	.0328*	.0588*	.0116	.0288	.0324*	.0426*	.1034*	.0165
8. การเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน								
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- เยี่ยมเยียนทุกวัน/เกือบทุกวัน	.0196*	.0541*	.0456*	.0097	.0494*	.0331	.0250	.0368
- เยี่ยมเยียนทุกสัปดาห์	.0111	.0374*	.0228	-.0344	-.0036	-.0259	.0238	.0368
- เยี่ยมเยียนทุกเดือน	.0081	.0460*	.0325*	-.0266	-.0231	-.0122	.0568*	.0049
- เยี่ยมเยียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	.0028	.0463*	.0314*	-.0076	-.0198	-.0017	-.0022	-.0078
9. การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน								
- ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- ติดต่อกันทุกวัน/เกือบทุกวัน	.0417*	.0687*	.0093	.0089	.0246*	.0747*	.2078*	.1872*
- ติดต่อกันทุกสัปดาห์	.0197*	.0382*	.0212*	.0244	.0092	.0168	.1463*	.1293*

ปัจจัย	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx							
	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง 4 ด้าน							
	รายได้		การทำงาน		ทรัพย์สินและเงินออม		การดำรงชีพ	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
- อายุ 70-79 ปี	-.0173*	-.0285*	-.0578*	-.1126*	-.0156*	.0064	-.0572*	-.0578*
- อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป	.0059	-.0075	-.0658*	-.1510*	-.0740*	-.0106	-.0331*	-.1115*
12. จำนวนบุตร	-.0025*	-.0061*	-.0067*	-.0079*	-.0046*	-.0080*	-.0239*	-.0249*
13. ระดับการศึกษา								
- จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- จบการศึกษาระดับประถมศึกษา	.0067	.0112	-.0389*	-.0596*	-.0255*	-.0411*	.0411*	.0103
- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา	.1168*	.1850*	-.0612*	-.1261*	.1381*	.0713*	.2284*	.2362*
- จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	.5407*	.4740*	-.0765*	-.1561*	.3438*	.2902*	.3910*	.3840*
14. รูปแบบครัวเรือน								
- ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- ครัวเรือน 1 รุ่น	-.0077	.0206	.0023	.0237	-.0773*	-.0021	.2259*	.1498*
- ครัวเรือน 2 รุ่น	-.0424*	.0041	-.0084	.0766*	-.1435*	-.1295*	.2111*	.1703*
- ครัวเรือน 3 รุ่นและมากกว่า	-.0423*	-.0070	-.0148	.0870*	-.1745*	-.1418*	.3203*	.2360*
- ครัวเรือนข้ามรุ่น	-.0339*	-.0275*	.0259*	.0581*	-.0838*	-.0269	.2251*	.1527*
15. เขตที่อยู่อาศัย								
- เขตชนบท (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- เขตเมือง	.0098*	.0154*	-.0460*	-.0745*	-.0143*	-.0089	.1849*	.1797*

ปัจจัย	การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ด้วยค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม dy/dx							
	ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระดับสูง 4 ด้าน							
	รายได้		การทำงาน		ทรัพย์สินและเงินออม		การดำรงชีพ	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
16. ภูมิภาคที่อยู่อาศัย								
- กรุงเทพมหานคร (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- ภาคกลาง	.0294*	.0124	-.0059	-.0104	.0673*	.0337*	.0802*	.0148
- ภาคเหนือ	-.0027	-.0592*	-.0035	-.0018	.1349*	.1014*	.0587*	-.0369
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-.0249*	-.1167*	-.0124	-.0076	.1160*	.0420*	-.1266*	-.2021*
- ภาคใต้	.0419*	-.0202	-.0171	-.0145	.0604*	.0102	.0360	-.0231
17. สถานะทางสุขภาพ								
- สุขภาพไม่ดี (กลุ่มอ้างอิง)	---	---	---	---	---	---	---	---
- สุขภาพปานกลาง	.0509*	.1120*	.0237*	.0706*	.0115	.0511*	.0522*	.0583*
- สุขภาพดี	.1044*	.1982*	.0466*	.1180*	.0538*	.0979*	.1187*	.1393*
N	14,498	12,295	14,498	12,295	14,498	12,295	14,498	12,295
R ²	0.1157	0.127	0.047	0.068	0.042	0.034	0.149	0.154
Prob > chi ²	.0000	.0000	.0000	.0000	.0000	.0000	.0000	.0000
Y = Predict	.0948	.1776	.1446	.2626	.2196	.3089	.5723	.6184

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 7

สรุป อภิปราย และเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ ของผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2557 ตลอดจนศึกษาความเหลื่อมล้ำทางเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) และใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย คือ การที่ผู้สูงอายุไทยสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองในทางเศรษฐกิจในเรื่องของความต้องการขั้นพื้นฐาน และความต้องการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ โดยการสร้างดัชนีชี้วัด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ 2) ความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

7.1 สรุปผลการวิจัย

ในส่วนนี้ เป็นการสรุปผลการศึกษาลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย และลักษณะของความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทยกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีอายุเฉลี่ย 69 ปี โดยผู้ที่มีอายุสูงสุด คือ 101 ปี โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเพศหญิง (ร้อยละ 54.11) มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 65.98 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.22) เป็นผู้สูงอายุวัยต้น มีระหว่างอายุ 60 – 69 ปี มีบุตรเฉลี่ยจำนวน 3 คน โดยผู้สูงอายุที่มีบุตรมากที่สุด มีจำนวนสูงถึง 19 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา มากถึงร้อยละ 63.61 อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า ร้อยละ 30.17 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มากกว่าครึ่งอาศัยอยู่ในเขตชนบท (ร้อยละ 59.65) และอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ

33.82 และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.83) รายงานว่าตนเองมีสุขภาพดี โดยสรุปผลการศึกษาในประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

7.1.1 ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

ในส่วนนี้ เป็นการสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ในส่วนของ การศึกษาสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2557 โดยการศึกษาในครั้งนี้ พิจารณา ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านการทำงาน ด้านทรัพย์สินและเงินออม และด้านการดำรงชีพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุไทยทั้งเพศชายและเพศ หญิงส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาแยก เป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ ในระดับต่ำ มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้อยู่ในระดับปานกลาง มีความอยู่ดีมีสุขทาง เศรษฐกิจด้านการทำงานอยู่ในระดับสูง และมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านการดำรงชีพอยู่ใน ระดับสูงมาก โดยเมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างเพศกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างระหว่างเพศค่อนข้างชัดเจนโดยเฉพาะด้านทรัพย์สินและเงินออม โดยพบว่า ผู้สูงอายุเพศชายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 31.94) มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สิน และเงินออมอยู่ในระดับสูงมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34.20) มีความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมอยู่ในระดับต่ำ โดยผู้สูงอายุไทยทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่เกือบครึ่ง (ร้อยละ 43.71) มีรายได้ต่ำกว่า 40,000 บาทต่อปี (ถือว่าต่ำกว่าเส้นความยากจน) ส่วนผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่อปี ตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไปมีเป็นสัดส่วนที่น้อย (ร้อยละ 4.45) และส่วนใหญ่ รายงานว่าตนเองมีรายได้ที่เพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง สูงถึงร้อยละ 76.41 โดยผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่งไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 57.93) ซึ่งพบว่าสอดคล้องตาม ความต้องการของผู้สูงอายุ คือ ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำ ร้อยละ 56.65 ในส่วนของผู้สูงอายุที่ ยังคงทำงานอยู่ (ร้อยละ 42.07) พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.77) ได้ทำงานประเภทที่มีทักษะ โดยเมื่อพิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจทางด้านทรัพย์สินและเงินออม พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 22.63) มีระดับของมูลค่าทรัพย์สิน อยู่ระหว่าง 100,000 - 399,999 บาท ซึ่งถือว่าอยู่ใน ระดับที่ไม่มากนัก นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุไทยที่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออมที่สามารถประเมิน มูลค่าได้ อยู่ถึงร้อยละ 21.54 ซึ่งความแตกต่างระหว่างเพศปรากฏชัดเจนในด้านทรัพย์สินและเงิน ออม แต่หากพิจารณาในเรื่องของการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มากถึงร้อยละ 85.63 เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยผู้สูงอายุไทยเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.65) มีที่อยู่อาศัยที่มี ลักษณะมั่นคง และส่วนใหญ่มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน (ร้อยละ 80.02) มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ ที่สะอาด และผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่งอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสิ่งของเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวก

สะดวกในครัวเรือน เช่น มีโทรทัศน์ มีเครื่องเล่น VCD/DVD มีโทรศัพท์มือถือ มีตู้เย็น/ตู้แช่ มีเครื่องซักผ้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 42.01) อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) ซึ่งทำให้การเดินทางเพื่อติดต่อธุระหรือการเข้าถึงบริการของภาครัฐสามารถทำได้สะดวกมากขึ้น

7.1.2 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเพศ และสถานภาพสมรสกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

ในส่วนนี้ เป็นการสรุปผลการศึกษาดำเนินการวิจัยข้อที่ 1 ในส่วนของ สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเพศ และสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุไทยกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจระหว่างเพศหญิงและเพศชายได้อย่างชัดเจน โดยพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปี ต่ำกว่า 40,000 บาทต่อปี และรายได้ตั้งแต่ 40,000 - 69,999 บาทต่อปี มากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย แต่ในกลุ่มของผู้ที่มีรายได้ต่อปีอยู่ในระดับปานกลาง และระดับสูง (รายได้ตั้งแต่ 70,000 - 99,999 บาท, 100,000 - 299,999 บาท และ 300,000 บาทขึ้นไป) พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีสัดส่วนมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ซึ่งผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายต่างก็รายงานว่าตนเองมีความเพียงพอของรายได้ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตน ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ผู้สูงอายุเพศชายมีสัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานอยู่มากที่สุด แต่ในส่วนของ ผู้สูงอายุเพศหญิงจะได้ทำงานที่ตรงตามความต้องการในสัดส่วนที่มากกว่า โดยประเภทงานที่ผู้สูงอายุเพศชายทำส่วนใหญ่เป็นงานที่มีทักษะ แต่คนที่ทำงานประเภทที่ไม่มีทักษะ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีสัดส่วนมากกว่าเพศชาย และผู้สูงอายุเพศหญิงมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ในสัดส่วนที่มากที่สุด แต่ผู้สูงอายุเพศชายมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ 35 - 48 ชั่วโมง ในสัดส่วนมากที่สุด นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้สูงอายุเพศชายส่วนใหญ่มีทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 100,000 - 399,999 บาท แต่ผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออม ทั้งนี้ ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด มีสิ่งของอำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์ ในขณะที่ผู้สูงอายุเพศชาย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) จึงสรุปได้ว่าในภาพรวมของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุเพศชายมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

ในส่วนของความแตกต่างในเรื่องสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุไทยกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจนั้น พบว่า ผู้สูงอายุทั้งที่เป็นโสด สมรส หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ส่วนใหญ่มีรายได้

ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาท แต่รายงานว่าตนเองมีรายได้เพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนเอง โดยผู้สูงอายุในทุกสถานภาพส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน และไม่ต้องการทำงาน ทั้งนี้ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่เป็นโสด และหย่า/แยกกันอยู่ที่ยังคงทำงานอยู่ ส่วนใหญ่ทำงานประเภทที่ไม่มีทักษะ และมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ 35 - 48 ชั่วโมง ส่วนในกลุ่มผู้สูงอายุที่สมรส และเป็นหม้ายที่ยังคงทำงานอยู่ ส่วนใหญ่ทำงานประเภทที่มีทักษะ และมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง โดยเมื่อพิจารณาประเด็นด้านการมีทรัพย์สินและเงินออม พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มที่เป็นโสดหม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่มีทรัพย์สินและเงินออม ส่วนในกลุ่มผู้สูงอายุที่สมรส พบว่า มีทรัพย์สินและเงินออมที่สามารถประเมินมูลค่าได้อยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท แต่ทั้งนี้ผู้สูงอายุในทุกสถานภาพ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และมีลักษณะของที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้านเพื่อความสะดวกและปลอดภัย มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด ซึ่งโดยส่วนใหญ่มีสิ่งของเครื่องใช้ที่สามารถอำนวยความสะดวกในครัวเรือนได้ โดยในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโสดและสมรส ส่วนใหญ่ได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถจักรยานยนต์ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย) ส่วนในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย และหย่า/แยกกันอยู่ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง จึงสรุปได้ว่าในภาพรวมของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุที่สมรสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ

7.1.3 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคที่อยู่อาศัยกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

ในส่วนของความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ผลการศึกษาพบว่า มีความน่าสนใจ เนื่องจากการอยู่อาศัยในภาคที่แตกต่างกันมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุไทยมีลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจแตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาทมากที่สุด (ร้อยละ 54.69) ซึ่งถือว่ารายได้ระดับนี้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ต่อปี ระหว่าง 100,000 - 299,999 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 29.47) ทั้งนี้ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ มีความเพียงพอของรายได้ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงินของตนในสัดส่วนที่มากที่สุด (ร้อยละ 72.16 และ 82.04)

เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายภาค ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 100,000 - 299,999 บาท ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี ต่ำกว่า 40,000 บาท และส่วนใหญ่รายงานว่าตนเองมีรายได้เพียงพอ/เกินเพียงพอ และมีความพึงพอใจในภาวะทางการเงิน

ของตน โดยในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคใต้ เมื่อพิจารณาการทำงานที่ตรงตามความต้องการ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และทั้ง 4 ภาค ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานและไม่ต้องการทำ โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคเหนือ ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ 35 - 48 ชั่วโมง ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง

ในส่วนของทรัพย์สินและเงินออม พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่มีระดับของมูลค่าทรัพย์สินและเงินออม อยู่ระหว่าง 100,000 - 399,999 บาท และเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินและเงินออม แต่ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนของผู้ที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงมากที่สุด ส่วนผู้ที่มีที่อยู่อาศัยที่ไม่มั่นคง พบว่า เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมากที่สุด โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทั่วประเทศ มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน และมีแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดผ่านการบำบัด มีสิ่งของเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยพบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถจักรยานยนต์ ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และภาคกลาง พบว่าส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของผู้สูงอายุในการไปติดต่อธุระ ไปโรงพยาบาลในยามเจ็บป่วย รวมทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการของภาครัฐต่างๆ

โดยสรุปแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคที่อยู่อาศัยกับลักษณะของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยทั้ง 4 มิติ ยังคงปรากฏให้เห็นในสังคม โดยเฉพาะในประเด็นด้านรายได้ และทรัพย์สินและเงินออม ซึ่งผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ ทั้งในเรื่องของระดับรายได้ ความเพียงพอของรายได้ และความพึงพอใจในภาวะทางการเงิน ส่วนในด้านการทำงาน พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ต่ำกว่าภาคอื่นๆ และมีสิ่งของเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีพในสัดส่วนที่ต่ำกว่าภาคอื่นๆ

7.1.4 ลักษณะของความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

ในส่วนนี้ เป็นการสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ในส่วนของการศึกษาลักษณะของความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้าน

เศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2557 โดยพิจารณาความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหน้าที่ (การเกื้อหนุนระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร) ด้านความสัมพันธ์ (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร) และด้านโครงสร้าง (ความใกล้ชิด-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร) โดยความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ พบว่าผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนมากกว่าบุตรที่อยู่ในครัวเรือน โดยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน สูงถึงร้อยละ 68.16 ซึ่งจำนวนเงินที่ผู้สูงอายุได้รับจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ส่วนใหญ่ได้รับอยู่ระหว่าง 10,000 - 29,999 บาทต่อปี ในขณะที่จำนวนเงินที่ได้รับจากบุตรในครัวเรือน ส่วนใหญ่ได้รับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี ส่วนการได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (ร้อยละ 71.17) และในส่วนของการได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56.23) ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในส่วนของการให้การเกื้อหนุนบุตรนั้น พิจารณาใน 2 เรื่อง ได้แก่ การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน และการให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน แต่ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรทั้งที่อยู่ในและนอกครัวเรือนนั้น ส่วนใหญ่ให้เงินกับบุตรจำนวนเงินตั้งแต่ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี ในส่วนของความ เป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนเป็นประจำทุกวันหรือเกือบทุกวัน ส่วนความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านโครงสร้าง พบว่า ผู้สูงอายุมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 51.26) มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

เมื่อพิจารณาความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตร ทั้งที่อยู่ในและนอกครัวเรือนตั้งแต่ 30,000 บาทต่อปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 40,000-69,999 บาท และส่วนใหญ่มีมูลค่าของทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 100,000-399,999 บาท และตั้งแต่ 1,000,000 บาทขึ้นไป ในขณะที่ผู้สูงอายุกลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 40,000 บาท และบางส่วนไม่มีทรัพย์สินและเงินออม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี และถึงแม้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่ได้ทำงานและไม่ต้องการทำ แต่ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้า และ

สิ่งของจากบุตรที่อยู่ทั้งในและนอกครัวเรือน ส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ 35-48 ชั่วโมง นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรอยู่เป็นประจำ ส่วนใหญ่มีมูลค่าทรัพย์สินและเงินออมอยู่ระหว่าง 1000,000 – 399,999 บาท และผู้สูงอายุกลุ่มที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป

โดยสรุปแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุไทย และการที่ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนในด้านต่างๆ จากบุตรทั้งด้านการเงิน อาหาร และสิ่งของเครื่องใช้ สิ่งเหล่านี้มีส่วนในการช่วยให้ผู้สูงอายุมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นทั้งด้านรายได้และทรัพย์สิน/เงินออม ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนมากกว่าบุตรที่อยู่ในครัวเรือน และจำนวนเงินที่ได้รับจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนก็มีจำนวนมากกว่าจำนวนเงินที่ได้รับจากบุตรในครัวเรือน และโดยส่วนใหญ่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหาร เสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ ถึงแม้ว่า โดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไทยจะไม่ได้ให้เงินกับบุตรทั้งที่อยู่ในครัวเรือนและอยู่นอกครัวเรือน แต่ในกรณีที่ผู้สูงอายุได้ให้เงินกับบุตรนั้น พบว่า จำนวนเงินที่ให้ไม่มากนัก ประมาณ 1,000 - 9,999 บาทต่อปี ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ว่า ตัวผู้สูงอายุเองก็ไม่ได้มีรายได้และเงินทองมากนัก แต่ก็มีความเอื้ออาทรโดยให้ความช่วยเหลือด้านการเงินกับบุตรทั้งที่อยู่ในและนอกครัวเรือน นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุไทยจะอาศัยอยู่ไกลจากบุตร (บุตรอยู่คนละจังหวัด หรืออยู่ต่างประเทศ)

7.1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและสถานภาพสมรสกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย

สรุปผลการศึกษาในส่วนนี้ เป็นผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2557 โดยมีปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศและสถานภาพสมรส ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านพื้นที่อยู่อาศัย และปัจจัยด้านสุขภาพ ร่วมกันทำนายโอกาสที่ผู้สูงอายุจะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยสรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression) ตามตารางที่ 34 รายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยด้านเพศและสถานภาพสมรสในการศึกษาในครั้งนี้ มี 2 ตัวแปร ได้แก่ เพศ และสถานภาพสมรส โดยเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว พบว่า ตัวแปรเพศ และ

สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุเพศชายมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้สูงอายุเพศชายที่สมรส หม้าย และหย่า/แยกกันอยู่มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุเพศชายที่เป็นโสด ส่วนผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรส มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสด

2) ปัจจัยด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวในการศึกษาครั้งนี้ มี 9 ตัวแปร ได้แก่ 1) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน 2) การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 3) การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 4) การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 5) การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน 6) การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 7) การเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน 8) การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน และ 9) ความใกล้ชิด-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร โดยเมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว พบว่า ตัวแปรด้านความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวทั้ง 9 ตัวดังที่กล่าวมาข้างต้น มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในส่วนของ การได้รับการเกื้อหนุนนั้น พบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน ตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชายที่ไม่มีบุตรหรือมีบุตรแต่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ในส่วนของ การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายที่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน และได้รับทุกสัปดาห์ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน พบว่า ผลการศึกษามีความคล้ายคลึงกันทั้งในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงและเพศชาย กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน/ทุกสัปดาห์ ได้รับทุกเดือน และได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนการให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนและอยู่นอกครัวเรือน พบว่า มีความคล้ายคลึงกันทั้งในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชาย กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน และอยู่นอกครัวเรือน ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป

ต่อปี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน และอยู่นอกครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรนั้น พบว่า มีความคล้ายคลึงกันทั้งในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชาย กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีการเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของการติดต่อกับบุตรก็เช่นเดียวกัน พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน และติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน และผู้สูงอายุเพศชายที่มีการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน/เกือบทุกวัน ติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน และติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนทุกวัน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านโครงสร้าง หรือความใกล้-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร พบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่คนละจังหวัด และมีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ต่างประเทศ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม พื้นที่อยู่อาศัย และสุขภาพในการศึกษาครั้งนี้ มี 5 ตัวแปร ได้แก่ อายุ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา รูปแบบครัวเรือน และสุขภาพ เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว พบว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัวดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายวัยกลางที่มีอายุระหว่าง 70 - 79 ปี และวัยปลายที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายวัยต้นที่มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีบุตรเพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีบุตรลดลง 1 คน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรระดับการศึกษาสามารถอธิบายโอกาสในการมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากของผู้สูงอายุไทยได้ดีที่สุด รองลงมา คือ ตัวแปรสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยพบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญา และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา และผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีสุขภาพดี มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและ

เพศชายที่มีสุขภาพไม่ดี ส่วนรูปแบบครัวเรือนที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบ 1 รุ่น ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลงเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่คนเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยการอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีส่วนทำให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจแตกต่างกัน โดยพบว่า ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงและผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากน้อยกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเมื่อวิเคราะห์ตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น มากกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศชายที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสรุปแล้ว ผลการศึกษาในส่วนนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูง มีสุขภาพดี มีบุตรในจำนวนที่ไม่มากนัก และมีอายุน้อย มีโอกาสที่จะมีฐานะทางเศรษฐกิจ และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมากกว่าผู้สูงอายุที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำ มีสุขภาพไม่ดี มีบุตรมาก และมีอายุมาก โดยสรุปผลทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ตามตารางที่ 34

ตารางที่ 34 สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression)

ตัวแปรอิสระ	รวม		การถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression)			
			แยกเพศ			
	นัยสำคัญทางสถิติ	เป็นไปตามสมมติฐาน	หญิง		ชาย	
			นัยสำคัญ	เป็นไปตามสมมติฐาน	นัยสำคัญ	เป็นไปตามสมมติฐาน
1. เพศ	0.05	✓				
2. สถานภาพสมรส	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓

ตัวแปรอิสระ	รวม		การถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression)			
			แยกเพศ			
			หญิง		ชาย	
	นัยสำคัญ ทางสถิติ	เป็นไป ตาม สมมติฐาน	นัยสำคัญ ทาง สถิติ	เป็นไป ตาม สมมติฐาน	นัยสำคัญ ทางสถิติ	เป็นไป ตาม สมมติฐาน
3. การได้รับการ เกื้อหนุนด้านการเงิน จากบุตรที่อยู่ใน ครัวเรือน	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✗
4. การได้รับการ เกื้อหนุนด้านการเงิน จากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
5. การได้รับการ เกื้อหนุนด้านอาหาร จากบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน	0.05	✗	0.05	✗	0.05	✓
6. การได้รับการ เกื้อหนุนด้านเสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรที่ อยู่นอกครัวเรือน	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
7. การให้การ เกื้อหนุนด้านการเงิน กับบุตรที่อยู่ใน ครัวเรือน	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
8. การให้การ เกื้อหนุนด้านการเงิน	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓

ตัวแปรอิสระ	รวม		การถดถอยโลจิสติกแบบเรียงลำดับ (ordered logistic regression)			
			แยกเพศ			
			หญิง		ชาย	
	นัยสำคัญ ทางสถิติ	เป็นไป ตาม สมมติฐาน	นัยสำคัญ ทาง สถิติ	เป็นไป ตาม สมมติฐาน	นัยสำคัญ ทางสถิติ	เป็นไป ตาม สมมติฐาน
กับบุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน						
9. การเยี่ยมเยียนกับ บุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
10. การติดต่อกับ บุตรที่อยู่นอก ครัวเรือน	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
11. ความใกล้เคียง-ไกล ของที่อยู่อาศัย ระหว่างผู้สูงอายุกับ บุตร	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
12. อายุ	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
13. จำนวนบุตร	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
14. ระดับการศึกษา	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
15. รูปแบบครัวเรือน	0.05	✗	0.05	✗	0.05	✓
16. เขตที่อยู่อาศัย	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓
17. ภูมิภาคที่อยู่ อาศัย	0.05	✓	0.05	✗	0.05	✓
18. สถานะทาง สุขภาพ	0.05	✓	0.05	✓	0.05	✓

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ ✗ หมายถึง ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยใน 4 มิติ ได้แก่ รายได้ การทำงาน ทรัพย์สินและเงินออม และการดำรงชีพ โดยการสร้างดัชนีขึ้นมาทำการชี้วัดระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จากนั้นจึงทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ สถานภาพสมรส ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว (ผู้สูงอายุกับบุตร) และปัจจัยพื้นฐานทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม พื้นที่อยู่อาศัย และสุขภาพกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยข้อค้นพบที่เด่นชัดและน่าสนใจที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ รายละเอียดมีดังนี้

7.2.1 ความแตกต่างระหว่างเพศและสถานภาพมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยที่ต่างกัน

ผลการศึกษาในครั้งนี้ ปรากฏผลให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพศและสถานภาพสมรสกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างเด่นชัด โดยพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุเพศชาย ซึ่งเมื่อพิจารณาตามสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุพบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสด ในขณะที่ผู้สูงอายุเพศชายไม่ว่าจะมีสถานภาพอย่างไร (สมรส หม้าย และหย่าแยกกันอยู่) ต่างก็มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุชายที่เป็นโสด ซึ่งผลการศึกษาส่งผลให้เห็นว่าถึงความสำคัญของสถานภาพสมรสในกลุ่มผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีส่วนสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ แหล่งรายได้หลัก และทรัพย์สิน/เงินออมของผู้สูงอายุ โดยจะปรากฏให้เห็นถึงความสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจน เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นและเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศหญิงของไทย เพราะผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสดจะเสียเปรียบกว่ากลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรสในด้านความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการมีคู่สมรสจะทำให้มีโอกาสในการได้รับการช่วยเหลือและเกื้อหนุนทางด้านเศรษฐกิจจากคู่สมรส ในขณะที่ผู้สูงอายุที่เป็นโสดจะขาดโอกาสในส่วนนี้ไป และต้องพึ่งพาตนเองเป็นหลัก นอกจากนี้ หากผู้สูงอายุกลุ่มที่เป็นโสดตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงผู้อื่น ซึ่งอาจจะด้วยข้อจำกัดทางด้านร่างกาย อาทิ การเจ็บป่วย การทำกิจกรรมต่างๆ ได้น้อยลง การทำงานในเชิงเศรษฐกิจได้น้อยลง การมีคู่สมรสจะยังเป็นข้อได้เปรียบมากกว่าการเป็นโสด เนื่องจากคู่สมรสจะสามารถเป็นแหล่งเกื้อหนุนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์ จิตใจ และช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันในการเจ็บป่วยได้ดีที่สุด และใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด (Ofstedal et al., 2004; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และ นภาพร ชัยวรรณ, 2552; ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์, 2540; สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์, 2557) ซึ่งก็เป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎี เพราะอายุที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้สุขภาพร่างกายของบุคคลอ่อนแอลง และหาก

มีภาวะการเจ็บป่วยร่วมด้วยก็อาจจะนำมาซึ่งค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้ผู้สูงอายุอาจต้องนำเงินหรือทรัพย์สินที่เก็บสะสมไว้ตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยแรงงานออกมาใช้ในการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองหรือคู่สมรส และใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวันมากขึ้น จึงทำให้อาจจะเกิดความเสียด้านฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว และอาจจะตกอยู่ในสภาวะยากลำบากมากกว่าวัยอื่นๆ (Albert & Modigliani, 1963; Bloom et al., 2010; ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เสงพัฒนา, 2557; สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล, 2557) ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ก็พบว่าเป็นอย่างนั้น โดยพบว่า ผู้สูงอายุในช่วงวัยกลาง และวัยปลายมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้สูงอายุวัยต้นในทุกด้านทั้งด้านรายได้ การทำงาน ทรัพย์สินและเงินออม และการดำรงชีพ แต่ทั้งนี้ ผลการศึกษาในส่วนของความแตกต่างในด้านสถานภาพสมรสกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยในอีกส่วนหนึ่ง ก็พบว่ามีความน่าสนใจ เพราะการอยู่เป็นโสดในกลุ่มของผู้สูงอายุไทยก็ไม่ได้เป็นข้อเสียเปรียบผู้สูงอายุในกลุ่มที่สมรสในทุกกรณีเสมอไป เนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงไปถึงความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจเป็นรายมิติ กลับพบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสด มีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านรายได้สูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรส และเป็นหม้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในประเด็นที่ใกล้เคียงกันของ Zissimopoulos et al. (2013) ที่ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุของอเมริกา และจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นโสดส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ซึ่งมีส่วนทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีโอกาสทำงานที่มีค่าตอบแทนสูงจึงทำให้มีรายได้สูงตามไปด้วย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การอยู่เป็นโสดในบางกรณีก็มีข้อได้เปรียบหากผู้สูงอายุกลุ่มที่เป็นโสดมีทุนมนุษย์ (human capital) อยู่ในระดับที่ดี เช่น มีการศึกษาสูง มีทักษะ มีอาชีพที่มั่นคง มีการจัดการทางการเงินของตนเองเป็นอย่างดี มีทรัพย์สินและเงินออมมาก เป็นต้น ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาหรือได้รับการเกื้อหนุนจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะ เป็นพ่อแม่ พี่น้อง หรือญาติ

ซึ่งจากผลการศึกษาในประเด็นข้างต้น หากในอนาคตประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสมบูรณ์ (aged society) และสังคมสูงอายุระดับสุดยอด (super-aged society) แล้ว สิ่งหนึ่งที่จะปรากฏให้เห็นควบคู่ไปพร้อมกับการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุ คือ ความแตกต่างของสัดส่วนเพศ (sex ratio) ซึ่งในกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนมากกว่าวัยอื่นๆ ผู้สูงอายุเพศหญิงจะมีสัดส่วนมากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย และแนวโน้มการอยู่เป็นโสดในกลุ่มประชากรวัยหนุ่มสาวก็เพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งคนที่แต่งงานก็นิยมมีบุตรกันน้อยลงกว่าในอดีต สิ่งเหล่านี้ย่อมมีส่วนที่จะส่งผลให้ในอนาคตลักษณะ การพึ่งพาอาศัยกันของประชากรวัยต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และประเด็นเรื่องการพึ่งพาตนเองในวัยสูงอายุ ก็อาจจะเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องเผชิญ เพราะหากมองไปสู่อนาคตข้างหน้า ผู้สูงอายุไทยที่อยู่เป็นโสด ไม่มีคู่สมรส ไม่มีลูกหลานให้พึ่งพา อาจมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมให้กับตนเองโดยการสะสมทรัพย์สิน

สินและเงินออมตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดของบุคคล เพราะเป็นช่วงวัยที่มีศักยภาพในทุกด้านที่จะสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเองก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

นอกจากนี้ มิติการทำงานของผู้สูงอายุไทยก็พบว่า มีความท้าทาย เพราะเมื่อพิจารณาในเชิงลึกแล้ว พบว่า ผู้สูงอายุไทยทั้งเพศหญิงและเพศชายส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานและไม่ต้องการทำงาน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิง แต่ในกลุ่มผู้สูงอายุเพศชายส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งยังคงทำงานอยู่ ซึ่งเมื่อนำไปพิจารณากับรายได้ก็สอดคล้องกันว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มที่ยังทำงานอยู่ก็จะมีรายได้ในระดับที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงาน รวมทั้งเมื่อพิจารณาความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม พบว่าสอดคล้องกันว่า ผู้สูงอายุเพศชายส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออมในระดับที่สูงมาก ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุไทยที่ยังมีกำลังกาย กำลังใจ และมีความรู้ความสามารถให้เข้ามาทำงานในเชิงเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องโดยความสมัครใจ รวมทั้ง ส่งเสริมการออมไปพร้อมกันเพื่อเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ และลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของผู้สูงอายุไทยให้ดีขึ้นได้ และอีกส่วนหนึ่งสำหรับในกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำงานนอกระบบ กลุ่มนี้ภาครัฐก็ควรส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับช่วงวัย โดยอาจจะจัดทำโครงการฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน การสร้างอัตลักษณ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ที่ผู้สูงอายุผลิตขึ้น การหาช่องทางการจำหน่าย และต่อยอดไปสู่วิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางด้านอาชีพ และรายได้ให้กับผู้สูงอายุไทยต่อไป

7.2.2 ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทยที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาในส่วนนี้ ได้ข้อค้นพบที่ชี้ชัดใน 3 ประเด็นเกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) การที่ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตร 2) การที่ผู้สูงอายุให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตร และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร ซึ่งการที่ครอบครัวของผู้สูงอายุไทยมีความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวโดยเฉพาะด้านหน้าที่ คือ การให้ความช่วยเหลือและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในครอบครัว มีส่วนทำให้ผู้สูงอายุไทยมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น โดยผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรทั้งที่อยู่ในและอยู่นอกครัวเรือนเฉลี่ยมากกว่าเดือนละ 2,500 บาท (ตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต่อปี) ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ ด้านการดำรงชีพ และความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจโดยรวมในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับ แต่ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนในจำนวนที่ไม่มากนัก เฉลี่ยต่ำกว่าเดือนละ 500 บาท ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง

เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับ ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่า การเกื้อหนุนทางด้านเศรษฐกิจที่มาจากบุตรยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุไทย และการมีบุตรก็มีส่วนต่อการได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุน รวมทั้งมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับที่สูงมากแตกต่างกันไป โดยผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่อาศัยอยู่ไกลเป็นจำนวนเงินที่มากกว่าบุตรที่อาศัยอยู่ใกล้ ซึ่งสาเหตุอาจเนื่องมาจากบุตรที่ไปทำงานอยู่ไกลบ้าน ได้ทำงานที่ดีกว่า จึงมีรายได้ที่สูงกว่าบุตรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับผู้สูงอายุ ทำให้มีศักยภาพในการช่วยเหลือผู้สูงอายุด้านการเงินได้มากกว่าบุตรที่อาศัยอยู่ใกล้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากผู้สูงอายุกับบุตรไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บุตรไม่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาที่เป็นผู้สูงอายุ และครอบครัวของผู้สูงอายุไม่มีความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น การเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว และการส่งเสริมให้ครอบครัวไทยมีความเข้มแข็งและเป็นปึกแผ่นอย่างต่อเนื่องจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่ภาครัฐ และครอบครัวของผู้สูงอายุเองไม่ควรละเลย เพราะครอบครัวยังคงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุไทย และยังเป็นหลักประกันอีกทางหนึ่งว่าผู้สูงอายุไทยจะไม่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก และไร้การดูแล หากได้อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง และมีความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว

นอกจากนี้ ในส่วนของการให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนในจำนวนมากมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากเพิ่มขึ้น ในขณะที่ผู้สูงอายุที่ให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือนในจำนวนที่ไม่มากนักมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ในระดับสูงมากลดลง เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับ ซึ่งส่วนนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้ให้การเกื้อหนุนทางการเงินกับบุตรในจำนวนมากเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าจะให้เงินกับบุตรเป็นจำนวนมากก็ไม่กระทบต่อรายได้ของตนเอง ในขณะที่ผู้สูงอายุกลุ่มที่ได้ให้การเกื้อหนุนทางการเงินกับบุตรในจำนวนที่ไม่มากนัก กลุ่มนี้มีความน่าสนใจ เพราะผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยจะดีนัก แต่มีความจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือทางการเงินกับบุตร ถึงแม้ว่าจะทำให้ตนเองมีรายได้ที่ลดลง และไม่มีเพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีพประจำวันของตนเองก็ตาม ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้ สะท้อนภาพให้เห็นว่า ความเป็นปึกแผ่นระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรในสังคมไทย ยังคงมีความสำคัญและมีส่วนต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุทั้งทางบวกและทางลบ กล่าวคือ การช่วยเหลือเกื้อหนุนกันทางการเงินระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรถึงแม้ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนกันทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เพราะการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในครอบครัวจะเป็นหลักประกันให้กับบุคคลได้อีกทางหนึ่งว่า หากตกอยู่ในสภาวะยากลำบากทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ตกงาน ไม่มีเงิน เจ็บป่วยต้องการการรักษา ไม่มีที่อยู่อาศัย มีหนี้สิน เป็นต้น

ผู้สูงอายุหรือบุตรเองจะไม่ถูกทอดทิ้งให้ตกอยู่ในสภาวะดังกล่าวเพียงลำพัง แต่ยังมีครอบครัวที่คอยให้การช่วยเหลือเกื้อหนุน เพื่อบรรเทาความทุกข์ยากเหล่านั้นอยู่ (จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552; ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2537; สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ, 2545) ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร พบว่าผู้สูงอายุไทยทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีการเยี่ยมเยียนและติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนอยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นในด้านรายได้ ทรัพย์สินและเงินออม และการดำรงชีพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การติดต่อเยี่ยมเยียนกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและแน่นแฟ้นต่อกันในครอบครัว และนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อหนุนกันในด้านต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และโดยเฉพาะประเด็นด้านเศรษฐกิจ เช่น การให้เงิน ให้สิ่งของใช้ที่จำเป็น ให้อาหาร เป็นต้น (Bian et al., 1998; Farber, 1966; A. Hermalin et al., 1992; Scott, 1998; Silverstein et al., 2006; H. Yang, 1996; W.-S. Yang & Yen, 2011; ธนาเสถียร มงทวิทย์, 2555) ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญในสถานการณ์การเป็นสังคมสูงอายุของประเทศไทย ในขณะนี้ เพราะสมาชิกในครอบครัวคือบุคคลที่ใกล้ชิดและสามารถสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ดีที่สุด (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2552)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวยังคงมีความสำคัญกับผู้สูงอายุไทย แม้ว่าในปัจจุบันโครงสร้างของครอบครัวไทยได้เปลี่ยนแปลงไป และมีขนาดเล็กลงจากในอดีต แต่การที่ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนทั้งทางด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้าและสิ่งของเครื่องใช้จากบุตรทั้งที่อยู่ในและอยู่นอกครัวเรือนมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุไทยมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น และจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ยังคงยืนยันตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Beatriz et al., 2015; Echo et al., 2010; Y.-J. Lee et al., 1994; Quashie, 2015; Wang, 2011; จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ, 2552) ได้ว่า หากผู้สูงอายุไทยตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก บุตรจะยังคงเป็นแหล่งรายได้หลักและการเกื้อหนุนทางด้านวัตถุ รวมทั้งการดูแลปรนนิบัติให้กับผู้สูงอายุได้ โดยส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากบริบทของสังคมไทยค่านิยมเรื่องความกตัญญูที่บุตรพึงมีต่อบิดามารดาที่เป็นผู้สูงอายุ ยังคงปรากฏให้เห็น ซึ่งความกตัญญูนั้นอาจแสดงออกได้หลายทางเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่ให้การเลี้ยงดู และเอาใจใส่มาตลอดทุกช่วงชีวิต อาทิ การให้ความรัก ความผูกพัน ความสุข ความเคารพนับถือ และการให้เงินซึ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัดจากการศึกษาครั้งนี้ โดยหากบุตรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีก็จะสามารถให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนด้านการเงินกับบิดามารดาได้ในระดับที่สูงได้ ส่วนบุตรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดีนักก็อาจให้ความช่วยเหลือบิดามารดาได้ไม่มาก แต่สิ่งเหล่านี้ก็มีคุณค่าและมีความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน (Aboderin, 2005; Matthijs Kalmijn, 2005; A. C. Y. Ng et al., 2002; Schinkel, 2012; Sung,

1998) ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดีและควรมีคู่สังคมไทย นอกจากนี้ ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวในมิติความสัมพันธ์ก็พบว่ามีความสำคัญ เพราะหากผู้สูงอายุและบุตรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันก็จะนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตกอยู่ในภาวะยากลำบากหรือต้องการความช่วยเหลือ ดังเช่นข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ที่พบว่า ในกรณีที่ผู้สูงอายุให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรในจำนวนที่ไม่มาก ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ และการดำรงชีพลดลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หากบุตรเป็นผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบากทางด้านเศรษฐกิจก็อาจจะได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนทางการเงินจากบิดามารดาที่เป็นผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าบิดามารดาจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดีนัก เมื่อให้ความช่วยเหลือบุตรไปแล้วอาจทำให้ตนเองมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจลดลงก็ตาม

7.2.3 ความแตกต่างของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุไทยมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่ต่างกัน

โดยข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า รูปแบบครัวเรือนที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่มีความน่าสนใจในบริบทของประเทศไทย เนื่องจากรูปแบบครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่คนเดียวมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ และทรัพย์สินและเงินออมสูงกว่าผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ (ครัวเรือน 1 รุ่น, ครัวเรือนแบบ 2 รุ่น, ครัวเรือนแบบ 3 รุ่นและมากกว่า และครัวเรือนแบบข้ามรุ่น) แต่จะเสียเปรียบในด้านการดำรงชีพ เพราะการได้อาศัยอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันกับสมาชิกหลายรุ่นมีส่วนต่อการช่วยเหลือและพึ่งพากัน รวมทั้งแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกภายในครัวเรือนซึ่งสามารถช่วยร่วมกันได้ และผู้สูงอายุก็ได้ใช้ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวโดยไม่ต้องเสียเงินเพื่อซื้อหามาใช้เอง จึงทำให้สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งจากข้อค้นพบดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้สองมุมมอง โดยมุมมองแรกอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวต้องทำงานเพื่อหารายได้และพึ่งพาตนเองเป็นหลัก จึงทำให้มีรายได้มากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ ที่อาจจะมีโอกาสได้พึ่งพาบุคคลอื่นๆ นอกจากนี้ การอาศัยอยู่คนเดียวยังทำให้ผู้สูงอายุประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจจะทำให้พอมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมในรูปทรัพย์สินที่สามารถประเมินมูลค่าได้ และอีกมุมมองก็อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มที่อาศัยอยู่คนเดียวมีฐานะทางเศรษฐกิจดีและอยู่ในระดับที่สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ลำบาก จึงอาศัยอยู่คนเดียวโดยไม่ต้องพึ่งพาใคร ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในต่างประเทศที่พบในลักษณะเดียวกัน (Hugo, 1997; Sereny, 2011; Wandera et al., 2017) ซึ่งหากสาเหตุมาจากกรณีหลังก็ถือว่าเป็นผลดีต่อสังคมผู้สูงอายุของไทย เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการเสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยม และพลังในการพึ่งพาตนเองให้กับผู้สูงอายุไทยเพื่อรองรับสถานการณ์การเป็นสังคมสูงวัยระดับ

สมบูรณ์และระดับสุดยอดที่ประเทศจะต้องเผชิญและส่งผลให้ลักษณะการพึ่งพิงของประชากรวัยต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปในอนาคตอันใกล้ แต่ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่คนเดียวก็อาจจะเกิดความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในสภาวะยากลำบากได้เช่นเดียวกัน หากในอนาคตการสูงอายุขึ้นทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่ไม่ดี และมีโรคภัยไข้เจ็บ จนทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ และต้องพึ่งพาคู่คนอื่น (Dean, Kolody, Wood, & Matt, 1992; Jeon, Soong-Nang Jang, Kawachi, & Cho, 2007; K.-M. Ng, Lee, & Chi, 2004; Ramos & Wilmoth, 2003; Teerawichitchainan, Puk, Knodel, & Pothisiri, 2015; Wong & Verbrugge, 2009; Yeh, Shu-Chuan, & Lo, 2004) ซึ่งหากเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นผู้สูงอายุกลุ่มที่มีฐานะดีก็จะมีความสามารถในการจัดหาผู้ดูแลปรนนิบัติ และช่วยอำนวยความสะดวกในการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ได้ไม่ยาก เนื่องจากมีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่มากพอในการดูแลตนเอง แต่หากกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน ก็เป็นที่น่ากังวลว่า จะไม่มีผู้ดูแลช่วยเหลือในยามบั้นปลายของชีวิต ซึ่งทางออกของปัญหาดังกล่าวนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาจต้องเข้ามาดูแลช่วยเหลือในเรื่องสวัสดิการ การปกป้อง และคุ้มครองสิทธิ เช่น การจัดหาที่พักพิงให้กับผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง การจัดหาอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันตามความจำเป็น การจัดหาผู้ดูแลภายในชุมชน โดยอาจจัดตั้งเป็นกลุ่มธนาคารเวลา หรือธนาคารความดี ที่คนในชุมชนทุกช่วงวัยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และเก็บสะสมเวลาที่ทำได้ในธนาคารเวลา เพื่อในอนาคตหากคนกลุ่มนี้สูงอายุขึ้นและต้องการการดูแล เพราะไม่มีลูกหลานหรือญาติให้พึ่งพา ก็สามารถมาเบิกเวลาที่ตนเองสะสมไว้ในธนาคารเวลาออกมาใช้ได้ โดยจะมีคนรุ่นต่อรุ่นที่คอยดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ ในเรื่องมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุ ก็ควรมีการกำหนดให้ชัดเจน และมีการอบรมให้ความรู้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุเป็นไปตามมาตรฐาน และผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ ดังเช่นตัวอย่างในการดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และมีภาวะพึ่งพิงของประเทศญี่ปุ่น ภาครัฐได้ร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดให้มีสถานพยาบาลผู้สูงอายุ และสถานดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังและมีภาวะแทรกซ้อนได้รับการดูแลทางการแพทย์อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ สำหรับการดูแลผู้สูงอายุทั่วไปยังมีการจัดให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (Home Help Visit) รวมทั้งมีบริการทางการแพทย์และพยาบาลที่จัดให้ที่บ้าน บริการดูแลผู้สูงอายุชั่วคราว และการส่งเสริมให้มีการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน เช่น ศูนย์ดูแลกลางวัน (Day Care) สถานดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อม (Group Home) ศูนย์บริการดูแลเนกประสงค์ในชุมชน (small multifunction services) เป็นต้น (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD, 2018) โดยสถานบริการที่ได้กล่าวมาข้างต้นส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยภาคเอกชน แต่อยู่ภายใต้การควบคุมและ

กำกับของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งก็เป็นแนวนโยบายและแนวทางการดูแลผู้สูงอายุที่ดีหากจะนำมาปรับใช้ในประเทศไทย

นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างระดับการศึกษากับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีระดับการศึกษาสูง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากทุกด้านทั้งด้านรายได้ การทำงาน ทรัพย์สิน และเงินออม และการดำรงชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาในประเด็นที่ใกล้เคียงกัน เช่น งานวิจัยของ Crandall & Putman (1980), Chan et al., 2001 และ Wang (2011) จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษามีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยในทุกด้าน ซึ่งจะปรากฏความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุดเมื่อบุคคลเข้าสู่ช่วงวัยสูงอายุ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับประเด็นนี้อย่างจริงจัง โดยต้องเริ่มต้นพัฒนาและยกระดับการศึกษาของประชากรไทย ตั้งแต่ระดับประถมวัยเป็นต้นไป เพื่อปลูกฝัง และพัฒนาคนตั้งแต่อยู่ในช่วงปฐมวัยเพื่อเติบโตไปเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปได้ เนื่องจากการศึกษาของประชากรไทยเป็นตัวสะท้อนความเหลื่อมล้ำในสังคม และปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในบริบทของประเทศไทยที่ค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ได้ชัดเจนที่สุด ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ โดยหากรัฐบาลทุ่มงบประมาณมหาศาลไปกับการลงทุนด้านการศึกษาของประชากรในประเทศ เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ ความสามารถเฉพาะในการประกอบอาชีพ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้กับคนในชาติเพื่อให้มีองค์ความรู้ที่จะไปประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความมั่นคงและยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น ย่อมเกิดประโยชน์ในระยะยาวมากกว่าการลงทุนทางด้านสุขภาพที่มุ่งเน้นการรักษา แต่ไม่เน้นเชิงป้องกัน (Gary Stanley Becker, 1975; Konstantinovskiy, 2012; Sinitina, 2011) ทั้งนี้ ในเรื่องของสถานะทางสุขภาพของผู้สูงอายุก็ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจผู้สูงอายุไทย เนื่องจากพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดี และปัจจัยทางด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยในทุกมิติทั้งรายได้ การทำงาน ทรัพย์สินและเงินออม และการดำรงชีพ เพราะปัจจัยทางด้านสุขภาพและความเจ็บป่วยเป็นข้อจำกัดในการทำกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก และมีผลต่อการทำงานในเชิงทางเศรษฐกิจ อีกทั้งปัญหาทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุก็ส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่ต้องมีภาระในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องของเวลา และค่าใช้จ่ายต้องเสียไป จึงอาจนำมาซึ่งความยากลำบากในทางเศรษฐกิจหากครอบครัวที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยจะดีนัก และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากอยู่แล้ว ดังนั้น หากผู้สูงอายุมีสุขภาพดี และไม่มีโรคร้ายไข้เจ็บที่ก็จะทำให้ไม่กระทบกับรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้มีเงินเหลือเก็บเพื่อความมั่นคงในยามสูงวัยของตนเองและ

ครอบครัวได้มากขึ้น (ชำนาญ แดงทอง, 2543; ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เสงพัฒนา, 2557) ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้ประชากรทุกช่วงวัยใส่ใจในการดูแลสุขภาพของตนเองทั้งในเรื่องการรับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การควบคุม และป้องกันโรค โดยเริ่มต้นเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพตั้งแต่วัยหนุ่มสาวก่อนที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุ ส่วนผู้ที่เข้าสู่วัยสูงอายุแล้ว ก็ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองให้แข็งแรง อยู่เสมอ นอกจากนี้ กลไกในระดับพื้นที่ซึ่งมีความใกล้ชิดและเข้าถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนได้ดีที่สุด เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ความรู้ด้านการออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพให้กับผู้สูงอายุในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะการที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี จะมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมไว้ใช้จ่ายในยามสูงวัยได้มากขึ้น เพราะไม่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ และการรักษาพยาบาลในเรื่องการเจ็บป่วยมากนักจนทำให้เกิดภาระกับตนเองและบุคคลในครอบครัว

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความแตกต่างของลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยซึ่งแตกต่างกันไปตามสภาพของปัจจัยพื้นฐานที่ผู้สูงอายุแต่ละคนมี โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงที่สมรส และเป็นหม้ายมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุเพศหญิงที่เป็นโสด และผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูง มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นมากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำ และผลปรากฏชัดเจนที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ ทรัพย์สินและเงินออม และการดำรงชีพในระดับสูงมากกว่าผู้สูงอายุที่เรียนจบต่ำกว่า ประถมศึกษา นอกจากนี้ การสูงอายุนั้นของบุคคล การอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีรูปแบบแตกต่างกัน และการมีสุขภาพที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุก็มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจอย่างชัดเจน โดยพบว่า ผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจต่ำกว่าผู้สูงอายุวัยต้นในทุกด้าน และผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีก็มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นในทุกด้าน ส่วนรูปแบบครัวเรือน พบว่า การอยู่คนเดียวในกลุ่มของผู้สูงอายุไม่ได้เป็นข้อด้อยเสมอไป เพียงแค่จะเสียเปรียบในด้านการดำรงชีพ และการที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่คนเดียวมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ และทรัพย์สินและเงินออมสูงกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบอื่นๆ ในส่วนนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่อยู่คนเดียวมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว จึงสามารถใช้ชีวิตอยู่คนเดียวได้โดยไม่ลำบาก โดยจากผลการวิเคราะห์ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุเป็นปัจจัยบ่งชี้ที่ความสำคัญและมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงที่ชัดเจนที่สุด ดังนั้น การยกระดับและปฏิรูปคุณภาพ

การศึกษาจะเป็นแนวทางหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุไทยในอนาคต ซึ่งต้องเริ่มดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับประชากรไทยตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยเด็ก ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งสมองค์ความรู้ และทักษะทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อให้ในอนาคตประชากรกลุ่มนี้จะกลายเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและประสบความสำเร็จ (successful aging) และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป เนื่องจากการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะลดช่องว่างทางโอกาสของผู้สูงอายุไทยในด้านต่างๆ ทั้งโอกาสในการทำงาน การหารายได้ การออม และการสะสมทรัพย์สิน รวมทั้งการมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี

7.3 ข้อเสนอแนะ

7.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อค้นพบที่เด่นชัดในประเด็นเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการที่สามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทย โดยเฉพาะประเด็นทางด้านเศรษฐกิจให้มีความอยู่ดีมีสุขอย่างมั่นคง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต มีรายละเอียดดังนี้

1) จากผลการศึกษาพบว่า เพศที่แตกต่างกันในกลุ่มผู้สูงอายุมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุไทยมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน โดยความแตกต่างระหว่างเพศและสถานภาพสมรสปรากฏชัดเจนในด้านรายได้ การทำงาน ทรัพย์สินและเงินออม และการดำรงชีพ เนื่องจากผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเพศชาย ซึ่งก็สอดคล้องกับระดับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุเพศชายมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเพศหญิงที่มีความพร้อมและยังคงต้องการทำงานอยู่ได้ทำงานต่อไปอย่างต่อเนื่อง ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการยกระดับรายได้ให้เพิ่มขึ้นได้ โดยภาครัฐควรมีนโยบายเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสตรีไทยวัยสูงอายุให้มากขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาในครั้งนี้ ยังคงยืนยันว่าในกลุ่มสตรีสูงอายุมีความเปราะบางทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าผู้ชาย สูงอายุ ดังนั้น ภาครัฐควรมีมาตรการส่งเสริมการจ้างงานในกลุ่มสตรีสูงอายุมากขึ้น โดยควรเริ่มเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจระดับบุคคลให้กับสตรีไทยตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความพร้อมและมีพลังในการทำงานเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับตนเองได้ เพราะการที่แต่ละบุคคลจะมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจและมีหลักประกันที่มั่นคงในวัยสูงอายุได้นั้น จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสะสมความมั่งคั่งมาตั้งแต่อายุในช่วงต้นของวัยแรงงาน ซึ่งภาครัฐควรกำหนดเป็น

มาตรการเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนจ้างงานแรงงานที่เป็นสตรีในกลุ่มอาชีพที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น และเปิดโอกาสให้สตรีที่มีความรู้ความสามารถได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับบริหารเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ในส่วนของการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับสตรีไทยวัยสูงอายุ ภาครัฐควรกำหนดมาตรการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการที่จ้างงานสตรีสูงอายุเข้าทำงานทั้งแบบเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในกลุ่มอาชีพที่เป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการ เช่น นวดแผนไทย สปา ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น การอบรมเพิ่มทักษะและความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันสถานการณ์ และนำไปต่อยอดเพื่อเป็นช่องทางในการทำธุรกิจค้าขายออนไลน์ซึ่งสามารถทำได้ที่บ้านเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง นอกจากนี้ ควรดำเนินการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อสร้างรายได้ให้กับสตรีสูงอายุในชนบท โดยควรเน้นอาชีพที่สามารถทำได้ในครัวเรือนโดยไม่ต้องย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วสตรีสูงอายุในชนบทจะอยากรอยู่กับลูกหลานในครัวเรือน ไม่ต้องการไปทำงานในที่ห่างไกลบ้าน

2) ข้อค้นพบในประเด็นความแตกต่างระหว่างสถานภาพสมรสกับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่สมรสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจด้านทรัพย์สินและเงินออม มากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสด จึงอาจกล่าวได้ว่า ในบริบทของสังคมไทย การมีคู่สมรสมีส่วนต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัว เพราะการที่ผู้สูงอายุมีคู่สมรสเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับตนเองในการที่จะมีแหล่งเกื้อหนุนทางด้านเศรษฐกิจที่จะมาจากหลายทางได้มากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสดซึ่งจะเสียเปรียบในส่วนนี้ นอกจากนี้ การมีคู่สมรสยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการมีบุตร ซึ่งจะส่งผลไปถึงในอนาคตหากบุคคลสูงอายุขึ้นและต้องการการพึ่งพา ถ้าหากผู้สูงอายุมีบุตรก็ย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนจากบุตรอีกทางหนึ่ง ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้ที่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรที่อยู่ใกล้ที่สุดอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจด้านรายได้ ทรัพย์สินและเงินออม และการดำรงชีพมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีคู่สมรสและมีบุตรย่อมเป็นข้อได้เปรียบในเรื่องของแหล่งการเกื้อหนุนซึ่งมีโอกาสที่จะมาจากหลายทางได้มากกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสดที่อาจต้องช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ ที่พบว่า ผู้สูงอายุไทยจำนวนไม่น้อยยังคงได้รับการช่วยเหลือเกื้อหนุนจากคู่สมรสและบุตร ดังนั้น ภาครัฐควรมีนโยบายเพื่อสร้างความตระหนักให้คนในสังคมเห็นคุณค่าของการมีครอบครัวที่อบอุ่นและเข้มแข็ง โดยการออกมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนวัยหนุ่มสาวหันกลับมาให้ความสำคัญกับการแต่งงานและสร้างครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคงมากขึ้น เช่น การจัดอบรมหลักสูตรการเลือกคู่ครอง การจัดอบรมหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนแต่งงาน การอบรมหลักสูตรโรงเรียนพ่อแม่สำหรับให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีคุณภาพให้กับพ่อแม่วัยหนุ่มสาวที่กำลังสร้างครอบครัวใหม่ รวมทั้งให้ความรู้และเตรียมความพร้อมให้คู่สมรสใหม่เพื่อให้มีบุตรได้อย่างมี

คุณภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ ภาครัฐควรประสานความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อกำหนดมาตรการ และสิทธิประโยชน์สำหรับคู่หนุ่มสาวที่อยากแต่งงานมีครอบครัวให้สามารถทำได้สะดวกขึ้น เช่น การ จัดโปรโมชั่นลดราคาสถานที่จัดงานแต่งงานพร้อมแถมสิทธิพิเศษเป็นห้องพัก และอาหารในราคา พิเศษ การจัดทริปท่องเที่ยวสำหรับคู่บ่าวสาวในราคาพิเศษ การมอบเงินขวัญถุงให้กับครอบครัวคู่บ่าว สาว เพื่อเป็นทุนเริ่มต้นในการสร้างครอบครัวที่มั่นคง การลดดอกเบี้ยให้กับคู่สมรสที่ซื้อบ้านใหม่และ กู้เงินจากธนาคารเพื่อซื้อบ้านในลักษณะกู้ร่วม เป็นต้น โดยการกำหนดนโยบายเพื่อให้สามารถ ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้โดยง่าย จะทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถ ดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์ ซึ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้กล่าวมาข้างต้น นอกจากจะเป็นการช่วยกระตุ้นระดับของภาวะเจริญพันธุ์รวมของประเทศไทยแล้ว ยังส่งผลไปถึง สัตว์ส่วนประชากรแต่ละช่วงวัยในอนาคตให้สามารถทดแทนกันได้อย่างความสมดุล ซึ่งจะมีผลไปสู่ ลักษณะการพึ่งพากันทางด้านเศรษฐกิจของประชากรวัยต่างๆ ในอนาคตได้อีกด้วย

3) จากผลการศึกษาพบว่า มีผู้สูงอายุไทยอีกจำนวนหนึ่งที่ยังคงมีความต้องการที่จะ ทำงานอยู่ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม ก็พบว่า ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ส่วนใหญ่ มีรายได้มากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้ทำงาน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีโครงการส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุที่มีความพร้อมทั้งกำลังกาย กำลังใจ ความรู้ ความสามารถ และมีศักยภาพที่จะทำงานต่อได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเลือกประเภทงาน และค่าตอบแทนที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะวัยสูงอายุจะมีข้อจำกัด หลายอย่างที่ต้องพึงระวัง ทั้งในเรื่องของสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และความจำ แต่หากผู้สูงอายุได้ ทำงานประเภทที่เหมาะสมกับช่วงวัย และมีชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับค่าตอบแทน ที่เป็นธรรมก็ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีพลัง และความรู้ความสามารถได้ทำงานต่อไปอย่างต่อเนื่องทั้ง งานในระบบและนอกระบบ เพราะนอกจากจะเป็นการส่งเสริมการจ้างงานในกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ ผู้สูงอายุมีรายได้อย่างต่อเนื่อง และเพียงพอ เพื่อเหลือเก็บออมไว้ใช้จ่ายในยามบั้นปลายของชีวิตหรือ ในกรณีฉุกเฉินแล้ว ยังสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอนาคตหากประเทศไทยก้าวเข้าสู่ สังคมสูงอายุในระดับสมบูรณ์และระดับสุดยอดที่อาจจะทำให้ประเทศมีจำนวนวัยแรงงานลดลง โดยแนวทางดังกล่าวนี้ จะเป็นการทดแทนแรงงานในระบบเศรษฐกิจได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันรัฐบาล ก็ได้มีความพยายามผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการจ้างงานผู้สูงอายุ เพิ่มมากขึ้น โดยมีมาตรการจูงใจด้านการยกเว้นภาษีสำหรับบริษัทเอกชน และห้างร้านนิติบุคคลที่มี การจ้างงานผู้สูงอายุเข้าทำงาน โดยรัฐบาลได้ดำเนินการในรูปแบบประชารัฐเพื่อสังคม ที่มุ่งเน้นเสริม พลังกันทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน โดยยึดประโยชน์สูงสุดของผู้สูงอายุเป็นที่ตั้ง ดังนั้น นโยบายนี้รัฐบาลควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในระยะยาวต่อไป เพราะในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าประเทศไทยก็จะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสมบูรณ์ และสังคมสูงอายุ

ระดับสุดยอดไปตามลำดับ หากภาครัฐมีการเตรียมความพร้อมด้านกำลังแรงงานที่ดีมากพอ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้ในอนาคตต่อไป

นอกจากนโยบายเดิมที่ภาครัฐมีความพยายามที่จะผลักดันเรื่องการจ้างงานผู้สูงอายุ อยู่ในขณะนี้ รัฐบาลก็ควรมีนโยบายและมาตรการใหม่ๆ เพื่อมาหนุนเสริมและดึงดูดให้ภาคเอกชนให้ความสำคัญและสนใจจ้างแรงงานที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น โดยการออกมาตรการเพื่อส่งเสริมการทำงานในกลุ่มผู้สูงอายุทั้งงานในระบบและนอกระบบเพิ่มเติม เช่น การขยายเพดานภาษีสำหรับบริษัทเอกชนที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ จากเดิมที่กำหนดให้อัตราราค่าจ้างต้องไม่เกินเดือนละ 15,000 บาทจึงจะได้รับการยกเว้นภาษี ก็ควรทบทวนและขยายเพดานเงินค่าจ้างแรงงานที่เป็นผู้สูงอายุออกไปอีก เช่น เดือนละไม่เกิน 50,000 บาท สำหรับงานในระบบที่ต้องใช้ความรู้และทักษะสูง เช่น ตำแหน่งที่ปรึกษา นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น เพราะประเภทงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะสูง ผู้ประกอบการในภาคเอกชนมีความต้องการสูง แต่ขณะนี้ยังติดขัดในเรื่องของอัตราค่าจ้าง และสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ยังไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการในภาคเอกชน

นอกจากนี้ ในส่วนของการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำงานนอกระบบ ก็มีความสำคัญด้วย เช่นเดียวกัน โดยภาครัฐควรมีการจัดอบรมและฝึกอาชีพที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุในชุมชนตามบริบทของพื้นที่ที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ และต้องหาช่องทางการจำหน่ายสินค้า และผลิตภัณฑ์ที่ผู้สูงอายุผลิตขึ้นด้วยเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต ซึ่งอาจร่วมมือกับภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อหนุนเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุที่ผลิตขึ้นให้ได้คุณภาพเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า และเป็นที่ต้องการของตลาดเพื่อสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพราะหากในอนาคตประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสมบูรณ์ และสังคมสูงอายุระดับสุดยอดแล้ว ประเด็นหนึ่งที่ผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก คือ การต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น และไม่เป็นที่พึ่งพิงของครอบครัว ชุมชน และสังคม เพราะประชากรวัยแรงงานที่ผู้สูงอายุเคยได้พึ่งพาจะลดน้อยลง ดังนั้นการสร้างพลังในการพึ่งตนเองโดยการสร้างงาน และสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับผู้สูงอายุไทยจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่ภาครัฐต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับการส่งเสริมให้ประชากรไทยมีการออมและสะสมความมั่งคั่งไว้ตั้งแต่อยู่ในช่วงวัยแรงงาน ซึ่งเป็นโอกาสและเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นช่วงวัยแห่งการมีพลัง มีความรู้ มีความสามารถ และมีรายได้ในระดับที่สูงมากกว่าช่วงวัยอื่นๆ โดยมูลค่าของการออมและการสะสมทรัพย์สิน ต้องเป็นไปในสัดส่วนที่เหมาะสม และเพียงพอใช้จ่ายจนถึงช่วงบั้นปลายชีวิตของแต่ละบุคคล จึงจะทำให้ประชากรไทยมีหลักประกันที่มั่นคง ซึ่งจะสามารถบรรเทาความทุกข์ยากทางด้านเศรษฐกิจ และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเมื่อเข้าสู่วัยชราได้อีกทางหนึ่ง เพื่อนำพาผู้สูงอายุไทยไปสู่การมีความสุขทางด้านเศรษฐกิจอย่างมั่นคงต่อไป

4) ข้อค้นพบในประเด็นความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ โดยเฉพาะความเป็น

ปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวด้านหน้าที่ สะท้อนให้เห็นว่า การได้รับการเกื้อหนุนและการให้การเกื้อหนุนทางการเงินระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรมีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยการที่ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรทั้งที่อยู่ในครัวเรือนและอยู่นอกครัวเรือนเป็นจำนวนเงินที่มาก มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากเพิ่มขึ้นทั้งในด้านรายได้ การดำรงชีพ และความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจภาพรวม ส่วนผู้สูงอายุที่ได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรที่อยู่ในและนอกครัวเรือนในจำนวนน้อย มีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากลดลง เมื่อเทียบกับผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับ ซึ่งส่วนนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่ได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรเป็นกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับดีอยู่แล้ว จึงอาจไม่จำเป็นต้องได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ลำบาก แต่ทั้งนี้ ก็สามารถวิเคราะห์ได้อีกมุมมองว่า ในกรณีที่ผู้สูงอายุได้รับเงินจากบุตรในจำนวนน้อย ถึงแม้ว่าจะมีโอกาสมีความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับ แต่จำนวนเงินที่ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้รับมาจากบุตรก็ยังคงมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา เพราะหากผู้สูงอายุกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีฐานะยากจน และมีความยากลำบากทางด้านเศรษฐกิจจนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ การได้รับเงินจากบุตรในจำนวนที่ไม่มากนักก็ย่อมดีกว่าการที่ผู้สูงอายุไม่ได้รับเงินเลย ซึ่งหากเป็นเช่นในกรณีนี้ก็กล่าวได้ว่า ความแน่นแฟ้นภายในครอบครัว และความกตัญญูต่อบิดามารดายังคงปรากฏให้เห็นในสังคมไทย ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี เนื่องจากการที่บุตรให้ความช่วยเหลือบิดามารดาที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบากให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ทั้งที่บุตรเองอาจจะมีศักยภาพในการเป็นผู้ให้ (giver) หรือ บุตรอาจตกอยู่ในภาวะยากลำบาก แต่ด้วยพื้นฐานของความกตัญญูที่บุตรถูกปลูกฝังมาตลอดช่วงชีวิตจึงต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนบิดามารดาเพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การเกื้อหนุนทางด้านเศรษฐกิจที่มาจากบุตรยังคงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุไทย เนื่องจากมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยส่วนหนึ่งของการให้การช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรมาจากสัมพันธภาพที่ดีและแน่นแฟ้น ดังนั้น การเสริมสร้างพลังของครอบครัวไทยให้มีความเข้มแข็งและเป็นปีกแผ่น จึงเป็นเรื่องที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น โดยภาครัฐควรมีนโยบายเพื่อรณรงค์และสร้างความตระหนักให้คนในสังคมเห็นความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุโดยครอบครัว และสร้างความเป็นปีกแผ่นให้กับครอบครัวไทย เช่น การออกมาตรการลดภาษีให้กับสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ การลดราคาที่พักในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวที่พาผู้สูงอายุไปเที่ยว การลดราคาค่าโดยสารทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศให้กับผู้สูงอายุที่เดินทางไปพร้อมกับลูกหลาน เป็นต้น และควรดำเนินโครงการใหม่ๆ เพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมหันมาใส่ใจบิดามารดาที่เป็นผู้สูงอายุในครอบครัวมากขึ้น เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคมร่วมกับคนทุกวัยได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีคุณค่าต่อลูกหลาน

และสังคม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเสนอโครงการใหม่ๆ เพื่อบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติราชการ ดังต่อไปนี้

4.1) โครงการกัตถุญรัฐคุณให้ทุนเพิ่ม โดยการสนับสนุนเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ ให้กับครอบครัวที่มีการดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างดี และเป็นครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันใน ครอบครัว

4.2) โครงการบ้านกัตถุญ โดยการลดดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัยให้กับบุตรที่ดูแลบิดามารดา และซื้อที่อยู่อาศัยเพื่ออยู่ร่วมกันกับบิดามารดา เป็นต้น เพื่อเป็นการกระตุ้นและหนุนเสริมให้ครอบครัวไทยมีความเข้มแข็งและเป็นปึกแผ่น โดยที่สมาชิกทุกช่วงวัยในครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทร แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5) ข้อค้นพบในประเด็นความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวในมิติ โครงสร้างและความสัมพันธ์ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่ามีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยพบว่า ผู้สูงอายุไทยที่อาศัยอยู่ไกลจากบุตร แต่มีการติดต่อเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่ไกลเป็นประจำ และผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยก็ได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงิน อาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของจากบุตรเหล่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีการติดต่อและเยี่ยมเยียนกับบุตรอยู่เป็นประจำ มีส่วนทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสมีสุขทางด้านเศรษฐกิจในระดับสูงมากขึ้น ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว คือ ผู้สูงอายุกับบุตรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ว่าในบริบทของประเทศไทยการช่วยเหลือเกื้อหนุนกันทางเศรษฐกิจยังคงมีอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกื้อหนุนจากบุตรที่มีต่อบิดามารดาที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งจากข้อค้นพบนี้ สามารถวิเคราะห์ได้ 2 มุมมอง ดังนี้

5.1) ในกรณีที่บิดามารดาซึ่งเป็นผู้สูงอายุมีฐานะยากจน และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ค่อยดีนัก จึงต้องการความช่วยเหลือจากบุตร โดยบุตรอาจจะมีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีทรัพย์สิน และเงินทอง จึงมีความสามารถในการให้ความช่วยเหลือและเกื้อหนุนผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ในทุกด้าน เพื่อไม่ให้บิดามารดาตกอยู่ในภาวะยากลำบาก หรืออีกกลุ่มหนึ่ง บุตรอาจจะมีฐานะและชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่ดี แต่มีความจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือเกื้อหนุนบิดามารดา โดยที่บุตรเองอาจจะลำบาก และไม่มีศักยภาพมากพอ แต่ยินดีให้ความช่วยเหลือเพราะความกตัญญูต่อบิดามารดา

5.2) ในกรณีที่บิดามารดาซึ่งเป็นผู้สูงอายุมีฐานะดี จึงไม่ต้องการความช่วยเหลือจากบุตร แต่ด้วยความกตัญญูของบุตรจึงให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนต่อบิดามารดา เพราะถือเป็นหน้าที่ที่บุตรพึงปฏิบัติต่อบิดามารดา

ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่บุตรให้การช่วยเหลือและสนับสนุนบิดามารดาที่เป็นผู้สูงอายุในทุกด้าน ส่วนหนึ่งมาจากความกตัญญูที่สังคมไทยปลูกฝังเรื่องค่านิยมเหล่านี้มาตั้งแต่ในอดีต โดยไม่ว่าบิดามารดาจะยากลำบากจนต้องขอความช่วยเหลือ

จากบุตร หรือบิดามารดาไม่ลำบาก แต่บุตรยินดีให้ความช่วยเหลือไปด้วยความเต็มใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความกตัญญู (filial piety) ที่บุตรต้องพึงมีต่อบิดามารดาเพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณที่บิดามารดาได้ดูแลบุตรมาตลอดช่วงชีวิต และอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจค้นหา คือ ในกรณีที่บุตรมีความจำเป็นต้องให้การเกื้อหนุนช่วยเหลือบิดามารดาที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบากทางเศรษฐกิจทั้งที่บุตรอาจจะไม่เต็มใจ เนื่องจากบุตรเองก็มีความยากลำบากทางเศรษฐกิจด้วย เช่นเดียวกัน โดยให้การเกื้อหนุนไปแล้วทำให้ตนเองลำบากและเป็นภาระในภายหลัง ดังนั้น จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น การส่งเสริมสัมพันธภาพ และการเสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรงของครอบครัวไทยก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุไทย เนื่องจากความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวจากบุตรที่มีต่อบิดามารดา หรือบิดามารดาที่มีต่อบุตร มีส่วนสำคัญต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางเศรษฐกิจไม่ว่าผู้สูงอายุไทยจะตกอยู่ในภาวะใดก็ตาม หากมีสัมพันธภาพที่ดีและแข็งแรงในครอบครัวแล้วก็เป็นหลักประกันอีกทางหนึ่งได้ว่าผู้สูงอายุไทยจะยังคงมีคุณค่า ไม่ถูกทอดทิ้งและละเลยจากบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะบุตร

7.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาสถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย และศึกษาถึงปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศและสถานภาพสมรส รวมทั้งความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย โดยข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ที่น่าสนใจซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

1) การสร้างดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรเพิ่มประเด็นเรื่องรายจ่าย และหนี้สินของผู้สูงอายุเข้าเป็นองค์ประกอบของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยด้วย เพราะจะทำให้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงรายได้ และมูลค่าทรัพย์สินของผู้สูงอายุที่แท้จริง และทำให้การฉายภาพความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ชัดว่า ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวโดยเฉพาะด้านหน้าที่ (การให้ความช่วยเหลือเกื้อหนุนระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร) มีความสำคัญต่อความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป หากหยิบยกประเด็นสาเหตุของการเกื้อหนุนผู้สูงอายุว่ามาจากสาเหตุใด ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น การเกื้อหนุนเพราะความกตัญญูของบุตรที่มีต่อบิดามารดา การเกื้อหนุนเพราะเป็นหน้าที่และภาระต้องดูแลบิดามารดาในฐานะบุตร การเกื้อหนุนเพราะบิดา

มารดาตกอยู่ในสภาวะยากลำบากทางเศรษฐกิจ เป็นต้น มาพิจารณาก็จะทำให้สามารถอธิบายลักษณะการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจทั้งสองด้าน (บุตร และผู้สูงอายุ) ได้ชัดเจนขึ้น และทราบทิศทางการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลกระทบต่อสถานะความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้ทราบถึงทัศนคติของบุตรต่อการเกื้อหนุนช่วยเหลือที่มีต่อบิดามารดา รวมทั้งแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพแนวโน้มในอนาคตว่าเมื่อสถานการณ์ทางสังคมและครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ผู้สูงอายุไทยต้องพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น หรือ ยังต้องเป็นภาระพึ่งพิงต่อไป และใครจะเป็นเสาหลักให้พึ่งพา หากเกิดกรณีที่ผู้สูงอายุตกอยู่ในภาวะพึ่งพิง

3) ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ชัดว่า สถานการณ์ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยในแต่ละภาคมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรหยิบยกประเด็นความแตกต่างระหว่างภาคมาศึกษาในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในระดับภาค เนื่องจากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในแต่ละภาคมีลักษณะของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เช่น ระดับรายได้ การทำงาน ทรัพย์สินและเงินออม เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ และขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานที่ผู้สูงอายุแต่ละคนมี โดยหากทำการศึกษาความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยแต่ละภาคในเชิงลึกก็จะเป็นประโยชน์ในอนาคต เพื่อให้ภาครัฐมีนโยบายในการส่งเสริมการทำงาน และการสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับผู้สูงอายุในแต่ละภาคได้อย่างเหมาะสมต่อไป

รายการอ้างอิง

- Aboderin, I. (2005). *Conditionality and limits of filial obligation*. Oxford Institute of Ageing Working Papers. Institute of Ageing, Oxford.
- Albert, A., & Modigliani, F. (1963). The life-cycle hypothesis of saving: aggregate implications and tests. *American Economic Review*, 53(1), 55–84.
- Alice, H., Wood, W., & Diekmann, A. B. (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. *The developmental social psychology of gender*, 123-174.
- Allen, S. M., Foster, A., & Berg, K. (2001). Receiving help at home: the interplay of human and technological assistance. *Journals of Gerontology: Series B Psychological Sciences and Social Sciences*, 56(6), S374-382.
- American Psychological Association. (2012). Guidelines for Psychological Practice with Lesbian, Gay, and Bisexual Clients. *American Psychologist*, 67(1), 10-42.
- Anne, W., Thompson, M. P., Briggs, J. W., Monkkonen, E. H., Webb, E., Bulhof, I. N., & al., K. F. M. e. (1986). Gender: A Useful Category of Historical Analysis. *The American Historical Review*, 91(5), 1053-1075.
- Archer, J. (1996). Sex differences in social behavior: Are the social role and evolutionary explanations compatible? *American Psychologist*, 51, 909-917.
- Australian Bureau of Statistics. (2013). *Aspirations for our nation: A conversation with Australians about progress*. Aspirations.
- Bakan, D. (1966). The test of significance in psychological research. *Psychological Bulletin*, 66(6), 423.
- Beatriz, M., Lorca, F., Soledad, M., & Ponce, H. (2015). Normative, Structural, and Individual Factors that Predispose Adult Children to Provide Social Support to Their Elderly Parents. *Journal of Comparative Family Studies*, 40(6), 517-539.
- Becker, G. S. (1975). Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education (Human behavior and social institutions).
- Becker, G. S. (1981). *A Treatise on the Family*. Cambridge: Harvard University Press

- Bem, S. L. (1981). Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing. *Psychological Review*, 88, 354-364.
- Bengtson, V. L., & Roberts, R. E. L. (1991). Intergenerational solidarity in aging families: An example of formal theory construction. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 856-870.
- Bian, F., Logan, J. R., & Bian, Y. (1998). Intergenerational relations in urban China: Proximity, contact, and help to parents. *Demography*, 35(1), 115-124.
- Blinder, A. S., Kristol, I., & Cohen, W. J. (1980) The Level and Distribution of Economic Well-Being. Research foundation in Cambridge, Massachusetts: The National Bureau of Economic Research United States.
- Bloom, D. E., Mahal, A., Rosenberg, L., & Sevilaisr, J. (2010). Economic security arrangements in the context of population ageing in India. *International Social Security Review*, 63, 3-4.
- Brown, R. L. (2011). Economic Security in an Aging Canadian Population. *Canadian Journal on Aging / La Revue canadienne du vieillissement*, 30, 391-399.
- Burkhauser, R. V., Butler, J. S., & Holden, K. C. (1991). How the death of a spouse affects economic well-being after retirement: A hazard model approach. *Social Science Quarterly*, 72, 504-519.
- Burkhauser, R. V., & Duncan, G. J. (1991). United States public policy and the elderly: the disproportionate risk to the well-being of women. *Journal of Population Economics*, 4, 217-231.
- Burkhauser, R. V., Giles, P., Lillard, D. R., & Schwarze, J. (2005). Until Death Do Us Part: An Analysis of the Economic Well-Being of Widows in Four Countries. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 60B(5), S238-S246.
- Burkhauser, R. V., Holden, K. C., & Feaster, D. (1988). Incidence, timing and events associated with poverty: A dynamic view of poverty in retirement. *Journal of Gerontology*, 43, S46-S52.
- Burr, J. A., & Mutchler, J. E. (1999). Race and ethnic variation in norms of filial responsibility among older persons *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 674 - 687

- Chan, A., Ofstedal, M. B., & Hermalin, A. I. (2001). Changes In Subjective And Objective Measures Of Economic Well-Being And Their Interrelationship Among The Elderly In Singapore And Taiwan. *Social Indicators Research, 57*, 263–300.
- Chang, T. P. (1992). Implication of changing family structure on old-age support in the ESCAP region. *Asia-Pacific Population Journal, 7*(2), 49-65.
- Chen, Y.-J., & Chen, C.-Y. (2012). Living Arrangement Preferences of Elderly People in Taiwan as Affected by Family Resources and Social Participation. *Journal of Family History, 37*(4), 381-394.
- Chi, I., & Chui, E. (1999). Ageing in Hong Kong. *Australasian Journal on Ageing, 18*(2), 66-71.
- Choudhury, S., & Leonesio, M. V. (1997). Life-Cycle Aspects of Poverty Among Older Women. *Social Security Bulletin, 60* (2).
- Clark, R. L. (1989). Economic Well-Being of The Elderly: Theory and Measurement. *Journal of Cross-Cultural Gerontology, 4*, 19-34.
- Conklin, A. I., Forouhi, N. G., Surtees, P., Wareham, N. J., & Monsivais, P. (2015). Gender and the double burden of economic and social disadvantages on healthy eating: cross-sectional study of older adults in the EPIC-Norfolk cohort *BMC Public Health, 15*, 692
- Connidid, I. A. (2001). *Family ties and aging*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Crandall, J. E., & Putman, E. L. (1980). Relations between Measures of Social Interest and Psychological Well-Being. *Journal of Individual Psychology, 20*, 156 - 168.
- Dean, A., Kolody, B., Wood, P., & Matt, G. E. (1992). The influence of living alone on depression in elderly persons. *Journal of Aging and Health, 4*(1), 3-18.
- Diggs, J. (2008). Activity theory of aging *Encyclopedia of aging and public health* (pp. 79-81). New York : Springer.
- Dixon, R. B. (1976). Measuring equality between the sexes. *Journal of social issues, 32*(3), 19-32.
- Eagly, A. H. (1997). Sex differences in social behavior: Comparing social role theory and evolutionary psychology. *American Psychologist, 52*, 1380–1383.

- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (1981). Sex of researchers and sex-typed communications as determinants of sex differences in influenceability: A meta-analysis of social influence studies. *Psychological Bulletin*, *90*(1), 1-20.
- Eagly, A. H., & Crowley, M. (1986). Gender and helping behavior: A meta-analytic review of the social psychological literature. *Psychological Bulletin*, *100*(3), 283.
- Eagly, A. H., & Steffen, V. J. (1986). Gender and aggressive behavior: a meta-analytic review of the social psychological literature. *Psychological Bulletin*, *100*(3), 309.
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1982). Inferred sex differences in status as a determinant of gender stereotypes about social influence. *Journal of personality and social psychology*, *45*(5), 915.
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1991). Explaining Sex Differences in Social Behavior: A Meta-Analytic Perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *17*, 306–315.
- Echo, C., Wilber, K. H., & Silverstein, M. (2010). The effects of childlessness on the care and psychological well-being of older adults with disabilities. *Aging & Mental Health*, *14*(6), 712-719.
- Elder, G. H. (1986). Life Course Dynamics: Trajectories and Transitions, 1968-1980. *Social Indicators Research*, *18*(4), 425-428.
- Enright, R. B., & Friss, L. (1987). *Employed caregivers of brain-impaired adults: An assessment of the dual role: Family Survival Project*.
- Evertsson, M., & Nerno, M. (2004). Dependence within families and the division of labor: comparing Sweden and the United State? *Journal of Marriage and Family*, *66*(5), 1272-1286.
- Farber, B. (1966). *Kinship and family organization* (J. W. S. Inc. Ed.). New York.
- Fenge, L.-A. (2012). Economic well-being and ageing: The need for financial education for social workers. *Social Work Education*, *31*(4), 498-511.
- Garrod, G., B., N. M., L., C. N., Berit, I.-D., & C., E. A. (1993). Balancing Work and Caregiving for Children, Adults and Elders. *Ageing & Society*, *13*(4), 708-710.
- Gneezy, U., Niederle, M., & Rustichini, A. (2003). Performance In Competitive Environments: Gender Differences. *The Quarterly Journal of Economics*, *118*, 1049–1074.

- Guner, N., Kulikova, Y., & Llull, J. (2018). Marriage and health: Selection, protection, and assortative mating. *European Economic Review*, 104, 138-166.
- Gustman, A., & Juster, F. T. (1996). *Income and Wealth of Older American Households*. in Eric Hanushek and Nancy Maritato, *Assessing Knowledge of Retirement Behavior*, Washington D.C.: National Academy Press
- Harkonen, J., Manzonni, A., & Bihagen, E. (2016). Gender inequalities in occupational prestige across the working life: An analysis of the careers of West Germans and Swedes born from the 1920s to the 1970s. *Advances in life course research*, 29(41-51).
- Henley, N. (1997). *Body politics: Power, sex, and nonverbal communication*. Prentice Hall.
- Hermalin. (1997). Drawing Policy Lessons for Asia from Research on Aging. *Asia-Pacific Population Journal*, 12(4), 89-101.
- Hermalin, A., Ofstedal, M. B., & Lee, M.-L. (1992). Characteristics of Children and Intergenerational Transfers. *Elderly in Asia Report*, 92-21, 6.
- Hill, M. (1979). The Wage Effects of Marital Status and Children. *Journal of Human Resources*, 14(4), 579-594.
- Holden, K. C., Burkhauser, R. V., & Myers, D. A. (1986). Income transitions at older stages of life: The dynamics of poverty. *The Gerontologist*, 26, 292-297.
- Hooyman, N. R. (1999). Research on older women: where is feminism? . *The Gerontologist*, 39(1), 115-118.
- Hugo, G. (1997). Intergenerational wealth flows and the elderly in Indonesia. *The Continuing Demographic Transition*, 111-134.
- Hurlock, E. B. (1980). *Developmental Psychology: A Life-span Approach*. New York: McGraw-Hill.
- Hutchison, E. D. (2010). *Dimensions of Human Behavior: The Changing Life Course*. SAGE Publications, Inc;
- Ilmarinen, J. E. (2001). Aging Workers. *Occupational & Environmental Medicine*, 58(8), 546.
- Ilmarinen, J. E. (2002). Physical Requirements Associated With the Work of Aging Workers in the European Union. *Experimental Aging Research*, 28(1), 7-23.

- International Labour Organization. (2007). *International Standard Classification Of Occupation: Structure, group definitions and correspondence tables*. Geneva: Switzerland: Department of Statistics . International Labour Office (ILO).
- Jaggar, A. M. (1997). Gender, Race, and Difference: Individual Consideration versus Group based Affirmative Action in Admission to Higher Education. *The Southern journal of philosophy*, 35(S1), 21-51.
- Jeon, G.-S., Soong-Nang Jang, S.-J. R., Kawachi, I., & Cho, S.-I. (2007). Gender differences in correlates of mental health among elderly Koreans. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 62(5), S323-S329.
- Jones, G. W. (2005). The " flight from marriage" in south-east and east Asia. *Journal of Comparative Family Studies*, 93-119.
- Kalmijn, M. (2005). Intergenerational solidarity: A review of three theories and their evidence.
- Kalmijn, M. (2005). *Intergenerational solidarity: A review of three theories and their evidence*. Department of Social Cultural Sciences, Tilburg University.
- Keeratipongpaiboon, T. (2012). *Population Ageing: Changes in Household Composition and Economic Behaviour in Thailand*. (PhD in Economics), University of London
- Kivett, V. R. (1997). *Rural older women: Handbook of Women and Aging* (I. J. Coyle Ed.). Westport, CT:Greenwood.
- Knodel, J., Chayovan, N., & Siriboon, S. (1992). The Familial Support System of Thai Elderly: An Overview. *Asia-Pacific Population Journal*, 7(3), 105-126.
- Knodel, J., Teerawichitchainan, B., Prachuabmoh, V., & Pothisiri, W. (2015). *The Situation of Thailand's Older Population an update based on the 2014 Survey of Older Persons in Thailand*. Retrieved from Population Studies Center Research Report
- Konstantinovskiy, D. L. (2012). Social inequality and access to higher education in Russia. *European Journal of Education*, 47(1), 9-24.
- Korenman, S., & Neumark, D. (1991). Does Marriage Really Make Men More Productive? *The Journal of Human Resources*, 26(2), 282-307.

- Lawton, L., Silverstein, M., & Bengtson, V. (1994). Affection, social contact, and geographic distance between adult children and their parents. *Journal of Marriage and the Family*, 57-68.
- Lee, G. R., Netzer, J. K., & Coward, R. T. (1994). Filial Responsibility Expectations and Patterns of Intergenerational Assistance. *Journal of Marriage and Family*, 56(3), 559-565. doi:10.2307/352867
- Lee, W. K.-m., & Hong-Kin, K. (2005). Differences in Expectations and Patterns of Informal Support for Older Persons in Hong Kong: Modification to Filial Piety. *Ageing International*, 30(2), 188-206.
- Lee, Y.-J., Parish, W. L., & Willis, R. J. (1994). Sons, daughters, and intergenerational support in Taiwan. *American Journal of Sociology*, 99(4), 1010-1041.
- Lewin, A. C., & Stier, H. (2003). Immigration, State Support, and the Economic Well-Being of the Elderly in Israel. *Research on Aging*, 25(3), 195-223.
- Lewis, J. (2001). The decline of the male breadwinner model: implication for work and care. *Social Politics*, 8(2), 152-169.
- Lowenstein, A. (2007). Solidarity–Conflict and Ambivalence: Testing Two Conceptual Frameworks and Their Impact on Quality of Life for Older Family Members. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 62B(2), S100–S107.
- Macmillan, R., & Copher, R. (2005). Families in the Life Course: Interdependency of Roles, Role Configurations, and Pathways. *Journal of Marriage and Family*, 67, 858–879. CHULALONGKORN UNIVERSITY
- Mason, A., Lee, S.-H., & Russo, G. (2005). *Demography of aging across Asia* (H. Yoon & J. Hendricks Eds. Handbook of Asian aging ed.). New York: Baywood Publishing Co.
- Mason, K. O. (1992). Family change and support of the elderly in Asia: What do we know? *AsiaPacific Population Journal*, 7(3), 13-32.
- Mastekaasa, A. (1992). Marriage and psychological well-being: Some evidence on selection into marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 901-911.
- Masud, J., & Haron, S. A. (2008). Income differences among elderly in Malaysia: a regional comparison. *International Journal of Consumer Studies*, 32, 335–340.

- Mathews, M., & Straughan, P. T. (2016). Single Singaporeans and their Hesitation to use Commercial Matchmaking Services. *Journal of Comparative Family Studies*, 247-266.
- McLaughlin, D. K., & Jensen, L. (2000). Work history and US elders' transitions into poverty. *The Gerontologist*, 40, 469-479.
- Michielin, F., & Mulder, C. (2008). Geographical Distances between Adult Children and their Parents in the Netherlands. *Demographic Research*, 17, 655-678.
- Mookherjee, H. N. (1997). Marital Status, Gender, and Perception of Well-Being. *The Journal of Social Psychology*, 137(1), 95-105
- Mulder, C. H., & Kalmijn, M. (2006). Geographical distances between family members. *Family solidarity in the Netherlands*, 43-61.
- Mutchler, J. E., Yao-Chi Shih, J. L., Bruce, E. A., & Gottlieb, A. (2014). The Elder Economic Security Standard Index TM: A New Indicator for Evaluating Economic Security in Later Life. *Springer Science+Business Media Dordrecht. Gerontology Institute and Department, University of Massachusetts Boston. USA.*
- Nesadurai, H. E. S. (2005). *Conceptualising Economic Security in an Era of Globalisation: What Does the East Asian Experience Reveal?* (Vol. 157). Institute of Defence and Strategic Studies (IDSS), Nanyang Technological University: Singapore CSGR Working Paper
- Ng, A. C. Y., Phillips, D. R., & Lee, W. K.-m. (2002). Persistence and challenges to filial piety and informal support of older persons in a modern Chinese society: A case study in Tuen Mun, Hong Kong. *Journal of Aging Studies*, 16(2), 135-153.
- Ng, K.-M., Lee, T., & Chi, I. (2004). Relationship between living arrangements and the psychological well-being of older people in Hong Kong. *Australasian Journal on Ageing*, 23(4), 167-171.
- OECD. (2013). *Economic well-being*", in *OECD Framework for Statistics on the Distribution of Household Income, Consumption and Wealth*, . OECD Publishing, Paris.
- Office for National Statistics. (2004). *Economic well-being - Framework and indicators*: UK.

- Ofstedal, M. B., Reidy, E., & Knodel, J. (2004). Gender differences in economic support and well-being of older Asians. *Journal of Cross-Cultural Gerontology, 19*, 165–201.
- Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD. (2018). *Japan: Promoting Inclusive Growth For An Ageing Society*: OECD.
- Owens, T. J., & Suitor, J. J. (2007). *Interpersonal Relations Across the Life Course* (Vol. 12). United Kingdom: JAI Press.
- Parsons, T., & Bales, R. (1955). *Family, Socialization and Interaction Process*. New York: Glencoe, IL (The Free Press)
- Phang, H. (2011). Issues and challenges facing population ageing in Korea: productivity, economic growth, and old-age income security, . *Journal of Comparative Social Welfare, 27*(1), 51-62.
- Quashie, N. T. (2015). Who Supports Whom? Gender and Intergenerational Transfers in Post-Industrial Barbados. *Journal of cross-cultural gerontology, 30*(2), 189-216.
- Quashie, N. T. (2016). Intergenerational Financial Transfers Across Seven Cities in Latin America and the Caribbean: The Intersection of Gender and Proximity. *Journal of Comparative Family Studies, 47*(4), 413-439.
- Quashie, N. T., & Zimmer, Z. (2013). Residential proximity of nearest child and older adults' receipts of informal support transfers in Barbados. *Ageing & Society, 33*, 320-341.
- Ramos, M., & Wilmoth, J. (2003). Social relationships and depressive symptoms among older adults in southern Brazil. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences, 58*(4), S253-S261.
- Rejda, G. E. (2015). *Social Insurance and Economic Security* (R. T. F. Group Ed.). New York.
- Rossi, A. S., & Rossi, H. R. (1990). *Of human bonding: Parent-child relations across the life course*. New York: Aldine de Gruyter.
- Rossi, P. P. H. (1990). *Of human bonding: Parent-child relations across the life course*. New York: Transaction Publishers.
- Rudkin, L. (1993). Differences in Economic Well-Being Among the Elderly of Java. *Demography, 30*(2), 209-226.

- Schinkel, A. (2012). Filial Obligations: A Contextual, Pluralist Model. *Journal of Ethics*, 16, 395–420
- Scott, J. P. (1998). Family Relationships of Older, Rural Women: Stability and Change. *Journal of Women & Aging*, 10(4), 67-80.
- Sereny, M. (2011). Living arrangements of older adults in China: The interplay among preferences, realities, and health. *Research on Aging*, 33(2), 172-204.
- Shirahase, S. (2002a). Income inequality and households with the elderly in Japan: From the cross-national perspective. *Japanese Journal of Labor Studies*, 500, 72–85
- Shirahase, S. (2002b). A Study of Income Inequality and Households with the Elderly in Japan: A Cross-national Comparison with Industrial Nations. *The Japanese Journal on Labour Studies*, 44(2-3), 72-85.
- Siegel, J. S. (1993). *A generation of change: A profile of America's older population*. New York: Russell Sage Foundation.
- Silverstein, M., Cong, Z., & Li, S. (2006). Intergenerational Transfers and Living Arrangements of Older People in Rural China: Consequences for Psychological Well-Being. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 61B(5), S256-S266.
- Sinitsina, I. (2011). Public Expenditure on Education and Health in Russian Federation Before and During the Global Crisis.
- Smith, J. P. (1988). *Poverty and the Family*. in Divided Opportunities: Gary Sandefur and Marta Tienda editors, Plenum Publishing Corporation
- Sobieszczyk, T., Knodel, J., & Chayovan, N. (2003). Gender and wellbeing among older people: evidence from Thailand. *Ageing and Society*, 23(06), 701 - 735
- Soldo, B. J., & Freedman, V. A. (1994). Care of the elderly: division of labor among the family, market, and state In L. G. Martin & S. H. Presto (Eds.), *Demography of aging* (pp. 195-216). Washington, D.C.: National Academy Press.
- Sousa, L. (2009). *Families in Later Life : Emerging Themes and Challenges*. New York: Nova Science Publishers, Inc.
- Spillman, B. C. (2004). Changes in Elderly Disability Rates and the Implications for Health Care Utilization and Cost. *The Milbank Quarterly*, 82(1), 157-194. doi:10.2307/4149079

- Stoller, E. P., & Earl, L. L. (1983). Help with activities of everyday life: sources of support for the noninstitutionalized elderly. *Gerontologist*, 23(1), 64-70.
- Stone, R., Cafferata, G. L., & Sangl, J. (1987). Caregivers of the Frail Elderly: A National Profile. *Gerontologist*, 27(5), 616-626. doi:10.1093/geront/27.5.616
- Sun, R. (2002). Old Age Support in Contemporary Urban China from Both Parents' and Children's Perspectives. *Research on Aging*, 24(3), 337-359.
- Sung, K.-T. (1998). An exploration of actions of filial piety. *Journal of Aging Studies*, 12(4), 369-386.
- Szydlik, M. (2008). Intergenerational Solidarity and Conflict *Journal of Comparative Family Studies*, 39(1), 97-114.
- Teerawichitchainan, Puk, B., Knodel, J., & Pothisiri, W. (2015). What does living alone really mean for older persons? A comparative study of Myanmar, Vietnam, and Thailand. *Demographic Research*, 32(1), 1329.
- Thomas, S. L., & Heck, R. H. (2001). ANALYSIS OF LARGE-SCALE SECONDARY DATA IN HIGHER EDUCATION RESEARCH: Potential Perils Associated with Complex Sampling Designs. *Research in Higher Education*, 42(5).
- Treas, J., & Bengtson, V. L. (1987). The family in later years. In M. B. Sussman & S. K. Steinmetz (Eds.), *Handboook of marriage and the family* (pp. 625-648). New York: Plenum.
- UN Statistics Division. (2015). Households and families. Retrieved from <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/fam/fammethods.htm>
- United Nations. (2004). *Population, Ageing and Development*. Puerto Rico.
- United Nations. (2015). *World Population Ageing* New York: Department of Economic and Social Affairs.
- United Nations Centre for Human Settlements. (2004). UN-HABITAT launches the slum Challenge the new global report on human settlement slum dweller to double by 2030: Millenium development global could fall short. Retrieved from http://www.unhabitat.org/mediacentre/unhsp_10_03.asp
- United Nations Development Programme. (2016). *Human Development Report 2016*. Retrieved from New York: USA:

- Vyas, S., & Kumaranayake, L. (2006). *Constructing socio-economic status indices: how to use principal components analysis*. London: Oxford University Press in association with The London School of Hygiene and Tropical Medicine.
- Wandera, S. O., Ddumba, I., Akinyemi, J. O., Adedini, S. A., & Odimegwu, C. (2017). Living Alone among Older Persons in Uganda: Prevalence and Associated Factors. *Ageing International*, 42(4), 429-446.
- Wang, H.-P. (2011). The Determinants of Income for The Elderly in Taiwan. *Social Behavior and Personality*, 39(7), 915-924.
- Wild, K., Wiles, J. L., & Allen, R. E. S. (2013). Resilience: thoughts on the value of the concept for critical gerontology. *Ageing and Society*, 33(1), 137–158.
- Williams, C. (2010). Women in Canada: A gender-based statistical report." Economic well-being. *Statistics Canada Catalogue*, 89-503
- Williams, K., & Umberson, D. (2004). Marital Status, Marital Transitions, and Health: A Gendered Life Course Perspective. *Journal of Health and Social Behavior*, 45, 81-98.
- Wong, Y.-S., & Verbrugge, L. M. (2009). Living alone: elderly chinese singaporeans. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 24(3), 209-224.
- Yang, H. (1996). The distributive norm of monetary support to older parents: A look at a township in China. *Journal of Marriage and the Family*, 404-415.
- Yang, W.-S., & Yen, P.-C. (2011). A comparative study of marital dissolution in East Asian societies: Gender attitudes and social expectations towards marriage in Taiwan, Korea and Japan. *Asian Journal of Social Science*, 39 (6), 751-775.
- Yeh, J., Shu-Chuan, & Lo, S. K. (2004). Living alone, social support, and feeling lonely among the elderly. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 32(2), 129-138.
- Yount, K. M. (2009). Gender and Intergenerational Co-residence in Egypt and Tunisia. *Population Research and Policy Review*, 28(615-640).
- Zaidi, A. (2014). *Life Cycle Transitions and Vulnerabilities in Old Age: A Review* United Nations Development Programme: Human Development Report Office

- Zhang, S., Anderson, S. G., & Zhan, M. (2011). The differentiated impact of bridging and bonding social capital on economic well-being: An individual level perspective. *J. Soc. & Soc. Welfare, 38*, 119.
- Zissimopoulos, J. M., Karney, B. R., & Rauer, A. J. (2013). Marriage and economic well being at older ages. *Review of Economics of Household. Springer Journals, 13*, 1-35.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน และพัชรราวลัย วงศ์บุญสิน. (2558). “การคาดการณ์เพื่อสังคมสูงวัยในอนาคต” ในเอกสารนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการประเมินการดำเนินงานของ สวทท. ครั้งที่ 3/2558 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 10 กันยายน 2558. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ.
- กรมสุขภาพจิต. (2552). เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย. กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). รายงานสถานการณ์ทางสังคม สถานการณ์ครอบครัว ปี 2547 (Vol. 1). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558 “โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อย อายุยืน”. กรุงเทพมหานคร.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). แผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- จอห์น โนเดล และนภาพร ชโยวรรณ. (2552). การสูงอายุทางประชากรและการอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุไทย: แนวโน้มในอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน และความท้าทายในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทยและสำนักงาน ภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก.
- ชลธิชา อัครนรินทร์. (2552). การออมเพื่อความมั่นคงยามสูงวัย. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา ประชากรศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). จุดเปลี่ยนประชากรจุดเปลี่ยนสังคมไทย : การเปลี่ยนแปลงครอบครัวและครัวเรือนไทย: เรา (ไม่) รู้อะไร? วารสารประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชำนาญ แดงทอง. (2543). ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัด สุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา), มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เสงพัฒนา. (2557). การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย. สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนาเสณัฐ มงททรัพย์. (2555). ความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยในครอบครัวสามวัย จังหวัดชัยนาท. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์), มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นภาพร ชัยวรรณ และจอห์น โนเดล. (2539). รายงานการสำรวจสภาวะผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพร มโนรัตน์. (2556). ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง: ผลกระทบและบทบาทสังคมกับการดูแล. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์, ปีที่ 5(ฉบับที่ 2).
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 115 ตอนที่ 8 ก หน้า 1 (20 กุมภาพันธ์ 2541).
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 39 ก หน้า 4 (27 กุมภาพันธ์ 2551).
- พัชราวลัย วงศ์บุญสิน. (2553). การพัฒนาแนวทางและรูปแบบที่เกื้อหนุนสัมพันธภาพให้ครอบครัวเข้มแข็ง ผ่านกลไกการพัฒนาเด็กเล็ก. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชราวลัย วงศ์บุญสิน และคณะ. (2558). "บทวิเคราะห์ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อการบริโภค รายได้ และการขาดดุลงบรายได้ โดยใช้บัญชีกระแสการโอนประชาชาติ" บทที่ 7 ในรายงานการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำที่เหมาะสมกับสังคมไทยภายใต้โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป. . เล่มที่ 5/5 เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ภัสสร ลิมานนท์. (2544). บทบาทเพศ สถานภาพสตรี กับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูเบศร์ สมุทรจักร. (2559). ความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทยในฐานันดร "ประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง". กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล โดยการสนับสนุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554 เรื่อง การกำหนดอัตราเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ. สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2553). การทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2545-2550. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2558). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร.
- รัชพล อ่ำสุข. (2558). การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวุฒิ สุวรรณระดา. (2552). ปัญหาเบียดบังชีพสำหรับผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2552). การทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2545-2550. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. (2537). รายงานการวิจัย “แนวความคิดการจัดสวัสดิการสังคมโดยลดการพึ่งพิงบริการ ของรัฐ”. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์. (2535). ระบบความมั่นคงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์. (2540). การศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุโสด และไม่โสดในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม), มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภเจตน์ จันท์สาส์น. (2555). พฤติพลังของผู้สูงอายุไทย การปันผลทางประชากร และโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในสังคมสูงวัย. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ปีที่พิมพ์ 4, ฉบับที่ 7, 2555. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย. (2552). รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2552: ความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). การประเมินความยากจน พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). การคาดประมาณประมาณประชากรของประเทศ พ.ศ. 2553 – 2583. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). เส้นความยากจน (*Poverty Line*) จำแนกตามภาคและเขตพื้นที่ ปี พ.ศ. 2551 – 2555. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558a). ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558b). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2556 กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2550). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2552). คริวเรือนไทย. Retrieved from <http://popcensus.nso.go.th/topic.php?cid=11>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2558). ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2557). ชุดความรู้ด้านการดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ “ด้านการทำงาน”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย. (2552). สตรีกับความยากจน. Retrieved from http://www.gender.go.th/publication/brochure_doc/2552
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ. (2545). รายงานการทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร.

สุภจักษ์ แสงประจักษ์สกุล. (2557). วุฒิวัยของผู้สูงอายุไทย: ระดับ แนวโน้ม และปัจจัยกำหนด.

(วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภภรณ์ คำเรืองฤทธิ์. (2557). ทุณมนุษย์กับการเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุด้วยตนเองของ
ประชากรไทย. (วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนันต์ ภาวสุทธิไพศิฐ. (2558). โครงการ “ผลกระทบของปัจจัยประชากรต่อสถาบันครอบครัวและ
ชุมชนในชนบท”. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยการ
สนับสนุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายละเอียดของข้อคำถามจากโครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557
ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ปก

ข้อที่ 1 ภาค.....รหัส REG

ข้อที่ 4 ในเขตเทศบาล.....รหัส AREA

ข้อที่ 8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....รหัส MEMBERS

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน

ข้อ A4 เพศ

1 = ชาย

2 = หญิง

ข้อ A5 อายุ

(บันทึกอายุเต็มปี ถ้าต่ำกว่า 1 ปี บันทึก “0”)

ข้อ A7 การศึกษา

“ท่านจบการศึกษาสูงสุดขั้นใด” (บันทึก ชั้น ปี และประกาศนียบัตร หรือ ปริญญาที่สำเร็จ
มาโดยละเอียด ถ้าไม่เคยเรียน บันทึก “ไม่เคย”)

ข้อ RE_A7 ระดับการศึกษาที่สำเร็จ (สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสร้างตัวแปรนี้ไว้ในฐานข้อมูล โดย
พิจารณาจัดกลุ่มตัวแปรข้อ A7 ในแบบสอบถาม)

0 = ไม่มีการศึกษา

1 = ต่ำกว่าประถมศึกษา

2 = ประถมศึกษา

3 = มัธยมศึกษาตอนต้น

4 = ม. ปลาย/ปวช./สูงกว่า ม. ปลาย

ต่ำกว่าอนุปริญญา

5 = ปวส./ปวท./อนุปริญญา

6 = ปริญญาตรี

7 = ปริญญาโท

8 = ปริญญาเอก

9 = การศึกษาอื่นๆ

10 = ไม่ทราบระดับการศึกษา

11 = ไม่ทราบ

ข้อ A9 สถานภาพสมรส

1 = โสด	5 = หย่า
2 = สมรส และคู่สมรสอยู่ในครัวเรือน	6 = แยกกันอยู่
3 = สมรส แต่คู่สมรสไม่อยู่ในครัวเรือน	7 = เคยสมรส แต่ไม่ทราบสถานภาพ
4 = หม้าย	

ตอนที่ 2 การมีบุตร

ข้อ F1 และ F2 บุตรของตนที่ยังมีชีวิตอยู่

“ท่านมีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ถ้ามีกี่คน (รวมบุตรเลี้ยง/บุตรบุญธรรม)” ถ้ามี ให้บันทึกจำนวน “บุตรชาย” “บุตรสาว” ถ้าไม่มี ให้บันทึก “0”

ข้อ F5 บุตรนอกครัวเรือน

“ท่านมีบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนหรือไม่” ถ้ามี บุตรที่อยู่นอกครัวเรือนคนที่อยู่ใกล้ท่านมากที่สุดอยู่ที่ใด

1 = ไม่มีบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน	4 = อยู่ในจังหวัดเดียวกัน
2 = อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	5 = อยู่คนละจังหวัด
3 = อยู่ในหมู่บ้าน/ในเขตเทศบาลเดียวกัน	6 = อยู่ต่างประเทศ

ตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม

ข้อ F24 รายได้

“ท่านมีรายได้จากทุกแหล่ง โดยเฉลี่ยปีละเท่าใด (รวมรายได้ที่ไม่ใช่ตัวเงิน)”

1 = ไม่มีรายได้	8 = 60,000 - 69,999 บาท
2 = ต่ำกว่า 10,000 บาท	9 = 70,000 - 79,999 บาท
3 = 10,000-19,999 บาท	10 = 80,000 - 99,999 บาท
4 = 20,000 - 29,999 บาท	11 = 100,000 - 299,999 บาท
5 = 30,000 - 39,999 บาท	12 = 300,000 - 499,999 บาท
6 = 40,000 - 49,999 บาท	13 = 500,000 บาทขึ้นไป
7 = 50,000 - 59,999 บาท	

ข้อ F25 ความเพียงพอของรายได้

“ท่านคิดว่ารายได้ทั้งหมดที่ได้รับจากทุกแหล่งเพียงพอต่อการดำรงชีพหรือไม่”

- 1 = เกินเพียงพอ

- 2 = เพียงพอ
 3 = เพียงพอเป็นบางครั้ง
 4 = ไม่เพียงพอ

ข้อ F26 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน

“ท่านพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองเพียงใด”

- 1 = พอใจมาก
 2 = พอใจ
 3 = ไม่พอใจ

ข้อ F27 มูลค่าทรัพย์สิน

“ท่านมีการออม/สะสมเงิน/ทอง/ทรัพย์สิน (เช่น พันธบัตร/รถ/บ้าน/ที่ดิน/ออมในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์/การประกันชีวิตฯ) หรือไม่” ถ้ามี “รวมมูลค่าทั้งสิ้นประมาณกี่บาท”

1 = ไม่มี	8 = 100,000 - 199,999 บาท
2 = ต่ำกว่า 25,000 บาท	9 = 200,000 - 399,999 บาท
3 = 25,000 - 49,999 บาท	10 = 400,000 - 699,999 บาท
4 = 50,000 - 69,999 บาท	11 = 700,000 - 999,999 บาท
5 = 70,000 - 79,999 บาท	12 = 1,000,000 บาทขึ้นไป
6 = 80,000 - 89,999 บาท	
7 = 90,000 - 99,999 บาท	

ตอนที่ 4 ลักษณะการอยู่อาศัย

ข้อ 28 การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย

“บ้านที่ท่านอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นของใคร”

1 = ผู้สูงอายุเองและหรือคู่สมรส	5 = บุตรของบุตร
2 = พ่อ/แม่ (รวมพ่อ/แม่ของคู่สมรส)	6 = พี่/น้อง/ญาติ
3 = บุตร (รวมบุตรเลี้ยง/บุตรบุญธรรม)	7 = อื่นๆ
4 = บุตรเขย/บุตรสะใภ้	

ข้อ F32 – ข้อ F40 การอาศัยอยู่กับผู้อื่นในครัวเรือน

“ท่านอยู่บ้านนี้กับใครบ้าง”

- 1 = อยู่
 2 = ไม่อยู่

- ข้อ F32 คู่สมรส
 ข้อ F33 บุตร (รวมบุตรเลี้ยง/บุตรบุญธรรม)
 ข้อ F34 บุตรเขย/บุตรสะใภ้
 ข้อ F35 บุตรของบุตร
 ข้อ F36 พ่อ/แม่
 ข้อ F37 พี่/น้อง/ญาติ
 ข้อ F38 เพื่อน
 ข้อ F39 ผู้รับจ้างดูแลผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
 ข้อ F40 คนรับใช้/ลูกจ้าง

ตอนที่ 5 การเกื้อหนุน (ช่วยเหลือ) และเยี่ยมเยียน

ข้อ F46 การรับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

“ในระหว่าง 12 เดือน ก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน” ถ้าได้รับ
 “เป็นจำนวนเท่าใดต่อปี”

1 = ไม่ได้รับ	5 = 10,000 - 29,999 บาท
2 = ต่ำกว่า 1,000 บาท	6 = 30,000 - 49,999 บาท
3 = 1,000 - 4,999 บาท	7 = 50,000 บาทขึ้นไป
4 = 5,000 - 9,999 บาท	8 = ไม่มีบุตรในครัวเรือน

ข้อ F47 การรับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

“ในระหว่าง 12 เดือน ก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนหรือไม่”
 ถ้าได้รับ “เป็นจำนวนเท่าใดต่อปี”

1 = ไม่ได้รับ	5 = 10,000 - 29,999 บาท
2 = ต่ำกว่า 1,000 บาท	6 = 30,000 - 49,999 บาท
3 = 1,000 - 4,999 บาท	7 = 50,000 บาทขึ้นไป
4 = 5,000 - 9,999 บาท	8 = ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน

ข้อ F48 การให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

“ในระหว่าง 12 เดือน ก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน” ถ้าให้ “เป็น
 จำนวนเท่าใดต่อปี”

1 = ไม่ให้	5 = 10,000 - 29,999 บาท
2 = ต่ำกว่า 1,000 บาท	6 = 30,000 - 49,999 บาท

3 = 1,000 - 4,999 บาท

7 = 50,000 บาทขึ้นไป

4 = 5,000 - 9,999 บาท

8 = ไม่มีบุตรในครัวเรือน

ข้อ F49 การให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

“ในระหว่าง 12 เดือน ก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน” ถ้าให้
“เป็นจำนวนเท่าใดต่อปี”

1 = ไม่ให้

5 = 10,000 - 29,999 บาท

2 = ต่ำกว่า 1,000 บาท

6 = 30,000 - 49,999 บาท

3 = 1,000 - 4,999 บาท

7 = 50,000 บาทขึ้นไป

4 = 5,000 - 9,999 บาท

8 = ไม่มีบุตรในครัวเรือน

ข้อ F50 การได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

“ในระหว่าง 12 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน
หรือไม่” ถ้าได้รับ “ได้รับบ่อยครั้งเพียงใด”

1 = ไม่ได้รับ

4 = ได้รับทุกเดือน

2 = ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน

5 = ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3 = ได้รับทุกสัปดาห์

ข้อ F51 การได้รับสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

“ในระหว่าง 12 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้รับเสื้อผ้า/ของใช้จากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน
หรือไม่” ถ้าได้รับ “ได้รับบ่อยครั้งเพียงใด”

1 = ไม่ได้รับ

4 = ได้รับทุกเดือน

2 = ได้รับทุกวัน/เกือบทุกวัน

5 = ได้รับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3 = ได้รับทุกสัปดาห์

ข้อ F52 การเยี่ยมเยียนกับบุตร

“ในระหว่าง 12 เดือน ก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน
หรือไม่” ถ้าเคย “ติดต่อบ่อยครั้งเพียงใด” (ทั้งที่บุตรมาเยี่ยมผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุไปเยี่ยมบุตร)

1 = ไม่เคยติดต่อ

4 = เคยติดต่อทุกเดือน

2 = เคยติดต่อทุกวัน/เกือบทุกวัน

5 = เคยติดต่ออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3 = เคยติดต่อทุกสัปดาห์

ข้อ F53 การพูดคุยทางโทรศัพท์

“ในระหว่าง 12 เดือน ก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้เคยพูดคุยทางโทรศัพท์กับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนหรือไม่” ถ้าเคย “ติดต่อบ่อยครั้งเพียงใด” (ทั้งที่ท่าน/บุตรที่อยู่นอกครัวเรือนเป็นผู้กระทำ)

1 = ไม่เคยติดต่อ	4 = เคยติดต่อทุกเดือน
2 = เคยติดต่อทุกวัน/เกือบทุกวัน	5 = เคยติดต่ออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
3 = เคยติดต่อทุกสัปดาห์	

ข้อ F54 การติดต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

“ในระหว่าง 12 เดือน ก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านได้เคยติดต่อผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, Twitter, hi5, Skype, Tango, Line, WeChat, WhatsApp. ฯลฯ กับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือนหรือไม่” ถ้าเคย “ติดต่อบ่อยครั้งเพียงใด” (ทั้งที่ท่าน/บุตรที่อยู่นอกครัวเรือนเป็นผู้กระทำ)

1 = ไม่เคยติดต่อ	4 = เคยติดต่อทุกเดือน
2 = เคยติดต่อทุกวัน/เกือบทุกวัน	5 = เคยติดต่ออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
3 = เคยติดต่อทุกสัปดาห์	

ตอนที่ 6 ภาวะสุขภาพและการดูแลสุขภาพ

ข้อ F55 สถานะทางสุขภาพ

“ในระหว่าง 7 วัน ก่อนวันสัมภาษณ์ ท่านรู้ว่าสุขภาพร่างกายของตนเองเป็นอย่างไร”

1 = ดีมาก	4 = ไม่ดี
2 = ดี	5 = ไม่ดีมาก
3 = ปานกลาง	

ตอนที่ 9 สภาพที่อยู่อาศัย และการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

ข้อ H2 ลักษณะของที่อยู่อาศัย

1 = ดีก	4 = ใช้วัสดุไม่ถาวรในท้องถิ่น
2 = ไม้	5 = ใช้วัสดุใช้แล้ว/วัสดุเหลือใช้
3 = ครึ่งดีครึ่งไม้	6 = อื่นๆ

ข้อ H4 ห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ใช้ตั้งอยู่ที่ใด

1. ในบ้าน
2. นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน
3. นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน

ข้อ H6 คริวเรือนนี้ส่วนใหญ่ใช้น้ำดื่มจากแหล่งใด

1 = น้ำประปา	5 = น้ำฝน
2 = น้ำประปาผ่านการบำบัด (ต้มกรอง)	6 = น้ำดื่มบรรจุขวด/ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ
3 = น้ำบาดาล/น้ำบ่อ	7 = อื่นๆ
4 = น้ำจากแม่น้ำ/ลำธาร/น้ำตก/ภูเขา	

ข้อ H7 คริวเรือนนี้ส่วนใหญ่ใช้น้ำใช้จากแหล่งใด

1 = น้ำประปา	5 = น้ำฝน
2 = น้ำประปาผ่านการบำบัด (ต้มกรอง)	6 = น้ำดื่มบรรจุขวด/ตู้น้ำดื่มหยอดเหรียญ
3 = น้ำบาดาล/น้ำบ่อ	7 = อื่นๆ
4 = น้ำจากแม่น้ำ/ลำธาร/น้ำตก/ภูเขา	

ข้อ H7 - H18 การมีสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน

ณ วันที่สัมภาษณ์ บุคคลที่อยู่ในครัวเรือนนี้เป็นเจ้าของเครื่องใช้เหล่านี้หรือไม่ (ทั้งที่ใช้ในครัวเรือน หรือใช้ร่วมในการทำธุรกิจและครัวเรือน)

ถ้า "เป็นเจ้าของ" บันทึกรหัส "1" "ไม่เป็นเจ้าของ" บันทึกรหัส "0"

ข้อ H7 โทรทัศน์

ข้อ H8 เครื่องเล่น VCD/DVD

ข้อ H9 โทรศัพท์มือถือ

ข้อ H10 เครื่องคอมพิวเตอร์

ข้อ H11 ตู้เย็น/ตู้แช่

ข้อ H12 ไมโครเวฟ/เตาอบ

ข้อ H13 เครื่องซักผ้า

ข้อ H14 เครื่องปรับอากาศ

ข้อ H15 รถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้

ข้อ H16 รถจักรยานยนต์

ข้อ H17 รถแทรกเตอร์ 4 ล้อ

ข้อ H18 รถไถ 2 ล้อ (รถไถเดินตาม)

ภาคผนวก ข

รายละเอียดเส้นความยากจนและสัดส่วนคนจน รายภาค และรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2557-2558

ตารางที่ ข1 แสดงเส้นความยากจนและสัดส่วนคนจน รายภาค และรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2557-2558

ภาค และจังหวัด	2557 (บาท)	สัดส่วนคนจน	2558 (บาท)	สัดส่วนคนจน
ทั่วราชอาณาจักร	2,647	10.53	2,644	7.21
กรุงเทพมหานคร	3,133	1.64	3,132	2.01
ภาคกลาง	2,832	4.95	2,827	4.30
กาญจนบุรี	2,765	17.53	2,749	17.63
จันทบุรี	2,829	8.66	2,796	3.69
ฉะเชิงเทรา	2,740	3.77	2,722	2.44
ชลบุรี	3,079	0.39	3,123	0.61
ชัยนาท	2,814	22.78	2,819	19.64
ตราด	2,770	11.05	2,734	11.37
นครนายก	2,663	9.18	2,725	7.55
นครปฐม	2,729	0.32	2,777	1.46
นนทบุรี	2,963	0.19	2,923	0.62
ปทุมธานี	2,835	0.11	2,833	0.26
ประจวบคีรีขันธ์	2,707	4.21	2,650	6.38
ปราจีนบุรี	2,677	5.77	2,690	1.68
พระนครศรีอยุธยา	2,671	2.74	2,716	2.04
เพชรบุรี	2,757	2.44	2,717	3.03
ระยอง	2,867	0.32	2,898	0.54
ราชบุรี	2,793	9.27	2,797	13.62
ลพบุรี	2,809	12.32	2,759	7.83
สมุทรปราการ	2,969	1.02	2,961	0.37
สมุทรสงคราม	2,743	2.25	2,666	2.57

ภาค และจังหวัด	2557 (บาท)	สัดส่วนคนจน	2558 (บาท)	สัดส่วนคนจน
สมุทรสาคร	2,894	3.11	2,901	1.05
สระแก้ว	2,684	12.52	2,653	11.04
สระบุรี	2,663	6.03	2,658	4.97
สิงห์บุรี	2,696	6.02	2,619	6.08
สุพรรณบุรี	2,841	12.70	2,781	8.88
อ่างทอง	2,666	13.76	2,680	14.52
ภาคเหนือ	2,387	13.19	2,377	8.78
กำแพงเพชร	2,233	5.71	2,220	4.32
เชียงราย	2,471	26.83	2,428	17.22
เชียงใหม่	2,535	6.74	2,609	5.17
ตาก	2,281	36.53	2,280	24.48
นครสวรรค์	2,400	9.62	2,349	2.78
น่าน	2,304	28.80	2,329	21.01
พะเยา	2,483	16.52	2,490	10.71
พิจิตร	2,292	1.21	2,291	3.16
พิษณุโลก	2,315	9.11	2,280	5.15
เพชรบูรณ์	2,293	4.39	2,238	4.14
แพร่	2,396	13.11	2,376	9.05
แม่ฮ่องสอน	2,353	46.08	2,296	32.19
ลำปาง	2,439	10.84	2,436	9.88
ลำพูน	2,559	8.11	2,542	6.11
สุโขทัย	2,310	15.59	2,283	7.43
อุตรดิตถ์	2,345	10.88	2,314	8.46
อุทัยธานี	2,303	11.24	2,282	3.85

ภาค และจังหวัด	2557 (บาท)	สัดส่วนคนจน	2558 (บาท)	สัดส่วนคนจน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,355	17.04	2,355	10.30
กาฬสินธุ์	2,365	42.67	2,394	17.78
ขอนแก่น	2,514	12.54	2,486	5.38
ชัยภูมิ	2,313	9.48	2,341	5.64
นครพนม	2,332	24.89	2,360	16.64
นครราชสีมา	2,306	17.06	2,276	11.55
บึงกาฬ	2,293	4.12	2,309	2.34
บุรีรัมย์	2,303	39.13	2,342	23.34
มหาสารคาม	2,378	17.03	2,410	9.94
มุกดาหาร	2,422	23.78	2,459	12.76
ยโสธร	2,364	14.64	2,376	17.32
ร้อยเอ็ด	2,446	8.64	2,490	2.79
เลย	2,314	10.01	2,287	9.64
ศรีสะเกษ	2,266	13.47	2,277	3.01
สกลนคร	2,475	23.58	2,436	17.19
สุรินทร์	2,317	14.40	2,286	9.79
หนองคาย	2,343	6.49	2,291	4.26
หนองบัวลำภู	2,347	16.17	2,344	9.71
อำนาจเจริญ	2,324	17.67	2,335	14.26
อุดรธานี	2,350	9.35	2,313	4.56
อุบลราชธานี	2,299	13.26	2,323	11.54
ภาคใต้	2,735	13.79	2,724	9.92
กระบี่	2,608	4.70	2,567	3.10
ชุมพร	2,745	4.95	2,726	5.85

ภาค และจังหวัด	2557 (บาท)	สัดส่วนคนจน	2558 (บาท)	สัดส่วนคนจน
ตรัง	2,733	11.08	2,722	7.39
นครศรีธรรมราช	2,626	11.53	2,594	11.87
นราธิวาส	2,531	45.13	2,528	19.50
ปัตตานี	2,508	39.15	2,492	34.91
พังงา	2,605	2.32	2,627	7.89
พัทลุง	2,805	17.71	2,782	13.06
ภูเก็ต	2,996	0.72	3,097	0.63
ยะลา	2,803	32.83	2,770	21.04
ระนอง	2,752	15.85	2,762	12.06
สงขลา	2,922	5.94	2,907	2.11
สตูล	2,587	6.87	2,569	7.71
สุราษฎร์ธานี	2,803	2.65	2,781	2.23

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาคผนวก ค

ตารางที่ ค1 จำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามเพศ และสถานภาพสมรส (เพศหญิงจำนวน 14,498 คน เพศชายจำนวน 12,295 คน)

ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุไทย	เพศ และสถานภาพสมรส							
	จำนวน (ร้อยละ)							
	โสด		สมรส		หม้าย		หย่า/แยกกันอยู่	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
- ต่ำกว่าประถมศึกษา	387 (46.30)	105 (50.55)	5,131 (67.00)	5,976 (60.06)	4,015 (69.15)	1,055 (65.09)	235 (55.53)	152 (52.36)
- ประถมศึกษา	221 (26.39)	34 (16.25)	1,704 (22.25)	2,103 (21.13)	1,395 (24.02)	378 (23.29)	94 (22.36)	62 (21.39)
- มัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา	117 (14.04)	42 (20.38)	496 (6.47)	1,241 (12.47)	298 (5.13)	142 (8.73)	63 (14.94)	49 (16.74)
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	111 (13.28)	26 (12.82)	328 (4.28)	629 (6.33)	99 (1.70)	47 (2.89)	30 (7.18)	28 (9.51)
รวม	836 (100.00)	207 (100.00)	7,659 (100.00)	9,949 (100.00)	5,807 (100.00)	1,622 (100.00)	422 (100.00)	291 (100.00)

ตารางที่ ค2 ร้อยละของระดับของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ จำแนกตามระดับการศึกษา (เพศหญิงจำนวน 14,498 คน เพศชายจำนวน 12,295 คน)

ระดับของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ	ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุ							
	ร้อยละ							
	ต่ำกว่าประถมศึกษา		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษาตอนต้น-อนุปริญญา		ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	
	เพศ		เพศ		เพศ		เพศ	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
	(9,768)	(7,288)	(3,414)	(2,576)	(974)	(1,474)	(568)	(731)
1. ด้านรายได้								
- ระดับต่ำ	34.00	30.23	27.81	23.94	18.18	14.12	2.54	4.64
- ระดับปานกลาง	50.34	46.45	51.11	45.55	35.87	26.90	15.49	14.60
- ระดับสูง	7.22	9.37	9.15	11.41	13.56	13.17	9.65	9.30
- ระดับสูงมาก	8.44	13.94	11.94	19.11	32.39	45.81	72.32	71.46

ระดับของความอยู่ดี มีสุข ทางด้าน เศรษฐกิจของ ผู้สูงอายุ	ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุ							
	ร้อยละ							
	ต่ำกว่า ประถมศึกษา		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา ตอนต้น- อนุปริญญา		ปริญญาตรีหรือสูง กว่า	
	เพศ		เพศ		เพศ		เพศ	
	หญิง (9,768)	ชาย (7,288)	หญิง (3,414)	ชาย (2,576)	หญิง (974)	ชาย (1,474)	หญิง (568)	ชาย (731)
2. การทำงาน								
- ระดับต่ำ	1.36	1.26	1.24	0.87	1.13	1.54	0.17	2.41
- ระดับปานกลาง	3.35	3.27	3.98	4.35	5.14	5.90	2.45	2.11
- ระดับสูง	77.17	62.61	82.13	69.89	84.23	74.50	91.00	84.81
- ระดับสูงมาก	18.12	32.86	12.65	24.89	9.49	18.06	6.38	10.67
3. ทรัพย์สินและเงิน ออม								
- ระดับต่ำ	33.22	24.79	40.72	32.37	31.42	24.97	16.62	12.88
- ระดับปานกลาง	23.11	22.67	23.49	22.75	15.33	17.84	11.42	13.07
- ระดับสูง	22.39	23.89	15.01	17.66	14.14	15.23	13.61	12.90
- ระดับสูงมาก	21.29	28.65	20.78	27.22	39.11	41.95	13.61	61.16
4. การดำรงชีพ								
- ระดับต่ำ	2.69	3.37	1.86	1.82	0.11	0.05	0.00	0.00
- ระดับปานกลาง	16.88	17.70	14.99	14.45	3.48	3.10	0.83	0.25
- ระดับสูง	27.15	29.65	25.48	27.31	12.95	14.58	4.82	3.54
- ระดับสูงมาก	53.28	49.28	57.67	56.42	83.46	82.26	94.35	96.21
ภาพรวม								
- ระดับต่ำ	11.67	9.60	10.27	9.75	5.77	4.14	0.00	0.75
- ระดับปานกลาง	43.05	39.34	43.65	36.74	23.61	18.74	5.32	5.58
- ระดับสูง	33.35	34.81	31.39	32.79	28.73	29.79	18.44	17.54
- ระดับสูงมาก	11.94	16.25	14.70	20.72	41.89	47.33	76.25	76.13

ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวกับลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ ค3 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามการได้รับการ
เกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ⁸	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
	100.00 (16,888)	100.00 (3,323)	100.00 (1,958)	100.00 (2,822)	100.00 (1,802)
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000	40.51	66.47	56.61	44.18	17.03
40,000 - 69,999	26.68	19.61	24.85	30.87	38.67
70,000 - 99,999	10.76	7.22	7.63	8.73	14.16
100,000-299,999	16.49	5.94	9.74	13.67	22.78
300,000 ขึ้นไป	5.56	0.75	1.17	2.55	7.36
1.2 ความเพียงพอของ รายได้					
ไม่เพียงพอ	14.97	19.14	13.56	8.57	6.26
เพียงพอบางครั้ง	22.38	24.91	23.59	16.73	12.96
เพียงพอ/เกิน	62.64	55.95	62.86	74.70	80.79
1.3 ความพึงพอใจในภาวะ การเงิน					
ไม่พอใจ	20.90	25.66	20.29	13.11	9.21
พอใจ	75.00	72.60	77.22	83.73	84.23
พอใจมาก	4.10	1.74	2.49	3.16	6.56
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	50.06	68.54	68.27	72.45	78.11
ทำงาน	49.94	31.46	31.73	27.55	21.89

⁸ ไม่ได้รับ หมายถึง ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ^๑	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
	100.00 (16,888)	100.00 (3,323)	100.00 (1,958)	100.00 (2,822)	100.00 (1,802)
2.2 การทำงานตรงตาม ความต้องการ					
ต้องการทำงานและได้ ทำ	23.66	13.98	15.35	14.38	11.61
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	48.93	67.09	67.00	70.54	76.77
ต้องการทำงาน แต่ ไม่ได้ทำ	1.13	1.46	1.27	1.90	1.34
ไม่ต้องการทำงาน แต่ ได้ทำ	26.28	17.47	16.38	13.17	10.28
2.3 ประเภทงาน					
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ไม่มีทักษะ	30.71	21.24	26.38	32.40	45.46
มีทักษะ	69.29	78.76	73.62	67.60	54.54
รวม	8,538 (100.00)	1,059 (100.00)	629 (100.00)	787 (100.00)	399 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการ ทำงานต่อสัปดาห์					
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	36.31	44.22	42.53	41.85	25.00
35 - 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	37.45	34.19	31.87	37.50	44.56
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	26.24	21.59	25.60	20.66	30.44
รวม	8,538 (100.00)	1,059 (100.00)	629 (100.00)	787 (100.00)	399 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม					

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ^๑	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
	100.00 (16,888)	100.00 (3,323)	100.00 (1,958)	100.00 (2,822)	100.00 (1,802)
3.1 ระดับของมูลค่า ทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ ที่ดิน (บาท)					
ไม่มี	20.03	25.59	24.46	23.54	21.92
ต่ำกว่า 50,000	13.13	19.48	13.95	14.26	6.76
50,000-99,999	12.67	12.28	12.51	12.81	14.21
100,000-399,999	23.24	22.87	23.42	20.98	18.16
400,000-699,999	13.35	9.89	14.19	13.19	11.47
700,000-999,999	6.33	4.79	5.61	4.72	8.16
1,000,000 ขึ้นไป	11.25	5.09	5.85	10.49	19.32
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่ สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย					
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย	11.98	16.23	15.00	21.19	22.01
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	88.02	83.77	85.00	78.81	77.99
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่ มั่นคง					
ลักษณะของที่อยู่ อาศัยไม่มั่นคง	0.44	0.15	0.46	0.18	0.00
ลักษณะของที่อยู่ อาศัยมั่นคง	99.56	99.85	99.54	99.82	100.00
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้อง ส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวก และปลอดภัย					
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจาก ตัวบ้าน	5.70	8.44	4.68	2.38	1.35

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ^๑	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
	100.00 (16,888)	100.00 (3,323)	100.00 (1,958)	100.00 (2,822)	100.00 (1,802)
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับ ตัวบ้าน	15.30	17.71	16.01	11.68	6.17
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่ในบ้าน	79.00	73.85	79.30	85.94	92.48
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่ สะอาด					
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่ สะอาด	36.65	38.62	36.92	25.10	15.40
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	63.35	61.38	63.08	74.90	84.60
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด					
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่ สะอาด	13.56	14.17	13.21	11.61	9.19
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	86.44	85.83	86.79	88.39	90.81
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	98.26	99.23	99.16	99.51	99.60
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	52.71	67.28	66.34	77.40	84.65
มีโทรศัพท์มือถือ	90.48	94.78	96.73	98.34	98.05
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	17.91	25.25	30.31	41.64	59.39
มีตู้เย็น/ตู้แช่	93.65	95.54	96.59	97.67	98.76
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	21.26	20.19	24.04	35.46	55.48
มีเครื่องซักผ้า	65.91	77.48	80.20	86.37	90.98
มีเครื่องปรับอากาศ	21.81	15.82	20.50	33.12	59.04
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเดินทาง					

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ⁹	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
	100.00 (16,888)	100.00 (3,323)	100.00 (1,958)	100.00 (2,822)	100.00 (1,802)
ไม่มี	22.35	6.83	5.84	4.86	5.95
มีรถจักรยานยนต์	43.18	50.24	42.17	35.06	22.22
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	34.47	42.93	51.99	60.08	71.83

ตารางที่ ๔ 4 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามการได้รับการ
เกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ⁹	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
	100.00 (8,532)	100.00 (4,303)	100.00 (3,407)	100.00 (5,631)	100.00 (4,920)
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (บาท/ต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000	37.03	64.12	55.99	53.08	18.24
40,000 – 69,999	23.05	20.70	24.17	26.83	41.06
70,000 – 99,999	10.48	7.22	8.07	7.74	16.10
100,000-299,999	21.82	6.83	9.79	9.96	18.69
300,000 ขึ้นไป	7.62	1.12	1.98	2.40	5.92
1.2 ความเพียงพอของ รายได้					
ไม่เพียงพอ	15.38	20.71	14.30	12.68	7.73
เพียงพอบางครั้ง	20.38	26.01	22.18	23.74	16.76

⁹ ไม่ได้รับ หมายถึง ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ^๑	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
เพียงพอ/เกิน	100.00 (8,532)	100.00 (4,303)	100.00 (3,407)	100.00 (5,631)	100.00 (4,920)
เพียงพอ	64.25	53.28	63.52	63.58	75.50
1.3 ความพึงพอใจใน ภาวะการเงิน					
ไม่พอใจ	20.59	27.21	20.52	19.98	11.43
พอใจ	74.84	71.00	76.62	77.12	82.89
พอใจมาก	4.57	1.78	2.86	2.90	5.68
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	50.77	58.93	57.48	60.66	66.64
ทำงาน	49.23	41.07	42.52	39.34	33.36
2.2 การทำงานตรงตาม ความต้องการ					
ต้องการทำงานและ ได้ทำ	24.29	16.91	19.44	19.11	17.02
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	49.58	57.61	56.24	59.44	65.17
ต้องการทำงาน แต่ ไม่ได้ทำ	1.19	1.32	1.24	1.22	1.47
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	24.94	24.16	23.07	20.23	16.34
รวม	8,532 (100.00)	4,303 (100.00)	3,407 (100.00)	5,631 (100.00)	4,920 (100.00)
2.3 ประเภทงาน					
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n = 11,412)					
ไม่มีทักษะ	40.73	22.08	21.19	24.37	28.01
มีทักษะ	59.27	77.92	78.81	75.63	71.99
รวม	4,252 (100.00)	1,789 (100.00)	1,466 (100.00)	2,243 (100.00)	1,662 (100.00)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ^๑	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
	100.00 (8,532)	100.00 (4,303)	100.00 (3,407)	100.00 (5,631)	100.00 (4,920)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์					
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	30.91	41.67	44.96	41.88	36.50
35 – 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	39.27	38.87	32.24	35.05	36.65
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	29.82	19.46	22.81	23.08	26.84
รวม	4,252 (100.00)	1,789 (100.00)	1,466 (100.00)	2,243 (100.00)	1,662 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม					
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน (บาท)					
ไม่มี	22.84	26.69	22.59	20.10	15.72
ต่ำกว่า 50,000	12.05	19.08	16.47	13.77	9.68
50,000-99,999	12.78	12.76	13.04	12.50	12.66
100,000-399,999	20.50	21.48	23.40	25.11	23.94
400,000-699,999	11.44	10.78	11.93	14.73	15.56
700,000-999,999	6.14	4.28	5.28	5.89	8.11
1,000,000 ขึ้นไป	14.25	4.92	7.29	7.91	14.34
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย					
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	19.63	12.51	12.29	11.75	11.31

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ^๑	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
	100.00 (8,532)	100.00 (4,303)	100.00 (3,407)	100.00 (5,631)	100.00 (4,920)
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	80.37	87.49	87.71	88.25	88.69
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง					
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.37	0.54	0.51	0.28	0.11
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.63	99.46	99.49	99.72	99.89
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย					
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้านห่างจากตัวบ้าน	4.71	9.08	5.26	5.01	3.51
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้านติดกับตัวบ้าน	12.38	18.60	17.56	16.09	11.50
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน	82.91	72.32	77.18	78.90	84.99
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	27.31	42.57	40.81	40.00	27.99
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	72.69	57.43	59.19	60.00	72.01
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด					

	การได้รับการเกื้อหนุนด้านการเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)				
	ไม่ได้รับ ⁹	ต่ำกว่า 5,000	5,000-9,999	10,000- 29,999	30,000 ขึ้นไป
ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	100.00 (8,532)	100.00 (4,303)	100.00 (3,407)	100.00 (5,631)	100.00 (4,920)
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่ สะอาด	11.49	16.64	15.18	13.91	10.47
มีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด	88.51	83.36	84.82	86.09	89.53
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน ครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	98.37	98.18	99.01	98.71	99.34
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	64.45	53.68	55.01	57.08	66.03
มีโทรศัพท์มือถือ	93.15	89.62	92.88	92.42	95.40
มีเครื่อง คอมพิวเตอร์	33.30	17.17	20.68	20.63	25.54
มีตู้เย็น/ตู้แช่	94.22	91.65	95.33	96.18	96.99
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	34.08	14.20	18.67	19.55	30.00
มีเครื่องซักผ้า	75.05	66.53	68.99	69.26	77.95
มีเครื่องปรับ อากาศ	34.44	12.08	15.58	18.61	31.97
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการ เดินทาง					
ไม่มี	15.54	17.72	14.99	16.81	16.52
มีรถจักรยานยนต์	33.06	48.15	48.23	47.31	40.20
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถจักรยานยนต์ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วม ด้วย)	51.40	34.12	36.78	35.88	43.27

ตารางที่ ค 5 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามการได้รับการ
 เกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่ได้รับ ¹⁰	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,724)	100.00 (4,409)	100.00 (4,332)	100.00 (5,027)	100.00 (5,301)
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000	38.98	52.35	46.68	39.03	45.44
40,000 – 69,999	24.60	26.29	26.28	29.81	28.60
70,000 – 99,999	10.03	9.14	10.58	11.32	9.48
100,000-299,999	20.08	9.24	12.67	15.67	12.71
300,000 ขึ้นไป	6.31	2.97	3.80	4.16	3.77
1.2 ความเพียงพอของ รายได้					
ไม่เพียงพอ	16.04	12.88	11.86	12.35	15.90
เพียงพอบางครั้ง	20.34	19.58	21.82	20.92	25.35
เพียงพอ/เกิน เพียงพอ	63.62	67.54	66.31	66.73	58.75
1.3 ความพึงพอใจใน ภาวะการเงิน					
ไม่พอใจ	20.90	18.18	17.87	16.81	24.13
พอใจ	74.84	77.58	77.95	79.76	73.28
พอใจมาก	4.26	4.24	4.19	3.42	2.58
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	57.06	68.94	61.21	57.03	48.19
ทำงาน	42.94	31.06	38.79	42.97	51.81
2.2 การทำงานตรงตาม ความต้องการ					

¹⁰ ไม่ได้รับ หมายถึง ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่ได้รับ ¹⁰	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,724)	100.00 (4,409)	100.00 (4,332)	100.00 (5,027)	100.00 (5,301)
ต้องการทำงานและ ได้ทำ	19.57	13.82	19.86	21.08	25.18
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	55.47	67.59	59.85	56.13	47.15
ต้องการทำงาน แต่ ไม่ได้ทำ	1.59	1.35	1.36	0.90	1.04
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	23.37	17.24	18.93	21.89	26.62
2.3 ประเภทงาน					
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ไม่มีทักษะ	41.23	28.25	24.77	29.38	21.94
มีทักษะ	58.77	71.75	75.23	70.62	78.06
รวม	3,358 (100.00)	1,386 (100.00)	1,701 (100.00)	2,187 (100.00)	2,780 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการ ทำงานต่อสัปดาห์					
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์	30.49	41.32	42.09	40.35	38.49
35 – 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	41.48	34.37	34.05	36.25	35.69
มากกว่า 48 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์	28.04	24.32	23.86	23.41	25.82
รวม	3,358 (100.00)	1,386 (100.00)	1,701 (100.00)	2,187 (100.00)	2,780 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและ เงินออม					
3.1 ระดับของมูลค่า ทรัพย์สิน/เงินออม/ ทอง/ที่ดิน (บาท)					

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่ได้รับ ¹⁰	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,724)	100.00 (4,409)	100.00 (4,332)	100.00 (5,027)	100.00 (5,301)
ไม่มี	25.48	20.35	19.64	22.21	17.72
ต่ำกว่า 50,000	11.97	15.28	15.15	13.61	13.63
50,000-99,999	12.92	12.19	12.42	13.60	12.31
100,000-399,999	19.99	22.28	24.00	22.65	25.63
400,000-699,999	11.36	14.81	12.73	11.85	14.41
700,000-999,999	5.43	6.60	6.28	5.47	6.81
1,000,000 ขึ้นไป	12.84	8.49	9.79	10.63	9.49
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่ สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ อยู่อาศัย เป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย	19.87 80.13	11.02 88.98	12.40 87.60	13.56 86.44	11.51 88.49
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่ มั่นคง ลักษณะของที่อยู่ อาศัยไม่มั่นคง ลักษณะของที่อยู่ อาศัยมั่นคง	0.34 99.66	0.28 99.72	0.31 99.69	0.40 99.60	0.41 99.59
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้อง ส้วมที่ตั้งในสถานที่ สะดวกและปลอดภัย มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่าง จากตัวบ้าน มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับ ตัวบ้าน	4.09 10.90	5.41 16.98	5.36 15.37	4.75 14.96	7.58 17.32

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่ได้รับ ¹⁰	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,724)	100.00 (4,409)	100.00 (4,332)	100.00 (5,027)	100.00 (5,301)
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่ในบ้าน	85.02	77.61	79.28	80.29	75.10
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่ สะอาด					
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่ สะอาด	25.08	37.39	34.86	32.41	46.35
มีแหล่งน้ำดื่มที่ สะอาด	74.92	62.61	65.14	67.59	53.65
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด					
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่ สะอาด	10.07	15.20	14.93	13.97	13.50
มีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด	89.93	84.80	85.07	86.03	86.50
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	98.53	98.14	98.93	98.93	98.85
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	64.66	49.73	61.46	62.59	59.41
มีโทรศัพท์มือถือ	93.47	84.36	93.43	94.98	96.29
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	32.97	16.73	22.73	26.69	20.61
มีตู้เย็น/ตู้แช่	94.47	93.04	95.34	95.94	95.56
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	34.43	18.31	22.75	25.89	18.45
มีเครื่องซักผ้า	76.16	62.95	74.62	76.10	68.59
มีเครื่องปรับอากาศ	35.27	19.21	21.80	24.53	16.24
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกในการ เดินทาง					
ไม่มี	16.49	25.35	15.45	13.72	11.48

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่ได้รับ ¹⁰	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,724)	100.00 (4,409)	100.00 (4,332)	100.00 (5,027)	100.00 (5,301)
มีรถจักรยานยนต์	33.87	39.82	43.05	41.82	53.55
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วม ด้วย)	49.64	34.83	41.50	44.46	34.97

ตารางที่ 6 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามการได้รับการ
เกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่ได้รับ ¹¹	ทุกวัน/เกือบทุก วัน/ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง	
	100.00 (7,559)	100.00 (695)	100.00 (3,473)	100.00 (15,066)	
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000	40.68	37.91	40.30	46.29	
40,000 - 69,999	23.32	30.68	29.21	28.02	
70,000 - 99,999	10.01	11.12	11.01	9.90	
100,000-299,999	19.91	13.46	15.15	12.24	
300,000 ขึ้นไป	6.08	6.83	4.33	3.55	
1.2 ความเพียงพอของรายได้					
ไม่เพียงพอ	17.24	3.49	7.79	14.51	
เพียงพอบางครั้ง	21.36	20.21	16.72	22.83	
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	61.40	76.29	75.49	62.66	
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน					
ไม่พอใจ	22.93	8.58	11.38	20.76	

¹¹ ไม่ได้รับ หมายถึง ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

	การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน			
	ไม่ได้รับ ¹¹	ทุกวัน/เกือบทุก วัน/ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	100.00 (7,559)	100.00 (695)	100.00 (3,473)	100.00 (15,066)
พอใจ	72.68	86.50	83.65	76.14
พอใจมาก	4.39	4.92	4.97	3.10
2. ด้านการทำงาน				
2.1 การมีงานทำ				
ไม่ได้ทำงาน	57.03	70.05	67.29	55.66
ทำงาน	42.97	29.95	32.71	44.34
2.2 การทำงานตรงตามความ ต้องการ				
ต้องการทำงานและได้ทำ	20.41	15.33	14.59	21.37
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	55.56	68.85	65.80	54.53
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	1.47	1.20	1.49	1.13
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	22.56	14.62	18.12	22.97
2.3 ประเภทงาน				
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)				
ไม่มีทักษะ	41.55	28.63	29.53	24.89
มีทักษะ	58.45	71.37	70.47	75.11
รวม	3,288 (100.00)	211 (100.00)	1,150 (100.00)	6,763 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อ สัปดาห์				
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)				
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	29.52	46.46	39.96	40.46
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	42.12	32.46	34.76	35.19
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	28.36	21.08	25.28	24.34
รวม	3,288 (100.00)	211 (100.00)	1,150 (100.00)	6,763 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม				
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงิน ออม/ทอง/ที่ดิน (บาท)				
ไม่มี	26.71	17.55	19.74	19.55

	การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน			
	ไม่ได้รับ ¹¹	ทุกวัน/เกือบทุก วัน/ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	100.00 (7,559)	100.00 (695)	100.00 (3,473)	100.00 (15,066)
ต่ำกว่า 50,000	11.69	13.40	15.54	14.24
50,000-99,999	12.40	14.38	13.50	12.63
100,000-399,999	19.40	26.29	22.48	24.11
400,000-699,999	11.08	11.20	12.82	13.81
700,000-999,999	5.53	7.09	6.29	6.19
1,000,000 ขึ้นไป	13.19	10.08	9.64	9.47
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็น เจ้าของที่อยู่อาศัย				
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	20.61	12.05	13.22	11.61
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	79.39	87.95	86.78	88.39
4. ด้านการดำรงชีพ				
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง				
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.40	0.02	0.06	0.41
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.60	99.98	99.94	99.59
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งใน สถานที่สะดวกและปลอดภัย				
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	4.99	2.37	3.29	6.10
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	11.83	9.11	13.94	16.49
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ใน บ้าน	83.17	88.52	82.77	77.41
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด				
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	25.14	23.98	27.68	40.84
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	74.86	76.02	72.32	59.16
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด				
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	10.11	11.69	10.51	15.28
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	89.89	88.31	89.49	84.72
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน ครัวเรือน				

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การได้รับการเกื้อหนุนด้านเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน			
	ไม่ได้รับ ¹¹	ทุกวัน/เกือบทุก วัน/ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,559)	100.00 (695)	100.00 (3,473)	100.00 (15,066)
โดยแบ่งออกเป็น				
มีโทรทัศน์	98.38	98.40	99.31	98.68
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	62.97	67.13	64.42	57.63
มีโทรศัพท์มือถือ	92.34	93.79	93.30	92.88
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	32.23	26.05	26.82	20.93
มีตู้เย็น/ตู้แช่	93.73	95.90	96.39	95.04
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	33.91	33.88	29.06	19.41
มีเครื่องซักผ้า	74.24	77.78	75.22	70.27
มีเครื่องปรับอากาศ	34.71	32.39	28.50	18.39
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน การเดินทาง				
ไม่มี	17.93	17.13	16.85	15.26
มีรถจักรยานยนต์	32.75	32.94	38.89	47.27
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	49.31	49.93	44.25	37.47

ตารางที่ ๗ ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามการให้การ
เกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹²	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,287)	100.00 (1,411)	100.00 (1,095)
1. ด้านรายได้			
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)			

¹² ไม่ได้ให้ หมายถึง ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรในครัวเรือน/มีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹²	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,287)	100.00 (1,411)	100.00 (1,095)
ต่ำกว่า 40,000	44.75	48.11	15.01
40,000 - 69,999	27.16	27.81	20.32
70,000 - 99,999	9.99	9.38	13.57
100,000-299,999	14.03	12.31	35.45
300,000 ขึ้นไป	4.06	2.38	15.66
1.2 ความเพียงพอของรายได้			
ไม่เพียงพอ	14.29	15.07	9.29
เพียงพอบางครั้ง	21.23	29.28	18.84
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	64.48	55.65	71.87
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน			
ไม่พอใจ	19.90	23.23	13.99
พอใจ	76.36	73.91	80.66
พอใจมาก	3.74	2.86	5.35
2. ด้านการทำงาน			
2.1 การมีงานทำ	59.63	46.26	35.24
ไม่ได้ทำงาน ทำงาน	40.37	53.74	64.76
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ			
ต้องการทำงานและได้ทำ	19.07	25.94	34.61
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	58.40	44.23	33.98
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	1.23	2.03	1.25
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	21.30	27.80	30.15
2.3 ประเภทงาน			
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)			
ไม่มีทักษะ	30.42	21.24	37.17
มีทักษะ	69.58	78.76	62.83
รวม	9,926 (100.00)	768 (100.00)	718 (100.00)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹²	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,287)	100.00 (1,411)	100.00 (1,095)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์			
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)			
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	37.63	43.25	27.47
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	37.18	30.97	42.46
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	25.19	25.78	30.07
รวม	9,926 (100.00)	768 (100.00)	718 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม			
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงิน ออม/ทอง/ที่ดิน (บาท)			
ไม่มี	22.18	15.67	15.00
ต่ำกว่า 50,000	13.37	21.12	10.56
50,000-99,999	12.82	12.72	10.60
100,000-399,999	22.61	23.21	22.24
400,000-699,999	12.85	12.80	12.72
700,000-999,999	6.00	6.40	6.57
1,000,000 ขึ้นไป	10.17	8.09	22.31
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็น เจ้าของที่อยู่อาศัย			
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	14.56	10.56	15.15
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	85.44	89.44	84.85
4. ด้านการดำรงชีพ			
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง			
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.36	0.29	0.27
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.64	99.71	99.73
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งใน สถานที่สะดวกและปลอดภัย			

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹²	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,287)	100.00 (1,411)	100.00 (1,095)
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	5.25	7.79	3.81
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	14.57	19.55	10.26
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ใน บ้าน	80.18	72.66	85.93
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด			
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	34.04	44.38	26.24
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	65.96	55.62	73.76
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด			
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	12.85	18.71	11.71
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	87.15	81.29	88.29
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน ครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น			
มีโทรทัศน์	98.64	98.35	99.67
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	59.18	62.70	80.96
มีโทรศัพท์มือถือ	92.40	94.88	99.23
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	23.68	28.02	50.82
มีตู้เย็น/ตู้แช่	94.68	95.30	98.43
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	24.59	20.36	43.23
มีเครื่องซักผ้า	71.44	73.12	88.48
มีเครื่องปรับอากาศ	24.32	17.23	41.90
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน การเดินทาง			
ไม่มี	17.29	8.45	3.82
มีรถจักรยานยนต์	41.70	50.41	30.99

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹²	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,287)	100.00 (1,411)	100.00 (1,095)
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	41.02	41.14	65.19

ตารางที่ ค 8 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามการให้การ
เกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹³	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,162)	100.00 (1,371)	100.00 (1,260)
1. ด้านรายได้			
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)			
ต่ำกว่า 40,000	44.42	48.26	25.26
40,000 - 69,999	26.97	27.84	24.85
70,000 - 99,999	9.97	11.25	11.47
100,000-299,999	14.47	10.51	26.13
300,000 ขึ้นไป	4.17	2.13	12.30
1.2 ความเพียงพอของรายได้			
ไม่เพียงพอ	14.35	14.28	9.68
เพียงพอบางครั้ง	21.74	21.99	17.48
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	63.91	63.74	72.84
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน			
ไม่พอใจ	20.11	19.28	15.11
พอใจ	76.26	77.85	77.60
พอใจมาก	3.62	2.88	7.29
2. ด้านการทำงาน			

¹³ ไม่ได้ให้ หมายถึง ไม่มีบุตร/ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน/มีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹³	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,162)	100.00 (1,371)	100.00 (1,260)
2.1 การมีงานทำ			
ไม่ได้ทำงาน	59.41	45.32	43.23
ทำงาน	40.59	54.68	56.77
2.2 การทำงานตรงตามความ ต้องการ			
ต้องการทำงานและได้ทำ	19.38	24.18	28.70
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	58.14	43.94	41.85
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	1.26	1.39	1.38
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	21.21	30.50	28.07
2.3 ประเภทงาน			
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)			
ไม่มีทักษะ	30.29	28.63	31.06
มีทักษะ	69.71	71.37	68.94
รวม	9,929 (100.00)	759 (100.00)	724 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อ สัปดาห์			
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)			
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	37.17	42.35	34.87
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	37.31	36.24	35.01
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	25.52	21.42	30.12
รวม	9,929 (100.00)	759 (100.00)	724 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม			
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงิน ออม/ทอง/ที่ดิน (บาท)			
ไม่มี	21.99	22.87	11.55
ต่ำกว่า 50,000	13.43	20.39	10.89
50,000-99,999	12.65	14.92	11.71
100,000-399,999	22.66	19.84	25.09

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹³	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,162)	100.00 (1,371)	100.00 (1,260)
400,000-699,999	12.84	11.70	14.17
700,000-999,999	6.02	3.83	8.77
1,000,000 ขึ้นไป	10.41	6.45	17.83
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็น เจ้าของที่อยู่อาศัย			
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	14.78	10.13	11.18
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	85.22	89.87	88.82
4. ด้านการดำรงชีพ			
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง			
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.34	0.31	0.57
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.66	99.69	99.43
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งใน สถานที่สะดวกและปลอดภัย			
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	5.22	8.09	4.29
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอก ตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	14.65	18.16	11.01
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ใน บ้าน	80.13	73.76	84.70
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด			
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	34.12	40.45	30.39
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	65.88	59.55	69.61
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด			
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	12.75	18.58	14.02
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	87.25	81.42	85.98
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน ครัวเรือน			
โดยแบ่งออกเป็น			
มีโทรทัศน์	98.73	97.47	98.76
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	60.43	54.48	63.36

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การให้การเกื้อหนุนด้านการเงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (บาทต่อปี)		
	ไม่ได้ให้ ¹³	1,000-9,999	ตั้งแต่ 10,000 ขึ้นไป
	100.00 (24,162)	100.00 (1,371)	100.00 (1,260)
มีโทรศัพท์มือถือ	92.93	88.80	94.74
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	25.28	15.57	30.35
มีตู้เย็น/ตู้แช่	95.00	91.42	96.16
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	25.30	16.97	30.72
มีเครื่องซักผ้า	72.22	64.95	80.41
มีเครื่องปรับอากาศ	24.80	15.80	31.73
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกใน การเดินทาง			
ไม่มี	16.34	18.23	12.74
มีรถจักรยานยนต์	41.71	48.24	34.85
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถ ปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	41.95	33.54	52.42

ตารางที่ ๑๑ ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามการเยี่ยมชม
กับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การเยี่ยมชมกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยเยี่ยมชม	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000	41.99	49.21	41.80	38.50	44.98
40,000 - 69,999	22.89	26.03	27.84	29.40	28.74
70,000 - 99,999	9.41	10.01	10.16	12.02	9.24
100,000-299,999	19.67	11.39	15.63	15.57	12.99
300,000 ขึ้นไป	6.04	3.36	4.58	4.51	4.05

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การเปรียบเทียบกับผู้ตอบที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยเยี่ยมเยียน	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
1.2 ความเพียงพอของ รายได้					
ไม่เพียงพอ	18.28	12.94	12.19	10.35	15.98
เพียงพอบางครั้ง	20.09	20.55	21.16	21.02	24.53
เพียงพอ/เกิน เพียงพอ	61.62	66.51	66.65	68.63	59.48
1.3 ความพึงพอใจใน ภาวะการเงิน					
ไม่พอใจ	23.22	17.88	17.82	15.22	23.88
พอใจ	72.48	77.73	78.00	81.38	73.46
พอใจมาก	4.30	4.38	4.18	3.41	2.66
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	59.73	61.33	63.43	57.73	49.57
ทำงาน	40.27	38.67	36.57	42.27	50.43
2.2 การทำงานตรงตาม ความต้องการ					
ต้องการทำงานและ ได้ทำ	19.27	18.81	17.42	20.27	23.54
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	58.26	59.98	62.10	56.56	48.48
ต้องการทำงาน แต่ ไม่ได้ทำ	1.47	1.35	1.33	1.17	1.08
ไม่ต้องการทำงาน แต่ ได้ทำ	21.01	19.86	19.15	22.00	26.89
2.3 ประเภทงาน					
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ไม่มีทักษะ	42.53	28.76	25.05	34.08	22.64
มีทักษะ	57.47	71.24	74.95	65.92	77.36

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การเปรียบเทียบกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยเยี่ยมเยียน	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
รวม	2,191 (100.00)	2,480 (100.00)	1,449 (100.00)	2,128 (100.00)	3,164 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์					
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	29.84	41.26	41.07	34.71	39.63
35 - 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	42.53	33.71	34.21	39.95	35.38
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	27.63	25.03	24.72	25.33	24.99
รวม	2,191 (100.00)	2,480 (100.00)	1,449 (100.00)	2,128 (100.00)	3,164 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม					
3.1 ระดับของมูลค่า ทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ ที่ดิน (บาท)					
ไม่มี	26.12	18.55	21.82	22.78	19.46
ต่ำกว่า 50,000	12.55	14.83	14.00	14.18	12.82
50,000-99,999	12.39	12.14	12.94	14.04	12.43
100,000-399,999	19.22	22.53	23.43	21.87	25.79
400,000-699,999	10.71	14.90	11.60	11.59	14.37
700,000-999,999	5.92	6.99	5.45	5.42	6.05
1,000,000 ขึ้นไป	13.09	10.07	10.75	10.12	9.07
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่ สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย					
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย	22.73	11.31	12.94	13.78	11.62

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การเปรียบเทียบกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยเยี่ยมเยียน	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	77.27	88.69	87.06	86.22	88.38
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง					
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.42	0.41	0.21	0.30	0.36
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.58	99.59	99.79	99.70	99.64
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย					
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	5.32	5.86	5.01	3.53	6.42
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	10.92	16.18	13.57	14.55	17.11
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน	83.76	77.96	81.42	81.92	76.48
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	25.73	37.07	30.67	29.63	44.80
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	74.27	62.93	69.33	70.37	55.20
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	9.46	16.20	14.03	12.92	12.68

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	การเยี่ยมชมกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยเยี่ยมชม	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (5,373)	100.00 (6,336)	100.00 (3,914)	100.00 (4,973)	100.00 (6,197)
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	90.54	83.80	85.97	87.08	87.32
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	98.09	98.46	99.11	99.02	98.82
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	63.93	52.95	62.64	63.99	60.05
มีโทรศัพท์มือถือ	91.38	87.92	93.88	96.04	95.78
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	36.24	18.93	26.42	26.05	19.80
มีตู้เย็น/ตู้แช่	93.46	94.07	95.65	96.11	95.40
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	36.58	19.73	28.08	26.48	17.75
มีเครื่องซักผ้า	73.55	67.49	76.77	77.11	69.15
มีเครื่องปรับอากาศ	36.75	19.82	27.57	26.88	15.55
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเดินทาง					
ไม่มี	19.33	21.23	15.92	12.88	11.49
มีรถจักรยานยนต์	31.14	40.67	36.90	42.14	54.66
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	49.52	38.09	47.18	44.99	33.85

ตารางที่ ค 10 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามการติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยติดต่อ	ทุกวัน/เกือบทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000	48.75	31.70	42.08	51.52	56.92
40,000 - 69,999	22.29	29.38	30.22	26.39	21.84
70,000 - 99,999	8.41	13.22	10.75	8.16	8.31
100,000-299,999	15.82	19.47	13.18	10.78	10.33
300,000 ขึ้นไป	4.73	6.23	3.78	3.15	2.59
1.2 ความเพียงพอของรายได้					
ไม่เพียงพอ	17.33	10.50	11.39	16.55	26.74
เพียงพอบางครั้ง	20.62	18.12	23.66	23.02	28.64
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	62.05	71.37	64.95	60.43	44.63
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน					
ไม่พอใจ	22.84	13.94	18.38	22.81	36.85
พอใจ	73.16	80.31	78.78	74.67	60.02
พอใจมาก	4.00	5.75	2.84	2.52	3.13
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	64.01	57.18	54.26	55.03	60.31
ทำงาน	35.99	42.82	45.74	44.97	39.69
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ					
ต้องการทำงานและได้ทำ	17.90	20.18	21.77	20.57	19.90

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ	การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยติดต่อ	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	62.58	56.11	53.01	53.74	58.65
ต้องการทำงาน แต่ ไม่ได้ทำ	1.43	1.06	1.25	1.29	1.66
ไม่ต้องการทำงาน แต่ ได้ทำ	18.09	22.65	23.96	24.40	19.80
2.3 ประเภทงาน					
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ไม่มีทักษะ	39.70	29.47	25.59	27.18	27.17
มีทักษะ	60.30	70.53	74.41	72.82	72.83
รวม	2,769 (100.00)	2,562 (100.00)	3,616 (100.00)	2,262 (100.00)	203 (100.00)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์					
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	33.20	36.78	38.18	41.40	42.44
35 - 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	40.71	35.51	36.45	36.14	30.08
มากกว่า 48 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์	26.09	27.71	25.38	22.47	27.48
รวม	2,769 (100.00)	2,562 (100.00)	3,616 (100.00)	2,262 (100.00)	203 (100.00)
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม					
3.1 ระดับของมูลค่า ทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ ที่ดิน (บาท)					
ไม่มี	25.42	16.49	19.67	24.05	26.54
ต่ำกว่า 50,000	13.73	11.79	14.15	14.65	17.48

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ	การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยติดต่อ	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
50,000-99,999	12.10	11.93	12.99	14.19	12.99
100,000-399,999	21.05	22.65	24.08	22.70	22.87
400,000-699,999	11.42	14.53	13.42	12.48	9.14
700,000-999,999	5.13	7.94	6.40	4.88	3.22
1,000,000 ขึ้นไป	11.14	14.67	9.29	7.05	7.76
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่ สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	20.63 79.37	10.90 89.10	11.46 88.54	13.45 86.55	14.84 85.16
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่ มั่นคง ลักษณะของที่อยู่ อาศัยไม่มั่นคง ลักษณะของที่อยู่ อาศัยมั่นคง	0.45 99.55	0.27 99.73	0.26 99.74	0.38 99.62	0.93 99.07
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้อง ส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวก และปลอดภัย มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่าง จากตัวบ้าน มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับ ตัวบ้าน มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่ในบ้าน	5.76 14.30 79.94	3.74 11.15 85.11	4.94 15.59 79.48	6.83 17.42 75.75	8.47 19.35 72.18

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ	การติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน				
	ไม่เคยติดต่อ	ทุกวัน/เกือบ ทุกวัน	ทุกสัปดาห์	ทุกเดือน	อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง
	100.00 (7,600)	100.00 (5,908)	100.00 (7,810)	100.00 (4,969)	100.00 (506)
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่ สะอาด					
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่ สะอาด	30.89	26.78	36.14	43.49	53.06
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	69.11	73.22	63.86	56.51	46.94
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด					
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่ สะอาด	12.47	11.99	13.14	15.33	13.45
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	87.53	88.01	86.86	84.67	86.55
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	97.45	99.48	99.37	98.69	96.50
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	57.98	68.93	59.71	55.10	52.41
มีโทรศัพท์มือถือ	84.69	97.37	96.67	94.13	88.80
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	28.77	29.38	23.20	18.02	14.61
มีตู้เย็น/ตู้แช่	91.66	97.34	96.82	94.35	89.29
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	29.15	32.85	22.13	16.01	10.22
มีเครื่องซักผ้า	68.75	79.99	73.51	67.89	56.71
มีเครื่องปรับอากาศ	29.41	33.09	20.76	14.86	11.86
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเดินทาง					
ไม่มี	21.96	12.10	13.89	15.65	22.33
มีรถจักรยานยนต์	34.02	39.44	45.47	49.96	45.16
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถจักรยานยนต์รวมด้วย	44.02	48.46	40.64	34.39	32.50

ตารางที่ ค 11 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความใกล้ชิดของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร (n = 26,793)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้ชิดของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร						
	ไม่มีบุตร	อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	อยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน	อยู่จังหวัดเดียวกัน	อยู่คนละจังหวัด	อยู่ต่างประเทศ
	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
1. ด้านรายได้							
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)							
ต่ำกว่า 40,000	43.32	44.87	54.87	44.11	35.24	36.46	23.16
40,000 - 69,999	20.67	25.97	25.36	29.91	30.13	31.26	17.61
70,000 - 99,999	9.44	9.53	9.44	11.01	11.19	11.93	7.22
100,000-299,999	21.13	15.16	8.01	12.47	17.63	15.38	13.83
300,000 ขึ้นไป	5.43	4.47	2.33	2.50	5.81	4.98	38.17
1.2 ความเพียงพอของรายได้							
ไม่เพียงพอ	16.71	13.42	15.87	15.22	13.76	13.66	13.80
เพียงพอบางครั้ง	21.77	20.32	23.25	24.23	21.83	23.18	9.92
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	61.52	66.26	60.88	60.56	64.41	63.16	76.28
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน							
ไม่พอใจ	23.75	18.45	22.10	21.59	19.12	20.66	15.76
พอใจ	71.69	78.06	73.71	75.61	77.17	75.06	69.10
พอใจมาก	4.57	3.49	4.18	2.81	3.71	4.28	15.14
2. ด้านการทำงาน							
2.1 การมีงานทำ							
ไม่ได้ทำงาน	57.07	62.57	63.14	51.75	50.15	45.83	56.70
ทำงาน	42.93	37.43	36.86	48.25	49.85	54.17	43.30
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ							

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้ชิดของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร						
	ไม่มีบุตร	อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	อยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน	อยู่จังหวัดเดียวกัน	อยู่คนละจังหวัด	อยู่ต่างประเทศ
	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
ต้องการทำงานและได้ทำ	21.45	18.24	17.39	22.70	22.16	24.99	27.63
ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำ	55.48	61.23	61.56	50.94	49.04	44.77	56.00
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	1.59	1.34	1.58	0.82	1.11	1.06	0.70
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	21.47	19.20	19.47	25.54	27.69	29.18	15.66
2.3 ประเภทงาน							
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)							
ไม่มีทักษะ	44.37	30.64	29.92	24.38	31.05	26.17	46.81
มีทักษะ	55.63	69.36	70.08	75.62	68.95	73.83	53.19
รวม	100.00 (822)	100.00 (5,204)	100.00 (1,063)	100.00 (1,109)	100.00 (1,069)	100.00 (2,101)	100.00 (44)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์							
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)							
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	28.78	37.55	44.45	36.83	36.75	37.46	30.02
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	43.38	37.20	31.24	39.68	38.75	35.48	20.59
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	27.85	25.26	24.31	23.48	24.50	27.05	49.39
รวม	100.00 (822)	100.00 (5,204)	100.00 (1,063)	100.00 (1,109)	100.00 (1,069)	100.00 (2,101)	100.00 (44)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม							

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้ชิดของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร						
	ไม่มีบุตร	อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	อยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน	อยู่จังหวัดเดียวกัน	อยู่คนละจังหวัด	อยู่ต่างประเทศ
	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน (บาท)							
ไม่มี	23.70	23.26	20.99	19.80	19.18	17.27	13.64
ต่ำกว่า 50,000	14.35	13.64	16.44	15.11	13.11	10.86	11.14
50,000-99,999	13.19	12.45	13.01	10.69	16.27	12.59	9.54
100,000-399,999	19.23	21.47	22.58	26.08	21.05	27.72	7.43
400,000-699,999	11.78	12.51	13.37	12.65	12.53	14.70	3.77
700,000-999,999	5.66	6.01	5.24	6.82	5.54	6.64	9.74
1,000,000 ขึ้นไป	12.08	10.65	8.37	8.83	12.33	10.22	44.74
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย							
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	34.09	16.32	9.20	7.23	10.41	7.80	19.16
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	65.91	83.68	90.80	92.77	89.59	92.20	80.84
4. ด้านการดำรงชีพ							
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง							
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.14	0.25	0.63	0.78	0.42	0.30	0.00
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.86	99.75	99.37	99.22	99.58	99.70	100.00
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย							

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้ชิดของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร						
	ไม่มีบุตร	อยู่ใน ครัวเรือน เดียวกัน	อยู่บ้าน ติดกัน/ ใกล้กัน	อยู่ หมู่บ้าน/ เขต เทศบาล เดียวกัน	อยู่จังหวัด เดียวกัน	อยู่คนละ จังหวัด	อยู่ต่าง ประเทศ
	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่าง จากตัวบ้าน	5.57	4.83	8.60	6.08	3.92	4.94	2.87
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับ ตัวบ้าน	9.40	14.11	19.26	16.45	13.25	15.80	2.82
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ ตั้งอยู่ในบ้าน	85.03	81.06	72.15	77.47	82.83	79.27	94.30
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่ สะอาด							
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่ สะอาด	24.63	31.67	43.33	41.59	30.57	39.44	29.38
มีแหล่งน้ำดื่มที่ สะอาด	75.37	68.33	56.67	58.41	69.43	60.56	70.62
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่ สะอาด							
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่ สะอาด	9.34	12.85	17.50	14.22	14.46	11.44	5.62
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	90.66	87.15	82.50	85.78	85.54	88.56	94.38
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น							
มีโทรทัศน์	97.23	99.21	97.62	97.23	98.94	98.93	97.79
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	51.80	71.81	35.32	43.85	53.37	55.02	63.54
มีโทรศัพท์มือถือ	86.99	96.64	79.12	86.75	94.07	95.18	85.88
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	22.80	35.98	6.48	11.97	14.22	14.31	24.14
มีตู้เย็น/ตู้แช่	91.53	96.50	89.76	92.97	94.89	95.51	97.09

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความใกล้ชิดของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร						
	ไม่มีบุตร	อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน	อยู่บ้านติดกัน/ใกล้กัน	อยู่หมู่บ้าน/เขตเทศบาลเดียวกัน	อยู่จังหวัดเดียวกัน	อยู่คนละจังหวัด	อยู่ต่างประเทศ
	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (2,848)	100.00 (2,270)	100.00 (2,118)	100.00 (3,831)	100.00 (101)
มีไม่โครเวฟ/เตาอบ	31.38	30.38	12.41	13.78	22.63	20.29	43.14
มีเครื่องซักผ้า	64.63	81.15	49.36	60.60	71.04	68.26	83.85
มีเครื่องปรับอากาศ	35.00	29.09	12.34	15.23	21.65	19.58	47.14
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง							
ไม่มี	31.03	6.44	40.81	26.18	22.34	16.97	7.34
มีรถจักรยานยนต์	31.78	39.56	39.50	46.84	44.10	51.80	36.52
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	37.18	54.00	19.68	26.97	33.56	31.23	56.14

ตารางที่ 12 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามรูปแบบครัวเรือน (n = 26,793)

ลักษณะความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	รูปแบบครัวเรือนของผู้สูงอายุ				
	ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว	ครัวเรือน 1 รุ่น	ครัวเรือน 2 รุ่น	ครัวเรือน 3 รุ่นและมากกว่า	ครัวเรือนข้ามรุ่น
	100.00 (2,643)	100.00 (6,733)	100.00 (6,228)	100.00 (8,083)	100.00 (3,106)
1. ด้านรายได้					
1.1 ระดับของรายได้ (บาทต่อปี)					
ต่ำกว่า 40,000	46.99	39.86	39.22	48.82	45.01
40,000 - 69,999	25.08	27.64	26.35	25.90	30.71
70,000 - 99,999	8.88	10.94	9.95	9.31	11.71
100,000-299,999	14.77	15.98	18.01	12.88	10.92
300,000 ขึ้นไป	4.28	5.57	6.47	3.09	1.65

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	รูปแบบครัวเรือนของผู้สูงอายุ				
	ครัวเรือนที่อยู่ คนเดียว	ครัวเรือน 1 รุ่น	ครัวเรือน 2 รุ่น	ครัวเรือน 3 รุ่น และมากกว่า	ครัวเรือน ข้ามรุ่น
	100.00 (2,643)	100.00 (6,733)	100.00 (6,228)	100.00 (8,083)	100.00 (3,106)
1.2 ความเพียงพอของ รายได้					
ไม่เพียงพอ	15.37	12.74	13.39	13.50	19.17
เพียงพอบางครั้ง	20.43	21.56	19.82	21.33	26.57
เพียงพอ/เกิน	64.20	65.70	66.79	65.17	54.27
เพียงพอ					
1.3 ความพึงพอใจใน ภาวะการเงิน					
ไม่พอใจ	20.59	18.18	18.05	19.09	28.31
พอใจ	73.36	77.54	77.89	77.86	69.79
พอใจมาก	6.05	4.29	4.06	3.05	1.90
2. ด้านการทำงาน					
2.1 การมีงานทำ					
ไม่ได้ทำงาน	65.76	50.61	61.98	62.07	48.19
ทำงาน	34.24	49.39	38.02	37.93	51.81
2.2 การทำงานตรงตาม ความต้องการ					
ต้องการทำงานและ ได้ทำ	16.64	23.20	18.47	18.46	23.56
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	64.54	49.45	60.67	60.70	46.95
ต้องการทำงาน แต่ ไม่ได้ทำ	1.22	1.16	1.31	1.37	1.24
ไม่ต้องการทำงาน แต่ ได้ทำ	17.60	26.19	19.55	19.46	28.25
2.3 ประเภทงาน					
***ประเภทงาน คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n = 11,412)					
ไม่มีทักษะ	45.29	30.42	35.99	26.21	20.53
มีทักษะ	54.71	69.58	64.01	73.79	79.47

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	รูปแบบครัวเรือนของผู้สูงอายุ				
	ครัวเรือนที่อยู่ คนเดียว	ครัวเรือน 1 รุ่น	ครัวเรือน 2 รุ่น	ครัวเรือน 3 รุ่น และมากกว่า	ครัวเรือน ข้ามรุ่น
	100.00 (2,643)	100.00 (6,733)	100.00 (6,228)	100.00 (8,083)	100.00 (3,106)
รวม	100.00 (916)	100.00 (3,367)	100.00 (2,397)	100.00 (3,103)	100.00 (1,629)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์					
***จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ คิดค่าคะแนนเฉพาะคนที่ทำงาน (n= 11,412)					
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	34.22	36.93	34.62	39.73	39.60
35 - 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	37.98	37.33	39.11	35.86	35.49
มากกว่า 48 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	27.80	25.74	26.27	24.41	24.90
รวม	100.00 (916)	100.00 (3,367)	100.00 (2,397)	100.00 (3,103)	100.00 (1,629)
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม					
3.1 ระดับของมูลค่า ทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ ที่ดิน (บาท)					
ไม่มี	21.46	18.66	21.95	24.33	19.79
ต่ำกว่า 50,000	13.50	14.07	12.82	14.02	13.71
50,000-99,999	11.80	13.32	12.90	12.21	13.24
100,000-399,999	23.15	22.38	20.42	22.47	27.57
400,000-699,999	11.80	13.88	13.20	11.81	13.47
700,000-999,999	7.50	6.05	5.74	6.12	5.18
1,000,000 ขึ้นไป	10.78	11.66	12.98	9.05	7.04
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่ สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย					
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่ อาศัย	13.64	11.27	18.07	17.07	7.23

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	รูปแบบครัวเรือนของผู้สูงอายุ				
	ครัวเรือนที่อยู่ คนเดียว	ครัวเรือน 1 รุ่น	ครัวเรือน 2 รุ่น	ครัวเรือน 3 รุ่น และมากกว่า	ครัวเรือน ข้ามรุ่น
	100.00 (2,643)	100.00 (6,733)	100.00 (6,228)	100.00 (8,083)	100.00 (3,106)
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	86.36	88.73	81.93	82.93	92.77
4. ด้านการดำรงชีพ					
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง					
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.53	0.50	0.26	0.24	0.35
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.47	99.50	99.74	99.76	99.65
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะดวกและปลอดภัย					
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	5.07	5.10	4.52	5.07	8.32
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	14.12	14.31	12.81	15.05	18.52
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน	80.81	80.59	82.67	79.88	73.17
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	31.82	34.68	27.11	35.18	47.47
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	68.18	65.32	72.89	64.82	52.53
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด					
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	11.24	14.05	12.29	13.32	13.75

ลักษณะความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	รูปแบบครัวเรือนของผู้สูงอายุ				
	ครัวเรือนที่อยู่ คนเดียว	ครัวเรือน 1 รุ่น	ครัวเรือน 2 รุ่น	ครัวเรือน 3 รุ่น และมากกว่า	ครัวเรือน ข้ามรุ่น
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	100.00 (2,643)	100.00 (6,733)	100.00 (6,228)	100.00 (8,083)	100.00 (3,106)
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น					
มีโทรทัศน์	94.76	98.98	98.79	99.45	99.03
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	32.64	49.19	67.32	74.21	57.31
มีโทรศัพท์มือถือ	75.57	90.56	95.12	97.63	95.17
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	6.35	12.55	33.08	37.51	19.23
มีตู้เย็น/ตู้แช่	86.46	94.78	95.92	96.88	94.86
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	15.51	23.44	33.80	27.67	12.95
มีเครื่องซักผ้า	44.33	66.23	77.75	83.37	68.90
มีเครื่องปรับอากาศ	20.24	24.09	33.42	25.49	10.01
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเดินทาง					
ไม่มี	58.38	20.51	10.94	3.58	14.96
มีรถจักรยานยนต์	25.67	42.77	39.06	40.38	61.93
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมี รถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	15.96	36.72	50.00	56.04	23.12

ตารางที่ ค 13 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
เขตที่อยู่อาศัย (n = 26,793)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เขตที่อยู่อาศัย	
	ชนบท	เมือง
	100.00 (15,982)	100.00 (10,811)
1. ด้านรายได้		
1.1 ระดับของรายได้ (บาท/ต่อปี)		
ต่ำกว่า 40,000	48.60	36.49

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เขตที่อยู่อาศัย	
	ชนบท 100.00 (15,982)	เมือง 100.00 (10,811)
40,000 - 69,999	27.83	25.56
70,000 - 99,999	9.48	11.03
100,000-299,999	11.68	19.45
300,000 ขึ้นไป	2.41	7.46
1.2 ความเพียงพอของรายได้		
ไม่เพียงพอ	15.32	12.36
เพียงพอบางครั้ง	23.13	19.23
เพียงพอ/เกินเพียงพอ	61.56	68.41
1.3 ความพึงพอใจในภาวะการเงิน		
ไม่พอใจ	21.60	17.23
พอใจ	75.28	78.07
พอใจมาก	3.11	4.71
2. ด้านการทำงาน		
2.1 การมีงานทำ		
ไม่ได้ทำงาน	53.76	64.09
ทำงาน	46.24	35.91
2.2 การทำงานตรงตามความต้องการ		
ต้องการทำงานและได้ทำ	21.39	18.11
ไม่ต้องการทำงาน และไม่ได้ทำ	52.63	62.59
ต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำ	1.13	1.49
ไม่ต้องการทำงาน แต่ได้ทำ	24.85	17.81
2.3 ประเภทงาน		
ไม่มีทักษะ	19.82	50.04
มีทักษะ	80.18	49.96
รวม	100.00 (7,481)	100.00 (3,931)
2.4 จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์		
ต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	42.96	26.73
35 - 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	34.34	42.34
มากกว่า48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	22.70	30.93
รวม	100.00 (7,481)	100.00 (3,931)
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม		
3.1 ระดับของมูลค่าทรัพย์สิน/เงินออม/ทอง/ที่ดิน		

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เขตที่อยู่อาศัย	
	ชนบท 100.00 (15,982)	เมือง 100.00 (10,811)
ไม่มี	21.25	21.98
ต่ำกว่า 50,000 บาท	14.95	11.77
50,000-99,999 บาท	12.95	12.39
100,000-399,999 บาท	24.72	19.54
400,000-699,999 บาท	13.22	12.29
700,000-999,999 บาท	5.95	6.17
1,000,000 บาทขึ้นไป	6.97	15.85
3.2 การที่ผู้สูงอายุหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย		
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	10.92	19.47
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	89.08	80.53
4. ด้านการดำรงชีพ		
4.1 การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง		
ลักษณะของที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง	0.47	0.18
ลักษณะของที่อยู่อาศัยมั่นคง	99.53	99.82
4.2 การมีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งในสถานที่สะอาด วก และปลอดภัย		
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ห่างจากตัวบ้าน	7.05	2.77
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่นอกตัวบ้าน ติดกับตัวบ้าน	18.86	8.44
มีห้องน้ำ/ห้องส้วมที่ตั้งอยู่ในบ้าน	74.09	88.79
4.3 การมีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด		
มีแหล่งน้ำดื่มที่ไม่สะอาด	46.85	15.68
มีแหล่งน้ำดื่มที่สะอาด	53.15	84.32
4.4 การมีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด		
มีแหล่งน้ำใช้ที่ไม่สะอาด	17.34	6.86
มีแหล่งน้ำใช้ที่สะอาด	82.66	93.14
4.5 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น		
มีโทรทัศน์	98.47	98.97
มีเครื่องเล่น VCD/DVD	55.04	67.97

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	เขตที่อยู่อาศัย	
	ชนบท 100.00 (15,982)	เมือง 100.00 (10,811)
มีโทรศัพท์มือถือ	91.63	94.54
มีเครื่องคอมพิวเตอร์	17.33	36.38
มีตู้เย็น/ตู้แช่	94.12	95.98
มีไมโครเวฟ/เตาอบ	14.88	40.28
มีเครื่องซักผ้า	66.78	80.28
มีเครื่องปรับอากาศ	13.24	41.57
4.6 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง		
ไม่มี	15.77	17.01
มีรถจักรยานยนต์	48.29	32.00
มีทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล/รถปิกอัพ/รถตู้ (หรืออาจมีรถจักรยานยนต์ร่วมด้วย)	35.93	50.99

ภาคผนวก ง

ความสัมพันธ์ระหว่างความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย กับปัจจัยด้านความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรส และความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัวของผู้สูงอายุไทย ด้วยตารางไขว้ 2 ตัวแปร (cross tabulation) และค่าไควร์สแควร์ (χ^2)

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวม (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ	ระดับ	เพศ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
		หญิง 100.00 (14,498)	ชาย 100.00 (12,295)	
1. ด้านรายได้	ต่ำ	27.64	23.84	432.34* (0.000)
	ปานกลาง	50.05	42.83	
	สูง	8.56	10.86	
	สูงมาก	13.75	22.47	
2. ด้านการทำงาน	ต่ำ	1.35	1.24	591.91* (0.000)
	ปานกลาง	4.21	4.13	
	สูง	78.15	66.07	
	สูงมาก	16.29	28.56	
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม	ต่ำ	31.19	23.19	303.31* (0.000)
	ปานกลาง	22.11	21.15	
	สูง	20.07	20.93	
	สูงมาก	26.62	34.73	
4. ด้านการดำรงชีพ	ต่ำ	1.98	2.24	30.25* (0.000)
	ปานกลาง	13.24	14.99	
	สูง	23.92	25.00	
	สูงมาก	60.86	57.77	
ภาพรวม	ต่ำ	10.53	6.99	474.19* (0.000)
	ปานกลาง	40.42	33.04	
	สูง	32.04	33.47	
	สูงมาก	17.02	26.50	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส กับความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจภาพรวม
(n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ	สถานภาพสมรส ร้อยละ				χ^2 (sig.)
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยกกัน อยู่	
	100.00 (1,034)	100.00 (17,677)	100.00 (7,369)	100.00 (713)	
1. ด้านรายได้					
ระดับต่ำ	27.90	24.53	28.58	29.32	401.81*
ระดับปานกลาง	39.66	44.98	52.51	42.26	(0.000)
ระดับสูง	10.43	10.43	7.56	9.38	
ระดับสูงมาก	22.01	20.06	11.35	19.05	
2. ด้านการทำงาน					
ระดับต่ำ	1.25	1.22	1.51	1.34	812.26*
ระดับปานกลาง	6.15	4.28	3.49	5.80	(0.000)
ระดับสูง	74.15	67.80	83.95	73.07	
ระดับสูงมาก	18.45	26.71	11.06	19.79	
3. ด้านทรัพย์สินและ เงินออม					
ระดับต่ำ	51.07	21.88	36.12	41.96	956.18*
ระดับปานกลาง	12.21	23.85	18.20	19.64	(0.000)
ระดับสูง	13.01	21.90	18.79	13.84	
ระดับสูงมาก	23.71	32.37	26.88	24.55	
4. ด้านการดำรงชีพ					
ระดับต่ำ	3.39	1.72	2.72	3.87	206.00*
ระดับปานกลาง	14.97	12.99	17.15	11.76	(0.000)
ระดับสูง	25.76	23.38	26.78	26.79	
ระดับสูงมาก	55.88	61.92	53.35	57.59	
ภาพรวม					
ระดับต่ำ	20.23	5.93	13.60	16.52	1.103 *
ระดับปานกลาง	38.95	34.36	42.99	39.43	(0.000)
ระดับสูง	22.99	34.79	29.61	28.27	

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ	สถานภาพสมรส ร้อยละ				χ^2 (sig.)
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยกกัน อยู่	
	100.00 (1,034)	100.00 (17,677)	100.00 (7,369)	100.00 (713)	
ระดับสูงมาก	17.83	24.92	13.81	15.77	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ (n=26,793)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน		
	ไม่ได้รับ ¹⁴	ได้รับ	
	100.00 (16,888)	100.00 (9,905)	
1. ด้านรายได้			
ระดับต่ำ	26.57	24.75	379.20*
ระดับปานกลาง	42.95	53.81	(0.000)
ระดับสูง	10.08	8.73	
ระดับสูงมาก	20.41	12.71	
2. ด้านการทำงาน			
ระดับต่ำ	1.20	1.50	514.05*
ระดับปานกลาง	5.17	2.35	(0.000)
ระดับสูง	68.37	80.62	
ระดับสูงมาก	25.26	15.53	
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม			
ระดับต่ำ	25.20	31.94	153.87*
ระดับปานกลาง	21.74	21.57	(0.000)
ระดับสูง	21.29	18.95	
ระดับสูงมาก	31.78	27.54	

¹⁴ ไม่ได้รับ หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ไม่มีบุตรในครัวเรือน และมีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่ในครัวเรือน		
	ไม่ได้รับ ¹⁴	ได้รับ	
	100.00 (16,888)	100.00 (9,905)	
4. ด้านการดำรงชีพ			
ระดับต่ำ	2.93	0.66	747.41*
ระดับปานกลาง	16.80	9.47	(0.000)
ระดับสูง	26.78	20.38	
ระดับสูงมาก	53.49	69.49	
ภาพรวม			
ระดับต่ำ	9.72	7.51	93.53*
ระดับปานกลาง	36.48	38.20	(0.000)
ระดับสูง	31.37	35.07	
ระดับสูงมาก	22.42	19.22	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่ได้รับ ¹⁵	ได้รับ	
	100.00 (8,532)	100.00 (18,261)	
1. ด้านรายได้			
ระดับต่ำ	25.18	26.27	704.19*
ระดับปานกลาง	38.44	50.69	(0.000)
ระดับสูง	10.20	9.32	
ระดับสูงมาก	26.18	13.72	
2. ด้านการทำงาน			
ระดับต่ำ	1.13	1.38	209.66*

¹⁵ ไม่ได้รับ หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน และมีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ได้รับเงินจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่ได้รับ ¹⁵	ได้รับ	
	100.00 (8,532)	100.00 (18,261)	
ระดับปานกลาง	6.20	3.23	(0.000)
ระดับสูง	68.02	74.89	
ระดับสูงมาก	24.65	20.49	
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม			
ระดับต่ำ	31.46	25.78	156.24*
ระดับปานกลาง	19.28	22.80	(0.000)
ระดับสูง	17.66	21.76	
ระดับสูงมาก	31.60	29.66	
4. ด้านการดำรงชีพ			
ระดับต่ำ	1.97	2.19	209.45*
ระดับปานกลาง	11.90	15.27	(0.001)
ระดับสูง	20.63	26.33	
ระดับสูงมาก	65.50	56.21	
ภาพรวม			
ระดับต่ำ	10.65	8.14	499.49*
ระดับปานกลาง	31.97	39.48	(0.000)
ระดับสูง	28.80	34.50	
ระดับสูงมาก	28.59	17.89	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่		χ^2 (sig.)
	ร้อยละ		
	ไม่ได้รับ ¹⁶	ได้รับ	
	100.00 (7,724)	100.00 (19,069)	
1. ด้านรายได้			
ระดับต่ำ	26.31	25.77	178.41*
ระดับปานกลาง	41.53	48.86	(0.000)
ระดับสูง	10.13	9.39	
ระดับสูงมาก	22.02	15.97	
2. ด้านการทำงาน			
ระดับต่ำ	1.47	1.24	75.58*
ระดับปานกลาง	5.83	3.52	(0.000)
ระดับสูง	71.39	73.23	
ระดับสูงมาก	21.31	22.01	
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม			
ระดับต่ำ	34.05	25.05	224.45*
ระดับปานกลาง	19.80	22.41	(0.000)
ระดับสูง	17.88	21.47	
ระดับสูงมาก	28.27	31.07	
4. ด้านการดำรงชีพ			
ระดับต่ำ	1.93	2.20	174.39*
ระดับปานกลาง	10.87	15.51	(0.000)
ระดับสูง	22.04	25.49	
ระดับสูงมาก	65.16	56.80	
ภาพรวม			
ระดับต่ำ	11.55	7.91	177.74*
ระดับปานกลาง	33.65	38.44	(0.000)
ระดับสูง	30.42	33.57	
ระดับสูงมาก	24.38	20.07	

¹⁶ ไม่ได้รับ หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน และมีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับอาหารจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ตารางที่ 6 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตามความเป็น
 ปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปีกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่ได้รับ ¹⁷	ได้รับ	
	100.00 (7,559)	100.00 (19,234)	
1. ด้านรายได้			
ระดับต่ำ	28.40	25.01	199.40*
ระดับปานกลาง	40.23	49.21	(0.000)
ระดับสูง	9.79	9.53	
ระดับสูงมาก	21.58	16.24	
2. ด้านการทำงาน			
ระดับต่ำ	1.39	1.27	66.12*
ระดับปานกลาง	5.71	3.61	(0.000)
ระดับสูง	70.39	73.56	
ระดับสูงมาก	22.51	21.56	
3. ด้านทรัพย์สินและเงินออม			
ระดับต่ำ	35.25	24.77	299.34*
ระดับปานกลาง	19.17	22.60	(0.000)
ระดับสูง	17.32	21.61	
ระดับสูงมาก	28.26	31.02	
4. ด้านการดำรงชีพ			
ระดับต่ำ	2.40	2.02	98.75*
ระดับปานกลาง	11.77	15.10	(0.000)
ระดับสูง	22.22	25.36	
ระดับสูงมาก	63.61	57.52	
ภาพรวม			
ระดับต่ำ	12.49	7.62	214.44*
ระดับปานกลาง	34.92	37.89	(0.000)

¹⁷ ไม่ได้รับ หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน และมีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ได้รับเสื้อผ้าและสิ่งของจากบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่ได้รับ ¹⁷	ได้รับ	
	100.00 (7,559)	100.00 (19,234)	
ระดับสูง	29.08	34.01	
ระดับสูงมาก	23.51	20.47	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ จำนวน (ร้อยละ)		χ^2 (sig.)
	ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน		
	ไม่ได้ให้ ¹⁸	ได้ให้	
	100.00 (24,287)	100.00 (2,506)	
1. ด้านรายได้			
ระดับต่ำ	26.30	22.18	193.96*
ระดับปานกลาง	47.57	39.13	(0.000)
ระดับสูง	9.38	11.72	
ระดับสูงมาก	16.74	26.97	
2. ด้านการทำงาน			
ระดับต่ำ	1.29	1.42	206.86*
ระดับปานกลาง	4.06	5.27	(0.000)
ระดับสูง	73.93	60.71	
ระดับสูงมาก	20.72	32.60	
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม			
ระดับต่ำ	28.06	22.91	50.47*
ระดับปานกลาง	21.59	22.55	(0.026)
ระดับสูง	20.61	18.98	

¹⁸ ไม่ได้ให้ หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ไม่มีบุตรในครัวเรือน และมีบุตรในครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ จำนวน (ร้อยละ)		χ^2 (sig.)
	ให้เงินกับบุตรที่อยู่ในครัวเรือน		
	ไม่ได้ให้ ¹⁸	ได้ให้	
	100.00 (24,287)	100.00 (2,506)	
ระดับสูงมาก	29.74	35.56	
4. ด้านการดำรงชีพ			
ระดับต่ำ	2.22	1.22	55.01*
ระดับปานกลาง	14.38	12.45	(0.000)
ระดับสูง	24.92	20.48	
ระดับสูงมาก	58.48	65.86	
ภาพรวม			
ระดับต่ำ	9.29	5.47	159.52*
ระดับปานกลาง	37.57	32.40	(0.000)
ระดับสูง	32.78	31.71	
ระดับสูงมาก	20.36	30.41	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านหน้าที่ (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่ได้ให้ ¹⁹	ได้ให้	
	100.00 (24,162)	100.00 (2,631)	
1. ด้านรายได้			
ระดับต่ำ	26.32	22.43	134.25*
ระดับปานกลาง	47.40	41.44	(0.000)
ระดับสูง	9.44	10.98	
ระดับสูงมาก	16.84	25.16	
2. ด้านการทำงาน			

¹⁹ ไม่ได้ให้ หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน และมีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่ได้ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ความอยู่ดีมีสุขทางด้าน เศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านหน้าที่ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ให้เงินกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่ได้ให้ ¹⁹	ได้ให้	
	100.00 (24,162)	100.00 (2,631)	
ระดับต่ำ	1.29	1.40	82.14*
ระดับปานกลาง	4.09	4.94	(0.000)
ระดับสูง	73.52	65.49	
ระดับสูงมาก	21.10	28.18	
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม			
ระดับต่ำ	28.11	22.98	38.27*
ระดับปานกลาง	21.57	22.62	(0.000)
ระดับสูง	20.46	20.41	
ระดับสูงมาก	29.86	34.00	
4. ด้านการดำรงชีพ			
ระดับต่ำ	2.13	2.10	11.13*
ระดับปานกลาง	14.05	15.54	(0.011)
ระดับสูง	24.78	22.17	
ระดับสูงมาก	59.05	60.18	
ภาพรวม			
ระดับต่ำ	9.27	5.97	89.96*
ระดับปานกลาง	37.42	34.14	(0.000)
ระดับสูง	32.71	32.49	
ระดับสูงมาก	20.60	27.40	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 9 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทาง ด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์		χ^2 (sig.)
	ร้อยละ		
	ไม่เคยเยี่ยมเยียน ²⁰	เคยเยี่ยมเยียน	
	100.00 (5,373)	100.00 (21,420)	
1. ด้านรายได้			
ระดับต่ำ	27.52	25.57	120.03*
ระดับปานกลาง	40.98	48.09	(0.000)
ระดับสูง	9.27	9.67	
ระดับสูงมาก	22.24	16.66	
2. ด้านการทำงาน			
ระดับต่ำ	1.33	1.30	25.59*
ระดับปานกลาง	5.46	3.88	(0.000)
ระดับสูง	72.12	72.84	
ระดับสูงมาก	21.09	21.98	
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม			
ระดับต่ำ	35.95	25.72	218.85*
ระดับปานกลาง	19.35	22.20	(0.000)
ระดับสูง	16.61	21.31	
ระดับสูงมาก	28.09	30.76	
4. ด้านการดำรงชีพ			
ระดับต่ำ	2.64	2.01	61.72*
ระดับปานกลาง	11.97	14.70	(0.000)
ระดับสูง	22.01	25.07	
ระดับสูงมาก	63.38	58.22	
ภาพรวม			
ระดับต่ำ	13.50	7.92	206.77*
ระดับปานกลาง	33.37	37.92	(0.000)

²⁰ ไม่เคยเยี่ยมเยียน หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน และมีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยเยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ความอยู่ดีมีสุขทาง ด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	เยี่ยมเยียนกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่เคยเยี่ยมเยียน ²⁰	เคยเยี่ยมเยียน	
	100.00 (5,373)	100.00 (21,420)	
ระดับสูง	29.09	33.49	
ระดับสูงมาก	24.04	20.68	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 10 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุขทาง ด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่เคยติดต่อ ²¹	เคยติดต่อ	
	100.00 (7,600)	100.00 (19,193)	
1. ด้านรายได้			
ระดับต่ำ	29.75	24.48	87.07*
ระดับปานกลาง	45.12	47.43	(0.000)
ระดับสูง	8.21	10.13	
ระดับสูงมาก	16.92	17.97	
2. ด้านการทำงาน			
ระดับต่ำ	1.40	1.27	42.86*
ระดับปานกลาง	4.36	4.10	(0.000)
ระดับสูง	75.11	71.80	
ระดับสูงมาก	19.14	22.83	
3. ด้านทรัพย์สินและเงิน ออม			
ระดับต่ำ	34.16	25.11	232.78*
ระดับปานกลาง	20.73	22.04	(0.000)
ระดับสูง	19.10	20.97	

²¹ ไม่เคยติดต่อ หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตร ไม่มีบุตรนอกครัวเรือน และมีบุตรนอกครัวเรือนแต่ไม่เคยติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน

ความอยู่ดีมีสุขทาง ด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านความสัมพันธ์ ร้อยละ		χ^2 (sig.)
	ติดต่อกับบุตรที่อยู่นอกครัวเรือน		
	ไม่เคยติดต่อ ²¹	เคยติดต่อ	
	100.00 (7,600)	100.00 (19,193)	
ระดับสูงมาก	26.01	31.89	
4. ด้านการดำรงชีพ			
ระดับต่ำ	3.96	1.43	211.46*
ระดับปานกลาง	16.29	13.41	(0.000)
ระดับสูง	23.72	24.81	
ระดับสูงมาก	56.02	60.35	
ภาพรวม			
ระดับต่ำ	13.50	7.92	206.77*
ระดับปานกลาง	33.37	37.92	(0.000)
ระดับสูง	29.09	33.49	
ระดับสูงมาก	24.04	20.68	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 11 ร้อยละของความอยู่ดีมีสุขทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย จำแนกตาม
ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่นในครอบครัว ด้านโครงสร้าง (n=26,793 คน)

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านโครงสร้าง ร้อยละ			χ^2 (sig.)
	ความใกล้ชิด-ไกลของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร			
	ไม่มีบุตร	บุตรอยู่ใกล้ ²²	บุตรอยู่ไกล ²³	
	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (11,168)	
1. ด้านรายได้				
ระดับต่ำ	29.35	24.72	26.78	97.49*
ระดับปานกลาง	38.13	48.77	45.91	(0.000)
ระดับสูง	9.61	9.38	9.86	
ระดับสูงมาก	22.91	17.13	17.45	

²² บุตรอยู่ใกล้ หมายถึง มีบุตรคนที่ใกล้ชิดที่สุดอาศัยอยู่บ้านติดกัน อยู่หมู่บ้านเดียวกัน และอยู่ในเขตเทศบาลเดียวกัน

²³ บุตรอยู่ไกล หมายถึง มีบุตรอยู่ในจังหวัดเดียวกัน อยู่คนละจังหวัด และอยู่ต่างประเทศ

ความอยู่ดีมีสุข ทางด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน	ความเป็นปึกแผ่นระหว่างสมาชิกต่างรุ่น ในครอบครัว ด้านโครงสร้าง ร้อยละ			χ^2 (sig.)
	ความใกล้เคียงของที่อยู่อาศัยระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร			
	ไม่มีบุตร	บุตรอยู่ใกล้ ²²	บุตรอยู่ไกล ²³	
	100.00 (1,891)	100.00 (13,734)	100.00 (11,168)	
2. ด้านการทำงาน				
ระดับต่ำ	1.61	1.28	1.28	115.68* (0.000)
ระดับปานกลาง	6.34	3.52	4.58	
ระดับสูง	70.55	75.27	70.03	
ระดับสูงมาก	21.51	19.93	24.11	
3. ด้านทรัพย์สิน และเงินออม				
ระดับต่ำ	42.49	30.31	21.82	471.41* (0.000)
ระดับปานกลาง	17.09	20.88	23.40	
ระดับสูง	15.58	18.88	23.15	
ระดับสูงมาก	24.83	29.92	31.62	
4. ด้านการดำรงชีพ				
ระดับต่ำ	4.05	0.89	3.27	1.1030* (0.000)
ระดับปานกลาง	15.38	10.00	19.00	
ระดับสูง	25.40	20.72	28.88	
ระดับสูงมาก	55.17	68.39	48.86	
ภาพรวม				
ระดับต่ำ	18.23	7.61	8.94	276.07* (0.000)
ระดับปานกลาง	36.26	36.15	38.36	
ระดับสูง	25.87	33.59	32.75	
ระดับสูงมาก	19.64	22.65	19.95	

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจากรุวรรณ ศรีภักดี เกิดเมื่อวันที่ 28 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2523 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ชุมชน จากคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน) เมื่อปี พ.ศ. 2546 โดยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาจากกองทุน “อาจารย์เฉลิม ศิริวรรณ” และ “ทุน ออป.” จนสำเร็จการศึกษา จากนั้นทำงานเป็นผู้ช่วยนักวิจัย “โครงการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม และผลกระทบทางด้านสังคมจากการวางท่อก๊าซธรรมชาติ” ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ร่วมกับ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศึกษาต่อระดับปริญญาโทควบคู่กันไประหว่างการทำงาน

ปี พ.ศ. 2550 จบการศึกษาระดับปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และภายหลังจบการศึกษาในปีเดียวกัน ก็สอบบรรจุเข้าทำงานในตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผน 4 ที่สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สภาอากาศไทย โดยได้รับผิดชอบงานด้านการวิเคราะห์แผนงาน การจัดทำแผนปฏิบัติการ และการประเมินผลสำเร็จตามแผนปฏิบัติการของสภาอากาศไทย

ปี พ.ศ. 2551 ได้เปลี่ยนสายงาน มาเป็นนักพัฒนาสังคม 4 ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยได้รับผิดชอบงาน ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสังคม โครงการส่งเสริมเยาวชนในด้านต่างๆ โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว โครงการศูนย์สามวัยสานสายใยรักแห่งครอบครัว การสงเคราะห์และช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาทางสังคม ตลอดจนการจัดทำแผนด้านการพัฒนาสังคมของกลุ่มเป้าหมาย (เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส) ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 ได้เปลี่ยนสายงาน มาทำงานในตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สังกัด สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จนถึงปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ โดยได้รับผิดชอบงานด้านการจัดทำยุทธศาสตร์กระทรวง การวิเคราะห์และจัดทำแผนปฏิบัติการ การจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน และการประสานงานคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา

ปีการศึกษา 2557 ได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาเฉพาะค่าเล่าเรียน ประเภท (60/40) ซึ่งบัณฑิตวิทยาลัย และวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ให้ทุนสนับสนุนร่วมกัน